

האנשים שבלטו בכל תחומי החיים

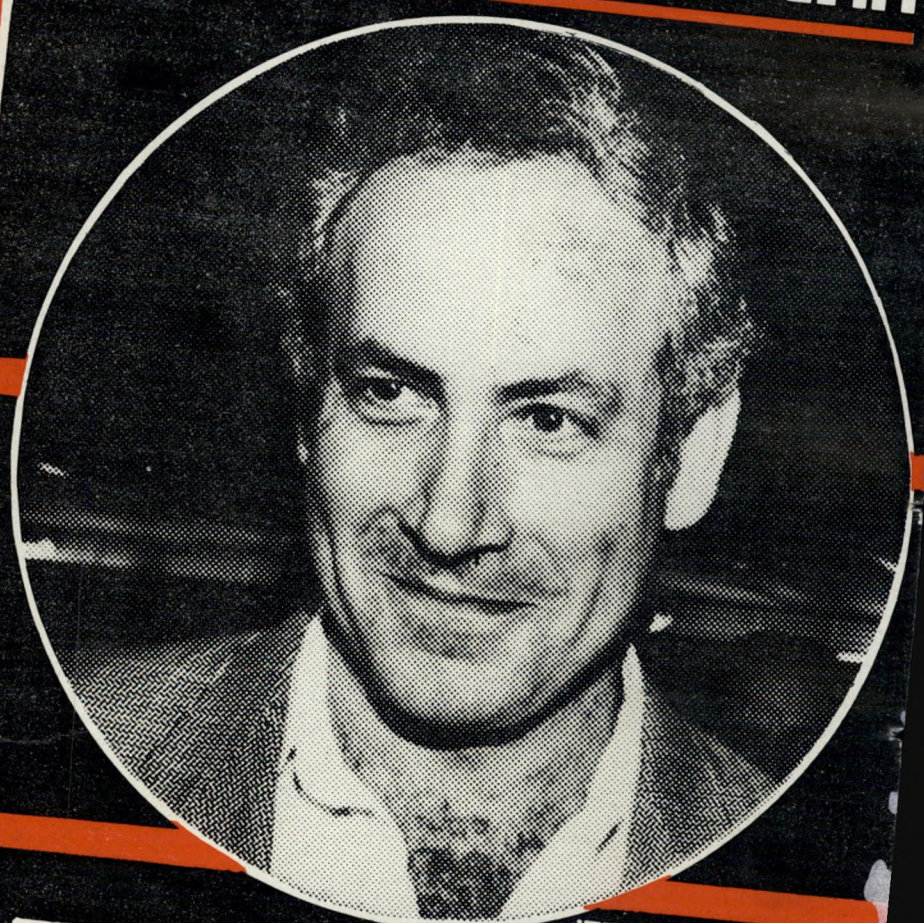
אנשי השנה תשמ"ח

שליחת
העולם הזה
התנדבה לעבוד בליכוד וגילתה את

הסקר

הסודי

של הליכוד

מארגן ביבי נתניהו

עכשיו יש טעם לעבור

קנט גאה להציג בישראל את

קנט ליט

קלת הניקוטין המצליחה בכל העולם

- אותו טעם מיוחד
 - אותו פילטר מיקרונייט המפורסם
 - אותה הנאה
- ורק... מעט מאוד ניקוטין.

Kent Lights קלת הניקוטין המצליחה בעולם.

אזהרה: משרד הבריאות קובע כי - העישון מזיק לבריאות.

על שיקולים אפשריים בהחייאת תוכנית-אלון ("הנדון", העולם הזה 24.8.88).

סבורני שיגאל אלון המנוח לא היה בריוק טיפס ואני מניח שגם אריק שרון איננו כזה. לשונה היה (והוא) ברור, כי, בסופו של דבר, נצטרך לנטוש את השטחים הכבושים ודווקא משום כך העלה אלון, בשעתו, את התוכנית הקרויה על שמו ועתה שרון מחיה אותה. הרי כל התוכנית הזאת היא, בסך הכל, שליחה על הביטוי, פיגועי-מיקוח.

כי, כאשר נגיע למשאומתם עם הפלסטינים, על מה נוותר, אלא אם כן נתעקש בתחילה על משהו, כגון תוכנית אלון, למשל, ואז הפלסטינים ישמחו מאוד כשנוותר עליה, סוף-סוף, אחרי שאימותם ארוך ומייגע ומי יודע אם בתמורה הם לא יסכימו על פתרון לירושלים, של רובעים נפרדים בעיר מאוחדת, למשל.

ואגב, לדעתי, זה בריוק גם מה שעמד מאחורי תוכניתו של פייצל חוסייני, עת דרש לשוב לתוכנית החלוקה המקורית של 1947. כי אם לא יעלה דרישה מירבית מעין זאת, על מה יוותרו על קלקיליה? על טול-כרם? וכך, עם הדרישה לשוב לחלוקה, הוא ייגש לשולחן המשאומתן ואחר דיונים ממושכים ומייגעים יותר על לוד ועל יפו, על עכו ועל צרת. השראליים ישמחו מאוד בהישג הגדול הזה וכל צד יוכל להסתדר מן העבר שלו של הקו הירוק. דב גולדברג, תל-אביב

המסר של משה

על האיש ששנתנו את ההשראה לכמה מ-37 אנשי-השנה של העולם הזה ("איגרת העורך", העולם הזה 31.8.88).

בתצוגת 37 אנשי-השנה שהופיעה בגליון ערב הראשונה גיליתי תופעה מעניינת. בכמה מיקרים לא הסתפק הצייר, שצייר את איש-השנה של אותה שנה על שער גליון ראשונה של העולם הזה, בציור דמות ריוקנו של איש-השנה המסוים, אלא הוסיף מאחורי גבו את דמותו של האיש, שלדעתו, או לדעת עורכי העולם הזה, הוא האיש שממנו ינקו אנשי אותה שנה את השראתם: זאב ז'בוטינסקי מאחורי מנחם בגין, בהופעתו הראשונה כאיש-השנה (כראש-משלה, בשנת תשל"ז); קארל מארכס ותיאודור הרצל מאחורי מזכיר ההסתדרות יצחק בן-ציון (תשל"א), ומאחורי איש-השנה של תשי"ח, חתן התנ"ך הראשון, עמוס חכם, אפילו מופיע משה רבנו. אבל לא לבר. הוא מופיע כשהוא נושא בידיו את שני לוחות-הברית, על עשרת דיברותיהם.

יאיר קרן, תל-אביב

הסכמה רציבית

על טיבה של המדינה ("איגרת העורך", העולם הזה 31.8.88).

אני מבקשת לחלוק על דעת העורך, המתאר בגליון האחרון את מדינת ישראל כמדינה "רבגונית, מרעושה ומרגשת". בעניין זה יש לי דיעה אחרת. מדינתנו היא בהחלט רבגונית ומרגשת. אבל מרעושה? בהחלט לא! או, יותר נכון, מומן לא. אולי התכוון העורך לכך שמדינתנו רועשת. בזה אני מסכימה איתו, בכל מאת הציבילים. אסתר הרץ, ירושלים

קושייה ראשונה

על דיעה מקובלת בנושא מוסר-העבודה ("יום חופשי נוסף בשבוע?", העולם הזה 24.8.88).

אני רוצה לברוק בציציותיהם של כמה מן המגיבים על המישאלון של העולם הזה. אבל אני לא כל כך בטוח שדווקא הם - יורד, קיבוצניקית ואיש משרד-נסיעות - הם כאלה תול-עבודה שמותר להם להתרועע, קבל עם ועדה, שבארץ למעשה לא עובדים ("ממילא לא עובדים. גם כשנמצאים בעבודה!").

לוא היה ברבריהם ממש, אולי מן הראוי שסיבירו כיצר גדל הייצוא (והייצור) למרות הגירול באבטלה ושירות המילואים הפעיל גם יחד?

וזאת רק קושייה ראשונה. ציוו מרגלית, כפר-סבא

סוד העיבור

על ייחודה של השנה החדשה, שנת תשמ"ט. (המשך בעמוד 4)

העולם הזה 2663

אנשי

תשמ"ח

בכל שנה מכתיר העולם הזה את האנשים שבלטו בכל תחומי החיים, בין השאר: מיכאל גורבאצ'וב-רונלד רגן (עולם), מאיר שמגר (מישפט), עמרם מיצנע (ביטחון), ס. יזהר (ספרות), מונירה דאוד (אשה), יהושע סובול (תיאטרון), וואלי אוחנה (ספורט).

6

דך חדש

לה פאן?

תחת לשמור על חופש היצירה ולהילחם נגד דיכוי סופרים, משוררים ומסאים מש-מש הסניף הישראלי של אירגון פאן סוכ-נות-נסיעות לחברי הוועד ומגיב בשיויון נפש על מע-צרים של יוצרים פלסטיניים.

26

מילחמת בני קדם

איך חלב שימעות ("צ'פאי") קדם את חברת אלד על חשבון אחיו, אורי, בעזרת נעורת-זוהר, אמנים ואנשי בורסה ומשיכת סכומי-סוף אדירים ומה היו יתר מעללי בעתירה המתבררת בימים אלה בבית-המשפט.

31

מותו של סוכן

ביום השישי האחרון נורתה יריה נוספת במסכת המאבקים הפנימיים על השליטה ברכוש הרב שבידי המוסלמים ביפו. ההת-נקשות באחד פאנארי, מי שהיה יו"ר ועד הנאמנים המוסלמי בתל-אביב-יפו, שמה קץ לחייו של עסקן בינוני, שלמד לחיות בצילו של ה-שילטון, ועל כך שילם בחייו.

40

החליין של אייכמן

עוזי סברין שרטט, מי ששרת במשך 20 שנה בפרקליטות תל-אביב ונפטר שבוע לפני ראש השנה במיאמי, בארצות-הברית, היה מעדיף שיוזכרו אותו כאהוב-ליבה של גר-טה גארבו. אבל בישראל יזכרו אותו תמיד דווקא כתליון של אדולף אייכמן.

42

לא ליפול מהקורה

רויטל שרון (בתמו-נה), המתעמלת ש-תייצג את ישראל באולימפיאדת סיי-אול, עולה על המק-בילים ברצון ולא בעיניים כבויות כמו הקולגות שלה ממז-רח אירופה. היא לוקחת את הספורט בקלות ולא סובלת מאגרו-טריפנים. והעיקר - לא מבטיחה הבטחות, היא רק מקווה לא ליפול מהקורה.

35

המדורים הקבועים:

- מיכתבים - הסכמה רציבית
- איגרת העורך - יורדחור
- תשקוף - פרס למסקווי
- אנשים - דנים ונודים
- אתה והשקל - גלויס יפיקו
- יומן אישי - ווס הטרנלה
- חשבון נפש - עושה באיר
- לילות ישראל - דומניות בהרין

כתבת השער הקדמי:

מהמערך לליכוד

אחרי שהציעה את שרותיה למטה הבחירות של מפלגת-העבו-דה, התייצבה כתבת העולם הזה גם במטה הליכוד. היא מספרת על תאוות האכילה של הליכודניקים, על דלקת אוזלת היד הקינאתנית שממנה סובלים צעירי הליכוד, על הש-לב השני בחוקי פרקנסון וכמובן על הסקר הסודי.

14

כתבת השער האחורי:

בין שני הורים

בתיה הר, בתה של הציירת אסנת הר והמשורר ישראל הר, הוצאה באיומים מבית אמה בשעות הלילה על-ידי שני שוטרים ועורך-דין והוכרחה לעבור לבית אביה. על סמך מה איימו השוט-רים על הילדה? איך שוכנעו לפעול ללא צו? ומדוע סירבה המיטרה לרשום תלונה נגד עורך-הדין חיים שטנגר ושני השוטרים?

38

לא שונא

אך אחד!

ח'אלד אל-חסן, בין הנציגים הפלסטיניים לוועידת האו"ם של האירגונים הבלתי-משלתיים, לא שונא אך אחד, גם לא את הישראליים. בראיון להעולם הזה הוא מספר על ילדותו בחיפה ועל ביתו שם.

16

אשה גבר

דפנה בת ה-20, בלונדית יפהפיה, בתה של שושנה באייר, היא אוטיסטית. באייר, יו"ר אירגון המורים העל-יסודיים, לוחמת ללא פשרות, אשה חזקה, מספרת על בתה והקשר ביניהן, על עצמה ועל הקאריירה שלה.

20

רחל הארחלת מדווחת:

מה עושה סגן-אלוף רונית יער בכל-יב שלום? מי המחזר התורן של גלי עטרי (בתמונה) - החתיך הקנדי או הרופא האמ-ריקאי? מעשה בחמסינים, בפרגיות ובמכות בטבריה • יונה קלימוביצקי והפסיכולוג • ובוועד שרעבי והזמרת שלו.

33

חמי לומדת לשחות

מי שנבחרה כמלכת-המים של 1974, והצטלמה במאות צילומי-פירסומת לביגדי-ים כדוגמנית-הבית של גוטקס, לא יודעת לשחות. טראומת ילדות גרמה לה להעדיף את הקרקע המוצקה על מרחביה המים-תוריים של הבריכה. היום, בעזרת מצוף, היא מתרגלת שיעורים ראשונים בשחייה.

24

אתה והשקל ניסים

רוצה להמשיך

גלויס תנפיק מניות הון בארצות-הברית • מהפך בכור - מיפעלים עובדים מהפסד לרווח • חברת דובק מפסידה עשרות אלפי דולארים ליום בגלל המחירים הנמוכים של הסיגריות • משה ניסים רוצה להמשיך לכהן כשר-האוצר בממשלה הבאה • אושרה תוכנית להקמת שכונה חדשה ויוקרתית בין הקאנ-טרי-קלאב לקריית-החינוך.

18

- דף חדש - חדשות מבית-משפטים
- קולנוע - פצלמה בלי בוש
- תשבצות - החתיך הקנדי או הרופא האמ-ריקאי?
- רחל מרחלת - על כל העולם
- הזרזקים - הרר יוסי בלאס
- מה הם אומרים - אדם, דני לאופר, אבי מרשק, הפרופ' עזרה זוהר, הפרופ' שלמה אלבז, שלום רזיליו

36

(ומשך מעמוד 3)

ריים, שרפנה ברק הבטיחה לערוך לו לכשיבקר בארץ, תעלה, לדעת, יפה. מפני שאם ברק יודעת לבשל כפי שהיא יודעת לראיין (ולכתוב), אז רק למחשבה על מה שייצא מן הכיריים שלה, כבר יורד לי הריר מן הפה. **עמיר הלר**, נבנתיים

תיאטרון התיקווה

על הסיבה לחגיגת יום-ההולדת של לשון האספרנטו בווינה, בירת אוסטריה ("תמרוס"), העולם הזה 31.8.88.

לא לחינם נחוג יום-ההולדת ה-100 של לשון האספרנטו בווינה. כי האוסטרים, יורשיהם של הקיסרות האוסטרו-הונגרית הרב-לשונית (הונגריה, צ'כית, סרבית, קרואטית ואיטלקית היו עד רק לפני 70 שנה כמה מן הלשונות הנפוצות באותה קיסרות, בנוסף ללשון הגרמנית) הוקסמו מאז ומתמיד מן האפשרות של שפה אוניברסלית לית' אמת.

ולכן גם הוקמה באוניברסיטת וינה, כבר לפני שנים רבות, קתדרה ללשון האספרנטו ואפילו תיאטרון-היוקרה המקומי, הבורנו-יאטר. הציג מחזה בלשון התיקווה הטובה, האספרנטו. **צבי פריד**, תל-אביב

על פיקוח ופקחים

על איש משרות ותפקידים במישור רד התעשייה והמסחר ("תשקיף"), העולם הזה 24.8.88.

היריעה בנושא הפקחים של משרד התעשייה והמסחר איננה נכונה. העובדות הן, כי בנובמבר 1987 חרלו 23 פקחים, שעברו על בסיס חוזה מיוחד, לעבור, עת קיבלו מיכתב-פיקוח מנציבות שרות המדינה. שלושה חודשים לאחר מכן פוטרו ארבעה מבקרים נוספים (לאחר שסיימו שלוש שנות שרות) ומאז מוטלים תפקידי הפיקוח על העובדים הקבועים של המשרד.

חיה פרי, קצינת העיתונות, משרד התעשייה והמסחר, ירושלים

כנס: כן: אמת, לא

על ישראלי שעשה חיל בלונדון ("אתה והשקל"), העולם הזה 31.8.88.

קראתי בתדהמה באתר והשקל, כי ידידי הטוב יעקב זיידמן נמנע מלחזור ארצה במשך עשר שנים, מחשש לתביעה על עבירת שוחד לפקיד משרד-הביטחון. אין בזה אמת. זיידמן נחקר, לפני שנים רבות, ושוחרר תוך מיספר ימים ומאז, לאחר שלא נמצאו הוכחות ואף לא הוגש כתב-אישום, נשכחה הי פרשה.

בכעס על החקירה, העביר זיידמן את פניו לתור הכלכלית ללונדון, ושם הצליח מעל למשוער.

אך מאז ומתמיד החזיק זיידמן ברכושו בארץ. בני משפחתו ממשיכים להתגורר בארץ וזיידמן גם לא חשש מעולם לבוא ארצה. ואמנם, מאז עבר ללונדון, הוא מגיע ארצה אחת לכמה חודשים. **אבנר יריב**, אמסטרדם

מיכתבים למערכת

העולם הזה שומר לעצמו את הזכות לערוך מיכתבי קוראים מסיבות לשוניות, מיספ-טיות או טכניות.

כתובת המערכת

קוראים המבקשים לכתוב למערכת העולם הזה מתבקשים לדייק בכתובת המערכת: רחוב גורדון 3, תל-אביב, מיקוד-63458. בשעת הצורך ניתן גם לפנות בטל-לפון 232262 (03), בפקסימיליה — 245242-3972. מזנו 2009, ובטלסק — RMYM IL 341667.

מאחר שפעם משהו הסביר לי מדוע מתעברת מרי פעם השנה העברית, ואי ש בה 13 חודשים, במקום 12 המקובלים (עליידי הוספת חודש אדר ב'), כפי שיקרה גם בשנה החדשה, שנת תשמ"ט, אני מתנרב לשתף את קוראי העולם הזה בסוד עיבור השנים.

השנה העברית מחושבת גם לפי השמש וגם לפי הירח. אך שנת-הירח קצרה, מרי שנה, כ-11 יום משנת-השמש (המבטיחה לנו כי מועדי ישראל יחולו בעונות הקבועות וכך חל פסח, למשל, תמיד בראשית האביב ולוא היו מחשבים רק לפי הירח היה פסח חל פעם גם בסתיו ופעם גם בחורף).

ומכיוון שבכל שנת-ירח חסרים 11 ימים הרי כל 19 שנה מצטבר חסר של 209 יום ואת המעוות הזה מתקנים עליידי תוספת שיבוע חודשים (חודשי אדר ב') במהלך כל 19 שנות לוח עברי (השנה השלישית, השישית, השמינית, ה-11, ה-14, ה-17 וה-19 במחזור 19 השנים).

והואיל והשנה החדשה — שנת חמשת אלפים תשמ"ט (5749) — היא השנה ה-11 למחזור ה-303 של הלוח העברי, השנה הזאת היא מעוברת ויש לנו בשנת תשמ"ט חודש אדר ב'.

זהבה פינחס, ירושלים

מירסם לרעידת-אדמה

על הפגנת שלום עכשיו מול ביתו של יצחק רבין ("תשקיף"), העולם הזה 10.8.88.

מיכתבי זה בא לבטא תסכולי ואכזבתי מהריוח הלא-מדויק על ההפגנה הגדולה, אולי לא במיספר המשתתפים בה (כמה אלפים בודדים), אך לבטח בעצם קיומה ונגד מי היא נערכה.

זו הפעם הראשונה, מאז קיום ההפגנות הגדולות משנת 1982, שאצבע מאשימה הופנתה לעבר המערך ואחר מרובי שריה הבכירים ביותר (אשר מקומו, למעשה, סביר יותר יחד עם שמיר, שרון ואינס).

ואין אפשר לרדוף שלא ניתן לדובר הרשימה המתקדמת לנאום, כשעורר-הרדין אמנון זכרונני היה ראשון הנואמים (לאחר נאום-הפתחה של איש עולם עכשווי) הרי כל תינוק יודע עם איזו תנועה מזוהה זכרונני.

למה להמעיט בערכה המוסרי הגדול של ההפגנה לפני ביתו של שר-הביטחון, בייחוד לאור האווירה בארץ? לראשונה נאמו בעצרת נואמים מקשת פוליטית רחבה של מחנה-השלום, לראשונה הושמעו סיסמות שברוך כלל לא שומעים אותן משלום עכשיו, אלא מתנועות-מחאה אחרות.

מדוע חייב מחנה-השלום להיות שסוע ואוכל את חבריו? אם כל תנועות המחאה והשלום (יהודים וערבים, שמאל ומרכז) היו מתאחדות לתנועה אחת ארה"ק, לבחירות לכנסת הבאה, היה הדבר גורם לרעידת-אדמה פוליטית.

משה רוזנפלד, תל-אביב

המושל ותורת-הסיכויים

על סיכוייו של מושל מדינה אמריקאית לזכות בנשיאות ארצות-הברית ("אני לא מתחייב שזוהי תחנותי ה-אחרונה"), העולם הזה 24.8.88.

מושל נירירוק, מרי קומו, נוהג בשכל כאשר הוא נמנע מלרוץ לנשיאות ארצות-הברית נגד סגן-הנשיא ג'ורג' בוש.

בין 39 האשים ששימשו, ב-1991 השנים מאז הוקם מוסד הנשיאות, בתפקיד נשיא ארצות-הברית, היו 14 סגן-נשיאים לשעבר ורק 12 מושל-מדינות לשעבר (הראשון בין אלה היה הנשיא השלישי, תומאס ג'פרסון (1801-1809), מושל וירג'יניה לשעבר והאחרון, כמובן, רוונלד רגן, לשעבר מושל קליפורניה).

זאת אומרת מושל-מדינה זאת ידע המושל קומו לחשב נכונה את סיכוייו כנגד סגן-הנשיא ג'ורג' בוש — 6:7, והוא הסיק את המסקנות המתבקשות.

משה כהן, נירירוק

הכיריים של ברק

על כשרונות הבישול של כתבת העולם הזה (חשבוני-נפש של מושל מדינת נירירוק עם דפנה ברק, העולם הזה 24.8.88). למריו קומו אין מקום לדאגה. ארוחת-הצהר

ק/יא י'י.

יחד עם זה יש להגדיר מיהו יורד. אחרי כמה שנים נחשב אדם כיורד? היום נוצר מצב בלתי-נסבל. לא איכפת להם לאבד את הרכונן הישראלי, כי תמיד יוכלו לחזור לפי חוקה-שבות. איש אינו רוצה ברבר שמקבלים אותו בקלות, והרי אין קושי בקבלת רכונן ישראלי. יש לשנות זאת. כרגע שנחשבת ליורד, אתה מאבד רכונך לצמיתות, ואין חוקה-שבות חל עליך. נראה כמה מהם יסכימו להתמודד עם החלטה כה סופית. וגם אם אי-אלה עשרות אחוזים יוותרו, מה הם גוונים היום? איזו תועלת מפיקה המדינה מהגרירתם כישראלים?

יש להבין את המצב הפרדוקסלי שבו הם נמצאים: מגיעים לנירירוק, קשה ורע, רוצים לחזור, אולם כליכך קשה היה להשיג ויהיו ולשלם מס-סיעות, שהם נאחזים בשיניים. אחרי שנה עדיין קשה, אולם מתנחלים כי בעוד שנה יקבלו פטור ממסים, ונשארים עוד שנה, ואחר-כך עוד שנה לגירוקאד וזו הילדים התרגלו. מצבם די עגום. האמריקאים לא מקבלים אותם. הם זרים. שפתם רלה ועילגת. הילדים בכיתה-הספר מתבזיינים בהם. מה נותר להם? אנו ישראליים? הם מכריזים זאת מותר-ברירה ולא מרצון, נשארו ללא זהות. ראה כמה חוזרים בתשובה יש בניר יורק?

יש להחזיר לרכונן את כבודו האבוד. יש להפסיק לעשותו כה קל להשגה, כה פחות-ערך, ואז — ורק אז — תשתנה גישתם של העולים/יורדים בכוח.

יש לחדר ולהקצין את ההבדל. מיהו ישראלי? לא יתכן כי נכות שונה בזכויות ובהכרעות תהיה למי שיושב במנהטן ולמי שחי בארץ.

לפני זמנ-לא-רב קרא אורי אבנרי ליורדים, שאמרו כי ישראל בליכם, דחפו את ליכםם — — — אין לנו עניין בליכםם, יש לנו עניין בכם. למרות ישיבתי באותו זמן בניירירוק, הצדקתי אותו בכל פה.

● **יהדות התפוצות:** יש לקרוא להם להתיישב: האם מתכוונים אתם אי-פעם לנצל אותכם לעליה, או אולי לא, ואז נוכל לקחת בחשבון החזרת חלקים מהשטחים, כי אז ממילא לא נצליח ליישבם.

ורבר נוסף ליהדות-התפוצות: תנו לנו לקבוע את גורלנו לבד. אם נחליט ימין או שמאל, רק אנו נוהיה כאן לשלם מחיר סעונו. אל תהיו כמו הקיבוצים בקאיונו, הדוחף אחרים להימור מסוכן כי הכסף לא שלו. אתם רוצים להמציא הניאז אסירי מונים. והאסימונים במיקרה זה הם אתם וילדיכם. וכינתיים בואו לתייר, לבקר בארץ. 70% מכם מעולם לא ביקרו כאן. במקום לתרום — בואו, והוציאו כספכם כאן במקום במיאמי, (זאת בתנאי שהמלונאים שלנו יחזרו לרמת-מחירים הגיונית ותתרתית).

לשר התיירות: תן כרטיס-טיסה חינם לכל ילד יהודי המגיע לגיל בר-מצוה. תן לו את הקשר עם ישראל. רכז כמה ילדים וחגוג עימם את בר-המצוה בכסיס-חיל-אוויר, בכותל, במצדה. אל תדאג, לא תפסיד כסף, גם אל עול לא. נוסף על הקשר עם הנער ומישפחתו, שטאטיסטיקל לא היו בארץ, יבואו איתו אבא ואמא, סבא וסבתא, אולי גם אחות ודודה. והרי כבר הוכחה רוב התיירים היהודיים הם מי שכבר היו.

לנו, הישראליים, אני מציע: סעו פעם לטיול בארץ עם תייר. נסו לראות דרך עיניו. נסו להתרועע, יחד עימו, ותראו שישאל הפכה לאחר ה-מקומות היפים. (לא כולל חוסר-הנימוס)

ערב כאן ריכרי הקורא אידלמן. משהו רוצה להגיב

א.א.א.

מדי פעם מתקבל במערכת מיכתב של קורא, שכראי לפרסם אותו כמלואו, למרות אריכותו. כזהו מיכתבו של אברהם אידלמן, המעיר על עצמו שהוא יורדיו, והמגיב על דברים שכתבתי על בעיית הירידה.

הנה הוא במלואו:

אבקש לתת לי בימה, ועליידי כך לפתוח וי' כוח ציבורי כללי-יהודי על נושא מציק, של-שימחתי אתה אישית נתת לו הר. אולם משום-מה ללא תגובה מצד המיסדר הישראלי או היהודי בתפוצות.

אנו תושבים חוזרים, גרנו כמה שנים בניר יורק, ולפני כן באירופה. תוך יכולת-השוואה ברצוני לקבוע כי איכות-החיים ורמת-החיים בארץ היום גופלות ואף עולות על אלה שבארצות-הברית.

האמריקאי לא ירשה לעצמו ביזבוים והוצאות כמנו. 67 מיליון אמריקאים אינם נוסעים לחו"ל בכל קיץ (זהו באופן יחסי מיספר הישראליים היוצאים לחו"ל). לטייל בתל-אביב, לראות את הטיילת, בתי-הקפה כסיגנון אירופה, הגנים, העצים, המופעים והים — זה מביא אותך למסקנה כי ישראל תהיה בקרוב מקום שזכות היא לגור בו, וכך עלינו להתנהג. ואני יודע שמדי יקפצו עם בעיות השטחים. היכן אין בעיות? בארצות-הברית יגיעו בעוד 12 שנה השחורים, האסיאתים, ההיספנים לכמעט 50 אחוז. בגרמניה ובאנגליה יש בעיות-זרים חמורות.

הפיתרון המוצע הינו ראדיקלי, מצריך שר-נויים, אולם לפחות הוא מנסה לפתור ולגעת בבעיות היסוד.

● **ביטול-שינוי חוקה-שבות:** ישראל גונתה על חוק זה בעבר. יהודי-העולם אינם ששים לנצלו. לכן יש להוריע: יש לכם, יהודים נחמדים, חמש שנים לנצל זכות זו. אחרת ישראל היא שתקבע למי לתת אשרה ולמי לא. נאמר — ניתן לצעירים בגיל-העבודה, או לכעלי מיקצועות נדרשים, ולא יהיה מצב שבו ארצות-הברית קולטת את המהגרים הצעירים, העובדים בארץ כדי להשאיר לנו הורים זקנים טעוני-עזרה.

וכותיה-השבות יהיו שר-המדינה מארצות-מזר קה, שאינם יכולים לממש זכותם כרגע, וכן לכל יהודי שיעמוד בסכנה עקב יהדותו. לעולים יש לעזור בדמי-שכירות מסובסדים, ולא בקניית די' רה, שתשמש להם, עם מימושה, קרש-קפיצה פי' ננסי כגולה חדשה.

● **אזרחים:** מדינת-ישראל אינה עוזרת לחי' ייליה המשוחחרים, ואינה גורמת להם להרגיש כי אחרי שנתנו שלוש שנים מחייהם יש מי שדואג להם.

ללא שום הוצאות אפשר לפתור מיד את בעיות הירוד לצעירים. כ-95% משטחי המדינה שייכים למדינה, דבר שאין לו אח ורע בעולם, המדינה תעביד לצה"ל מאות דונמים קרקע בשוליהי-ריים, צה"ל ימסור מיגרשים אלה לקבלנים שיכנו עליהם רבי-קומות נוסח מנהטן, כסטנדרט גבוה. תמורת הבנייה יקבל הקבלן 30% מהדירות, ש' אותן ימכור, ויתרת הדירות יעביד לצה"ל. צה"ל, מצידו, יסכים את הדירות ל-10 שנים ב-50 ש"ח בחודש למשחורריו, אשר יוכלו במשך 10 שנים, שבהם לא ישלמו שכר-דירה, לחסוך לקניית דירה משלהם.

● **יורדים:** יש לבטל את ההטבות עם חזרתם. זה דבר מביש. מדוע מגיע לי מקרר, טלוויזיה, וכל שאר אביזרי-נחיות, מפני שהייתי כמה שנים בחו"ל? מגיע יותר לחילל משחורר!

עורך בהקצבות

הייחודיות

בגלל נסיעותיו המרובות של אברהם שפירא, נשארו סכומים לא-מבוטלים בקופת ההקצבות הייחודיות לגורמים חרדיים.

אברהם שפירא, מי שהיה הממונה על חלוקת ההקצבות הייחודיות, נאלץ באחרונה להיעדר לתקופות ממושכות מהארץ, עקב עיסוקיו, ולא התפנה כדי להכריע בסוגיה חשובה זו.

נראה כי מי שיהנה מהעורפים שהצטברו תהיה רווקא קופת-המדינה.

מדובר בסכומים של יותר מ-24 מיליון שקל.

ברק"ח חוששים

מאובדן הכנסות

בצמרת רק"ח שורר חשש עמוק מפני אובדן הכנסות בפסיונות. המשמשות לאחזקת המנגנון הגדול של המיפלגה. כל זה בעיקבות ההפשרה ביחסיהם בין ישראל ומדינות מזרחי אירופה.

עד היום נעשה עיקר הסחר דרך חברת-ייבוא קטנה, הנמצאת בשליטת רק"ח, ושמעמלותיה מכסה רק"ח חלק מהוצאות המיפלגה.

המשלוח המיוחל-אירופיות, ובעיקר ברית-המועצות, פולין, בולגריה והונגריה, הקפידו להוריש את הייצוא לישראל דרך החברה, וזו היתה תרומתן לריווחתה של רק"ח.

כעת, עם התחממות היחסים בין ישראל לארצות הברית, עולה האפשרות שמונופול החברה יישבר, ואנשי עסקים ישראלים יוכלו לייבא באופן ישיר, שלא באמצעות המיפלגה, וכך תפסיד המיפלגה את עמלותיה.

מישה לנגר, איש-הכספים של רק"ח ומנהל חברת-הייבוא, ניסה לרכך את רוע הגזירה, ומשלא הצליח הטילה הנהגת המיפלגה על ליואן זהב, נציג רק"ח במוסקווה, להשתדל בעניין זה בדרגים הבכירים בקרמלין.

לא ברור אם מאמצים אלה הועילו.

פרס יוצא למוסקווה?

בעיקבות יציאתו של ראש-הממשלה,

יצחק שמיר, לביקור בהונגריה, ניסו בשי-

בוע האחרון וועדיו של שימקון פרס לשבי-

נע את הסובייטים לשגר הזמנה לביקור

פרס בברית-המועצות.

שמיר מודע למאמצי פרס, והוחלט

שאם הוא יצליח במאמציו, ירעננו אנשי-

שמיר תוכנית ישנה לביקור במדינות

אפריקאיות, שאינן מקיימות קשרים עם

ישראל.

אליהו למען פרס

יו"ר מיפלגת-העבודה, שימקון פרס, עומד להיפגש בשבוע הבא עם קבוצה גדולה של אנשי-כספים ותעשיינים, האוהדים את מיפלגת-העבודה.

יהיה זה מיפגש-המשך למיפגשים קודמים של פרס עם תעשיינים, שהביאו למסע-סירוסם ולהצהרות-תמיכה של כמה תעשיינים ואנשי-משק בולטים, שהודיעו מפורשות על תמיכתם בפרס.

כמה מן היוזמים של מיפגשים אלה החליטו להרחיב אותם ולגייס עוד אנשי משק ותעשייה.

החרדים אינם רוצים

בביתר

מישרר-השיכון לא הצליח במאמציו לאלץ את החוגים החרדים בירושלים להכיר בביתר כשכונה חרדית.

כוונת המישרר היתה שלא להקצות לחרדים שטחים להקמת שכונות נוספות בירושלים, ובכך לאלץ אותם לסגור לביתר, שם מתוכננת שכונה בסדר-גודל של 6000 מישפחות. אולם התוכנית לא עלתה בידם, ובאחרונה הסכים מישרר השיכון על הקמת שכונה חדשה ל-1000 מישפחות, לא רחוק מפסגת-זאב בירושלים.

עיתונאי מסין לבחירות

עיתונאי מסין העממית בדק באחרונה את האפשרות לקבל אשרת-כניסה לישראל, כדי לסקר את הבחירות בתחילת נובמבר.

במישרר-החוץ הכהירו כי מדיניותם היא להמליץ על מתן היתרי-כניסה לנציגים של אמצעי-התקשורת, גם ממדינות שאינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל.

בינתיים טרם הוריע העיתונאי אם אכן יגיע לארץ לסקר את הבחירות.

280

ביום הראשון, ה-11 בספטמבר, היום ה-279 של האינתיפאדה, מסר דובר-צה"ל על 203 הרוגים פלסטיניים בשטחים הכי בושיים. מיספר זה אינו כולל את ההרוגים מירי מתנחלים ומסיבות אחרות. לפי ספירת "העולם הזה" הגיע מיספר ההרוגים עד היום השלישי, ה-13 בספטמבר, בר, היום ה-281 של האינתיפאדה, ל-280 הרוגים.

לעומת זאת, מוסרים מקורות פלסטיניים על 366 הרוגים, לפי הפירוט הבא:

- 235 הרוגים מירי חיילי צה"ל ומתנחלים.
- 33 הרוגים ממכות ומתחשמות.
- 63 הרוגים בתוצאה משאיפת גז.
- 35 הרוגים בתוצאה מסיבות אחרות.

ישראלים משקיעים

בהונגריה

ישראלים מגלים עניין בבנקאות בהונגריה, בגלל שינוי בגישה ההונגרית כלפי משקיעים זרים.

כך עולה מכתבת-תחקיר שפורסמה בגיליון מס' 1 של עלון חדשות חדש שהופיע החודש.

מסתבר שישראלים מגלים אפיקים חדשים בהשקעות כספים באירופה, מעבר למה שהיה מקובל עד כה.

עיתונאים פועלים

למען המיפלגות

עיתונאים בצהרונים הגדולים בארץ נדרשו באחרונה על-ידי ראשי המערכות להודיע אם הם מעורבים בפעילות מיפלגתית מסוג כלשהו, ואם יש בדעתם להיות פעילים במערכת-הבחירות הקרובה.

הנהלות כל העיתונים הודיעו שכל עיתונאי שירצה להשתלב במערכת-הבחירות יוצא לחופשה מהעיתון, כדי למנוע ניגוד-אינטרסים בין עבודתו העיתונאית לפעילותו המיפלגתית. לפי שעה נודע כי רק עיתונאים מעטים ניצלו אופציה זו ויצאו לחופשה.

בוחנים תוכניות

הוראת הלשון

שר-החינוך הורה לבדוק מחדש את כל תוכניות הוראת הלשון וההבעה בעברית בבתי-הספר.

בעיקבות ביקורת חמורה שהובעה באחרונה על הוראת הלשון בבתי-הספר, החליט שר-החינוך לבחון מחדש את תוכניות-הלימוד ולעשות בהן שינויים, אם אכן יתברר כי יש צורך בכך.

גינדי שבים לפעילות

האחים משה ויגאל גינדי, שנמשו את ישראל לפני שנים אחדות, אחרי פרשת הבנייה בגדה המערבית, ושבו לארץ, חזרו לפעילות עיסוקית.

האחים גינדי לא נעצרו עם שובם לישראל מבראזיל, אך בעיקבות מכירת המיגרשים בגדה, שהביאה לעזיבתם את

הארץ, צימצמו באופן ניכר את פעילותם העיסוקית. אולם למרות עזיבתם את הארץ המשיכו עיסוקיהם לפעול, ונוהלו על-ידי מנהלים שכירים. מאז שובם לארץ חזרו האחים לנהל את עיסוקיהם, אך הורירו פרופיל תיקשורתי.

באחרונה הם החלו שוב בפעילות עיסוקית, מסועפת של רכישת נכסים ומכירת רירות, והפעם באיזור המרכז.

פסולת

ללא מוצא

ספינת-הנהרות, "סטרסברג", העמוסה בפסולת בניין, שהיתה אמורה להיקבר בטורקיה, עדיין מסתובבת במימי הים השחור ללא אפשרות לחזור לדנובה.

הטורקים בדקו את הפסולת, אך מצאו שיש בו חומר רדיו-אקטיבי, ולכן סירבו לקבור את הפסולת, ואילו הרומנים סירבו לאפשר לספינה לחזור לדנובה, כדי לחזור לנמל-הבית שלה בווינה.

אישי-עסקים ישראלי ניסה למצוא מדינה אפריקאית שתסכים לקבור את הפסולת. בינתיים לא נמצא כל פיתרון.

שפירא בודק

אפשרויות באמריקה

בניגוד לכל הפירסומים עד היום, בדק אברהם שפירא, במסעו האחרון בארצות-הברית, אפשרות להקים מיפעל-שטיחים חדש בארצות-הברית.

הוא גם בדק אפשרות למכור נכסים שיש בבעלותו בבריטניה.

סוכת הליכוד

לא כשרה

סוכה שנבנתה בפתח "מצודת זאב" על-ידי צעירי הליכוד עמדה במרכז של פולמוס בין כמה מפעילי הליכוד.

הסוכה, שנבנתה מסדן לבן והיתה מכוסה בסימנות, הרגיזה כמה מפעילי הליכוד. אלה טענו כי לפי ההלכה מותר להציב סוכה רק אחרי מוצאי יום-הכיפור, ולצעירי הליכוד לא נותר אלא לפרק את הסוכה.

הוועדה אינה

מצליחה לחקור

ועדת-החקירה, שמינה מישרר-הפנים לפני שבוע, לבירור הגרעונות הכספיים של עיריית באר-שבע, עוד לא התחילה בעבודתה.

הסיבה היא שחברי ועדת-החקירה, שבאו לבדוק מדוע עיריית באר-שבע הגיעה לידי התמוטטות כספית, אינם מצליחים למצוא את ידיהם ורגליהם בסיפרי-השבונות של העירייה.

בעלי פי"ט

באמריקה הלטינית

הברוקר הנמלט חגי בליך, אחד משני הבעלים של חברת פי"ט, נפגש באחרונה עם כמה ידידים ישראליים במכסיקו, שם הוא שוהה מאז ברח מהארץ.

שותפו בחברת-הברוקרים שקרסה, יורי סלנט, שברח אף הוא מהארץ, חי בדורדוק-ז'ניירו בבראזיל.

שני הברוקרים, שצברו תוך רב, נמלטו מהארץ למדינות שעימן אין לישראל הסכמי הסגרדה.

הגליון הבא של

העולם הזה

יוקדם ב'ומי"ס לדגל יום-הכיפור

הגליון יהיה מצוי במקומות-המכירה הרגילים בתל-אביב ביום הראשון, 18 בספטמבר, בערב, ובמקומות-המכירה בכל הארץ ביום השני בבוקר.

הגליון יכיל, בין השאר, את הכתבה של אילנה אלון על המישפטים הגדולים של השנה.

הם נבחרו על-ידי „העולם הזה” תוך בחינת כל מאורעות השנה.

אנשי השנה

תשמי"ח

עולם

גורבאצ'וב רגן: צמד

כומר שחור משיקגו כמעט והפך אישי-השנה של תשמ"ח. ג'ימי ג'קסון פתח במירוץ לבית הלבן לפני שנים. אז חשבו רבים שזוהו נסיון מטורף. הרי ידוע כי שחור אינו יכול להיות נשיא ארצות-הברית, אין הוא יכול אף להתקרב ליעד זה.

השנה ביצע ג'קסון מיבצע מרהיב. הוא הציג את מועמדותו, עבר ממחוז למחוז, גיבש את הבוחרים השחורים הנרכאים לגוש פוליטי אירי-עוצמה, וזה גם בנתח נכבד של ציבור הבוחרים הלבנים. הוא הגיע לוועידת המפלגה הרמוקרטית כשבידו שלוש מן הציורים — הישג מהמם. אך לא רק הכמות קבעה, אלא גם האיכות. הכומר המשלהב הכניס למערכת-הבחירות האפורה והמשעממת רגש אמיתי, עזר לשנות את סדר-היום הלאומי ולגבש קואליציה חדשה של כוחות.

בסופו של דבר לא הפך ג'קסון לאישי-העולם של תשמ"ח. אך הדרך פתוחה לפניו לרווחה בשנים הקרובות.

מועמד אחר לתואר היה כמעט בלתי-ידוע בראשית תשמ"ח. אז דיברו בארצות-הברית על „שיבוע הגמדים” — שיבוע הפוליטיקאים הקטנים שפתחו במירוץ לעבר המועמדות הרמוקרטית לנשיאות. מייקל דוקאקיס, מושל מאסאצ'וסטס, בן מהגרים מיוון, בעלה של אשה יהודיה, היה אחד מהשיבוע. אך במהלך השנה חיסל האיש נמוך-הקומה את ששת הגמדים האחרים, וקומתו הפוליטית הלכה וגדלה, עד כי הפך מועמד סביר לבית-הלבן. הוא לא הגשים בתשמ"ח את ההבטחה, אך הוא עשוי להיות לאיש השנה תשמ"ט.

כך גם מתחרהו, ג'ורג' בוש. האיש האפור היה מעורב בתשמ"ו בפרשת איראן-קונטראס, שנתנה לאותה שנה את איש השנה שלה, עמירם ניר. היה נדמה שהוא גמור. אך במהלך תשמ"ח יצא למירוץ, צבר תאוצה, פיתח לעצמו סיגנון עצמאי. בדרך כמעט חלקי על קליפת-כננה ברמות האיש שהוא עצמו בחר בו לתפקיד סגנו, אחר דן קווייל, סנאטור צעיר ושאפתני בעל חזות קולנועית, נץ קיצוני שהתגלה, במפתיע, כמשתמש די עלוב. אך נראה שזה לא הויק לבוש.

כל אלה הם חזון לעתיד. ואילו האנשים שהטביעו את חותמם על העולם של תשמ"ח היו דווקא שני ותיקים — הנשיא הקשיש של ארצות-הברית והמוזכ"ל הקומוניסטי של ברית-המועצות. זה היה זוג מוזר למדי.

מאז ומעולם נטוש הוויכוח סביב השאלה אם האיש יוצר את ההיסטוריה, או להיפך, ההיסטוריה את האיש. שתי הדמויות של רונלד רגן ומיכאיל גורבאצ'וב לא יכלו להשיב תשובה ברורה על שאלה זו.

רגן יכול היה לתת תשובה אחת: ההיסטוריה יוצרת את האיש. כי קשה היה לתאר אדם פחות מתאים לתפקיד שהוא מילא השנה מאשר רגן דווקא. הקשיש נעיס-ההליכות, בעל המחשבה הרדודה, נוסע-צלב אנטי-קומוניסטי, שתיאר את ברית-המועצות כ„ממלכת הרשע”, מצא את עצמו לפתע בתפקיד בעל-הברית של הקומוניסטים, המשכה את תורת לנין. אולי עזרו לו הכוכבים. בתשמ"ח התגלה כי אשתו, נאנסי, לא רק השפיעה עליו רבות, אלא גם התייעצה באופן קבוע עם אסטרוולוגיה.

רגן נדחף לתפקידו החדש על-ידי כוחות שמעבר לו: המצב הכלכלי של ארצות-הברית. גם ארץ אדירה זו לא יכלה עוד לעמוד כעומס החימוש, שהיא עצמה כפתה על העולם. היה עליה להתפשר, לפחות זמנית.

האם גורבאצ'וב מוכיח כי האיש יוצר את ההיסטוריה? לכאורה, כן. הוא עלה לשלטון בברית-המועצות וחולל בה מהפך עצום. הוא הביא עמו את הנלאסוניסטי ואת הפרסטריוקה. אך יתכן כי קרה ההיפך: הצורך בפרסטריוקה („בניין מחרש”) הוא שהעלה את גורבאצ'וב לשלטון. דור סובייטי חרש לא יכול היה לסבול עוד את רודנות המנגנון הכושל. הוא תבע מורניזציה, פיתוח, חרות. גורבאצ'וב הגיע לשלטון מפני שהבטיח לדור זה להנהיג את המיצער אל המאה ה-21.

שיתוף-הפעולה רגן-גורבאצ'וב, שמצא את ביטויו בתשמ"ח בשני מיפגשים ססגוניים, הוליד את ההחלטה המשותפת השקטה לשים קץ לסיכסוכים האיווריים, שמומנו ושחומשו על-ידי שתי המעצמות. בזה אחר זה עלו שורה ארוכה של סיכסוכים על דרך הפסקת-האש והמשאיות-המתן. הסובייטים החלו נוטשים את אפג'ניסטאן. הדרום-אפריקאים הבטיחו לצאת מנאמיביה, והקובנים מאנגולה. הוויאטנאמים הבטיחו לצאת מקאמפוצ'יה (קמבודיה). במלחמת איראן-עיראק הושגה הפסקת-אש. בניקאראגואה הת' חיל משאיות-המתן בין הממשלה והקונטרס, שכירי ארצות-הברית, שנותרו בלי עזרה מאסיבית. בטהארה המערבית, הספרדית לשעבר, החל משאיות-המתן בין לוחמי-הגרילה המקומיים, הפוליט, סארי, ובין ממלכת מארוקו.

בכל המקומות האלה ניצחו הכוחות הלאומיים המקומיים את הפולשים הזרים. גם בארצות אחרות הרימו שוחררי-החופש את ראשיהם. ההתקוממות השחורה בדרום-אפריקה נמשכה, וכך ההתקוממות הרמוקרטית נגד העריץ אוגוסטו פינישה בצ'ילה. בבורמה התקוממו ההמונים, הפילו את הרודן נה וין והמשיכו לסעור, בדרשם את החזרת הרמוקרטיה. בקוריאה הדרומית נערכו הפגנות סוערות ממושכות, בתביעה דומה, למרות שהעולם התכונן לאולימפיאדה בסיאול, בירת המדינה. ההתקור ממות הפלסטינית בשטחים הכבושים היתה חלק מתהליך עולמי כללי זה.

כל אלה עשו את הכותרות והעידו על שינוי פני העולם. אך היו גם שינויים מעמיקים, שלא זכו בכותרות כה מרעישות. אחד מהם אירע באירופה. היבשת הוותיקה, שראתה מלחמות בלא-ספור, ושנאתה כשוקעת לצמיתות, התאוששה. היא צעדה בצעדים איטיים אך בטוחים לקראת איחודה בשנים הקרובות. כמעצמה מפותחת, בעלת אוכלוסיה מאוחדת של 300 מיליון, תהיה אירופה מעצמה כלכלית כבירה. מה שלא הושג בכוח על-ידי נפוליון ואדולף היטלר, יושג בדרכי-שלום על-ידי פוליטיקאים קטנים כמו הלמוט קול ופראנסואה מיטראן.

אירופה תתחרה כמעצמה הכלכלית החדשה הנוצרת בשפה המערבית של האוקיינוס השקט: יפאן, קוריאה הדרומית, טייוואן, ובעתיד גם סין.

מול פני השינויים הכבירים האלה, המצעידים את העולם אל המאה ה-21, נראתה ישראל כאילו היא צועדת בכיוון ההפוך, למצב של גטו מנותק וחמוש, בבחינת „עצרו את העולם, אני רוצה לדרת”.

מרחב

חסייני: מיכגש גורלי

במשך 40 שנה היה העם הפלסטיני כדור-המישחק של העולם הערבי. לפתע, ברלילה, הוא הפך השחקן המרכזי.

במשך 21 שנים התאור העם הפלסטיני בסבלנות תחת הכיבוש הישראלי. הוא המתין לישועה מהחוץ, עד שהתיאש ממנה ויצא למאבק, שהדהים את העולם ושהפתיע את ישראל. סיסמת המאבק — אינתיפאדה — חדרה למאות שפות מסביב לכדור-הארץ.

עיתוי ההתקוממות היה כמעט מיקרי. אנשי-העולם של השנה, מיכאיל גורבאצ'וב ורונלד רגן, נפגשו ולא דנו בעניין הפלסטיני. צעיר פלסטיני, שחצה את הגבול בגילשון, עזר לדור פלסטיני שלם לחצות את מחסום-ההפחד. השלישייה הישראלית — אישי-המדיניות של השנה, יצחק רבין, ושני עמיתיו, יצחק שמיר ושימון פרס, — הבטיחה קיפאון מוחלט.

את הרחיפה המכרעת סיפקה ועידת-הפיסגה של ראשי המדינות הערביות בעמאן, בנובמבר 1987. לעיני העם הפלסטיני, שעקב אחריה בשידור חי בטלוויזיה, נערכה הצגה מבישה. המלך חוסיין, שהגיע לשיא הקאריירה שלו, חגג. יאסר ערפאת הושפל.

זה הגריש את הסאה. יתכן כי עוצמת ההתקוממות הפתיעה גם את העם הפלסטיני עצמו. הוא יצא לדרך שאין בה חזרה, למיפגש חריסטי עם ההיסטוריה.

שישה חודשים אחרי ועידת-עמאן נערכה באלג'יר ועידת פיסגה שניה של ראשי המדינות הערביות. הפעם היה הכל שונה.

גיבורהים היה יאסר ערפאת. חוסיין ישב בפינה, כעוס ונשכח, ולמחרת היום יותר רשמית וסופית על כל יומרה לייצג את העם הפלסטיני. מנהיגי ערב חששו שמא האינתיפאדה תציף גם את ארצותיהם. הם הבטיחו לאש"ף הרים וגבעות. ההתקוממות היתה ספונטאנית. שום אדם יחיד לא יזם אותה, שום אדם יחיד לא הנהיג אותה. היא העלתה דמויות רבות, גדולות וקטנות, אך איש מהם לא היה מנהיג האינתיפאדה.

מובארכ עוור, שהטיף במשך שנים לאי-אלימות ולמרי אזרחי, גורש מהארץ, אך הורע שורע נבט. כמוהו גורשו עשרות אלפים רבים — מנהיגים מקומיים, שכונתיים, כפריים, עירוניים וארציים — נעצרו והוחזקו בתנאים מחפירים. **מחמוד דרוויש**, המשורר הלאומי, הרגיו גם את אנשיהשמאל בישראל בשיר מילחמתי, שופע זעם.

דור שלם של מכובדים פלסטיניים מסר את הסמכות לדור חדש. קמה שיכבה שלמה חדשה של פעילים אלמוניים, אנשי מחתרת, שהנהיגו את ההתקוממות בכישרון מפתיע. אם התקרב איש כלשהו למעמד של סמכות, הרי היה זה **פיצל אל-חוסייני**, שנכלא השנה בפעם הרביעית. הגבר האהוד, בנו של לוחם אגדתי שנפל במלחמת"ש", כן אחת המישפחות החשובות ביותר בארץ, הקרין סביבו סמכות. מוסרית שקטה ומשכנעת. הוא סימל את נקודת-החיבור בין המאבק והפיתרון, בין הצד ההמוני והצד המדיני.

בראשית השנה התפרסם חוסיין ונכלא, מפני שהגיע להסכם עם אישהליכוד, **משה עמירב**, על טיוטה של הסכם. אחרי שפרצה האינתיפאדה, פעל חוסיין בהתמדה כדי לגווש אותה לעבר פיתרון מדיני. ורועותהביטחון טענו כי מצאו במישרו טיוטה של הכרזה-עצמאות פלסטינית, שכללה את ההכרה בישראל והנכונות לשאת ולתת עימה. באותה השעה פירסמה ההנהגה המחתרית של האינתיפאדה קריאה לגלייה לאש"ף לעלות על דרך היוזמה המדינית.

באש"ף עצמו היתה התפתחות רומה. אחרי שהאינתיפאדה קבעה סופית את העובדה שאש"ף הוא הנציג הבלעדי של העם הפלסטיני, ביקשו ראשי אש"ף לתרגם את המצב הזה להישג מדיני מוצק. **בסאם אברישירף**, שניסה בראשית השנה לארגן את מסע אוניית-המגורשים לעבר חוף ישראל, ושהובשל עליידי פעולות-סתר ועילות, השמיע את קולו. במיסמך שהיכה גלים בעולם, ושהכל ראו בו את כתב-ידו של יאסר ערפאת עצמו, קרא אברישירף להכרה הדדית בין ישראל ואש"ף, לסידורי-ביטחון הדדיים, לבחירות דמוקרטיות ולפיתרון סביר. הצטרף אליו, אחר היסוסים, אחד האנשים הבולטים ביותר באש"ף, צלאח (**אבריאד**) ח'לף, שנודע בעבר כלפ"ח חז"ל כאיש נוקשה. הוא קרא בפה מלא לשלום ישראלי-פלסטיני ולביטול האמונה הפלסטינית. אחרי שח'לף (**אברג'יהאד**) וויר, שרהיטחון של אש"ף, נהרג בהתקפת-קומנדו בתוניס, הפך אבריאד למס' 2 של אש"ף ופתח.

בסוף תשמ"ח היה יאסר ערפאת, בעזרת ראשי האינתיפאדה, חבריו ותלמידיו של פיצל אל-חוסייני, עסוק בגיבוש הסכמה פלסטינית כללית סביב תוכנית זו: ההכרה על כינון מדינה פלסטינית, הקמת ממשלה פלסטינית זמנית, הודעה חרימשמיעת על הנכונות לשאת ולתת עם ישראל על שלום. היה צורך להתגבר על מיכשולים פנימיים וחיצוניים רבים. הקנאים האיסלאמיים מימין, ידידי-סוריה משמאל, עמדת המדיניות הפרוי-ישראלית — כל אלה הפריעו למציאת הסדר. אך הם יכלו רק לעכב, לא למנוע. ההתקוממות הפלסטינית גימדה מאורעות אחרים בעולם הערבי, כגון סיום שילטונו של **אל-חביב בורגיבה** בתוניס. סיום מלחמת איראן-עיראק איפשר לעיראק של **צדאם חוסיין** להפנות שוב את פניה אל עניינים פנים-ערביים, ולהוריד את הראש ל**חאפז אל-אסד** הסורי, שניסה גם השנה לסכל את מטרות ערפאת והאינתיפאדה. נראה כי הציר בגדאד-קאהיר-אש"ף יהווה את הציר המרכזי של העולם הערבי בעתיד הקרוב. בסוף תשמ"ח המתין העולם כולו להכרעות המועצה הלאומית הפלסטינית, האמורה להתכנס בראשית תשמ"ט. המתנה זו כשלעצמה הוכיחה עד כמה הפך העם הפלסטיני, בעיקבות התקוממותו, לגורם פעיל בליגה העולמית.

נוקשה בשטח ומליצות יוניות באוויר, התאים למצב-הרוח הלאומי. היה זה המשך שיר לקו ההיסטורי של דויד בן-גוריון, משה דיין ויגאל אלון. רבין, אישה-השנה תשל"ה, היה המנהיג הפופולרי ביותר בכל סקרי דעת-הקהל השנה. לשואו ניסה **אריאל שרון**, אישה-השנה תשמ"ב, להתחרות עימו. שרון עורר סנסציה כאשר עבר הפגנתית (אך לא מעשית) לעיר העתיקה בירושלים, ובכך נתן דחיפה נוספת לפרוץ האינתיפאדה. הוא הבטיח להיות יותר קשוח מאשר רבין, ולבסוף תבע לספח שטחים ברוח תוכנית-אלון. שום דבר לא עזר. רבין היה יעיל יותר, פופולרי יותר.

בשני הגושים הגדולים התנהלו החיים כרגיל, כאילו לא אירע דבר. בחרות צצו שני כוכבים חדשים, **בנימין (בני) נתניהו**, כוכב תיקשורתי, ו**בנימין (בני) בגין**, שביקש ליטול את האדוות שנשמטה מכתפי אביו, **מנחם בגין**, החולה הדוכא שהמשיך להחזיק את עצמו במאסר-בית ברחוב צמח בירושלים. בצד מיפלגת-העבודה נעשה נסיון נואש לקרב את המפלגה אל הציבור היהודי המיוזחי-עלידי הכנסת אנשים חדשים כמו **עמיר פרץ** ו**אלי דיין** לרשימה, אך הדבר לא שינה את פני המפלגה.

בימין צצו מיפלגות חדשות כמו פטריות אחרי הגשם. בלטה התופעה החדשה של **רחבעם (גנדי) זאבי**. בני היישוב הוותיק שהתחילו לקרוא בגילוי לגירוש כל הערבים מהארץ, תוך התחרות עם **מאיר כהנא** וחבורתו הבריונית, שלא זכתה במכובדות.

מפתח-המיפלגות השתנתה אך במיקצת. המפלגה הליברלית נעלמה בתוך הבטן של חרות. המפד"ל הפכה למיפלגה לאומנית-קיצונית, בהנהגת **אבנר שאקל**, שעלה במפתיע לגדולה בעזרת **חיים דרוקמן** וחבריו. בשמאל פרש **עבדאללהאב דראושה** ממיפלגת-העבודה, אחרי שנואש מלחזור לרשימתה לכנסת, והקים מיפלגה ערבית חדשה.

כאופן פאראדוקסלי היה נראה כי בבחירות הקרובות, בראשית תשמ"ט, יהיו דווקא הערבים את לשון-המאזניים, וימנעו את הקמתה של ממשלת ליכוד-רתיים. כך נסללה הדרך להשארת הקואליציה ליכוד-עבודה על כנה. ציניקאים טענו כי כל הבחירות לא נועדו אלא לקבוע מי יהיה ראש-הממשלה בממשלה זו: פרס או שמיר. אך יתכן כי במצב כזה יעלה לכס דווקא רבין, האיש האחד המקובל עתה על שני הגושים הגדולים כאחד.

למרות כל הרעמים והברקים של הבחירות, היתה הקואליציה הזאת איתנה. היא התבטאה במאורעות רבים שהתרחשו מאחורי הקלעים. כך, למשל, שחק הליכוד כאשר התפוצצה בארצות-הברית שערויית צינור-הנפט העיראקי, והסתבר כי האמריקאים הציעו שוחד-ענק למיפלגת-העבודה. יכלה להיות רק סיבה אחת לשתיקה רועמת זו: גם הליכוד היה שותף למזימת-השוחד.

אחד התהליכים החשובים של השנה התרחש בזירת היחסים בין ישראל וברית-המועצות. במיבצע מחושב היטב, איטי ועקבי, הכינה מוסקווה את חידוש היחסים של הגוש הקומוניסטי כולו עם ישראל. היה זה חלק מן הקו החדש של אישה-העולם **מיכאיל גורבאצ'וב** לגורמליציה של היחסים בין המדינות, להתקרבות אמריקאית-סובייטית ולחיסול סיכסוכים מקומיים. מוסקווה הכינה את חלקה בתהליך-השלום הבלתי-ימנע בין ישראל ואש"ף. מישלחת סובייטית התמקמה בתל-אביב, מישלחת ישראלית התי-מקמה במוסקווה.

פחות רציני היה תהליך ה"פישור" וה"בוררות" בין ישראל ומצרים על כיברת-ארץ זעירה בטאבה. היתה זאת תוצאת תעלול קל-ידעת של שני ישראלים, פרויקה ופפו (**אפרים פורן**) ו**אלי פפושדרו**) שהחליטו בימי מנחם בגין על מיבצע-סיפוח פרטי. גם תעלול זה הלך לקראת סיומו הבלתי-ימנע.

אישה-מדיניות יצחק רבין סימל את ההווה הישראלי בתשמ"ח. הוא לא סימל את התהליכים העמוקים, שיקבעו את פני העתיד. הקיפאון נוסח-רבין יפשיך בשנים הקרובות, וקרוב לוודאי שאיש המדיניות של תשמ"ט, החבוי עדיין בניכית העתיד, יסמל מציאות שונה לגמרי.

ביטחון

מעולם לא עמה צה"ל במיבחן מוסרי ומימשמתי, פוליטי וחברתי כה חמור כמו בתשמ"ח, שאישה-השנה שלה היה הרמטכ"ל, **דן שומרון**.

זה התחיל בלי-הגילשושים, שבו התהפכו היוצרות: הגיבור היה צעיר פלסטיני, שעבר את גבול-הצפון במעוף בגילשון, ושחרר לבדו למחנה של צה"ל. האנטי-גיבור היה הש"ג — שהפך השנה מושג וספידר — **רוני אלמוג**, שנשט את מישמרתו מול פני הסכנה. חמישה חיילים נהרגו בהתקפה זו, יחד עם התוקף עצמו.

יש המאמינים, כמו ראש-הממשלה **יצחק שמיר**, כי ההתרחשויות בלילה הזה, והשפעתן על התודעה הפלסטינית, הן שנתנו את הדחיפה המכרעת לפרוץ האינתיפאדה אחרי כמה ימים.

כעבור כמה שבועות חדרה חוליה פלסטינית לארץ מגבול הדרום. וגם שם היתה התרחשות שלא הוסיפה כבוד לצה"ל: כמה קצינים נשטו את מכוניתם וברחו מפני החוליה. זו נעצרה ונהרגה רק במרחק של קילומטרים רבים משם, בקירבת הכור של דימונה. בסוף השנה הופיעה אותה תופעה שוב, כאשר התגלה כי קיימת בצה"ל רשת של מספקי פטור לחיילים תמורת שוחד. בין העצורים היו קצינים בכירים, ובין משלמי השוחד היו עשרות רבות של אנשי סדר ומילואים.

אך עם כל חומרתה של תופעה זו, לא היא היתה הבעייה המוסרית העיקרית של צה"ל בתשמ"ח. הפעלת הצבא בתפקיד של מישטרה קולוניאלית, נגד התקוממות לאומית רחבת-מימדים, העמידה אותו לפני בעייה מוראלית, על שתי המשי-מעויות של מושג זה: מוראל מבחינת המוסר ומוראל מבחינת רוח-הלחימה.

ריכוז של התקוממות הוא תפקיד פוליטי, הנוגע להשקפה דילטית של כל אורח — וגם של האורח במדים. התפקיד הכניס אוטומטית רוח של מחלוקת והתלבטות לשורות צה"ל. פעולה כזאת גם מכניסה את החיילים למצבים שהם לא חונכו ואומנו

רבין: יותר כוח!

יצחק רבין, ראש ממשלת ישראל

בעיני תמימים היה נרמה כי שרה-החזן האמריקאי, **ג'ורג' שולץ**, יהיה אישה-מדיניות של השנה. הוא יצא ברעש גדול ליוזמה מדינית, שעמדה לגאול את המרחב מן הקיפאון. במסע-דילוגים נוסח **הנרי קליינגר**, אישה-השנה תשל"ד, עמד לכונו סוף-סוף את השלום האמריקאי.

תחת זאת הפך שולץ למעין כריחה מעופפת, עב"ם פוליטי שריחף בשמי המרחב ללא כיוון וללא מטרה. ה"תוכנית" שהיתה בידיו היתה אנאכרוניזם היסטורי, מפני שהתעלמה מן העובדה העיקרית של השנה: התעוררות העם הפלסטיני.

כמו תוכניתו של שולץ שקעה גם, האופציה הירדנית של **שימעון פרס**, שצללה כאבן בין הגלים הסוערים של האינתיפאדה. כמוה שקעה סיסמת ה"אוטונומיה" של **יצחק שמיר**, ששימשה כמסך-עשן כדי להסתיר את הקיפאון המוחלט ששמיר ביקש לקיימו לנצח.

מול האירירלוונטיות של שניים אלה, עלה כוחו של **יצחק רבין**, שרהיטחון הממונה על ריכוז ההתקוממות. בתפקיד זה המחיש את האמרה הצברית: "מה שלא הולך בכוח, הולך ביותר כוח". הוא היה האיש הנכון להפעיל שיטה זו. קהות-החושים שלו, גישתו הרבובטית לבני-אדם, חוסר-הרימיון המוחלט שלו, היו הצד האחד של המטבע הרביני. הצד השני שלו היה כושר-האיתור, המוח האנאליטי שאיפשר לו לנתח מצבים מעשים קיימים, כושר-ההחלטה והביטחון העצמי.

כל זה לא עזר לריכוז האינתיפאדה. זו המשיכה להתקדם ולצבור הישגים לאומיים ובינלאומיים. נוצר מצב של מילחמת-התשה. הפלסטינים החזיקו בידם את היוזמה האסטרטגית. לעומת זאת הצליח רבין ליטול לידיו לאיחת את היוזמה הטאקטית.

תוך כדי כך גברה הפופולריות של רבין. השילוב של ניציות

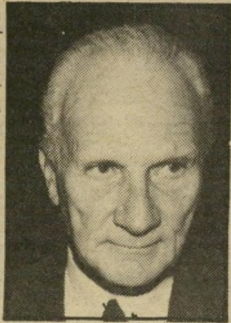
מיצוע: באש צולבת

יצחק רבין

שמוגר: בין הקטבים

מישפט

תש"מ"ח היתה שנה קשה גם בבתי-המישפט. בעיות קיומיות רבות עלו לדיון. מערכת-המישפט כמדינה התלבטה בין שמירה על זכויות-האדם ועל הדמוקרטיה לבין מדיניות של מעצרים מנהליים, עונשי-גירוש ומישפטי-בזק. האדם שייצג יותר מכל את ההתלבטות הזו השנה היה נשיא בתי-המישפט העליון, השופט **מאיר שמגר**.

שמגר, אדם שבא מרקע ביטחוני ולאומי, הוא אחד משומרי הדמוקרטיה ומישפטי-הצדק במדינה. מאז מונה כנשיא בתי-המישפט העליון, לפני שנתיים, הוא שומר בקנאות על סמכויותיהם של בתי-המישפט ונלחם בכל פגיעה בהם. השנה יום יחד עם שר-המישפטים, **אברהם שריר**, את הרפורמה בבתי-המישפט. היא אמורה להביא קץ לעינויי-הדין ולאורך-ההריונים.

בבית-המישפט הגבוה לצדק, שגם בראשו עומד השופט שמגר, הן במרבית השאלות הקשות הנובעות מהאינתיפאדה. הוא הן בשאלת ניתוק הטלפונים לתושבי הגדה המערבית המנסים להתקשר לחו"ל; בענייני גירוש והגלייה, ובתנאי-המעצר במיתקן קציצות (אוצר 3). בית-המישפט מנסה לשמור על איזון עדין בין האינטרסים הנוגדים ובין המערכות הסותרות של שיטת המישפט בישראל ושיטת המישפט בשטחים הכבושים.

גם באישיותו של שמגר ניכרים היטב שני הקטבים הללו. כאישיותו, שהוגלה בנערותו לקניה, ושהיה זמן ממושך כמח"ת הנהמערץ הבריטי בגילגיל, הוא איש המחנה הלאומי הקיצוני. שותפו הממושך בצה"ל, כסגן-הפרקליט-הצבאי ואחר-כך כפרקליט-הצבא-האראשי, עשה אותו מודע במיוחד לשאלות של ביטחון והגנה על המדינה. מאידך, מאז הופקד על בתי-המישפט העליון, נטל על עצמו גם את התפקיד של שמירת החוק והמישפט. מאז תחילת האינתיפאדה הוא מתמך בין שני הקטבים הללו.

השופט **תיאודור אור**, שופט מחוזי מנצרת, הוצע לכסא ה-12 בבית-המישפט העליון, כסא שהיה רק שנים רבות. כך הושלם הרכבו של בית-המישפט העליון במדינה.

נשיא קודם של בתי-המישפט העליון, **משה לנדוי**, עלה בתחילת השנה לכותרות כאשר פורסמו חלק ממסקנות הוועדה שבראשה ישב. ועדת-לנדוי, שדנה בדרכי-העבודה של שירותי הביטחון, נתנה היתר לחוקרי השב"כ להשתמש בלחץ נפשי וגופני ("לחץ גופני מתון") כדי לחקור חשודים בעבירות-ביטחון. השנה, בראשונה במדינת-ישראל, ערכו שופטי בתי-המישפט המחוזי אסיפת-עיתונאים. הם רצו להתריע על הרפורמה במערכת-המישפט, שהוצעה עליידי שמגר והשר שריר. בראש המוחים עמדה נשיאת בתי-המישפט המחוזי בתל-אביב, השופטת **חנה אבנור**, העומדת לפני פרישה בקרוב.

גם בקרב ציבור עורכי-הדין ניכרה השנה התעוררות. בראשונה בדברי ימי הלישכה, הפגינו עורכי-דין, עם פתיחת שנת-המישפט, נגד מדיניות השיפוט בשטחים הכבושים. הם מחו נגד עונשים בלתי-אנושיים, כגון הריסת-בתים וגירוש-תושבים.

פרקליט המדינה, **יונה בלזמן**, שעמד בראש מערכת התביעה כמישפט **ג'ון איזואן דמיאניוק**, התפטר עוד לפני העירוע. על ירושתו קיימת מחלוקת. רוב המישפטים תומכים במינוי סגניתו, **דורית בייניש**, פרקליטה מוכשרת ואמיצה. אך יש הוזכרים לה את תמיכתה הנמצת **ביצחק זמיר**, היועץ המישפטי לשעבר, ופרשת אוטובוס 300. אנשים אלה מתנגדים למינויה.

פרשת השחיתות של פקידים וקומץ שופטים זיעזעה בתחילת השנה את המערכת המישפטית, אולם כיום, כאשר הפרשה נמצאת כמעט בסיומה, התברר כי רק שופט-שלום אחד, **אהרון כהן**, עמד לדין לפני בתי-המישפט, הורשע ופרש מתפקידו. שני שופטי-תעבורה, **אשר ארבל** ו**בן-שחר חריטאי**, עמדו לדין מישמעתי לפני בתי-הדין של השופטים. גם הם הורשעו ופרשו מהשפיטה. שופט-תעבורה נוסף, **יעקב ברידיין**, יעמוד בקרוב לדין לפני בתי-המישפט בעבירות שוחד. מישפטו טרם החל.

דיקן הפקולטה למישפטים באוניברסיטת תל-אביב, הפרופסור **אוריאל רייכמן**, החל את השנה כמסע קידום לחוקה לישראל. המסע החל במיפגים המוניים ופירוטות מעל אוטובוסים, אך הבעיות הקשות שהתעוררו עם האינתיפאדה השכיחו את עניין החוקה, מה גם שרייכמן וחבריו שתקו בעקשנות מול פני החריגות המישפטיות בשטחים הכבושים.

עורכי-דין מכובדים, **רם כספי** ו**יגאל ארנז**, עמדו השנה לדין לפני בתי-המישפט בתל-אביב בעקבות הפרשה שכונתה "הפגישה הלילית". השופט **שרה סירוטא** כבר קבעה כי עליהם להשיב לאשמה. מישפטם ימשך החודש. עורכי-דין נכבד אחר, **אדם פרוסני**, התאבד בתחילת השנה, ובמותו פתח קו צרעות של עיסוקים שחורים וחובות-עתק. הוא השאיר את מישפחתו הסרת-כל, וגם הוריו הקנים ותורו שקועים בחובות כבדים. חברו הטוב של פרוסני, השופט **שאול אלזני**, נקשר לפרשה, מכיוון שלקח תיק סגור שיועד לאלמנה, מיד אחרי ההתאבדות.

בבתי-המישפט דנו בשאלות החשובות של זכותו של חולה למות בכבוד, של זכותה של אם ביולוגית על בנה הקטנה, בעניין השואה, עקב מישפט רמיאניוק, וגזרו 18 שנות-מאסר על **מרדכי ועניני**.

עיתונות שטרסלר: תיבת פנדורה

בהתאם למסורת העולם הזה, אין חברי מערכת השבועון נכלים לים ברשימת המועמדים לתואר איש-העיתונות של השנה, אף שלא חסרו מועמדים בולטים במערכת זו. הסיפור הגדול של השנה היה, כמובן, האינתיפאדה. היה זה גם אתגר מתסכל. כי לגבי סיקור האירוע המתמשך הזה, הנוגע

לקראתם, ומכאן חריגות וחריגים, שפגעו קשה בתדמית צה"ל בעיני עצמו, בעיני הציבור ובעיני העולם כולו.

האיש שסימל את הדילמה יותר מכל אדם אחר, מלבד הרמטכ"ל עצמו, היה אלוף פיקוד-המרכז, **עמרם מייצנע**, שהיה גם איש-הביטחון של השנה הקודמת. בניגוד לאלוף פיקוד הדרום, **אציק מרדכי**, שלחם באינתיפאדה ברצועת-עזה, ושוטר אף במעט עליידי המתנחלים, עמד מייצנע באש צולבת, כאשר המתנחלים נשפו בעורפו והמתקוממים בפניו. התנהגותו של מייצנע הוכיחה כי במצב של מילחמה קולוניאלית, גם כובש נאור והגון נאלץ לפעול בניגוד לתכונות אלה.

הדבר בלט ביותר בפרשת-ביתא. אחרי שנפוצה השמועה כי מטיילת צעירה, בת-התנחלות, נהרגה בתקרית בכפר, מיהר מייצנע למקום וציווה להרוס עשרות בתים — עוד לפני שהחלה החקירה. זו הוכיחה, בסופו של דבר, שהילדה נהרגה עליידי מתנחל-מלווה, בתקרית שבה היתה מעורבת האשה של השנה, מונירה דאוד. בעיקבות התקרית חיבר מייצנע דו"ח, שפירט את העובדות נכונה, אך שהסיק מסקנות מפוקפקות.

חסידיו של מייצנע טענו כי עשה את המקסימום כדי למנוע חריגים בצה"ל, ושלול הוא וקצינים כמוהו היה רכיבי ההתקוממות מוביל למרחי-דמים נורא. אחרים טענו כי מייצנע וחבריו לא פעלו די, שהם סבלו למעשה את הפיכת החריגים לגורמה, שעוררו עצימת-עיניים והשלמו עם ריווח כוזב מהשטח. לפי גירסה זו, התמוטטה מערכת הפיקוד והמנהיגות, ונוצר מצב של "כל ממור מלך", וכל סאדיסט מנהיג ביחידתו.

מערכת-השיפוט הצבאית השתתפה בהידרדרות זו, כשהיא גוזרת עונשים מגוחכים על החיילים המעטים שהובאו לדין על ביצוע מעשי-זוועה שונים. הפקודות של שר-הביטחון, איש המדיניות של השנה **יצחק רבין** — ובעיקר הפקודה המפורסמת לשבור עצמות באלות — תרמו להרס המוסרי.

אחר הקורבנות היה האמינות של דובר-צה"ל, שהודעותיו הגרוטסקיות לא זכו עוד בשום אמון מצד התיקשורת העולמית והמקומית, שהעדיפה על פניהן את המידע שבא ממקורות פלסטיניים. כך כוזבו נכס שלא יסולא בפז ובעופרת.

היתה זאת מילחמה עגומה, שלא תעניק תהילה לאלופים המופקדים עליה. לא יחוברו שירים על המצור של קאטיה, על הרס ביתא ועל כיבוש קלקיליה.

לפי טענת העיתונות העולמית, היה צה"ל אחראי למיבצע-קומנדו, שבו נהרג אחד ממנהיגי אש"ף, **חליל ("אבר" גיהאד)** וזיר, 78 כדורים.

מול פני מילחמה זו החווירו שאר חזיתות צה"ל. הצבא השיג כמה הצלחות בחזית דרום-לבנון, שבה הוכיחה המערכת את עצמה לפחות מבחינה צבאית. אולם הוא לא יכול היה להקדיש את מחשבותיו ומרצו לתפקידו האמיתי — ההגנה על גבולות המדינה מפני אויבים זרים, הרתעתם וההיערכות לקראת אפשרות של מילחמה.

הפסקת-האש העיראקית-איראנית, ששיחררה 40 אגודות עיי-ראקיות למורות-קרב, יצרה מצב אסטרטגי חדש. אך צה"ל היה עסוק בקלקיליה.

כנסת

צוקר: להמציא אותו

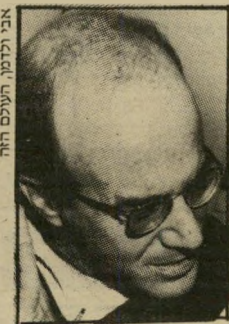
פוליטיקאי מיקצועי הוא אדם הרוצה להיבחר. ואם כבר נבחר, הוא רוצה להיבחר מחדש. זהו יעודו. לכך מכוונים מיטב מאמציו. תש"מ"ח היתה שנה של ערבי-בחירות, והרגה של כל ח"כ למקומו בכנסת הבאה, ה-12, העסיקה את הכנסת ה-11. לא נותר בה כמעט מקום לעיסוק אחר.

לקראת סוף השנה כבר היה ברור כי שורה ארוכה של ח"כים לא ייראו עוד בכנסת הבאה. אחרים מהם היו בולטים, כמו **אבא אבן** ו**יוסף בורג**, רבים היו אפורים. פרישתם של אחרים מהם יכלה לעורר שימחה. למשל: **מאיר כהניאבירוב**, האיש שהציע לרטש את הבטן ולנקר את העיניים של חשודים ערביים, או **אמנון לין**, שקבע השנה על קבר של נער שנרצח, בטרם חקירה, כי "הוריו לא יכול היה לעשות זאת". אלא שבמקומם יבואו מסיתים אחרים.

מול ההפקדות הפרלמנטריות של הכנסת גברה בהתמדה ההתערבות של בתי-המישפט העליון. באחת ההחלטות של השנה החזיר בתי-המישפט את שיווי-הזכויות ל**מאיר כהנא**, בהחלטה שבה נקבע שאין להפלות ח"כ רק "מפני שהוא ממצמץ בעיניו".

הכנסת הפתיעה את עצמה כאשר קיבלה הצעת-חוק, האוסרת על ח"כים לעסוק במיקצועות היוצרים ניגודי-אינטרסים. אם חוק זה אכן יתגשם כראוי, יושם הקץ לשעורריות המתמשכת של ח"כים, הצוברים הוועדות בזכות היוזמה חריגות-כנסת. בין אלה יש "יועצים כלכליים", שמאים, ובמיוחד עורכי-דין. ולא רק עורכי-דין שהיו חשופים ומצליחים לפני שהגיעו לכנסת, כמו **דוד לייבאי**, אלא גם אנשים שנכנסו לכנסת כעורכי-דין קטנים והפכו בה למיליונרים, כמו **אהוד אולמרט** ו**משה שחל**.

אך כל זה לא יגאל את הכנסת מאפסותה, ההופכת אותה יותר ויותר למוסד בלתי-רלוונטי. השנה זה בלט על רקע האינתיפאדה, המאורע הגדול של תש"מ"ח, שמולה עמדה הכנסת בפני פעור — תרתי משמע. במשך כל השנה לא נערך בכנסת אף ויכוח רציני אחד על מהות האינתיפאדה ותוצאותיה. חברי כל המפלגות חזרו רק על המליצות השגרתיות, איש-איש לפי הקו של מפלגתו. בעוד שאנשי הימין תבעו בקולניות להגביר את אמצעי-הריכוז, להרוג, להרוס עוד ועוד, עמדו אנשי מפ"ם, ר"צ, המתקדמת ור"ח — **יוסי שריר**, **מאיר צבן**, **מתי פלד**, **תומיך טובי** ואחרים, גינו חריגים ותבעו פיתרון מדיני. בין אלה בלט במיוחד השנה ברבנות במשימה **דדי צוקר**, איש ר"צ שנכנס לכנסת זו רק במהלך כהונתה. במשך זמן רב עבר ממקום למקום בשטחים הכבושים, אסף ראיות וחשף אותן. צוקר מעד, כאשר התפאר כשידור חי בטלוויזיה כי האלוף עמרם מייצנע, איש-הביטחון של השנה, אמר לו בשיחה פרטית ש"אלמלא היית קיים, היו צריכים להמציא אותך". אולם דוגמה זו של חוסר-דיסקרטיות לא יכלה להשכיח את מאמציו הבלתי-נלאים של

אבי יולמן, העולם הזה

עוז שר

לבעיות הקיומיות של המדינה, כוּטל חופש-העיתונות עלידי צה"ל, באישור הממשלה. לכתבים לא ניתן לגשת לרוב זירות האירועים. הדבר הטיל אור על אחת התופעות החמורות ביותר של מדינת-ישראל בשנת ה-40 שלה: אין בה שום ערובה חוקית לחופש-העיתונות. הוא תלוי כולו ברצון הטוב של השלטון. העיתונות המיסטרית לא התקוממה נגד מצב זה. היא השלימה עימו. ורק קבוצה קטנה של עיתונאים, "כתבי השטחים", חררו מרי פגע מבצע למסך-הברזל וציירו תמונה נאמנה, אם כי חלקית, של המתרחש. בין אלה בלט **יזהר באר**, כתב המקומון כל העיר, שחשף את פרשת קבורתם של ערבים חיים בכפר ערורה ופרשות אחרות: **אורי ניר** מהארץ. שדיווח באופן אובייקטיבי, וכמוהו **אורי כהן** מחדשות. **דני רובינשטיין** בדבר **יהודה ליטני** בורוסלם פוסט. שני ותיקים בשטח, המשיכו בפעולתם רבת-השנים. **צבי גילת** מחדשות צייר במדורו השבועי תמונה יומיומית שמאחורי הכותרות.

תפקיד מיוחד-בנינו מילאו הצלמים. **אלכס ליבק** מחדשות בלט בתמונותיו וצאת-הדופן, מן הצד הדיוחית והאמנותית. כאחר. צלם ויוזם, **שלמה ערד**, ו**שייקה בייטל** מסוכנות-הדינעו הצרפתיים סימלו את גורל העיתונות הבלתי-רלוויי, כאשר קצין מילואים כיוון אליהם את רובהו ואיים לירות. שנוי-במחלוקת היה עיתונאי ישראלי-ערבי, **מכרם חזרי מחול**, שירד לעזה בימים הראשונים של האינתיפאדה והביא משם, מהצר הערבי, סיפורים מחרידים. מרוב התרגשות לא הבחין בין הרברים שראה כמו עינוי ובין הרברים ששמע. הדבר גר אחריו חקירה, אך בסוף השנה החליט צה"ל שלא להעמידו לדין. לא רק האינתיפאדה העסיקה השנה את העיתונות. בכל שאר התחומים פעלה העיתונות בלא הגבלות חיצוניות. הסיפור הסנטימנטי ביותר נגע למשכורות המנהלים במשק, ולהטבות המפליגות שבהן זכתה שיכבה רק זו. האיש שניצח על מערכת-גילויים זו היה **נחמיה שטרסלר**, העורך הכלכלי של הארץ (37), בכתבתה שהיה בגיל 13 חתן פרסי-הנ"ך. כאשר פוצץ, עוד בינואר 1987, את סיפור הפנסיה המדימה של הר"ר ארנסט יפת בבוק לאומי, פתח תיבת-פנדורה שהולידה בכל מהלך תשמ"ח גילויים מדהימים נוספים. השנה פירסם את דו"ח שימעון שיטריט על המתרחש בצמרת בנק לאומי ואת דו"ח הפיקוח על הבנקים על אותו הנושא.

שידור אלפרט: ציפורים אחרות

הרדיו והטלוויזיה לא הצטיינו השנה. מול פני האינתיפאדה, הפכו את עצמם כמידה רבה לרוברים של שלטונות-הכינוש. אנשים כמו **ויקטור נחמייאס** ו**טוביה שלונסקי** הופיעו כמושלים צנאים.

אחרי שביתה שנמשכה 49 ימים, בראשית השנה, חזרו השדרנים למיקרופונים ולמצלמות מכים ושפופי-קומה. הם לא היו מסוגלים עוד להילחם על זכות-הסיקור בשטחים הכבושים. כתוצאה מכך נוצר פער גדל והולך בין הסיקור בכלי-התקשורת הישראליים ובין הסיקור בחו"ל, שם נראו על מירקע הטלוויזיה מראות שלא נראו על מירקע ישראל.

הקטע שהיכה את הגלים הגבוהים ביותר בעולם צולם בידי ישראלי דווקא, **משה אלפרט**, מומחה לצילום ציפורים, שצילם ממרחק רב קבוצת חילים המכים באכזריות נוראה נער ערבי שיהיה אבנים. קטע זה קבע את דעת-הקהל העולמית יותר מכל אחר, ויתכן כי שיכנע את מקבלי-ההחלטות בישראל לרסן את הברוטאליות הקיצונית ביותר.

אורי פורת הפך ריקטור של כלי-התקשורת, בייחוד אחרי שהמערך מינה יו"ר-רשות חלשלוש וסתגלן, בדמותו של **אהרון הראל**. בטלוויזיה פוטר **ירון לונדון**, ונותרו רק איים נודדים של עצמאות עיתונאית, כמו מבט שני של **מיכאל קרפין**. מחלקת-החדשות היתה רק צל של רמותה הקודמת. לעיתים קרובות היתה מהדורת-החדשות, בניצוחו של **אליעזר יערי**, מעניינת יותר ממבט הארון והאנמי. הריג באומי-ליבו בסיקור האינתיפאדה היה **אורי גולדשטיין**, שהביא הביתה כתבות שחשפו את המציאות.

ברדיו פוטר **גידעון לביארי**, מנהל חוק שהואשם ברודנות, ובמקומו בא **אמנון נדב**, שהנהיג קורם לכן את השביתה הא-רוכה. תוצאות המעבר המפתיע הזה עדיין לא התבררו בתשמ"ח.

דת שקדיאל: פריצת דרך

דני רובינשטיין

דת היהודית המאורגנת לא הלכה השנה מחיל אל חיל. היא ספגה מהלומות קשות. שני ראשי-החץ של הקנאות הדתית — הקנאות הלאומנית-הדתית של גוש-אמונים והקנאות הדתית-האורתודוקסית של החרדים — לא הצליחו.

האינתיפאדה הייתה קשה במתנחלים חובשי-הכיפות. הם כביש את המפר"ל, ערכו פוגרומים, הרעישו עולמות. אך הרעש לא יכול היה להסתיר עובדה שהיתה גלוייה לעין: שההתנחלויות של גוש-אמונים מהוות מעמסה כבדה על המדינה.

את פניית-העורף לדרך זו ביטא הרב **יהודה עמיטל**, שייסד השנה מפלגה חדשה, מימד, כדי להילחם בלאומנות הקיצונית של המפר"ל במהדורתה החדשה.

החרדים לא שכעו גם הם נחת. הם איבדו בשקט רבים מצעיריהם. בעוד שכתב. החוורים בתשובה" זכתה גם השנה בפריסומת רבתי, לא שם כמעט איש לב לזרם הבלתי-פוסק של צעירים דתיים, שנשטו את הדת ועברו לחיים החילוניים. אחר שהטיל השנה אור על פינה מוסתרת זו היה **צביקה שוהם (מינקר בריק)**, כחוריי-שינה שעבר לקיבוץ של השומר הצעיר.

הפרורים והקונסרוויטיבים כירסמו בהתמדה בעוגה האורתודוקסית. התהליך לא היה דראמטי, אך מתמיד. אחד האישים הדתיים המפורסמים ביותר בארץ, הרב **שמאל אבידור הבקן**, הסיק את המסקנה האישית ועבר את הירדן הנה.

מהלומה הקשה ביותר שירדה על המימסד הרבני באה בעיקר בות מעשה של אשה מירוחם: **לאה שקדיאל**. היא תבעה להכ-

ניסה למועצה הדתית של העיר, ואחרי מאבק קשה זכתה בכך בעזרת בית-הדין. גם הנשים, שנתבעו להכניס לגוף הבוחר כרב הראשי האשכנזי בתל-אביב, זכו בניצחון מוחץ. למרות שראש-העירייה, **שלמה (צ'יץ) להט**, נכנע ללחץ הדתיים, הוכנסו הנשים לגוף הבוחר. לא עזרו גם איומי הדתיים ששום רב לא יציג את מועמדותו בנסיבות אלה. תאונת-השררה היתה חזקה מדי, והרב **ישראל לאו** נבחר כרב ראשי האשכנזי בתל-אביב — בעזרת הקולות של הנשים.

נודל: אנאכרוניזם

עוז שר

הארץ כולה התרגשה כאשר הגיעה אליה יהודיה קטנה ובלתי-מרשימה, שהוכיחה את עצמה בעבר כאשת-ברזל: **אידה נודל**, הלוחמת האגדתית על זכותה לעלות לישראל.

אולם בעודה חוגגת את ניצחונה על אדמת ישראל, כבר היתה אידה נודל בבחינת אנאכרוניזם. היא סימלה את הציונות במציאות שבה פשטה הציונות את הרגל. נודל עצמה אישרה זאת, בעקיפין, כאשר החלה בסוף תשמ"ח למתוח ביקורת קטלנית על הקליטה בישראל.

ההסתדרות הציונית נשארה קיימת, עשתה עסקים, אירגנה טיולים מאורגנים. היא אף כחרה לעצמה ראש חרש — **שימחה דיניץ**, עסקן אפור של מפלגת-העבודה, ביורוקרט בכל רמ"ח איבריו. הוא התאים להפליא למנגנון הקיים למען עצמו בלבד, ביורוקרטיה שאיבדה כל תכלית במציאות.

כי יהודים לא באו לארץ. מעולם לא ספגה דוקטרינה שלטת סטירית-לחי כה מצלצלת מידי האנשים שאותם היא באה לגאול, כמו הרעיון הציוני בתשמ"ח.

יותר מרכבת יהודים יצאו בתשמ"ח מברית-המועצות. **מיכאל גורבאצ'וב** פתח לפנייהם את השערים לרווחה, כדי לזכות באהדת הציבור האמריקאי. והיהודים נהרו בהמוניהם — לארצות-הברית. שיעור הנשירה התקרב ל-90%.

במאמץ נואש החליטה ממשלת-ישראל את אחת ההחלטות המחפירות ביותר שניתן להעלות על הדעת: להכריח את היהודים לבוא לישראל, על-ידי ניתוק כל דרכי-המילוט. הוחלט שהיהודים יוטסו ממוסקוה לבוקרשט, ארצו של **ניקולאי צ'אוצ'וסקו** הקשות, כדי שיצטרפו להמשיך בלתי-ברירה לישראל.

הרברים לא התגשמו בתשמ"ח, בגלל בעיות בינלאומיות, כגון התנגדות השגרירות ההולנדית, המטפלת בענייני ישראל במוסקוה. גם האירגונים היהודיים באמריקה ועקו. בינתיים נפתחה בשקט דרך אלטרנטיבית בקו מוסקוה-קפריסין-ישראל.

כל זה לא הביא את האירגונים הציוניים ואת המוסדות הישראליים לידי חשבון-נפש. איש לא העז לשאול בקול רם: מדוע בורחים היהודים מן העליה לישראל? מה קורה בישראל, הרוחה כל-כך, עד שהוא מונע מיהודי ברית-המועצות ומיהודי ארצות-הברית כאחד לבוא אליה? מדוע פשטה הציונות את הרגל?

קבוצה אחרת של יהודים דווקא רצתה לבוא לארץ, אך הדרך נחסמה לפניה. היו אלה מאות יהודים אתיופיים ששטשו את כפריהם ובאו לארץ-אי-בה, כדי לטוס לישראל. שם נמסר להם כי כרטיסי-הטיסה נשללו מהם. הסיבה: הרבנים בישראל, השולטים במישרד-הפנים, מטילים ספק ביהדותם הכשרה, ועל כן נעלו לפנייהם את השערים.

גם זאת היתה הוכחה לפשיטת-הרגל של הציונות — והפעם במהדורה שחורה.

ברונו: ריבית 26%

המשק הישראלי עמד השנה על כרעיית-רגל. בניצוחם של שרה-אצור **משה נסים** ונגיד בנק ישראל, **מיכאל ברונו**, התפשט בו טירוף-מערכות.

זה התבטא בשיבוש גמור של הקרימויות. התעשייה והחקלאות התנדנדו והתמטטו, ואילו הבנקים פרחו. על המשק היצרני רבצה מיתלצת בצורת ריבית ריאלית של עד 26% — רבר שאין לו אח ורע במשק תעשייתי מודרני.

כתוצאה מכך, בתוספת האינתיפאדה וגורמים אחרים, התנדנדו מיפעלי-ענק כמו עסקים קטנים. כור צבר הפסדי-ענק, **ישעיהו גביש** פוטר מן הגיהול ובני **גאון** הוזעק לשם, בניסיון נואש להציל. **אברהם שפירא**, שהיה דוגמה להצלחה תעשייתית, מצא את עצמו בקשיים. בבית-החרושת אל"יאנס הופעל בפעם הראשונה צבא של אנשי-ביטחון פרטיים, כדי לכבוש מיפעל מידי עובדיו, בצורה שהוכיחה ימים שחורים בארצות-הברית.

סידרת החברות והמיפעלים, שהיו בשלבים שונים של פשיטת-רגל, כינסו-נכסים ו-קשיים" היתה ארוכה ומרכאת. על רקע זה בלט עוד יותר הגילויים על רמת-המחיה של שיכבה רקה של מנכ"לים ומנהלים, שהתרגלו במשך השנים למשכורות אגדתיות טורדיות. בעיקבות גילוי הפנסיה ששולמה ל**ארנסט יפת** (30 אלף דולר לחודש, חמישה מיליון דולר פיזיוניים) בידי איש-העיתונות נחמיה שטרסלר, התקבל חוק לגיי לוי משכורות. יזמו אותו חברי-הכנסת **חיים רמון** ו**דן תיכון**, והוא הניב יכול עשיר של גילויים מדהימים.

לשיא הגיעו, כנראה, **דוד ויוסי חכמי** בחברת-הביטוח פניקס. שקיבלו כל אחד משכורות ותוספות בסך 60 אלף שקל לחודש. **אהרון דוברת**, מנכ"ל כלל, שקיבל 36 אלף שקל לחודש, לא פיגר אחריהם בהרבה. שורה ארוכה של מנהלים אחרים התקרבו למיספרים אלה. רבים מהם ניצחו על התמטטות מיפעליהם, פיטורים המוניים והירודות-הנהלה, בעורם גובים משכר רות אלה לעצמם.

תופעה זו גרמה לסקנדל מתמשך בהנהלת בנק לאומי. מיל-חמתו העקשנית של חבר-הדיקטטוריון הפרופסור **שימעון שטרית** גרמה לגילוי כי לפנסיה של בכירים הוצאו 100 מיליון דולר. **מרדכי איינהורן**, למשל, קיבל פנסיה של 20 אלף ש"ח לחודש, יותר מכפי שמקבל המנכ"ל הנוכחי של הבנק, **צדיק בינו**.

אם היתה בתשמ"ח תערוכה שגרמה ריגוש לכל צופיה, היתה זו תערוכת היחיד של **אסר עזי** במוסיאון רמת השרון לאמנות ישראליה. התערוכה דפיה והותה תערוכה ראשונה של צייר דרוזי במוסיאון ישראלי.

נושא התערוכה היה פורטרט עצמי, שהיה יותר פירוט הרקע התרבותי שממנו שואב האמן, מאשר פירוט תיאורו הפיסי גרידא. הרקע היה אכן עשיר ומרשים. כבן העיריה שפרעם, גדל עזי כשהוא מוקף בתרבויות רבות — אסלאם, נצרות ויהדות (שאותה למד בבית הספר התיכון ובאוניברסיטות), מלבד דתו הדרוזית. מכאן — העושר הצורני והרוחני, המשקף רבדיתרבות רבים. במיוחד ניכרת בו השפעתם של גדולי אמנות המאה ה-20, בין היתר — **אנרי מאטיס**, **ז'אן דובופה**, **אלן דיוויו** ו**גוסטב גורנץ**. הקומפוזיציות שלו עשירות בסמלים, בדימויים ובסיגים, נונות, בצבע וכרגש. המאבק הנפשי ניכר בשכבות הצבע הרבות, והחיפושים הבלתי ינלאים שערך כהן. אין זה מפליא ש**יונה פי** שר כהן, בן, יחד עם כמה צעירים נוספים, לייצג את ישראל בביאנלה בוונציה ב-1986.

אסר עזי מסמל את השלום וההרמוניה, היכולים לשרור בין היהדות, הנצרות, האסלאם והדרוזיות.

האחראי לחשיפת האמן בקנה מידה לאומי היה **מאיר אהרן רזנסון**, מנהל, מייסד והוגה רעיון הקמת מוסיאון רמת השרון לאמנות ישראלית. המוסיאון היה פריצת דרך באמנות הישראלית, כש בירת תבניות קפואות, ומתן מקום לביטוי אמנים שהמיסד המר סאלי התעלם מהם לחלוטין ב-10 השנים האחרונות. בחירתו של אהרונסון באסר עזי, כמו מאבקו להקמת המוסיאון — ראויים גם הם לציון מיוחד.

אמנות ישראל בתשמ"ח נראתה כנתונה במילכוד. די היה להכיר ברשימת האמנים הצעירים שנולדו אחרי 1948, ושהציגו בתערוכת היוקרה צבע טר' במוסיאון ישראל ותל-אביב — כרי להבחין שצבת המימסד, שקבעה בצמרת אמנים מדרגה ו' ומטה — לא רפתה עדיין. רק חלק מאמני צבע טר' הצליחו לעבור את החסימה באמנות ישראל ב-10 השנים האחרונות.

שינויים שחלו במיקום הפונקציונלי במימסד המוסיאוני החלו נותנים במעט את אותותיהם. כך, אחרי שנים שבהן התאפשר לחזות במוסיאונים ובגלריות היוקרה באמנים מטעם, היה בצבע טר' גם טעם של טריות. אמנים צעירים, שעבודותיהם נראו מבטיחות, ואף מקיימות, היו **רינה בהנאגלר**, **ראובן זהבי**, **דיתי אלמוג**, **ורדה גרינב**, **אתי יעקובי**, **דורית יעקובי**, **יעקוב מישורי**. מעל לכולם בלטו **מאיר פיציחיה** ו**ישה צירינסקי**.

פיציחיה, יליד ברית-המועצות, פילס לו את דרכו לצמרת מחוץ לקבוצות הכוחניות. הודות לייחודו האמנותי, מקוריותו הבלתי-ינלאית ושפת-הציור הטהורה שלו. יכולת-ביטוי מתמצית בשימוש חופשי במעבר מסיגנון לסיגנון, כשהמהות נשארת אחת: צירת אמנות משובחת.

צירינסקי, שחרף שמו הרוסי הוא יליד צרפת, שבה חונך, מכיא לאמנות הישראלית מה שבה חסר לה, ולא באשמתה: רקע של תרבות אירופית, שימוש בחומר ובצבע ככלי לביטוי רעיונות, הלכידות, השוורים במיתוסים רחוקים-קרובים. אצילות יצירתו מתבטאת במינימליזם של אמצעים וצבעוניות, ובמכסימליזם של עושר רוחני.

שני אמנים צעירים אלה, שאינם דווקא צברים, בשילוב **אסר עזי** הצבר — יכולים לסגור מעגל ולהוות ביחד שלב נוסף בהתפתחות אמנות ישראלית מקומית, שמקומה בתרבות הבינל-אומית.

אסר עזי, תצלום: חנה

ואהרון יעקבשווילי. ההצלחה האירה להם פנים גם בחו"ל, ומקוים שתאושר השתתפותם באולימפיאדה בסיאול. קבוצת מת-אגפים אחרת מישראל נסעה לתחרויות בדרום-אפריקה, בניגוד לחכם שהוטל עליה מטעם התאחדות-האיגוד הבינלאומית בשל מדיניות-האפרטהייד. השתתפות שלוש המתאגפים באולימ-פיאדה בסיאול מותנית בהחלטת ההתאחדות בעניין זה, למרות שהשלושה האלה לא השתתפו כלל בנסיעה האסורה לדרום-אפ-ריקה.

האחים **דן ורן גורמן** הם סיפור-ההצלחה בתחום השיט, ונביאים מתחום זה מבטיחים שהם יביאו את שם ישראל למקום מכובד ברשימת-האומות.

סיפורות

נבואותיהם של חווייה-שחורות שבין המו"לים, אנשים כ**זאב ברש** ממסדה, התגשמו, ושנת תשמ"ח לא היתה משמחת ביותר למי שמפקקים על הביונס של הספר ונקלעו לקשיי-נוילות. ה"בוס" הגדול של השנה הקודמת לא חזר. הקניות-מכירות חוזר לרמה הקודמת, או אף למטה ממנה. ההתאוששות הקלה, שהסתמנה בשבוע הספר פקדה את סיפרי המתנות, המילונים והאנציקלופדיות, לא לא הספרות היפה. זו חזרה לשיגרתם (השוממה לרוב) של המוספים הספרותיים. לאווירה הכללית תרמו גם ירידתה מן המיקוד של תוכניתו של **ירון לונדון**, טוף ציטוט, וכן היאלמותם הזמנית של צמד התאומים הסיאמיים של הספרות הישראלית, **עמוס עוז** ו**א"ב יהושע**, שלרומאנים החדשים שלהם יצטרכו, כנראה, להמתין עוד שנה.

בחיפושם של רבייה-מכר המתוכננים להיות רבייה-מכר, היתה זו שעתם של החריגים ויוצאיה-הרופן. שעתם ואולי שנתם היפה ביותר. משוחררים מן הלחצים התקציביים והפוליטיים שמגלים מוגף תמיד על התיאטרונים המסובסדים, התמקדה הפרחה הישראלית האכזרית של השנה במבט לאחור, שהוא גם מבט פנימה. חרף כל ההבדלים העצומים שבין ספרים כמו **את וזהב** בסופה **לעמוס קינן**, **רוסן רוס' של מאיר שליו** ו**זרזירי** ועוד הוסיף להחיים **באר**, רב המשותף לשלושתם. שלושתם נכתבו בידי בני-דור, בני-דור יותר מאשר יחידים (אגב, לא בני אותו דור!) המבקשים לבחון דורות: אם את דורם שלהם, אם דורות שקדמו להם, במבט לאחור. גם המסר של השלושה אינו שונה כל-כך. הוא פסימי ומנבא-אחרית, מבוסס על אנאליזה מפוכחת, חסרת-אשליות, ולפעמים גם בלמים ומעצורים, של התחלות דווקא.

הביקורת דיברה בהקשר זה על שיברון חלומות, עשיית חשך בנות עם העבר, ואף על דריכה במקום, השפעות זרות וחיקויים. אבל איש לא ניסה להכחיש שמקומם של שלושת הספרים הוא מקום אמיתי, מקומי — שבמידה מסוימת חדל להיות מקומי. גם בכך אין הבדלים משמעותיים בין נהלל של שלו, תל-אביב של קינן ועולם הרבנות הצבאית של חיים באר, שביקורת בלתי-נדיבה ביקשה לתלוש מעל ראשו את שרידי הנוצות שנותרו עליו מסיפור הקודם — היום הצגה מצליחה בקאמר. עמוס קינן, לעומת זאת, זכה — בראשונה בקאריירה שלו — בהתייחסות עניינית רצינית ליצירתו הבלתי-עיתונאית (**אסף עינברי** בפרחה).

בתחום השירה היתה השנה אפורה כשק, וזאת — בלי כל כוונה להמעט בערך הישגיהם המצטברים של משוררים **לש**, **שפרה**, **מאיה בזראנו**, **ציפי שחרור**, **שולמית אספל**, **חזי לפקלי**, **עודד פלד**, **רוני סומק** ואחרים. אם לא כמה שנוסף לה, הצטיינה השנה שחלפה דווקא כמה שנגרע ממנה. חסרונן של **יאיר הורביץ**, שנפטר דווקא לעת פריחה מחורשת בשירתו, יורגש עוד הרבה זמן.

בלט ספרו המרגש של **יורם קניוק**, וסרמן. אחד הצלולים והמאופקים בספריו. במסווה של ספר לבני-הנעורים, בחן המספר הוותיק והמצליח (באחרונה) את דמותו, כפי שהיא משקפת בעיניה של בת אידיאלית. בלט גם תירגומו המעולה של **אנטון שמאס** לטוב בסיפוריו של **אמיל חביבי**, אחייה, סיפור המהווה תרומה למדף-הספרים העבריים, כמו גם להכרת עולמה של הספרות הערבית הנכתבת כיום בישראל.

את הסנסאציות והסקנדלים העונתיים סיפקו השנה ביטול פסטיבל-השירה הבינלאומי, בעיקבות אירועי האינתיפאדה והתגובות הסוערות עליו, המחזלים החמורים בתיפקודו של הסניף הישראלי של אירגון-הסופרים הבינלאומי פאן, והפסקת שיתוף-הפעולה בין הוצאות הקיבוץ המאוחד ובתו הירושלמית, כשמנחם פרי ומנהל כחר **יעקוב פחטר** מטיחים זה בזה האשמות בלשון שבעבר נהוג היה לכנותה "בלתי-פרלמנטרית". דווקא על רקע זה בולט עוד יותר המיפנה שחל באחרונה בדרכו של המספר הוותיק והמחונן **יזהר סמילנסקי** (ס. יזהר) בשמו הסיפורי. דרך ארוכה מאוד עשה מחבר ימי ציקלן, סיפורי החורשה בניבעה, שירה של חצוץ וחירבת חיונה עד שהגיע לדפי ריב אלה, שכינס לאחרונה. יוצרו של הגיבור הארולדסצנטי, המופנם והאנץ פנה לכתבה פולמוסית, מוסרית-פולי-טית ישירה, נחרצת. ברשימות קצרות בעיתונו, דבר, לפעמים בנות כמה שורות בלבד, הגיב מי שהיה חבר-כנסת מטעם מפא"י, ולאחר-מכן מטעם רפ"י, תגובות שאינן עשויות להקנות לו אזהרים בקרב ראשי מיפלגתו. תוך כדי הפגנת רגישות-אמן אמיתית, מבטא ס. יזהר של העת האחרונה את כל מה שנותר יפה בארץ-ישראל היפה של תש"ח שלו. בהבינו כי הגיעה עת שבה אי-אפשר עוד לפסח על שתי הסעיפים, לחפש סימטיות מדרומות וגוני-ביניים, או להסתגר בדלת-אמנות של פרסיות יחסית נוחה ס' יזהר בדיאלוג אמיק, אמיתי, יהודי-ישראלי כאחד עם האינתיפאדה. כותרת אחת מרשימותיו, זה לא טרור. זה עם. מתמצתת כל מה שניתן היה לצפות מאישירוח שאינו עושה שקר בנפשו.

אין זה מיקרה שלאחר שתיקה ממושכת כל כך עוסק ס. יזהר עתה בהתקנה לדפוס של מהדורה חדשה של ימי ציקלן. אם היה אי-ששנה בספרות העברית של תשמ"ח, שלעיתים קרובות מדי התגלתה דווקא בפניה הלא-מצודדות, הנה אין ספק שס' יזהר הוא הראוי לתואר זה.

יזהר: דפי ריב

ספורט אוחנה: רגליים באירופה

השנה התאפיינה ברמה נמוכה של הכדורגל הישראלי. נבחרת ישראל נכשלה בתחרויות הקדם-אולימפיות שנערכו באוקייניה. הפועל תל-אביב זכתה אומנם באליפות הליגה, אך כישלון עס קניה וראשיה הוביל אותה להתפוררות מוחלטת, שהתגברה בימים האחרונים של תשמ"ח: יחסים מעורערים בין השחקנים להנהלה, אי-יכולת לעמוד בתשלום משכורות לשחקנים, וחריגות מתקנון התאחדות הכדורגל הישראלי. מכבי תל-אביב, מחזיקת הגביע, שזכתה בגביע, אלוף האלופים ע"ש נחמיה כראברס, זכתה גם ביו"ר תוסס ותורשני בשטותי — **דני לאופר**. תוך תקופה קצרה הוא הצליח לסיים משא ומתן מייגע, ולחתום עם השחקנים על חוזה, תוך שהוא מיטיב להתמודד עם דרישותיהם השונות של שחקניו.

ההצלחה הבולטת ביותר היתה, ללא צל של ספק, מנת-חלקו של **אלי אוחנה**, הכדורגלן הישראלי שכבש במהרה את אירופה ושתרם רבות לקבוצה הבלגית מכון. גם קבוצות-כדורגל אירופיות אחרות מתעניינות בו באחרונה. הוא איש-השנה בספורט הישראלי, למרות שלא הופיע — כמצופה משחקן ברמתו — למישחקי נבחרת-ישראל באוקייניה, שבהם היה אולי מסוגל להעניק לנבחרת את הכרטיס לאולימפיאדה.

בתחום הרגוע של הכדורגל הישראלי הצטיינו במיוחד **לאבן מרסר**, **קין מוגי** ו**חיים זלוטיקמן**. שני אירועים שהטביעו את חותמם יותר מכל היו המעבר של **מיקי בריקביץ**, הכוכב הבינלאומי שגדל עם מכבי תל-אביב, לקבוצת מכבי ראשון-לציון, ופרישתו של **מוטי אראזסטי** מהכדורגל הישראלי, שבו היה דמות מפתח מרכזית במשך שנים רבות. גם בכדורגל נחלה נבחרת ישראל כישלונות באליפות-אירופה-לאומות, שנערכה בבולגריה. **עמוס מנסדורף** הטניסאי המשיך להצטיין כבשנים קודמות. כצמוד אליו נחל **גילעד בלום** הצלחות לא-מבוטלות בזירה הבינלאומית.

אתי אילוז, **דב קרמר**, **דורון שיטרוק** ו**רוגל כהן** הם האתלטים הישראליים שהגיעו להישגים מכובדים בתחרויות בינלאומיות ובתחרויות שנערכו בהדריוסן, אך אף אתלט אחד לא נשלח לייצג את המדינה בסיאול. בשטח האיגוד הצטיינו **יזהר בן-חיים**, **יעקב שמואל**

אתי אילוז, תצלום: חנה

ציון צמירי העולם הזה

תשמ"ח לא היתה שנה משמחת ללוחמות על זכויות הנשים. המצעד של הנשים אל עמדות המפתח במדינה ובחברה לא נחל הישגים, יתכן כי היתה נסיגה. בכחירות הפנימיות במפלגות, בעת הרכבת הרשימות לכנסת הבאה, נחלו הנשים כישלון חרוץ בתנועת החרות, והחזיקו מעמד במפלגת העבודה. הייצוג הכולל של הנשים בכנסת הבאה, ובמילא גם בממשלה הבאה, לא יעלה, ואולי אף ירד.

אולם היו הרבה נשים בתשמ"ח שבלטו על רקע "נשי" — כרעיות וכאמהות. טראגדיה אמהית, שריתקה את הארץ כולה במשך שבועות וחודשים, נגעה ל"ילדה הבראזילית", ברונה קרולין. זו מול זו עמדו שתי הנשים — המאמצת הישראלית, סימון תורג'מן, והאם הטבעית, רוסלילה קונסאלס — במאבק נוגע-ללב, שהזכיר את האגדה התנ"כית של מיטשפת-שלמה. כאשר זכתה האם הבראזילית במאבק ונעלמה מן הארץ עם הילדה, בכחה גם הקריינית בטלוויזיה ולא יכלה להמשיך בקריאת הידיעה.

אם אחרת, שהטראגדיה שלה עוררה רגשות-השתתפות בלב רבים, היתה טלילה שפר, שביקשה לנתק את בתה ממכשירי ההחייאה. הבת, יעל, חולה במחלת טייפוס שאין לה מרפא, והאם רצתה לחסוך יסורים ממנה וממישפחתה.

נערה אלמונית בקיבוץ שומרת עמדה במרכז שערוריה גדולה יותר, כאשר טענה כי נאנסה במשך ימים ולילות רבים על-ידי שורה ארוכה של בועליקסטינה ואנשים, חברי-קיבוץ וירידיהם.

שתי נשים, שהופיעו בישראל כמעט בעת ובעונה אחת, היוו את הניגוד החותך ביותר: כמה ימים אחרי שאירדה נדל, גיבורת המאבק לעלייה, הגיעה לארץ והתקבלה בכבוד-מלכות, הופיעה גם חברת הפרלמנט האיטלקי, אילונה (צ'יצ'ילינה) סטאלה, ששיעשה את הארץ בהתנהגותה השערורייתית.

האינתיפאדה הטילה את צילה הארוך גם על נשות הארץ. פעילת-שלום צעירה, זיוה גולדובסקי, תימהונית במיקצת, נמצאה הרוגה ליד רמאללה, ורק כסוף השנה פוענחה תעלומת הרצח. צעירה ערבית תימהונית, נעמי אליה-עברון, פרצה מירושלים, ירתה בבחורי-ישיבה על רקע שלא הובחר.

אך האשה שהפכה השנה לסמל של כלי היתר **מוזיקה ראור**, "האשה מבייתא" שהמאורעות שלפו אותה מאלמוניותה והעמידו אותה באופן אכזרי במוקד אלומת הורקרים. הצעירה מכפרי-ביטא, מקום נידח בגדה המערבית, שביקשה ללמוד באר ניברסיטה, נאלצה לוותר על שאיפתה כאשר נישאה וילדה ילדים. היא היתה ממשיכה בחייה כאשר כפרית כנועה, אלמלא החליטו מתנחלים מאילון-מורה לערוך טיול ליד כפרה. המלווה רומם אלדובי, מתנחל קנאי וחסר-מעצורים נכנס לזיוכוח עם כפריים, ירה והרג את אחיה של מונירה, ופצע את דודנה. כאשר נכנסו המטיילים לכפר, הרימה מונירה אבן ויידתה אותה ברוצה אחיה. אלדובי ירה והרג את אחת המטיילים, תירצה פורת, ופצע אחרים. הוא איבד את הכרתו לתקופה ארוכה. מונירה נכלאה ונדרונה למאסר, ביתה נהרס על-ידי צה"ל.

מונירה ראור, בעלת הפנים העצובות, סימלה את גורל האשה בתקופה של מאבק. האשה סבלה יותר מכל. היא ידעה שכניה ובנותיה יוצאים להפגנות, שבהן הם עוללים לקפת חייהם. היא נאלצה לכלכל מישפחתה בימי עוצר, מחסור ורעב. אך תוך כדי כך זכתה בכבוד חדש, והשתחררה מכבלים של עבר ומסורת.

מעדיפים איטליה כושלת (ובעונה הבאה — את צרפת של המהפכה הצרפתית) על פני נגיעה מכאיבה-לכל בנופי ישראל הבעייתית של תשמ"ח. בקיצור: הם מעדיפים את המהפכות כשהן רחוקות ככל האפשר.

מנהלי תיאטרון תל-אביב שיננו לעצמם היטב את הלקח החיפאי ונחרו במוצא הקל ביותר: להניח לקהל הקיצי להכריע. מחזות ודרמות מוסיקליות עשויות היטב כמו עלובי החיים (הקאמר). הצגה שעדיין גורשת אולמות, סלאח שבתי בגירסה נוסטאלגית-קיסטית, שנקטלה על-ידי הביקורת אך מצאה מסילות ללב הקהל, ומעגל הניר הקווקזי, הוסיפו לסגור קופות. לקהל המבקש לחם ולא רק ששעושים, היה ההיצע קטן יותר, אבל לעיתים גם איכותי יותר. הקיץ של אביה, המבוסס על זיכרונותיה של גילה אלמגור, הפך ממחזה עטור-שבחים לסרט מושך-קהל. מן ריקי — מחזהו הראשון של דוד גרוסמן, בעל עיין ערך, אהבה והזמן הצהוב, ונוצות — עיבור של שמואל הספרי לרומן-הביכורים של חיים באר, כמו גם נהן — צייר של הילל מיטלפונקט המנוסה בתיאטרון באר-שבע, כביצועם של חנה מרון ואוהד שחר, העירו על-ידי שהתיאטרון הישראלי התמקצע, וכי גם מחזאים ובימאים שההשראה העלונית אינה מאירה להם תמיד פנים למדו לכתוב ולהעמיד מחזות כתובים ומוציגים כהלכה. ושם, מחזהו הראשון של גלעד עברון, בנו של המאסי ומבקר-התיאטרון בועז עברון, רשם לעצמו הישג נאה בזכות עצמו, הישג שיחייב את מחברו, מי שכתב בעבר את התסריט לסרטי-טלוויזיה לחם.

בין השחקנים בלטו השנה בעיקר אלכס פלג, שמצא את תיקונו ואת ההצלחה, שהוא ראוי לה מזה שנים, מחזק לכותלי תיאטרוננו שלו, בגירסה החדשה של מי מפחד מוורנייה וולף של אדוורד אולבי, בהפקת תיאטרון בית לסין. זהרירה חריפאי הלכה מחיל אל חיל: מרכוש נטוש לשולמית לפיד, שכבר חצתה את קו 150 ההצגות והעומדת לצאת לחו"ל — אל אמה קוראז. שבה היא אמה בלתי-נשכחת בהצגה שנויה-במחלוקת. אבל מקום-הכבוד שמור לשמעון פינקל, שמישחקו המשובח בהמלביש לרונאלד הרוד לא נבע רק מהעובדה שהמחזה כמו נכתב בשביל השחקן שכבר עבר את שנת הגבורות. בזכות מישחקו, לצד שלמה בר-שביט, עולה ההצגה שתי קומות, והיא תוצג בעונה הבאה, לא בבימויהם כי אם באולם העליון של הבימה.

במיסגרת תופעת ה- Comebacks של שחקנים ותיקים תצויין לטובה גם הופעתה של פאני לוביין, הוותיקה בשחקניות ישראל, לצידה של עדה טל, ותיקה צעירה יותר — בבית ברנארדה אלבה של לורקה (הקאמר). גלי החום קידמו ועודם מקדמים את פני השחקן-הזמר הוותיק שימרון ישראלי בתיכ-נית-היחיד המצליחה שלו — הראשונה אחרי הפסקה רבת-שנים — זהירות, זיכרונות (תיאטרון חיפה).

צעיר

ורטה ופורת: קו אדום

מי היה הצעיר שסימל את מיטב הנוער העברי בשנת תשמ"ח? התשובה היתה תלויה בנקודת-ההשקפה של המשיב.

האם היה זה הצעיר שיצא בנפש חפצה לשכור את האינתי-פארה, ושמיאל באמונה את כל הפקודות, וגם חרג מהן כשהיה נרמח לו שאין הן מספיקות?

האם היה זה, להיפך, הצעיר שסירב לשרת בשטחים הכבושים, שהיה מוכן ללכת לכלא?

האם היו אלה החיילים שהונצחו בסרטי-טלוויזיה, כשהם מכים נער ערבי שיידה אבנים? או החיילים שהשכיבו ערבים וכיסו אותם בעפר בדחפור?

או מאיר עמור, סרן, שסירב לשרת בשטחים הכבושים, נשלח למעצר, נקרא שוב והודיע שוב שלא ישרת שם?

או החיילים האלמוניים הרבים, שיצאו לשרת בשטחים אך נותרו שלא לעבור את גבול ההתנהגות האנושית?

או התלמידים והתלמידות שחיברו עוד "מכתב סמינטיס", ובו קריאה נרגשת שלא לשלם כבוא היום לשטחים הכבושים?

ואולי שני החיילים האלמוניים, אשר — לפי דבריו של עירי רבייה פלסטיני — פרשו לקרין-וויית ובכו, כאשר ראו כיצד חברים מכים פצועים בבית-החולים שפיא כעזה?

או המתנחלים ששנו ככבישים בתנאים-כבדים, ושלא פעם הרגו ופצעו מפגנים ערביים?

ואולי אחד מאותם חיילים שסיימו את שרות-המילואים וחיברו עצומות של מחאה?

או צעיר בשם אדם קלר, שנדון למאסר אחרי שצייר על 117 טנקים ורכב אחר סיסמות נגד הכיבוש?

כל אלה פעלו מתוך מניעים אידיאליסטיים. דרוש אומץ-לב רב יותר לאיש יש-נבול, שפרש מן הציבור והלך לכלא בשל סירוב לשרת שרות הנגד את מצפוננו, מאשר למי שהלך בתלם ועשה את המוטל עליו.

את מיטב הנוער סימלו שני צעירים מכפר בגליל, יורם ורטה, ואלון פורת, שקמו באחד הימים והודיעו שהם יורם פועלית-מחאה: מייצע מראש-הניקיה ועד ירושלים, כדי למחות על המדיניות בשטחים הכבושים. בלי גיבוי מפלגתי, בלי נסיון פוליטי או אירגוני קודם, יצאו למיבצע שנקרא "קו אדום". להפתעתם, הולידה יוזמתם הקטנה תנועה גדולה, שהגיעה לשיאה בהפגנה בתל-אביב, שבה הופיעו עשרות זמרים ואמנים אחרים. אלה הודו בפעם הראשונה בציבור כבעלי ריעה פוליטית, ואף היו מוכנים לשלם על כך מחיר יקר. הדברים הגיעו עד לידי כך שאחרים הפעילו פרוטקציה כדי להופיע על הבימה בהפגנה זו.

ההפגנה הותירה אחריה חובות כבדים, ששני הצעירים מהגליל השתדלו לכסות אותם.

נרמח כי בפעולה זו השתלבו מיטב התכונות של הצעיר הישראלי: אידיאליזם, אומץ-לב, נכונות להיחלף אישית, כושר אילתור, מעשיות. אך אחת המטרות של המיבצע — להכריח את כל תנועות השלום והמחאה להתאחד — לא התממשה. והפעולה נשארה חרפ-עמית.

תיאטרון סובול: מפא"י וכהוא

שלמה סובול, העולם הזה

השנה עמדה בסימן גיבושו של התהליך שהחל בשנה שקדמה לה: הירוק השליטה והפיקוח מצד המערכת הפוליטית המסבסדת והמיסר המינהלי בתיאטרון על היוזמה החופשית, הקאפריזית לעיתים, של יוצרי-אמנות עצמאיים. באותו הזמן עבר הדגש מן השחקן היחיד — הכוכב — אל הלהקה ועבודת-הצוות.

בסימן השיגשוג-עיר-כרישית-שטון של "תעשיית הבידור" המקומית, על כל שלוחותיה, בלטה גם נטייתו של הנהלות התיאטרונים לקחת פחות סיכונים. להצטרף להגינה הכללית על-ידי נטישת מחזות הבעייה והאכספרימנט המקוריים, מעוררי המחשבה אך גם הפולמוס, לטובת מחזות-יראווה-סגנוניים ורבי-משתתפים, מצד אחד, ולעומתם מחזות קאמריים אישיים וחסכוניים מבחינה כספית, המתמקדים בנושאים השאובים מן הביוראפיה של "האיש הקטן" באולמות המכונים "קטנים" אף הם. הבעיות, שלפניהן ניצבה החברה הישראלית, היו או נראו גדולות מדי על התיאטרון.

על רקע תהליכים ממין אלה אין זה מפתיע שדווקא השנה פרש חנוך לוין מתפקידו כמחזאי-הבית של התיאטרון הקאמר, הורח/פרש גדליה בסר המוכשר מתפקידו כאחד משני המנחים האמנותיים של תיאטרון חיפה, ונסים אלזני העדיף לנתק את התקשרותו החווית עם הבימה, לאחר ששלושה חודשי-חרות על מחזותו החדש, שלא נשלם, הניבו רק מרירות הדריה.

אבל מרכז הכמה שמור לדמותו של יהושע סובול, מי שהצטייר את המחזה הישראלי המקורי ואת התיאטרון חיפה להכרה בינלאומית, אשר לשכמתה לא זכה שום תיאטרון ישראלי אחר בעשורים האחרונים. כעת, אחרי תקופת-דיכוי ממושכת, נכנע סובול, כמעט בלא מאבק, לחץ המשותף של העסקונה המפא"ית של חיפה, ביריגו "כך" של מאיר כהנא וקוצר-ירוחה של הביקורת, שציפתה זה מכבר להזדמנות לעשות שפטים במנהל-המחזאי, שעלייתו האישית לזוהר לעיתים בהתעלמות מן האינטרסים של עמיתיו וממורת-הרוח הגוברת של קהל צרכני-התיאטרון של עירו הקרנתית.

הורדת המחזה סידורם ירושלים, בצד פרישתה של השלישייה סובול-בסר-סמל, סימלה את קיצה של תקופה בתיאטרון חיפה, ואולי בתיאטרון הישראלי כולו. כישלונה הרוגע של הצגת-הראווה השווה-לכל-נפש אך לא שווה הרבה של המנהל החדש, זילברברט טופאנו, יהודי בחצר הדוכס, לא עוררה שום היהירות-חטה בקרב משגיחי-הכשרות העירוניים. נראה שהם

למי חייך יצחק שמיר, מה ביקשה ציפי שביט ומה קורה לדגים העוברים מאילת לעקבה

אנשים

חנוך על אשה שהכיר כבר, ורק כשהם הגיעו למצב אינטימי הוא גילה שהיא מה שמכונה בלשון העם קוקסינל. כעת מחפשים השניים משהו מתאים לתפקיד.

■ **לצייר גר אולמן** קרה דבר משעשע כאילת. הצייר החליט לתרום ציוריקר ענק למרכז הרפואי ע"ש יוספטל בעיר. לאולמן, שהתגורר באילת בשנות ה-60, ושעבר בחברת סולר בונה כסייד וכצבע, יש סימפטיה מיוחדת לעיר זו, וכי שהגיע לבית-החולים כדי לצייר את ציור-הקיר, המכונה ממלכת הים התחתית. הוא קיבל דירה למגורים. כשניגש למקום הוא הופתע לגלות שזאת היתה אחת הדירות הראשונות שהוא סייד וצבע עם הגיעו לאילת. אולמן רואה בציורו רמיון רב בין העיר אילת לבין עקבה, השוכנת בירדן, והדגים בציור-הקיר שלו עוברים מאילת לירדן וחוזרים משם. כשנשאל להסבר על עבודתו, השיב שבציור רואים באחד הקטעים הוא מתערכ עם חבר, שאם אשתו הקולנועית לא

■ **השחקן דני פרידמן**, בנו של השחקן המנוח **שרגא פרידמן**, מסתובב כאחרונה כשחבורות ושריטות מעטרות את מצחו. סיפור המעשה החל בזמן צילומי-הסרט אש צולבת, שבו מופיע דני כאיש-מחתרת לחי"ן, הנשוי עם חברת-המחתרת המנהלת רומאן עם גבר ערבי. באחד הקטעים הוא מתערכ עם חבר, שאם אשתו הקולנועית לא

שנפגע מהעניין הוא ברנדיס, שי כבר נכנס להוצאות, ושאלו הומין עיבורים מיוחדים מחו"ל.

■ **איש-הביטוח עוזי טר** קטלי ורעייתו הסתירה **אריאלה** ערכו בביתם בהרצליה-פיתוח קבלת-פנים לאנשי-הכרה תל-אביביים, כדי לארגן את מכירת הכרטיסים לקונצרט החגיגי של **זובין מהטה** והפילהרמונית, שייערך במצדה, ושיהיה קונצרט-הנעילה של תגיות ה-40 למדינת-ישראל. אך האורחים הי מכובדים והעשירים גילו הרבה נכונות לעזור במכירה, אך לא גילו נכונות לרכוש את הכרטיס סים היקרים. כעת, למרות שנמי כרו מאות כרטיסים לידידי ה תיומורת ברחבי העולם, שוקלים את ביטול האירוע, אם לא יצליחו למכור כרטיסים בישראל.

■ **מאיר רימון**, נגיד-קרן בי תיומורת הפילהרמונית הישרא-לית, התמנה השבוע כסמנכ"ל איגוד-נגני-הקרן בעולם. לצורך תפקידו הוא ביקר באיטליה ו בספרד. בשתי הארצות פנו אליו כמה עיתונאים בשם **מהטה** דמיונו למנצח **זובין מהטה** גרם להם לחשוב שמדובר במני צח המפורסם.

■ **השחקנית ציפי שביט** אוהבת להתברך על חשבונה של הזמרת **ירדנה ארזי**, והיא עור שזאת ככל הזמנות. באחד הבקרים היא הגיעה לתצוגת אופנה של אישה-אופנה **אורי רביבו**, שהיא נמנית עם לקר חותין, כשהיא מלווה בלופפה

היא מעבירה ידיעות על הנעשה בשטח מביתם של ערכים, שלא תמיד מזוהים עם המסר שהיא מעבירה. בהשוואה לתנאים שיש לכתבים של נלי צה"ל, תנאים של מנשה באמת מעוררים תמינה.

■ **כימים אלה** מגיעות למי אות אח"מים ברחבי הארץ הזמינות למסיבת-הקוקטייל לכבוד בודתה. כשהיא יוצאת לשטח אין לה מלווים, ואין לה מכשיר-קשר

עוטר-צפון. אך העיתונאית לא ויתרה, וסימנה לשמיר שהיא קר ראת לאחיאמיר. לפני שהספיקה לראות אם המסר הועבר, התחלף האור כמזמר, ומכוניתו של שמיר שעטה קדימה.

■ **כתבת-הרדיו לענייני-צבא, כרמלה מנשה**, סיפרה לחבר ריה שהיא מאוד מתוסכלת מעבודתה. כשהיא יוצאת לשטח אין לה מלווים, ואין לה מכשיר-קשר

■ **עיתונאית מעריב, אירית רותם**, נסעה במכוניתה ברחוב המלך ג'ורג' בתל-אביב, וכשהגיעה לאחר הצמתים המרומזרים היא ראתה לצידה את מכונית-השר של ראש-הממשלה, כשי **יצחק שמיר** ויועצו, העיתונאי **יוסי אחיאמיר**, יושבים כמו שבת האחורי. רותם, שלא ראתה את אחיאמיר, עמיתה לעבודה, זמן רב, צפרה לו וניפנפה בידה

סוניה פרס אשת שר-החוץ שימרון פרס, ואופירה נבון (משמאל), אשת שר-החינוך והתרבות יצחק נבון, השתעשעו באכילת צברים במיטבה של אופירה, במסיבה שערכה למשה ששון, השגריר שחזר ממצרים. נבון נהנתה מכך שהן החדש של הצברים חסר קוצים, ונח לקילוף.

מרים לאופר (משמאל), הקבלנית, בת למישפחת-הקבלנים ברנוביץ, באה לתצוגת-אופנה של אורי רביבו ושמעה שבמקום יש עוד אורחת הנושאת את אותו השם. מרים לאופר השניה (מימין) היא אשתו של הייבואן שמואל לאופר. בין השניים לא קיים קשר מישפחתי.

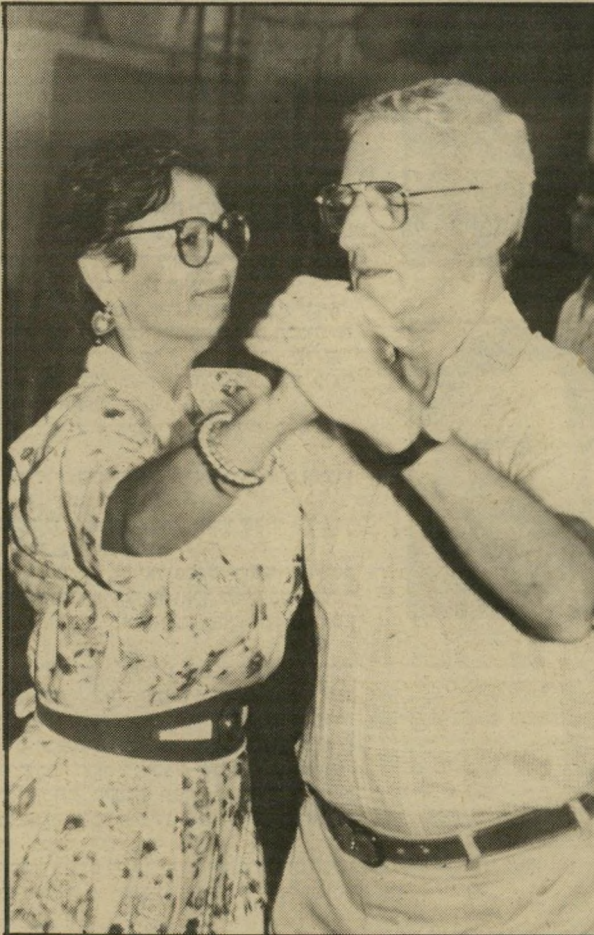
תגיע לפגישת שבע עימה, הוא יפצח 20 אגוזים במצחו. הוא הפסיד בהתערבות ונאלץ לפצח מיספר גדול יותר של אגוזים, מפני שהסצינה הזאת צולמה כמה פעמים, עד שהבימאי היה מרוצה מהתוצאות. ■ **פסטיבל התיאטרונים** לנו ער נפתח בדיון נוקב בשאלה אם תיאטרון זה הוא מכשיר חינוכי או בידורי. **צבי שפירא**, מי שהיה מפקד גל"צ, ו**סמוי לוי**, ראש ענף-התרבות לשעבר, היו מינו לדיון את **גילה אלמגור**, כנציגת השחקנים, את חברת הכנסת **שולמית אלוני** כמי-פסגית, את **עדה בוינחום** כי

יבין, אשתו של איש-הטלוויזיה **חיים יבין**, הזמרת **שולה חן** ושרה שמע, מזכירתו של **אריאל שרון**. החבורה ישבה ליד אחד השולחנות הפנויים, וחיכתה להתחלת התצוגה. ואז עבר הצלם, וציפי שביט קראה לעברו: "צלם אותי לפני שירדנה ארזי תגיע". ■ **הזמר שלום חנוך** וגריר שתו, לידו **חנוך**, עסקים ביימים אלה בהכנות לקראת צילומי הסרט, המסכם את כל פעילותו המוסיקלית של שלום חנוך בשנים האחרונות. בעייה קטנה התעוררה בשיר תפסתי ראש על הבר, שבו מספר הזמר

צח **ליאונרד ברנשטיין**, שי יערך בהיכל התרבות. אחרי הקונצרט של הפילהרמונית של וינה בניצוחו של המאסטר. על ההזמנות מתנוסס שמו של המעבד המוסיקלי **ננסי ברנדיס** והתיזמורת בינבון שלו. אך **רחל דיין**, יושבת-ראש הקרן להזמנות שווה, שבחסותה נצי רך האירוע, אמרה שאם הלהקה תנגן את סיפור הפרברים. עלול המאסטר לעזוב את המקום, מפני שהיצירה נמאסה לו. גם **יונה קלימוביץקי**, יושבת-ראש ואר"י בארץ, שגם היא נותנת חסות לאירוע, החליטה שהתיזמורת אינה מתאימה. מי

לעברו. הוא נשאר קפוא בישר בתו, כשפניו מופנות קדימה. אך ראש-הממשלה חשב אותה לאחת ממעריצותיו וחייך אליה בשביר

לעברו. הוא נשאר קפוא בישר בתו, כשפניו מופנות קדימה. אך ראש-הממשלה חשב אותה לאחת ממעריצותיו וחייך אליה בשביר

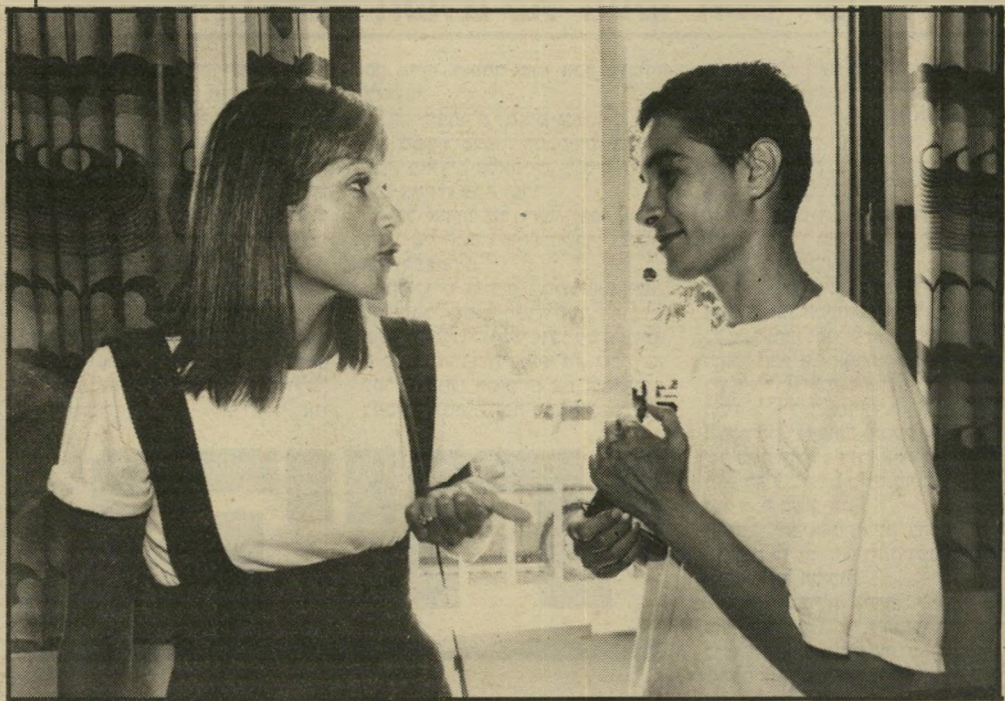
שרה סלע המתרימה הראשית של התזמורת הפילהרמונית, הגיעה עם בעלה, הפרופסור מיכאל סלע ובתו תמר לטקס פתיחת המישכון החדש של להקת בת-שבע. הפרופסור סלע, שהיה במצב-רוח מרומם, סחף את בתו ואת אשתו (בתמונה) לסידרה של ריקודי טנגו. למחרת האירוע המריא לסין.

הצלם הוותיק **פטר סלע**, שהיה בין מקבלי השכר הגבוהים שבין אנשי הרשת בארץ. כעת הוא מצלם חתונות ואירועים פרטיים, שמסדרים לו חבריו, אישהעם **קים יעקב נימרודי** ואישה סרטים **יגאל שילון**.
■ בתו של אישהעסקים

היו הדוגמנית **תמי בן-עמי** ומנהלתה **אשרוב**, הגבר היחיד בחבורה. אלמגור התרכזה בעיקר בנושא האסתטיקה ואי מרה שהיא מתרעמת כשהיא רואה את כל ערימות הגרעינים המפוזרות על הריצפה בגמר ההצגה, והיא מתנגדת להכנסת

נציגת מנהליה **אשרוב**, הגבר היחיד בחבורה. אלמגור התרכזה בעיקר בנושא האסתטיקה ואי מרה שהיא מתרעמת כשהיא רואה את כל ערימות הגרעינים המפוזרות על הריצפה בגמר ההצגה, והיא מתנגדת להכנסת

אמיר אינשטיין בנו של הזמר אריק אינשטיין ואביו (בתצלום משמאל) הגיעו לאירוע מישפחתי בחברתה של סימה אליהו (קצוצת-השיער, למעלה) חברתו לחיים של הזמר ואם בנו. אליהו נפגשה בזמרת עדנה לב, שחזרה לארץ ומתכננת המשך קאריירה.

שמאל פלאטר-שרון, הילד **דה גולדן**, ובעלה **סרג' רוצים** לעזוב את הארץ לתקופה לא מוגדרת. היא מנסה למכור את חווילתם שבהרצליה פיתוח, אך נתקלת בקשיים בגלל המצב הכלכלי והקשיים בתחום הנדל"ן.

■ **השף גיורא ברנדרט** מצא לעצמו עיסוק חדש. הוא מרכיב את התפריט של מועדון בריאות.

■ מי שהיתה ממונה על קיש רייהוץ בלישכת-העיתונות ה-ממשלתית, **לינדה רמבאום**, חזרה ארצה מאמריקה, אחרי שבעלה סיים את ההתמחות שלו וקיבל משרה בכירה בבית-החר לים הדסה בירושלים.

בצרפת עם **מריאן בלסון**, ש-אביה הוא שותף של כרמל בהר צאת ספרו החדש.

■ **הסרט הישראלי בלון** לחור פנש הנדול זכה בהצלחה בארץ. הבימאי **רנן שזר** החליט לנסות את מזלו גם בחו"ל. אחרי שהות של כמה ימים בניר-יורק הוא נכנס למלון לקסינסון, שהוא פופולרי בקרב הישראלים, והחל מחלק כרוזים הקוראים לקהל הרחב לבוא ולצפות בסרט. שור לא וזהה על-ידי הנוכחים, עד שאחד מהם שאל אותו מה הקשר שלו לסרט. הוא השיב במבוכה שהוא הבימאי.

■ **רשת אן-בירס** החלה בקר צוצים, ובארץ כבר פוטרו ארבעה צוותים. בראש אחד מהם עמד

משקאות ומסטיק למקום שבו היא רואה מיקרש לאמנותי המישחק. אלוני אמרה שבתוקף תפקידה היא רק יכולה להרצות על חוק ומישפט, ואין באפי שרותה לשחק ולהרגים זאת, למרות שהמחשה כזאת נראית לה יותר מעניינת מהרצאה רגילה על אותו הנושא.

■ **הנסיד ניקולאי גאליי צין**, בעלה של **שלום-מציין קינן**, בחר בעבודת-כפיים. הוא עוזר לאמן **יגאל תומרקין** להכין תמישה פסלים חדשים, המיועדים למוסד ציבורי.

■ **השחקן-כרזת דודו טופז** נרבק בחיידק המודעות, ולפני כמה ימים הוא סיים את קורס המבוא של אי-אם (שפירושו באנגלית: "אני הווה"). שעות אחדות אחרי הסיום הוא כבר היה צריך להופיע בתוכנית-רדיו. הוא הגיע עצבני ועייף, אך קהל-המאזינים בבית, והצופים כאולפן, לא הרגישו בכך.

■ **המוציא-לאור נועם אורי** כך מחלק את זמנו בין ישי ראל ללונדון. בתל-אביב הוא שוהה שבועיים, ולאחר מכן הוא טס ללונדון, שם יש לו חברה להוצאה-לאור בשם מולטי-מדיה, בשותפות עם השחקן **חיים מדי סול**. בימים אלה הוא מוציא לי אור את הספר על קבוצת-הכדורסל מכבי תל-אביב, ובו מסר פר על קוריוזים, כמו שיר שכתב **מושה דיין** ב-1981 לחברי הקבוצה, שחזרו עטורי-ניצחון מי חו"ל, והעובדה ששמו המלא של **מיקי ברקוביץ** הוא משה ולא מיכאל, כפי שסוברים הכל.

■ **שלי ברקוביץ**, אשתו של מיקי ברקוביץ, עוברת שיר נויים. באחרונה החליטה להיפטר ממספר קילוגרמים מיותרים, ור-גרשה לחוג שומר-ימישקל.

■ **מי שחיפש אחר יוסי גרי נוסר**, מנהל מכון ה"צוא, כי-מישררו ולא מצא אותו יכול למצאו בקורס לנהיגה מונעת, שנמשך יומיים רצופים. בין ה-לומדים האחרים באותו הקורס

■ **באחד הבקרים השבוע נר אתה הדוגמנית אילנה שרשן** כשהיא ממהרת מאוד. עיתונאי ידיד שפגש בה שאל אותה לאן

היא ממהרת כל-כך, והיא השיבה שהיא מומנת לארוחת-צהריים אצל ידידתה, **פנינה גולדרי שטיין**. אחרי כמה ימים הופיעה באחד העיתונים הידיעה, אך כי-שינוי. נאמר בה שהדוגמנית ומלכת-היופיל-שעבר אילנה שר-שן נראתה במכוניתה כשהיא ממהרת לארוחת-צהריים אצל **פנינה רזנבלום**. אשת-העם-קים, שאינה בקישרי-ידידות עם שושן זה שנתיים, היתה מופתעת ביותר מהידיעה בעיתון. היא התקשרה עם חברתה הטובה, פנינה גולדרישטיין, ואמרה לה שהיא המומה מהניסיון של שושן להתקרב אליה באמצעות העי-תונות. גולדרישטיין הסבירה לה שמקור כל העניין בטעות של העיתונאי, שלא הבין לאיזה פנינה התכוונה הדוגמנית.

■ **את הפיתגם הידוע** אין נביא בעירו" חשה באחרונה האופנאית הישראלית הבינלאר-מית **ריקי בן-ארי**. המעצבת, שזכתה בהצלחה רבה בבית-האופנה פאריס, והנחשבת כאחת המובילות בתחום התחזיות ה-אופנתיות, מנסה זה כמה חוד-שים למצוא לעצמה עיסוק בת-חום האופנה בארץ, שבו תוכל להעניק מכישרונה וממירצה. אך כל מאמציה נכשלו, והיא חוזרת לפאריס, מאוכזבת וכועסת.

דסנה ברק, זדה אהליאב ונעמי רון

אורי גלר אישה-ממסותורין והטלפאטיה, הגיע ארצה לביקור משולב של עבודה וחופש, בחברת רעייתו חנה (מאחוריו) ושני ילדיהם דניאל (מימין) ונטלי (במרכז). גלר, שהוא צימחוני אדוק, רץ בכל בוקר 20 קילומטר ועל-מנת שלא יהו אותו הוא חובש כובע ומישקפי-שמש.

אחרי שעבדה במטה מיפלגת העבודה, יצאה שרה ליבוביץ לעבוד גם במטה הליכוד. תוך כדי כך השיגה את הטופס השלם של הסקר הסודי של הליכוד

החוצה לנוח מעט ולשתות משקה קר, גער כי המפקח. את עוד חרשה, ולכן אני מרשה לך לצאת. הוותיקים כבר יודעים שאסור לצאת בזמן העבודה. אפשר לנוח רק בהפסקה, שלוש שעות מתחילת העבודה. במשך כל זמן העבודה בודה בודקים המפקחים את הסקרים ללא הרף. מי שנח מעט זוכה בהערה כועסת מהמפקח.

אחרי שתיים רציתי ללכת. שוב ניצב בפתח המפקח, כועס. "אסור לך ללכת", הוא הודיע לי. "אני חייבת לחזור הביתה", אמרתי. המפקח כעס. רק אחרי שבדיתי סיפור סוחדמדעות, התיר לי לצאת מהמפקח.

קורמת לעבודה המעשית הדרה של שעה וחצי. מירית, אחת האחראיות, מסבירה לסוקרים כיצד מתבצע הסקר, ומה רבה חשיבותו.

לפני שהיא מתחילה בהסבר, היא מבקשת לדעת האם כל היושבים בחדר אוהבים את הליכוד.

"אינני יכולה לחדור למוחותיכם כדי לברר בעד מי מהמפלגות תצביעו", היא מרגיעה את מי שנבחר, "אולם אני מצפה שלכל הפחות תאדור את הליכוד. מי שיש לו בעייה עם המפלגה הזו, מתבקש לצאת מהחדר." איש אינו יוצא.

"דבר נוסף: עליכם לשמור על סודיות. אל תספרו לאיש היכן אתם עובדים, למען מי, ומהן השאלות הנשאלות בסקר."

מירית אינה מחתימה את הנוכחים על תצהיר-סודיות. משהו אומר לה כי למעשה אין היא יכולה לדעת מיהם היושבים בחדר, ולכן יתגלגלו דבריה. מירית מודה כי הוא צודק.

נימת-בוז בולטת

לא כמו המערך, שסקריו קצרים ומהירים, מירית מציגה סקר ארוך ומסורבל. "המערך מתקשר עם כל בתי-האב במדינה. אנחנו עניים יד, לכן אנחנו עורכים סקר מידגמי וממצה יותר", היא מסבירה.

בחבורת הסקר 19 עמורים, 46 שאינם. כל שיחת-טלפון אמורה להימשך כ-20 דקות.

אחרי דבריה-הפתחה מבררים אם הנשאל הוא בעל זכות-בחירה, ומוודאים כי הוא-הוא האדם הנכון במספר הנכון. ואז מתחיל הסקר.

בתחילה, בכל פעם שנשאלה שאי-לתי-השוואה בין הליכוד למערך (וכמו בשאלה מספר 2: מי, לדעתך, יותר אחראי לכך שישראל הולכת בדרך הנכונה, הליכוד או המערך?) הוזכר שמו של הליכוד קודם, ורק אחר-כך המערך. כדי למנוע זיהוי כה מהיר של הליכוד כעורך-הסקר, הוחלף הסדר. בתי

סם מידי. האומר אותן זוכה בעבודה לאלתר.

החדר מחולק לתאים קטנטנים. בכל תא מכשיר-טלפון. המפקחים, חמוריים סבר, מאיצים במאחרים, מנסים להשיג ליט אווירית מתח ופחד.

"כל איחור של רקה יגרוור אחריו ניכוי של חמש דקות מהשכר", מכריז אחד המפקחים.

הסקרים חייבים למלא 300 שאי-לוגים בכל יום. זו מטרה קשה, ההופכת את האחראים לנוקשים, כמעט נוגשים. אחת מעובדות-המפלגה, שביקשה לפרט באוזני הסוקרים את זכויותיהם במסדה-הכנסה, ננופה במכתרים החמור

מנחתים כמה ישראלים, ובראשם יועץ צים אמריקאיים, את תוצאות הסקר. התשובות נמסרות עוד באותו הלילה לראש-הממשלה.

מטרת השאלות, שחלקן קבועות וחלקן משתנות, כפולה. הן נועדו הן לאיתור הקולות הצפים, הן לבירור נושאים שונים, שייסיעו לליכוד בניית מערכת-ההסברה שלו.

"צריך לגמור מהר את הסקר היום", גער השבוע אמריקאי צעיר, כמעט ילד, בכחור ישראלי. "ביני רוצה שה נתונים יעובדו כבר ב-7 בערב, ואתם מושכים את זה עד לשעה 11 בלילה!" הישראלי התנצל. "לא הייתי. אני

הייתי מתנדבת

רים של המפקחים. הם האיצו בה לסיים את דבריה, כדי שאפשר יהיה להתחיל בעבודה.

כל סוקר מקבל דף, ובו רשומים שמונה מיספרי-טלפון. הוא מתקשר לארבעת הראשונים. משלא נענה — עובר לדף הבא. סוקר אחר יקבל את הדף הזה אחרי-שעה, ינסה להשלים את מה שלא הצליח לסיים הראשון.

אפשר לראות רק אנשים המתגוררים במספרי-הטלפון הרשום. צריך לוודא כי אכן העונה הוא מי שגר בבית, ולא אורח. אם הנשאל אינו דובר עברית, נרשמת שפתו בטופס-המעקב. מאוחר יותר יתקשרו אליו מי שדוברים בשפתו.

במשך שעה ורבע חייגתי 12 מיספרי-טלפון. שתיים, נשים, הסכימו לענות לשאלות. אחת סירבה בתוקף. רוב צילצולי-הטלפון נותרו ללא מענה. אחת מתוך שתי העונות היא מה שנקרא קול צף. האחרת, למרות שענתה בשימי חה, לא תיכנס למידגם. זאת היתה שיחת-התירגול שלי.

כל סוקר מקבל ארבעה אסימונים, שבהם יוכל לקבל משקה חם או קר וכריכים. משולחני נגנב אסימון אחד. כשיבקישי, אחרי שעה ורבע, לצאת

של הליכוד!

לא יודע. בישראליות טיפוסית הוא מבטיח שיהיה בסדר. כך, בתחושת לחץ וחרדה, מתנהל הסקר הטלפוני של הליכוד.

נוקשים ונוגשים

בשעה 5 מתקבצים הסוקרים בחדר קטן, הצופה אל המעליות של הקומה השלישית. סטודנטים רבים חומדים עבודה זו. השכר: שיבעה שקלים לשעה. מתקבלים רק מי שמקור רבים לליכוד. מילות-המפתח הן "אבי/בעלי/אמי/אחותי", או כל קרוב-מיש פחה אחר שיעלה על הדעת, "עובד במצודח-זאב". מילים אלה פועלות כק

תינו, אם יידעו שאנחנו ליכודניקים. כשהתפרסם כי המערך עורך סקר טלפוני לאיתור הקולות הצפים, נזעקו בליכוד והתריעו מפני חריזה אל ציני-עת-הפרט. סוקרי המערך, חשוב לציין, מודיעים מיד בתחילה מניין נשלחו. הקהל משתתף-פעולה ברצון. מזה שבועיים, בכל יום, בין 5 אחרי-צהריים ל-10 בערב, בקומה השלישית של מלון מרינה בתל-אביב, מתקשרים 50 סטודנטים אל 300 בתי-אב מידגמיים ברחבי הארץ. רוב הנשאלים עונים על השאלות.

בקצה הפרוזדור חדר-מחשבים. שם תינו, אם יידעו שאנחנו ליכודניקים. כשהתפרסם כי המערך עורך סקר טלפוני לאיתור הקולות הצפים, נזעקו בליכוד והתריעו מפני חריזה אל ציני-עת-הפרט. סוקרי המערך, חשוב לציין, מודיעים מיד בתחילה מניין נשלחו. הקהל משתתף-פעולה ברצון. מזה שבועיים, בכל יום, בין 5 אחרי-צהריים ל-10 בערב, בקומה השלישית של מלון מרינה בתל-אביב, מתקשרים 50 סטודנטים אל 300 בתי-אב מידגמיים ברחבי הארץ. רוב הנשאלים עונים על השאלות.

לוב, שמי שרה ממכון המחקר דחף, שהוא מכון בלתי-תלוי למחקר חברתי. אנחנו עורכים סקר דעת-קהל טלפוני היום, והיינו רוצים לשאול אותך כמה שאלות בהסכמתך ומרצונך החופשי. תשובותיך לא תימסרנה לאיש, ותשמשנה רק למטרות סטטיסטיות."

אלה דבריה-הפתחה בסקר שעורך הליכוד בימים אלה. לפתיחה זו יש הסבר. "בכוונה איננו מציגים את עצמי כסוקרי הליכוד", אומרת אחת הדאחראיות לעריכת-הסקר. "אנשים מסויימים עלולים שלא להשיב על שאלות

תמיד ליד האוכל

הם אוהבים לאכול. אל סניפים רבים, כמו ב"מצודת-זאב", צמוד אולם שמחות. מה שהיה אצל זאב ז'בוטינסקי לחלק ממישנה סוציאלית: מזון, מורה, מרפא, מעון ומלבוש, הופך אצל העסקנים העכשוויים לעסק מישחרי גדוש בקציצות-בשר ועוגות-שוקולד. סניף רמת-גן, אחד הגדולים בארץ, שעת בוקר מוקדמת. אולם-השמחות סגור. גם מישרדי-המפלגה. בערב לפני-כן חגגו מאות אנשים חתונה נרגשת. המישרדים היו סגורים. עיקר הפעילות ב"בית-האזרח", ביתה של המפלגה הליברלית, הנמצא בדיוק מול "בית ז'בוטינסקי". שם חונה הליכודית. נהגה, גינני נמרץ, לבוש בחולצה תוקפנית. על החזה מודפסת כתובת דראמטית: "אל הדרך — מיבצע חיים". מתחתיה מצוירת מפת ארץ-ישראל. הוא מביא ערימות של חומר-הסברה למטה-המיתנדבים המקומי. אשה מנומנמת מסתכלת בי בתמיחה. היא אמנם אחראית על המתנדבים, אולם מדוע אני מבקשת להתנדב, ועוד מוקדם כל-יך בבוקר? בעצתיהם היא שולפת טפסיה-התנדבות.

שמע של אפשרויות עיוניות עומד לרשותו של המתנדב: איתור תומכי-הליכוד וקולות צפים, אירגון חוג-בית, הצבת כרזה בפתח הבית, ועוד ועוד. "כרגע אין פעילות מיוחדת", היא אומרת, ומסדרת את טפסיה-ההסברה, הנערמים בחדר, בתיכופות מבהילה.

זמן התחלה..... STRTIME..... שם העורך.....

זמן סיום..... שם המאמת.....

תאריך..... חודש..... יום.....

שלוש, שמי..... מ"מכון המחקר דחף" שהוא מכון בלתי תלוי למחקר חברתי. אנחנו עורכים סקר דעת קהל טלפוני היום, והיינו רוצים לשאול אותך כמה שאלות בהסכמתך ומרצונך החופשי. תשובותיך לא תימסרנה לאיש, ותשמשנה רק למטרות סטטיסטיות. (אל תעצור)

א. האם את/ה בעל/ת זכות בחירה בישראל..... כן (עבור לשאלה 1)..... לא (עבור לשאלה 2).....

הדף הראשון של הסקר בהסכמתך ומרצונך החופשי...

שרה ליבוביץ ב"מצודת זאב" הכל במחן ולחץ

הצעירים, החרשים.

השאלות הבאות בוחנות את יחסו של המראיין לפרס ולשמר, לשאר ראשי שתי המפלגות, לשמאל ולימין: מי יהיה ראש-ממשלה טוב יותר? אם הסיפורה אחת מסמלת שמאל קיצוני והסיפורה שבע מסמלת ימין קיצוני, היכן היית מדרג את עצמך בין אחת לשבע?

"ועכשיו אתם עושים אתנחתה קצת רח" מכריזה מירית, "ושואלים שאלות שריגוע קצת את המראיין, יפחיתו ממנו את הלחץ. למשל: מה הוא גילך? יש נשים שלא אוהבות לענות על השאלה הזו. אל תלחצו עליהן. הניחו להן להשיב תשובה כללית, כמו: גילי נע בין 35 ל-44."

"ועוד שאלה קלה, פשוטה. כמה כסף אתם מוציאים בחודש?"

האם המערך התקשר?

שוב סדרה של שאלות פוליטיות. השלם את המישפט: אם יש דבר שבגללו אני מהסס להצביע לליכוד, זה..."

ולכסוף שאלת-הפחד: האם התקשר אליך מישהו מהמערך בשבוע האחרון? האם זה הגביר את היסיון שתצביע מערך?

ומה שמך, בבקשה? (על טפסייהע" בודה מצויין רק מספר-הטלפון). ואם המראיין מסרב להשיב: האם תוכל למסור לי את שמך הפרטי, למיקרה שהממונה עלי ירצה לאשר את עצם קיומו של הראיון הזה?

אם רחמי המראיין אינם נכמרים על הסוקר האומלל, והוא עדיין מסרב, צריך לשאול אותו שאלה כזו: האם תוכל למסור לי את האות הראשונה של שמך הפרטי?

במידה והמראיין עקשן גמור, או סתם אדם שאינו מוכן לחשוף את עצמו לפני כל אלמוני בטלפון — זה הזמן להרפות ממנו. אגב, טופסי-סקרים שמולאו יום קרוב לכן מחולקים בשעת-ההרכבה בין הנוכחים. כך יכולתי לדעת מהן דיעות תזי הפוליטיות, הכנסתו וגילו של יהודי, ממספר-הטלפון 06-963214. "תודה רבה על שיתוף הפעולה שלך", אלה מילות-הנימוסין האחרונות. "עזרת לנו רבות", מודה הליכוד במירב האדיבות.

צילום: ציון צפריר

מכוונת את הסוקרים. תיאור נפלאות הליכוד מוקרא בקול ברור, צלול וזך. כשהיא מגיעה למערך, היא מבליעה מילים, משרבבת לקולה נימת-כוז בול-סקר מדעי.

לא ללחוץ על נשים

אם שאלה 17 מעיינות. את מי תעדיף: מיפלגה המציעה בראשה מנהיג נחרץ, אמין, יציב ומנוסה. או: מיפלגה המציעה נבחרת רעננה של מנהיגים צעירים ומוכשרים, שנכנסו

אולי הוא עדיין אינו צף, ורק נרמה כי הוא כזה מחמת סיכחה, שאולי שכח את שם המפלגה החכיבה עליו. והיה הנשאל מתעקש ושוב מודיע כי לא החליט, כי אין מיפלגה האהורה עליו במיוחד, הוא נשאל: "בין אילו שתי מיפלגות אתה מתלבט?" ומי יכול לפתור טוב יותר את בעיות המדינה? המערך או הליכוד? ועכשיו שאלה מיספר 15, מתוחכמת במיוחד: "אני אקריא לך עמדות של שתי מיפלגות דימוניות, והיית מבקש ממך להגיד לי, בהנחה שכל השאר זהה בשתי המפלגות, לאיזו מיפלגה היית נוטה יותר להצביע?"

חילה מוזכר המערך, ורק אחר-כך הליכוד. עוד כמה שאלות-חימום: כהשוואה לשנה שעברה, האם לפי דעתך מצבך האישי השתפר, הידרדר או נותר כפי שהיה? וכן: באיזה מידה אתה מתעניין בבחירות לכנסת, שיערכו בנובמבר? ואז מגיעים לשאלת השאלות, זו המטרדה את כל המיפלגות, זו שהריצה את המערך והן את הליכוד אל הטלפון: "אילו היו הבחירות לכנסת נערכות היום, עבור איזו רשימה היית מצביע היום?" הוראה קטנה לסוקר: "אל תקריא את

הנני מאשר כי עובד/ת בחברת "נצחון הליכוד 1988" במלון מרינה ת"א כ-3 ימים בשבוע במשכורת של כ-1,000 ש"ח בחודש, כמשך חודשים מתאריך 28.8.88.

המוסס ללישכת-ההמס

1000 ש"ח בחודש

לפוליטיקה אחרי שהוכיחו את עצמם במישרות ציבוריות ובשוק הפרטי. השאלה, שנועדה לצורכי הסברה, מבקשת לגלות את הלכידה-הנפש של המראיין. אם ישיבו הרוב כי הם מעדיפים מנהיג נחרץ, יבליט הליכוד את שמיר כתעמולת-הבחירות, והמיפלגה כולה תוצג כמיפלגה של איש אחד, מנהיג אמיתי. אם יגלה הסקר כי רוב הנשאלים מעדיפים נבחרת רעננה, יושם הדגש, בתעמולת הבחירות, על המועמדים

מיפלגה השמה דגש על הסדרים מעשיים להפחתת התיכור בין יהודים לערבים, כגון שיקום מחנות-הפליטים, פיתוח כלכלי של השטחים, לצימצום התעסוקה הערבית בישראל ומינהל עצמי לתושבים. והאחרת: "שמה דגש על תהליך מדיני של משאומתן ישיר עם ירדן ופולשתינאים שאינם חברי אש"ף על הסכם ליישום האוטונומיה על-פי קמפיין ייחודי." מירית מקריאה את השאלה, ובקולה

האפשרויות. תן לו להחליט לבד, בכוחות עצמו. אם נבק המראיין בשמה של מיפלגה כלשהי, הוא נשאל: "עד כמה אתה בטוח שאמנם תצביע כך בבחירות משמש?" אם אמר כי עדיין לא החליט, נשאל: "לפי כל משושי של הליכוד. בעדיפות, בחיבור אינסופית, מתבקש הסוקר לשאול: "ולאילו מיפלגה אתה נוטה, ארונ?" וכאן צריך לעודד, לדרוך או לתמוך, לומר לו מהן האפשרויות.

12 שעות עם הצעירים

ע עידי הליכוד חולים. זה שמה של המחלה: דלקת אד-תית קינאנתית. פרופסור נורת' קות' פרקנסון היה הראשון שאיבד חן את המחלה והגדירה. ראשיתה של הדלקת בחזירתו של אדם, שתכונותיו העיקריות הן אולת-יד וקנאה, אל מוסד כלשהו. סופה: כשלא נותר עוד כל ניצוץ של אינטליגנציה באותו מוסד. מצב זה עשוי להימשך שנים ארוכות, עד להתמורות מוחלטות. שלושה שלבים למחלה. צעירי הליכוד שרויים בשלב השני. זהו מצב של שביעות-רצון קבועה, מורחבת, רבה.

כך הגדירו פרקנסון: "בשלב זה מגיעה דרגת שביעות-הרצון העצמית לנקודה שבה שוב אין האחר ראוי יודעים להבחין בין אוכל לזוהמה. זוהי שביעות-רצון שבי-זחיות-דעת מוחלטת."

12 שעות ביליתי במחיצתם של הצעירים האלה במסווה של מתנדב בת. בבוקר עבדתי במטה הצעירים בתל-אביב. דירת-ענק, מסודרת, נקייה, מלאה בצעירים שכולם דורמים אלה לאלה. מין זן חדש של ישראלים: לבושים בקפידה, לחגורותיהם איחוריות, והם עסוקים כל הזמן. כנסיים לדירה ויוצאים ממנה בחריצות אינסופיות, משוחים חים בטלפון, עורכים ישיבות רבות, וכל העת ארשת של חשיבות ושבועות-רצון על פניהם.

בראש כולם גיל סמסונב, האחראי למטה. גבוה, נאה, לבוש היטב, משוחח נצחי בטלפון, מטיל אימה על שלוש מזכירותיו, הממלאות מלא את כל מבוקשו בחיך מתורפס.

אחרי-הצהריים נסע המטה לירוד. גידעון פת ודן מרידור היו אמורים לנאום בברית-בית-המלון המקומי. גיל, שרצה להזכיר

אחד מנושאי-כלי נסחה הלאה: גם שולחן-עבודה נסדר לך בתוך האוטו, הוא אומר.

כך, במצב של התרגשות כזו, מגיעה הליכודית ליהוד.

עיירה קטנה, מנומנת, שאינה משתפת פעולה עם רעיונותיו הניחולים של גיל. סניף-המיפלגה מקושט במראות. עד לאחורנה הייתה שם מספרה. מנהיג-הליכוד המקומי מבחיר כי אין טעם להציב

לכולם כי גם הוא קיים, קרא לנסיי. עה "מיבצע מיוחד". מתנדבים לא נמצאו לו, למיבצע המיוחד הזה, לכן לקח איתו את מזכירותיו הצייתניות.

למיבצע-מיוחד נוסעים בליכודית. בתוך הליכודית יש שתי מסבירניות. כלומר: כל נסיעה מחוץ למישרד נקראת מיבצע-מיוחד. נוסעים במכונית המקושטת בסמל-ליהליכוד. מכונית זו נקראת "ליכודית". מסבירניות אינו אלא

גיל סמסונב (מטלפון) במטה זן חדש של ישראלים

מעוניין בטפסי-ההסברה שהבאנו. כולם מרגישים מיותרים. בשביל מה באנו? ממלכות המזכירות הצייתניות. גיל, חולה בדלקת פרי קינאנתית, אינו מבחין בדבר. שמח ומלא-מרץ הוא מסתובב בבריכה, משוחח עם עסקנים, פה על כתפיים מיקריות, מסתודד פה ושם, מצטלם עם עסקנים ועם קניות, אוכל עוגה. "חשוב שבאנו, טוב שבאנו", הוא אומר בדרך חזרה, ומחקה את אריק שרון בקול מאנפ.

את המסבירנית בכיכר העיירה. ממילא איש לא יבוא. "אם כך, נערוך ישיבה", מציע גיל, ומיד מושיב את צעירי-הליכוד המקומיים, ארבעה אנשים ספקניים, ונאם באוזניהם על עתיד המדינה, הנמצא ממש בידי ובידיהם. "אני שונא ישיבות", הוא אומר שוב ושוב. אלא שהבעת-פניו בוגדת בו, ומעידה כי הוא נהנה מכל רגע. "אנחנו במצב טוב", הוא אומר לפחות עשרים פעם, וכמיספר הזה "הפריה הדדית."

שולחנות-עץ קטנים, שעליהם מניחים טפסי-ההסברה, כך, לכל דבר יש מסודר וכללים ברורים. גיל מתרווח במשולב הקדמי ואומר שהחליט להפוך את הליכודית למטה ניד. ניסע לצעירי כל הארץ, נגיע לכל ישוב, הוא מתלהב. עושי-דבר מהנהנים בראשיהם. גיל נישא על גלי התלהבות. "נכנסים למכונית מלא-פזן ומזגן", הוא אומר, שהרי אלה הם סימניו ההכריזיים של המצליחן המרוצה מעצמו.

**"בילדותי היו הרבנים אורחים
קבועים בבית!"**

**"מצאתי את מישכחתי במחנה
בלבנון, בחדר אחד, שלא היה
די גדול כדי להכיל גם אותי..."**

**"כשתקום המדינה הפלסטינית,
הדבר הראשון שאעשה יהיה
לנסוע לביתי בחיפה!"**

● אתה חושב שיש מנהיג
כזה בישראל?

יש קולות כאלה, אבל לא מנהיג.

● זאת אומרת שאין סיכוי?
הלחץ הבינלאומי יכריח אותם. כש-
יהיה רסאנט וכשהיה הרגע הנכון
ויהיו אינטרסים משותפים לשתי המ-
צמות, הם יכריזו על הפסקת המיל-
חמות ועל הדרך של הסכמי-שלום
כדרך לפיתרון הסיכסוכים. כמו שנחום
גולדמן אמר בזמנו: "אייאפשר למנוע
את הכלת-ינמנע".

● אתה חושב שתחת לחץ
והכרח יוכל להיות שלום אמרי-
תני בין שני העמים?

כך פועל העולם, ואנחנו לא יכולים
לחיות מחוצה לו.

● אחד הדברים שיותר מפ-
חידים את הישראלים הוא
רצונם של הפלסטינים ברמי-
אללה וברמלה, בשכם וביפו,
בתברון ובחיפה.

הערים האלה כולן בפלסטין, אבל
זה נושא למשאומתן.

גלית, זמן קצר אחרי נאומו בוו-
עידת האו"ם בז'נבה.

● שמעתי עכשיו את נאומך
במליאת הוועידה של האיר-
גונים הבלתי-ממשלתיים. אתה

מקורה שהדיו יגיע לאוזני
הישראלים?

כך אני מקווה, כך גם ביקשתי
בנאומי.

● יש לך משהו ספציפי לומר
לעם בישראל?

לא. אני חושב שאמרת בנאום כל
מה שצריך להיאמר.

● יש לך משהו מיוחד לומר
לישראלים לפני הבחירות שיי-
ערכו בנובמבר?

שיקשיבו ויבינו שקיצוניות המ-
יצגת על-ידי המפלגות אינה הדרך
לשלום או לצדק, זו דרך לספקות
ולחדרנות והיא יוצרת פתח ממשו
שאינו קיים. הקיצוניות במערכת הב-
חירות תוביל רק לעוד מילחמה.

ח'אלד אל-חסן בתום נאומו בז'נבה.
לולא נזכרתי את חיפה ב-1948, היו הורגים אותי

עצה מציעה אותם, ומליאת המו-
עצה מאשרת אותם.
80 מבין חברי המועצה הלא-
מית הם תושבי השטחים הכבו-
שים. שמותיהם חסויים והם ידו-
עים רק למתי מעט מההנהגה
הבכירה של אש"ף. בהצבעות על
נושאים שונים מצביעים גם נציגי
השטחים הכבושים, והצבעתם נר-
שמת ונלקחת בחשבון בהצבעות
הכלליות של המליאה.
המועצה הלאומית, המקבילה
לפרלמנט, בוחרת מתוכה את 14
חברי הוועד הפועל, גוף המקביל
לממשלה. חבר הוועד הפועל חייב
להיות חבר המועצה הלאומית.

ייסדי אירגון הפת"ח וחבר הוועד
המרכזי של אירגון זה, שהוא הג-
דול ביותר בתוך אש"ף.
ב-1951 היה בין מקימי מיפלגת
השיחרור האיסלאמית בירדן.
לח'אלד אל-חסן (61) שני אחים
צעירים, שגם הם מפורסמים. האני
אל-חסן, חבר הוועד המרכזי של
פת"ח, ובילאל אל-חסן, עורך רא-
שי של השבועון יום אל-סבע (היום
השבועי), היוצא לאור בפאריס.
ח'אלד אל-חסן מתגורר בכוויית,
שם גם מצויים עסקיו.
במועצה הלאומית הפלסטינית,
שהתכנסה לראשונה בירושלים ה-
מיזרחית ב-1964, 480 חברים.

בירתי הצעירה, אמר לי
ח'אלד אל-חסן בסיום הרא-
יון, "את גרמת לי לספר סיפורים
שלא סיפרתי מעולם לעיתונות."
אל-חסן לא התכוון לחלק המר-
ליטי של הראיון, אלא לחלק
האישי, שבו סיפר על ילדותו
בחיפה ועל ביתו, שעדיין קיים
שם, כחלק מן המיבנה של מערת-
אליהו.
אל-חסן נאם בוועידת האו"ם
של האירגונים הבלתי ממשלתיים,
שבה נכחו 500 נציגים מכל העולם,
מתוכם 70 ישראלים, נציגי איר-
גונים שונים במחנה-השלום.
הוא שהה בז'נבה במהלך ימי

"אם יתנו לי,

אחדור לחיפה!"

● כלומר, אתה אינך אומר
שאתה לא רוצה את רמלה, את
יפו ואת חיפה?

אני משאיר הכל פתוח למשאומתן
בוועידה בינלאומית.

● שמיר מדבר על משא-
ומתן ישיר ואתה מדבר על
ועידה בינלאומית?

שמיר לא מדבר על משאומתן
ישיר עם הפלסטינים, אלא עם ירדן
ועם חלק מהפלסטינים. זה לא משא-
ומתן, זו בקשה מהקורבן לחתום על
הסכמתו להיות נשלט באכזריות על-
ידי אחרים, ובמצב כזה אין מה לנהל
משאומתן. הוא לא מכיר בשום זכות
שלנו, הוא לא רוצה שנהיה קיימים.
יוצרים כאן מצב של פחד, והפחד
מסוכן לכולם. זהירות ופחד הם שני
דברים שונים, ובעיקר כאשר הישר-
אליים יוצרים פחד מפני הקורבן. מצב
כזה פירושו או שרגשות האשמה
משתלטים על המצפון ומונעים ריכור
עם הקורבן, או שאתה עיוור ולא רואה
ולא מוכן לראות את המציאות סביבך.

● יש שינאה של הפלסטינים
לישראלים?
הפלסטינים מלאים נכעם, אבל

**בראיון פנים-אל-פנים בז'נבה סיפר המנהיג
הפלסטיני לענת סר גוסטי על ילדותו בחיפה,
על בריחתו ב-1948 ועל הצעדים הבאים של אש"ף**

● אתה רוצה לומר שלדעתך
הישראלים אינם רוצים שלום?
המנהיגים הישראליים אינם רוצים
שלום. הם מסרבים לרבר עם האנשים
שאינם הם צריכים לעשות את השלום,
הם מסרבים להכיר בהם, באותם הא-
נשים, באותו העם שאיתו הם צריכים
לחתום על חוזה-שלום.
● אם כך, מה היית מציע
לעם בישראל לפני הבחירות?
לחמוך במנהיג שיגיד להם שאין
עוד מקום למדיניות של לא שלום ולא
מילחמה, שאנחנו במיוחד-התיכון ר-
צריכים להשתלב בו, שצריכים להכיר
בעם הפלסטיני, בזכויותינו ובזכותנו
להקים מדינה.

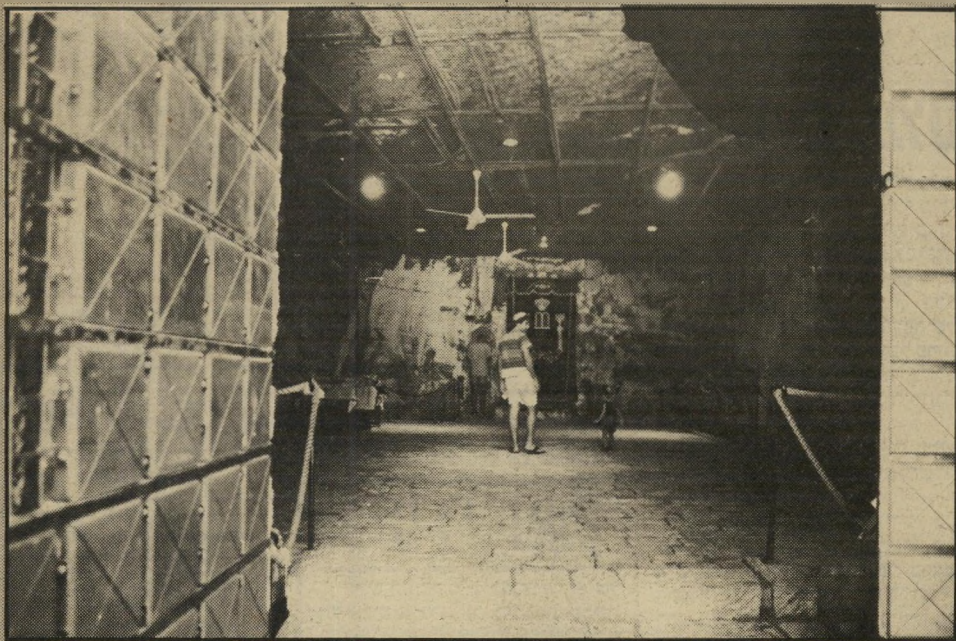
בכל כינוס של המועצה נבחר ועד
פועל חדש, או שהמועצה מאשרת
את הרכבו של הוועד הפועל הקי-
יים.
באש"ף גוף בכיר נוסף, שאין לו
מקביל במדינה, והוא המועצה
המרכזית, המונה 40 חברים. תפ-
קידה של המועצה המרכזית לערוך
דיונים בנושאים דחופים שאינם
מאפשרים את כינוס מליאת המו-
עצה הלאומית.
הראיון עם ח'אלד אל-חסן, איש
גבוה וגדול במידותיו, נערך באני-
* לידו מוחא כף: אילן הלוי.
הישראלי-לשעבר, נציג אש"ף באינטר-
נציול הסוציאליסטי.

החלק האחד של החברים הם
נציגי אירגונים. האירגונים השונים
המרכזיים את אש"ף, כולל האיר-
גונים המזוינים, בוחרים באופן
עצמאי את נציגיהם למועצה. הח-
לק השני הם נציגים של האגודות
העממיות השונות. ביניהן אגודות
הנשים, האגודות המיקצועיים,
אגודות הסטודנטים, אגודות סופ-
רים ועיתונאים. הנציגים נבחרים
בסנפים ובאיזורים השונים ונשי-
לחים למועצה. גם נציגים אלה
מתחלקים לפי מפתח האירגונים
המרכזיים את אש"ף.
הקבוצה השלישית היא קבוצה
שנבחרת לפי מפתח אישי ונמ-
צאים בה עצמאיים. מזכירות המו-

הכינוס בשבוע שעבר והקדיש את
זמנו למגישות עם נציגים שונים
מרחבי העולם.
בנאומו אמר אל-חסן ש"ועידה
בינלאומית היא הדרך המעשית
היחידה לשלום. אך אם תכריזו
המנהיגות הישראלית על הכרה
בעם הפלסטיני, בזכויותיו הלא-
מיות ובזכותו להקמת מדינה
פלסטינית על-פי החוק הבינ-
לאומי, במיקרה כזה יש מקום
למשא ומתן ישיר עם ישראל.
"אתם," אמר לישראלים, "ש-
מים עצמכם בתוך כלא של פחד.
זה בית-הסוהר המסוכן ביותר,
מכיוון שמפתחותיו נמצאים בידי-
כס ורק אתם יכולים לשחרר
עצמכם ממנו...
"אנו מבינים את הפחד שלכם
ששורשיו בשואה, אך אנו לא אי-
רופים, המיזרח-התיכון מעולם לא
ידע שואה ולא אפליה דתית או
גזעית. אנחנו לא רוצים לזרוק
אתכם לים וכרגע אתם אלה
שזורקים אותנו למידבר."
בהמשך נאומו דיבר אל-חסן על
שתי מדינות, מדינה פלסטינית
לצד מדינת ישראל.
תפקידו הרישמי של ח'אלד אל-
חסן: ממונה על יחסי-החוץ של
המועצה הלאומית הפלסטינית. ב-
מיסגרת תפקידו זה הוא אחראי
על יחסים בין המועצה הלאומית
לפרלמנטים ברחבי העולם. הוא
משמש בתפקיד זה מאז 1980.
בין השנים 1974-1977 היה חבר
הוועד הפועל של אש"ף. הוא ממ-

מערת אליהו בחיפה: בית מישפח אלחסן
אבא שלי קבור ליד הבית

בתוך מערת אליהו

— וגם אני הייתי רוצה להיקבר שם

האחרים לאחזקה ולנקיון של המקום.
איש משרד-הדתות, הנמצא במקום כבר שש שנים, לא ידע לומר לי מי גר שם בעבר, וגם לא ידע על קברים המצויים בשטח.
אילו ביקר אל-חסן במקום, היה מופתע בוודאי לראות שהנוף המד-הים הנשקף מהבית, שבו פרוש מיפד-חיפה כמו על כף יד, כולל גם את התחנה התחתונה של הרכבת החיפאי, חידוש טכנולוגי שבוודאי לא היה קיים בזמנו, ב-1948.

סמוך למערה חדר נוסף, שתיק-רתו קמורה, ובו ממוקם משרדו של האחראי על המקום. הוא סיפר לי שהמקום קדוש גם ליהודים וגם לערבים. שהערבים מכנים אותו אל-ח'דר (הירוק) ובאים להתפלל בדרך-כלל בימי ראשון ושני. היהודים נוהגים לעלות למערה בעיקר בימי הראשון שאחרי שבת נחמו בחודש אב.
המיבנה נמצא בטיפולו של מיש-רדיהדות ובבניינים הסמוכים למערה, שהיו ביתה של מישפח אלחסן, גרים הפועלים הבדווים

נרות במערה אסורה.
מול המערה, במעלה מדרגות אחדות, יש מקום מיוחד להדלקת נרות, ובו כמה נרות בוערים.
על קיר אחד בתוך החצר המזרחית, גבוה-גבוה, תלוי שלט חצוב בשיש: "אליהו הנביא, אליהו התשבי, אליהו הגלעדי, במהרה יבוא אלינו עם משיח בן-דוד".
נראה שזה השלט היחיד שהיה שם גם בתקופתו של אל-חסן.
משני צידי המערה מיבנים הצמודים לשיפוע ההר, אך השערים והדלתות אליהם נעולים.

שומר המערה

כ שחזרתי לארץ, נסעתי בסקרנות לחיפה כדי למצוא את מערת אליהו, הבית שממנו ברח ח'אלד אל-חסן ב-1948.

מן הכביש הראשי, הדרך המובילה מתל-אביב לחיפה, אין רואים דבר, רק הר תלול וגבוה, שהמידרן המערבי שלו מכוסה בעצים גבוה-צמרות.

טיפוס תלול במדרגות מגלה אט-אט עוד טפח ועוד טפח מן המיבנה החבוי בין העצים. שמש הצהריים היוקדת אינה מורגשת בין העצים ורוח קרירה ונעימה נור שבת ביניהם.

מתחת לקומפלקס המיבנים יש טראסה ועליה שולחנות-פיקניק מעץ וספסלים של הקרן הקיימת לישראל.

מיפסל אחד גבוה יותר מוביל לתוך חצר מלאה בעצים ובשיחים. במרכז החצר יש שיח פורח מגודר וניצב בתוך מיבנה אבן. לידו, על הקיר, מודבק לוח-מתכת ועליו בשלוש שפות – עברית, אנגלית וערבית – הטקסט הבא:

מערת אליהו הנביא, מן המ-ערות הקדושות ביותר בארץ-יש-ראל. לפי המסורת שהיה בה אליהו הנביא בדרכו למלחמה בנביאי הבעל על הכרמל. ויאמר אליהו... ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל... מלכים א' פרק י"ח.

מערת אליהו שוקמה ביוזמת האגודה לפיתוח תיירות חיפה וב-השתתפות עיריית חיפה, המישרד לענייני דתות ומישרד התיירות, שנת התש"מ-ג.

עד כאן דבר השלט האינפור-מטיבי.

המערה עצמה היא חדר לא גדול במידותיו, שתיקרתו הקמורה אי-נה גבוהה. קירותיו שחורים מפח, כנראה, וחלקים מהם מכוסים בשי-סחים ובבדים רקומים שתלו שם בני-מישפחה לזכר קרוביהם. בתוך המערה יש שולחן ועליו עשרות סיפרי-תפילה, שרובם נתרמו גם הם לזכר אנשים שנפטרו.

ליד המערה שלט: "מקום קדוש לפניך. נא לשמור על קדושת המ-קום. אסור להתהלך בגילוי-ראש ובתלבושת בלתי-צנועה". ואכן, בתוך המערה, סמוך לפתח, מצד ימין, יש ערימה של צעיפים ושל כיפות-קרטון.

מעל המערה תלוי שלט נוסף: "אכילה, שתיה, לינה והדלקת-

נמהותם התרבותית אינם יכולים לש-נוא.

אתה שונא את הישר-אלים?

אני לא שונא אף אחד בעולם, ולאיש אין זכות לשנוא עם, או אנשים, כי האנשים הם טובים. הבעיה היא איזו אינפורמציה שמים במוחם ובמצפונם. אם מתייחסים אל האנשים נכון, הם טובים, אם המנהיגות מטעה את העם, זו מנהיגות רעה.

זאת אומרת שאתה עדיין מאמין שאפשר לבנות שלום בין שני העמים?

בוודאי.

איפה נולדת?

בחיפה, במערת הנביא אליהו. כל איזור המערה נמצא בבעלות המישפחה שלי כבר דורות רבים.

אתה זוכר איך נראה המי-קום?

בוודאי. יש שם שני בתים. האחד שבו גרנו, והשני היה לאורחים. בין שני הבתים היה חדר לאורחים חשובים ביותר בארץ נמצאת גם המערה. יש שם גם שר ששמנה היו שואבים מים לאורחים.

זהו מקום קדוש לשלוש הדתות ואני זוכר בילדותי שהרבנים היו אורחים קבועים בבית.

אז איך זה שאתה לא מדבר עברית, אם אצלכם היו יהודים היו בני-בית?

בעבר נהגתי לדבר עברית, אבל 40 שנה הם מספיק זמן לשכוח את השפה.

היו לך חברים יהודים?

המון. גרנו ביחד. היו לי חברים בבתי-גלים, בקריית-אליהו.

רובם היו יהודים מיד-רחוב?

כן. האשכנזים הם כלי-כך גאים, שהם לא מדברים עם לא-אשכנזים.

אתה זוכר את החברים שלך מאז?

בוודאי, אבל אני לא יודע מה קרה להם במשך השנים. אני עובתי את חיפה ב-1948 ביוני 1948.

למה עזבת?

כי אחת היו הורגים אותי. לא רציתי לעזוב, אבל לא היתה ברירה.

אתה זוכר מה קרה, אתה יכול לתאר?

ברוך הבית היתה עמדה של ההגנה, ולא יכולתי להגיע הביתה בלי לעבור דרך העמדה. זה היה ברחוב זיתון, המוביל לרחוב יפו. שם היתה עמדה ושם עצרו אותי יום אחד ויחידה בריטית שיחררה אותי. אחר-כך נת-פסתי שוב, ושוב שוחררתי. בפעם השלישית שנעצתי, ברחתי.

למה עצרו אותך?

אני לא יודע.

ובשבר-החל, לאן ברחת?

ברחתי לנמל, ושם שוב עצרו אותי וביקשו ממני תעודות. אמרתי שאין לי תעודות, אבל שפני מועדות החוצה, אל הים ולא פנימה אל העיר. הם בכל זאת תפסו אותי, וקראו לאחר הקצינים וביקשו שאולווה אליהם. ובעודם מת-ווכחים ביניהם אם ררושות לי תעודות כדי לעזוב את הארץ או לא, קפצתי לספינה שעמדה בנמל.

לא לקחת כלום מהבית?

לא.

היית לבד? איפה היתה הי-מישפחה שלך?

הייתי לבד. המישפחה שלי עזבה בסוף אפריל, בכריחה הגדולה, כשרוב התושבים ברחו מחיפה. הלכתי יום אחד הביתה ולא מצאתי אותם. אמא שלי ברחת עם ארבעת אחי.

אתה הבן הבכור במישי-פחה?

כן.

ואחרי שקפצת לספינה בנמל חיפה, לאן הפלגת?

נסעתי לקיפה, כי החלטתי שהעולם של האנשים הלכנים הוא בלתי-צודק, וחשבתי שאולי אצל השחורים זה אחי-רת.

נסעת לשם לבד?

כן, אבל לא הגעתי לשם. נלקחתי למנהג-הרכיבה מצרי בסניף וברחתי גם משם. ברחתי ממצרים והתחלתי לחי-

היינו החלק שהתעסק בתרבות.

מה החלום הכי גדול שלך?

לבוא חזרה הביתה, לחיפה. כשתגיע לחיפה אתה יכול להתאכזב, כי העיר השתנתה מאוד ב-40 השנים שחלפו.

המקום שלי, הבית שלי, עדיין אותו הרבר.

אם תקום מדינה פלס-טינית, מה הרבר הראשון שתצפה לעשות כשתקום המ-דינה?

הרבר הראשון שאעשה יהיה לנסוע לחיפה.

והיכן תגור אם תקום מדי-נה פלסטינית?

אני לא יודע, זה תלוי בסוג השלום שהיה. אם אוכל, אגור בחיפה, בבית שלנו. אחיה שם וגם ארצה להיקבר, ליד אבא שלי.

ואם לא תוכל לגור שם, איפה תגור?

(המשך בעמוד 18)

צילמה: ענת סרגוסמי

ממנו את השקיעה. המים בים היו צלולים והייתי יורד הרבה לשחות שם.

אני יכול לתאר לך כל חור בחוף וכל מערה בה. אם תלכי בין הבית שלנו ומר אליאס, בדרך הרומאית העתיקה, תמצאי חדר קטן עם קבר בתוכו. יש שם גם מערה קטנה, שבה הייתי יושב ומעשן סיגריות, כדי שאבא שלי לא יראה.

אתה זוכר הכל, למרות שעברו 40 שנה?

בוודאי, אחרת זה לא היה טיבעי. יש ליד הבית חלקת-קבר של המישפחה ושם קבור אבא שלי ושם קבורים ורדים שלי. זה בית-קברות מישפחתי, ושם גם אני הייתי רוצה להיקבר.

המישפחה שלך היתה מי-שפחה מפורסמת בחיפה?

בוודאי.

יש בני-מישפחה שלך שי-עוד נשארו שם?

אני לא יודע. יש מישפחה מהצר של אמי בעכו והם עוד שם. היו חלקים מהמישפחה שהתעסקו בעסקים, אנחנו

יש לך מישפחה?

כן, יש לי ארבעה בנים ובת אחת ושישה נכדים. אם הראיון יתפרסם בנובמבר, יהיו לי שיבעה נכדים.

מה עושים הילדים שלך בכווית?

עובדים.

אתה בחרת בדרך של מעורבות פוליטית, או שהי-דברים הובילו אותך לתוכה?

אני לא חושב שפלסטיני יכול לבחור דרך אחרת. אולי בחרתי לתת לזה את כל זמני, אבל זו דרכו של הפלסטיני להוכיח שהוא קיים.

זו דרך קשה? אלה חיים קשים?

מאוד-מאוד. כשאין לך רכונן זה מאד קשה.

סיקרת לילדים שלך על חיפה, על הבית שלכם שם?

בוודאי. והם, בדרכס, דרך חברים, הצליחו להשיג תמונות של הבית. אני עוד לא הצלחתי להשיג.

הבית משגע. ובכל יום היינו רואים

פש את המישפחה שלי. עברתי בירדן, אבל הם לא היו שם. המשכתי לסוריה, אבל גם שם לא מצאתי אותם. לבסוף מצאתי אותם במחנה עילי-אלחלווה בלבנון. הם גרו כולם בחדר אחד, שלא היה גדול דיו כדי להכיל אותי.

נשארת שם יחד איתם?

לא יכולתי להישאר שם ונסעתי ראשון לסוריה ואחר-כך הבאתי את כולם.

בן כמה היית אז?

21.

ומה עשית בסוריה, ממה חיית?

גרת בדמשק ולימרת אנגלית ומי-תמטיקה.

מתי התחילה המודעות הפוליטית שלך?

עוד כשגרת בחיפה, הבנתי שאי-בדנו את המדינה שלנו.

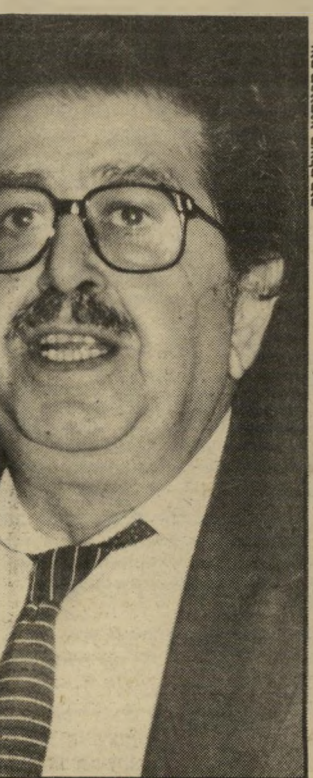
ואז גרתי תקופה מסוימת בסוריה, וכבר התחלתי בפעילות פוליטית.

אחרי זמן מה עברתי לכווית ואני עדיין שם.

(המשך מעמוד 17)
זה לא יהיה הלא היחיד בחיים שלנו. אני לא יודע איפה אגור. **אתה תרצה תפקיד אס"ר טיבי, אם וכאשר תקום מדינה פלסטינית?**
אני זקן מדי בשביל זה. אני רוצה לכתוב ספרים. אני מקווה שהספריה של המישפחה עדיין קיימת בחיפה. **כבר כתבת ספרים?**
כתבתי 17 ספרים, רובם פוליטיים. **אתה היית בגרעין הראי שון שהקים את אירגון פת"ח?**
כן. או כבר גרתי בכווית.

מה דעתך על הערבים שחיים בתוך ישראל, בתוך גבולות הקו הירוק?
הם רוצים להיות אזרחים, אבל דוחים אותם, אבל עדיין הם בעלי-מזל, כי הם שם ולא בגלות. **אתה מצטער שעזבת?**
כן ולא. זה לא היה לפי בחירה. היתה פאניקה. אני מצטער שעזבת, אבל לא מרגיש אשם שעשיתי את הצעד הזה, כי לא היתה ברירה, לא היתה דרך אחרת — היו רק שתי אפשרויות: למות, או לברוח. **ולמרות כל מה שעבר עליך אתה לא שונא את הישראליים?**

גודלתי לסלוח, כי זו הדרך היחידה לחיות. אילו הייתי שונא אותך, אני הייתי סובל ולא את, כי את לא היית מרגישה שאני שונא אותך, אבל אני הייתי מרגיש שאני שונא. **אתה חושב שהישראליים שונאים את הפלסטינים?**
היהודים המערבים שונאים כל מי שהוא לא מערבי, כי הם גדלו בתקופה של היטלר. היהודים המזרחיים לא שונאים אותנו, הם פוחדים מאיתנו. אולי, אבל הם שייכים לתרבות הערבית. **ובכל זאת יש הרבה תרי פעות של אלימות כלפי פלסטינים דווקא מצד היהודים המזרחיים.**
הובילו אותם לא נכון. כשאדם לובש מדים אסור לו לחשוב, כך מחנכים את החיילים.

אליחטן
אני לא שונא אף אחד. **וגם בליכוד יש רוב לי מזרחיים.**
זו היתה האופוזיציה למפלגת העבודה שדחתה את המזרחיים. וכשהם הבינו ששתי המפלגות שוות, הם הבינו שהם צריכים מיפלגה משלהם. הם צריכים לדבר על זכויות אמיתיות ועל דמוקרטיה.

מה עושה קירש ב"ישראל"?

לפני שנתיים הסכימו בעלי רסקו שהמשקיע מדרום-אמריקה, נתן קירש, יקבל את הניהול של קבוצת ישראל, ואילו יתן בעלי-המניות יישארו עם רסקו. קירש היה והינו בעל מחצית הבעלות של קבוצת רסקו כולה. הוא הבטיח להורים הון לישראל ולפתחה. רסקו נשארה עם החובות לבנקים (40 מיליון דולר) והתמודדה בהצלחה עם המשבר בבנייה, תוך התייעלות מתמדת. היא שורדת וקיימת עד היום. הניהול המוצלח של ברוך אלשיך זיכה גם בבעלות חלקית על החברה.

קירש הזרים לישראל, שהיא חברת-נכסים השווה יותר מ-45 מיליון דולר, בעיקר מילים. באחרונה הוא נכנס כשותף עם איש-העסקים מרדכי זיכר במרוויקט המרניה בהרצליה. **מה שלא פורסם עד כה הוא שישראל מהווה 40% בשותפות, קירש 30% וזיכר 30%. היינו: קירש מנצל את ישראל כביטחונות לעסקים אחרים. קירש אישית מחזיק ב-35.72% משרס. בידי רסקו היו 25.76%, והיתר מפזרים.**

מכיוון ששווי השוק של רסקו כיום הוא רק 15 מיליון דולר, לעומת הון עצמי של 30 מיליון דולר, החל גורם פיננסי בריטי לאסוף מניות. באמצעות סוכן-הבורסה שלמה אייזנברג הוא רכש 9.1% ממניות ישראל בהשקעה של 1.1 מיליון דולר, וכן קנה את מניות ישראל שבידי רסקו. נתן קירש מנה לביטחונות בחיפה וביקש צו שימנע מרסקו למכור את מניותיה בישראל לקבוצת אברהם גזונדהיים משוויץ. הקבוצה רכשה באחרונה את מניות ישראל, שהוחזקו על-ידי החברות ערד ורסקו. רסקו החזיקה ב-6% מהמניות. בלי מניות אלה לא תצליח הקבוצה להשתלט על ישראל.

ניסים ימשיך באוצר

שר-אוצר ניסים ערמוני ביוחר

משה ניסים רוצה בתפקיד שר האוצר גם בממשלה הבאה — כך מוסר רים חבריו הקרובים. הם טוענים כי יצחק שמיר גיבש מדיניות למקרה שהבחירות יתנו לליכוד אפשרות להרכיב ממשלה ברוב קטן, בלא המערך. שמיר יעדיף זאת לתקופה של כמה חודשים, כדי שהמערך יקבל פחות תמורת הצטרפותו לממשלה בשלב שני, כדי "להציל את המדינה" מתחרות עתידית והתנחלויות. הסיבה האמיתית להצטרפות המערך תהיה הצלת משקיעים ורשלי טה על בנק הפועלים. איתות לשותפות העתידה בין שמיר-ניסים למערך היא במינוי של איש-המערך עדי אמוראי כראש ההסדר של מניות-הבנקים אחרי הבחירות. מקורביו של ניסים מצביעים על כך שניסים הוא ערמוני ביותר, וכי בכל פעם שהוא נפגש עם מזכיר ההסתדרות, ישראל קיסר, הוא מצליח להוביל אותו כרצונו.

מרכוס נץ — נציג האישי בישראל

איש-העסקים מרכוס נץ הוא קונסול-הכבוד של האיטי בישראל. סוחר-הנשק כץ הוא ישראלי שעשה הון במכסיקו, והוא שותף בחלק מקבוצת-העיתונות של מונטין. הוא

סוחר-נשק נץ התרחק ממעורבות פוליטית

תומך של סיעת זבולון המר והודרה בן-מאיר במפר"ל, אך באחרונה התרחק ממעורבות פוליטית בישראל.

אלבין למחנה שאול אייזנברג, ביטל את תוכנית-ההשקעה באיזור פוקיפסי במדינת ניו-יורק. מנטה פעיל עתה בשני פרויקטים, אחד בקנדה ואחד באוסטרליה.

שכונת-היוקרה טרנבורי-אייילנד ב-מיאמי, ברמה הגבוהה ביותר בישראל. הארכיטקט הוא ניסן כנען. לכל דירה יהיו שלושה מקומות חנייה, והחנייה תבוצע על-ידי שומר מיוחד. בפרויקט יהיו גם מיני-מארקט קטן, ומסעדה שתשרת את הדיירים ואורחייהם. כל דירה תהיה בשטח ברוטו של 165 מ"ר, כולל מירפסת של 25 מ"ר, הפונה לים. מחיר משוער לדירה: 400 אלף דולר. **יום הפרויקט הוא עורך-הדין אברהם (אייבי) נאמן.**

מרכוס נץ של עיריית-תל-אביב, מול הקרייה. קטט כבר בונה שכונה רחבת ליד תל-ליטווינסקי. פישלר הוא בנו של נציג המפר"ל בעיריית תל-אביב, ונחשב כבעל-מיקצוע מעולה בתחום ניהול חברות בנייה.

עצמון פעיל באוסטרליה ובקנדה

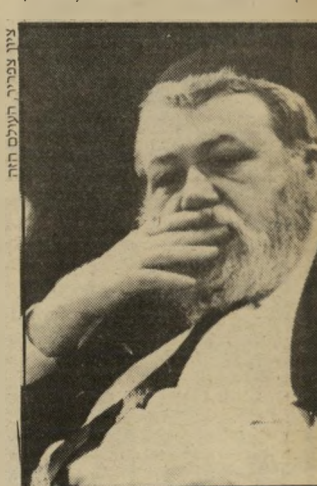
מנחם (מנטה) עצמון, איש-העסקים שעבר ממחנהו של מייק

"גלנויט" תנפיק החודש באמריקה

ההרווח הנקי שלה לשנת 1987 היה שמונה מיליון. החברה תחמה הסכם עם חברת-ההנפקות הידועה דרקסל-ברנהיימ, שתמי כור לציבור 25% ממניות-ההון של גלנויט תמורת 15 מיליון דולר. התמורה מההנפקה תאפשר לגלנויט להורים הון למפעליה של ח"כ אברהם שפירא בישראל, ולהוציאם ממחסור-הגזולות שהם מצויים בו.

הכתובה על הלוואת משקיעי ישראל אל לגלנויט שברה באחרונה את שיא הטימטום. היומון החדש בשפה האנגלית, ניישן, כתב בגליונו הראשון כתבה מקיפה על עיסקי שפירא וכוך. וכולה מבוססת על הטענה שאילו לא היתה משקיעי ישראל מלווה לגלנויט, יכלה בכסף זה לפתוח מחדש את מיפעל אל-אנס. כל המכיר קצת את החומר יודע כי משקיעי ישראל היא חברה להשקעות לפי החוק האמריקאי, ואסור לה באיסור חמור לעשות כל עסק עם בעלי-מניות שלה או הקשורים בהם. אחת הסיבות לכך שבני גאון מנסה לשנות את מעמד החברה מחברה להשקעות לחברה רגילה היא שכך ניתן יהיה להשתמש בכספי החברה לטובת כור ומפעליה.

חברת גלנויט, הנשלטת על-ידי קבוצת חברות עשירי כרמל, תנפיק החודש אמריקה באמריקה. גלנויט היא יצרנית שטיחי-המכונות הגדולה באמריקה. מחזור השנתי 40 מיליון דולר, ריקה.

חייב שפירא הורמת הון מההנפקה

אפשרה תוכנית "מיגדלי נאמן"

הוועדה המקומית לבניין-ערים של תל-אביב אישרה את תוכנית שכונת מיגדלי נאמן באיזור ל', בשטח שבין הקאנטרי-קלאב לקריית-החינוך.

יום נאמן כמו באמריקה

במרכז השטח יוקם אגס-מים מלא כותי בגודל האגס בסאפארי ברמת-גן. סביבו ייבנו 340 דירות-יוקרה, כדוגמת

פישלר מייצג את גולדריץ

יוסף פישלר, שהיה מראשי קבוצת-הבנייה אזורים, מייצג את המשקיעים מלוס-אנג'לס וינה גולדריץ וקסט. הם ניגשו למכור בפרויקט

"צינורות", "פניציה" ו"יפו מור" — מהפסד לרווח

שלושה מיפעלים של כור. שהפסידו במשך כל השנים, החלו מרוויחים. השלושה הם פניציה, צינורות המזרח המהפך בא בגלל ביטול השיטה הקודמת, שבה כל מיפעל עסק בייצור בלבד, ואילו המכירות והרכישות של חומרי-הגלם נעשו על-ידי החברה האם, כור. אחד הדברים הראשונים שעשה בני גאון, כשמונה כמנכ"ל כור, היה לתת לכל מיפעל בקונצנר את השליטה על כל שלבי הייצור, המכירה והקנייה של המוצרים וחומרי-הגלם. קודם לכן, לדוגמה, אם היה נוח למיפעל צינורות לייצר צינור בקוטר מסוים, עשה זאת מבלי לבדוק או לדעת מה השוק צריך. המנהל החדש של צינורות, יצחק זמיר, ביטל חווי ייצוא שהיו במחירי-הפסד, והתחיל לעבור רק לשוק המקומי. המיפעל מסוגל עתה לשנות קרייטור ומוצר תוך 24 שעות, במקום שבוע קודם. מיספר העובדים צומצם מ-512 ל-204, והמיפעל מוכר כיום כסירו על הרוף של השוק. כך גם ברכישות חומרי-הגלם. המיפי על עצמו מחליט מה לקנות ומתי. דבר רומה נעשה גם במיפעלי הזכוכית פניציה, שהפסיקו את הייצור הכולל של מוצרי-הבית, וכך גם ביפו מור. שלושת אלה עלו על פס הרוויח חיות מזה שלושה חודשים.

"דובק" מפסיד 30 אלף ליום

קבוצת דובק מפסידה 30 אלף דולר ליום, בגלל המחירים הנמוכים של הסיגריות. הפסד זה עשוי לגרום לחיסול המיפעל תוך כמה חודשים, אם לא תאושר העלאת מחירי הסיגריות. מניות המיפעל ירדו לשפל חדש, ושוויו כיום בבורסה פחות מ-15 מיליון דולר, לעומת 40 מיליון דולר לפני שנה.

אורח בבר-מיצווה

אחד הנאומים המרגשים ביותר ששמעתי בזמן האחרון בא מפי של לדר. זה היה נאום של בר-מיצווה. לפני שנתיים נפטרה אשתו של הוותיק, המכהן עתה כיועצו של שר הביטחון לענייני חקיקה. היא מתה בנסיבות טראגיות במיוחד, אחרי שלקתה בטרשת הנפוצה ואיבדה את השליטה בגופה.

היה זה, כמובן, מאורע טראומטי לאילן, בנו של הבר. במשך שנהיים התכונן לבר-מיצווה שלו, בצל הטראומה. כבוא העת המה גן ביתו של הבר באורחים, החל בשימיעון פרס ויצחק רבין וכלה בעורכי עיתונים. כל צמרת הביטחון הייתה שם. ואז התחיל אילן הבר לדרוך על אמו, כשאביו עומד לידו. לכמה מן הנוכחים עמדו הדמעות בעיניים.

הבר

אגב, אילו הודמן זר למקום, לא היה מנחם לעולם כי הוא מוקף עליידי ציבור של אלופי המטה של צה"ל, ראשי שירותי הביטחון וצמרת משרד הביטחון. כולם היו לבושים בגדים אזרחיים, ובשום פנים ואופן אי אפשר היה אף לנחש את ריקעם המשותף.

אילו היה מתכנס ציבור רומה בכריסטינה, בוודאי היה ניתן לעמוד על טיב האנשים על פי צורתם והתנהגותם. כך גם בארצות-הברית ובצרפת. אך בישראל זה אחרת. כשאנשים לובשים מדים, דומים כמה מן האלופים לסטורנים. אחדים דומים לקיבוצניקים שהודמנו במיקרה העירה. האחרים יכולו להיות גם מנכ"לים במפעלי עשייה. אין להם סימניהיכר חיצוניים של גנרלים.

כמעט כולם עושים רושם טוב. הם אנשים סבירים, הוגנים, אינטליגנטיים, מעורבים ביישוב. רובם סימפאטיים כבני-אדם. כיום ממונים האנשים האלה על שבירת האינתיפאדה, ומחליטים על האמצעים והמעשים שאנחנו קוראים עליהם מדי יום בעיתון. קשה לומר שאלה הם מעשים סימפאטיים והוגנים, ובוודאי שלא ניתן לומר שהם מהווים תגובה אינטליגנטית. אז איך זה מסתדר? מדוע מבצעים אנשים אינטליגנטיים מדיניות שהיא מטופשת וחשוכת-סיכוי בעליל? מדוע מנצחים אנשים טובים ואוהדים על מעשים שהם אכזריים, ולא אחת גם בלתי-אנושיים?

וזהו הטראגדיה של הכיבוש. כשהייתי נער בן 15, עברתי במישרו של עורר-דין בעל רקע בריטי. הוא היה מיוזר עם כמה מראשי השלטון הבריטי בארץ. כך היכרתי ד מקורב כמה ממשל-המחוזות, ושאר הפקידים הבכירים של משרד-המנדט.

התרשמתי מהם מאוד. הם היו אנשים אינטליגנטיים, בעלי חוש-הומור, משכילים והגונים. תמיד שאלתי את עצמי (הייתי אז חבר אצ"ל) איך זה מסתדר? איך מנהלים אנשים נחמדים אלה את משרד-הכיבוש המכוער והאכזרי הזה?

התשובה הייתה אותה התשובה: אין כיבוש נאור. אין כיבוש אינטליגנטי. אין כיבוש הגון. אין כיבוש אנושי. כל כיבוש הוא טראגדיה — לכובש ולנכבש כאחד.

רצה המיקרה ובאותו היום עצמו הייתי גם בחגיגת הבר-מיצווה של אסף, בנם של דניאלה ואהרון שמי. בבר-מיצווה של שמי היו בעיקר אנשי-תיקשורת, הומוריסטים ואמנים, מה שנקרא "שמאל". רוב הנוכחים היו חותמים בקלות על עצומה בנושא "די לכיבוש" אך מבחינת המוצא והרקע, הם לא היו שונים מן האלופים בבר-מיצווה של הבר. הם שייכים לאותה השיכבה החברתית-תרבותית. מסופקני אם מצב דומה שורר במדינה אחרת.

כוס התרעלה

כשידידים אמריקאים רוצים להחניף לי, הם משווים אותי ליידיי איי אפ' סטון.

"אייז" סטון הוא אחד האישים הגדולים של המהפכה הליברלית בארצות-הברית. הוא יהודי (כמובן), ציוני ותיק, שהיכה גלים כאשר עלה לפני קום המדינה על אחת מספינות-המעפילים, וריווח על המסע. בשנים האחרונות הפך אחד המבקרים החריפים ביותר של המדיניות הישראלית. כמשך שנים רבות פירס שבועון של-איש-אחד, איי אפ' סטון ויקל, שהצטיין בטיב המידע שלו על המתרחש בוויינגטון.

בשנים האחרונות הוקסם סטון הזקן (81) עליידי דמותו של סוקראטס. הוא לימד את עצמו יוונית כדי שיוכל לקרוא את החומר העתיק, ופירסם ספר בשם אפולוניה חדשה לסוקראטס, שבו הפך על פיהם רבים מן המושגים המקובלים.

סוקראטס הועמד לדין בשנה 399 לפני הספירה (בראשית ימי הבית השני שלנו). בין השאר הואשם בהשחתת הנוער. לפני חברי שופטים של 500 איש נשא נאום-הגנה מזהיר, שהפך מאז טכסטי חובה לכל משכיל מערבי. אולם הוא לא שיכנע את שופטיו, שדנו אותו למוות בהרעלה. כעד פסק-הדין הצביעו 280, ונגדו 220. די היה בשינוי עמדתם של 6% מהשופטים, כדי שיווכה.

עכשיו בא סטון ומציע (קצת באיחור) קריהגנה אחר לסוקראטס. סוקראטס היה אייבן הדמוקרטיה. הוא עזר לתלמידיו לבצע הפיכות ולכונן מיישר אריסטוקרטיה. הוא גם רחש אהדה לאויבתה של אתונה, ספארטה המיליטריסטית, שהייתה מידבר תרבותית.

למרות שסוקראטס עצמו היה בנו של סתתאיבנים, איש פשוט, הוא הפך אלילם של האריסטוקרטים הצעירים, בנייהם של בעלי-האחוזה, שהתקנאו בסוחרים ובבעלי-המלאכה שהתעשרו ושעלו

לגדולה. בין האריסטוקרטים הצעירים בלטו קסנופון ואפלטון, שייחזרו את נאומו של סוקראטס.

סוקראטס נשאר באתונה כאשר ביצעה "קבוצת ה-30" הפיכה בעיר, כוננה דיקטטורה וקראה לצבא הספארטאי לקיים בה חיל-מצב. הוא גם לא יצא חוצץ נגד פישעי המישטר. סטון טוען כי סוקראטס לא ביקש כלל להציל את חייו, אלא

להיפך. הוא יצא ממש מגדרו כדי להרגיז את השופטים. בין השאר טען כי האוראקל של דלפי קבע שהוא החכם באדם. כשסוקראטס אמר זאת, נשמעו בקהל קריאות-זעם.

לפי החוק האתונאי, היו השופטים צריכים לקבל שתי החלטות. תחילה היה עליהם להחליט אם הוא אשם או זכאי. משוהחלט להרשיעו, היה על השופטים להחליט על העונש. התובע היה צריך להציע עונש אחר, והנאשם היה זכאי להציע עונש אחר. השופטים היו צריכים לקבל אחד משני העונשים המוצעים, ולא יכלו לפשר ביניהם.

אחרי שהתובע הציע להטיל על סוקראטס עונש-מוות, קם זה והציע שיינתן לו, כעונש, לאכול חינם על חשבון המדינה כחברת גדולי האומה. זאת היתה התגרות מכוונת, והשופטים דנו אותו למוות.

סטון כתב נאום חלופי, ובו הציע לסוקראטס לטעון כי הוא נשפט למעשה אך ורק על השמעת דיעותיו, דבר שנגד את כל הערכים של אתונה. "הרעיונות אינם שבידים, כמו בני-אדם", נאמר בנאום החלופי, "אי אפשר להכריח אותם לשתות כוס-דירעל. הרעיונות שלי, הדוגמה שלי, יחיו אחריי. אולם על שמה הטוב של אתונה ירבו כתר לעולמים, אם תפרו את המסורת שלה עליידי הרשעתי. החרפה תהיה שלכם, לא שלי."

אילו נאם כך, טוען סטון, היה יוצא זכאי. אבל זה היה מקלקל את הדרמה. ובזאת לא רצה סוקראטס.

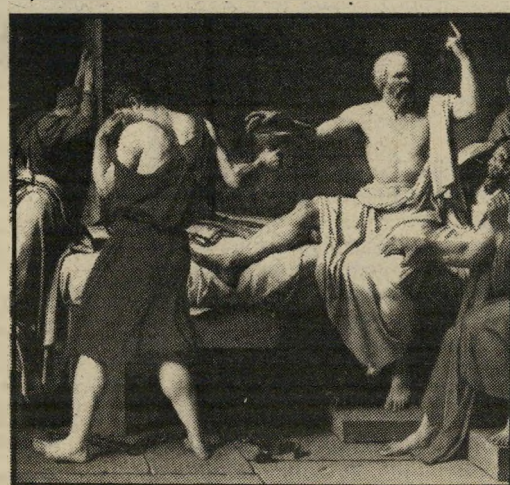
חמש דקות מכפר-טבא

הקרב על קלקיליה העלה בזיכרוני נשכחות. במשך זמן קצר הייתי קשור מאוד בגורלה של עיר זו.

זה היה מיד אחר מילחמת ששת-הימים. למערכת העולם הזה הגיעה ידיעה: כוחות צה"ל גירשו את תושבי קלקיליה לעבר שכם, והתחילו בהריסה שיטתית של העיר. באותו הזמן גם גורשו תושביהם של ארבעה כפרים באזור לטרון, והחלה הריסת הכפרים.

מיהרתי לבניין הכנסת ופניתי למי שיכולתי. לראש-הממשלה לוי אשכול, לשרים מנחם בגין, יגאל אלון, וישראל ברזילי (שהיה אז שר מטעם מפ"ם). היגשתי שאלות והצעות לסדר-היום. איני יודע באיזו מידה הורעלה התערבות זו. אך לפתע ניתנה פקודה להפסיק את הריסת קלקיליה. לגבי ארבעת הכפרים — עמוואס, יאלו, בית-נובא ודיר-איוב — זה היה מאוחר מדי.

יצאתי לשטח. קלקיליה הייתה עיר-רפאים. אחת השכונות היתה הרוסה-למחצה. נראה כי הופעלו בה רחפורים ומיטעני-הבלדה. בדרך מקלקיליה לשכם פגשתי בפליטים רבים — ביניהם זקנים

סוקראטס מקבל את כוס-הרעל

וזקנות, ונשים ששכחו תינוקות וילדים קטנים — שחזרו ברגל לעירם, בחום הנורא של חורש יוני.

ליד קלקיליה ראיתי את עמדות-התותחנים הירדניות, שמהן הופגזה תל-אביב. התותחנים האלה הם ששימשו אמתלה להריסת העיר.

ליד עמוואס ראיתי את הרחפורים, המוחקים את בתי הכפר מעל פני האדמה, מבלי להשאיר מהם שריד וזכר. ניסיתי לצלם אותם, אך שוטרים צבאיים גירשו אותי. כיום נמצא שם "פארק קנדה", מקום לפיקניקים עליזים.

מי החליט על ההרס? הייתי משוכנע שזה היה משה דיין, שר הביטחון, שפעל מאחורי גבו של הפיקוד העליון. הייתי בטוח שלא יתכן כי הרמטכ"ל, יצחק רבין, יתן יד למעשה הברברי. כיום כבר איני בטוח בליכך.

מה היה ההיגיון מאחורי הדברים? מדוע רווקא המקומות האלה, ולא אחרים? למה היו תושבי קלקיליה אשמים במעשי הצבא הירדני? מה היה חטאם של תושבי עמוואס ויאלו?

באותם הימים היו עדיין הכל בטוחים שישראל תצטרך להחזיר תוך זמן קצר את השטחים שכבשה, כפי שהיה אחרי מלחמת 1956. אומרים שכל גנרל מתכוון למילחמה שהייתה, וזה נכון גם לגבי הפוליטיקאים. איש לא חלם אז שישראל תוכל להחזיק בשטחים האלה במשך עשרות שנים.

המות של דיין פעל כמו המות של פרויקה ופפו בטאבה: צריכים ליצור עובדות בשטח. הוא רצה שאזור קלקיליה יישאר בידי

דיין

ישראל, כאשר יוחזרו שאר ה-שטחים, וכן גם איזור לטרון. קלקיליה בגלל קירבת התותחנים לתל-אביב, וכפרי לטרון בגלל הכביש לירושלים. באותו הזמן הרס טדי קולק את שכונת המוגרבים ליד הכותל המערבי וגירש תוך כמה שעות את הערבים מן הרובע היהודי בעיר העתיקה.

כשהזעקתי שמייס וארץ כרי למנוע את המשך ההרס, והי כנסתי לעניין שרים שרם ירעו כלל מה מתרחש, עזרתי להציל את קלקיליה. יכולתי לעשות זאת מפני שהייתי חבר-כנסת. אם בכלל היה ערך לחברותי בכנסת, במשך שש שנים, הרי היה זה אן. ההרס הופסק והממשלה הורתה לבנות את השכונות ההרוסות מחדש.

אנשי גוש-אמונים בוודאי מאמינים כי מוטב היה אילו נהרסה אז העיר כולה, ואילו היה קיים שם עכשיו "פארק אוסטרליה" (ואולי "פארק דרום-אפריקה") אך בעיני קלקיליה היא חלק מנוף הארץ.

ברכים ורודות

בלונדון שר בחורש שעבר חום של 29 מעלות. לא הייתי שם, ברוך-השם.

פעם נקלעתי ללונדון — עיר שאני אוהב — בחום שכזה. שאלתי את נפשי למוות. כי לונדון בנויה למען הקור. איש לא שמע שם על מיוזג-אוויר, גם מאווררים אין בנמצא. מאוורר זה דבר שהשתמשו בו במושבות, בימים הטובים ההם של האימפריה. גם חלונות אין פותחים, חלילה. אלהים ישמרו! חלון פתוח עלול להכניס רוח-פרצים. ומרוח-פרצים — זאת יודע כל אדם באירופה. עוד מאז ימי-הביניים — אפשר לחטוף את המוות.

אבל בעיני רוחי אני רואה את המוני הלונדונים — זכניות, פקידים ומלי לא — יושבים על הרשא בפארקים, כשהחצאיות והמיכנסיים משוכים למעלה, כדי לשוף את הרגליים. וזה מזכיר לי סיפור נהמך:

פעם ססתי מלונדון לפאריס. לדי במטוס ישבה צעירה. נכנסתי לשיחה עימה, והתברר שהיא צרפתייה העוברת בלונדון כעוזרת בית, במיסגרת התוכנית אויפיר ("בוזגות"), שאיפשרה לבני עמים שונים להתחלף ולעבוד זה בארצו של זה, תוך לימוד השפה. דיברנו על הא ועל דא, ואיכשהו התגלגלה השיחה לעניינים אישיים. מדוע, למשל, אין היא מתחתנת עם אנגלי? "אנגליז" היא נבעתה, "אך אפשר? יש לכולם ברכים ורודות!"

מה לעשות?

אני זקוק לעצה רחופה. אינני מבין בענייני-כספים. בניגוד לאבי, שהיה בגרמניה בנקאי ויועץ-בורסה, ענייני-כספים משעממים אותי. אני מצליח בקושי לפענח את הודעות הבנקים, ולרוב איני יכול להכריח את עצמי אף לקרוא אותן.

עכשיו קיבלתי הודעה המעמידה אותי לפני דילמה קשה. אינני יודע מה לעשות. אולי מישו מהקוראים יכול לעזור לי. וזו לשון ההודעה, מטעם בנק לאומי. שהתפנה לרגע מעיסוקו במשכורות מנהליו:

"ריכוז הודעות. נירות ערך. הגדון: פידיון מלווה-החובה בפיקדון אצלנו מס'... הננו להודיעך כי כיום 1/09/88 מועד הפידיון של נ"ע מס'... על פי חוק המלווה (הארכה מרצון) תש"מ-1988, שהתקבל לאחרונה, ניתן להמשיך ולהחזיק בתי עורה הנ"ל 4.5 שנים מיום הפרעון המקורי ולקבל בנוסף לסכום המקורי (הצמוד למדד דצמבר 1987) 3% ריבית צמודה למדד ותוספת הצמדה ממדד אפריל 1988. אם ברצונך להמשיך ולהחזיק את התעודה — אנא מלא את הספת בתחתית הטופס והעבירו אל הסניף... וכו'."

מאז שקיבלתי הודעה זו, אני מתלבט. שתי נורדת בלילות. מה לעשות? להאריך או לפדות? שכחתי לציין את גודל הסכום: "ע"נ של נ"ע ששוויים 2.59 ש"ח."

מוסכמה חברתית. על פי המוסכמות, האשה היא האשה הקטנה, הצריכה לתלות בגבר עיני-עגל מתפעלות. היא צריכה לדעת להקשיב. אם היא פותחת את הפה — אז היא הופכת להיות מאימת, מסרסת.

כן, המון פעמים אמרו לי גברים שאני מסרסת. לא ניסיתי לעשות דבר בעניין. בשביל מה?

כן, אני מניחה שהפסדתי המון סייפורים פרטיים, אהבות, בגלל התכונה הזאת שבי, הכוח. אני מניחה שגם העובדה שאני מטופלת בילדה אוטיסטית

אני? לצערי הרב אינני מחוץ למישור חק הזה, אם כי אני משתדלת לקחת בו חלק מינימלי.

במשך שנים לא עשיתי וינדרשר פינג (סיבוב חלונות-ראווה).

אני מנסה להילחם בהרגל לא אסתי שלי — אני כוססת ציפורניים.

בלבוש ובטיפוח — מאוד השתפרתי. מכיוון שאין לי שותף לחיים, זה הודות למזכירה שלי. בדרך-כלל, מדבר רים על קשר לא בריא בין מזכירה לבוס-זכר — המזכירה מאוהבת בו או

תשלום חודשי, אם כי ניתן לקבל משכנתא מיוחדת לצורך זה.

אינני בעלת-אמצעים, אבל למען דפנה — אני מוכנה לעשות הכל.

עך שגולד הכפר? אוטיסטים רבים מתגלגלים בכתייה-חולים, או מסתובבים ללא כל סידור. זה מצב טראגי.

דפנה שהתה שלושה ימים בשבוע בבית וארבעה ימים במחלקה לאוטיסטים בבית-החולים בבתי-ים. הייתי מקפידה לקחת אותה הביתה לכל חג, שבת, מאורע. אני מנסה לבלות עימה, גם כיום, כל שעה אפשרית.

יש לי בת בגיל 20. קוראים לה דפנה. היא יפהפיה — תלתלים בלונדיים. יש לה עמידה זקופה כזאת. ואיזה עיניים!

דפנה היא אוטיסטית. היא נמצאת עכשיו בכפר-עופרים. זהו כפר שהוקם לאימוץ, והוא נקרא עלי-שם עופר אביגדור, הילד האוטיסט שסבו הרג אותו והתאבד אחר-כך.

מלבד דפנה יש לי בן, סטודנט. שמו נימרוד, כמו בנים רבים של הורים חזרי-כי השומר הצעיר. הוא לומד בטכניון. כפר-עופרים קיים זמן לא-רבה. אני

"הבת שלי יפהפיה. היא אוטיסטית!"

טית נכנסה פה. זה מקלקל, מרתיע גבר מלקשור את חייו בחיך.

● קאריירה: "אני לא אשה מחוכמת!"

בבחרתי לתפקיד יושבת-ראש באירגון המורים התיכוניים אחרי שהייתי אחראית, במשך חמש שנים, לפעילות המיקצועית באירגון. זהו תפקיד מאוד-מאור קשה. כעצם אין לנו, באירגון, סגן, וזהו התפקיד השני בדרגה.

למיטב ידיעתי, הייתי האשה היחידה בארץ בתפקיד הזה. הקושי היה להיבחר לתפקיד הזה, ולא לתפקיד הנוכחי. גם מילוי התפקיד היה קשה מאוד עבורי, הן מבחינה נפשית והן מבחינה פיסית.

אשה בתפקיד כזה? זה נורא גבר שהוא מנהיג של ציבור — זה דבר מקובל. שנים-פוליטיקאיות — זה כבר די מקובל; זה תפקיד מצחצח כזה, די סטרילי. אלה הם תפקידים לפי מפתח. אני יכולה למנות לך אולי ארבעה שמות של נשים שלא התקדמו על פי מפתח: גולדה מאיר, שולמית אלונג, גאולה כהן ואולי אורה נמיר. אבל ראש

חולמת בצורה חולנית על הבוס. במיקר רים שבהם אין לו אשה, היא מתערבת בחייו. מעירה לו. ביני לבין מזכירתי יש מצב דומה, אך מכיוון ששתינו נשים, נוצרה בינינו חברות בריאה. היא כחורה נאה, בעלת טעם מעולה, משמשת לי יד-ימין בחיים.

הודות לה חל שיפור ניכר בלבוש שלי, בתודעת הטיפוח שלי.

● אשה: "גברים אמרו לי שאני מסרסת..."

אני? מיין אשה אני? אשה טובה. אשה קטנה? אולי בגובה שלי אני אשה קטנה. אני שונאת את הביטוי הזה. אני מתקוממת נגד כל אשה המתאיימת להיות אשה קטנה.

אני אדם ממין נקבה. אני יותר רגי שנית, או יותר רגישה מאשר רוב הגברים — זוהי עובדה ביולוגית, שאין לי אפשרות להכחיש אותה.

גברים פוחדים ממני. למרתי לחיות עם זה. כן, זה פוגע. אני מכירה מעט מאוד גברים המסוגלים להרגיש טוב עם אשה חכמה וחזקה. זה עניין של

14. יותר אל תשאלו אותי על גיל, מפני שאשה לא שואלים... התחנכתי, כמוכן, כהשומר-הצעיר

אני זוכרת, איך אמא שלי היתה אומרת תמיד: "יש לי שתי בנות — אחת חכמה ואחת יפה". היפה היתה אחותי. בלילות הייתי בוכה לתוך הכר, מפני שרציתי להיות היפה.

האם אני חושבת עצמי, כיום, ליפה? לא. הייתי רוצה להיות יפה. מאוד הייתי רוצה להיות כזאת וזהה, יפה פיה.

אני לא מוניהה את עצמי, אבל עדיין טבוע בי החינוך של השומר-הצעיר. אני רוצה לומר משהו שאולי יקומם נגדי: אני חושבת שנים מבזבזות יותר מדי שעות מחייהן כדי להיות יפות. זה חלק מהתפיסה הפטרנליסטית. תארי לעצמך מה היה קורה אילו היו הנשים מקדישות להשכלה, לקריאה, לקאריירה, רה, לפחות חלק מהזמן שאותו הן מקדישות לטיפוח היופי.

אז מה קורה? אנחנו נותנות פרנסה בשפע לכל המעצבים למיניהם, שחיים על חשבוננו, והרגלנו את הגברים שדרך צריך לצפות מאיתנו. היצרנים מחזרים רים בנו שאוי ואבוי לנו, אם לא נטפח את עצמנו.

כשאני נאלצת לנסוע, במיסגרת תפקיד, לחו"ל — אני לא מרשה לעצמי לצאת לחופש, רק בתפקיד! — הבן שלי מחליף אותי.

אחריות לכל החיים? זה יותר מזה. זהו קשר פיסית שלא ניתן לביטוי, זה משהו חזק מזה.

האם דפנה מחזירה אהבה? לי, לא! חיה ולשני המטפלים הקבועים שלה — כן, הרבה אהבה. באחרים — היא פוגעת, או מתעלמת מהם, וזהו הפי

אחת היוזמות של רעיון הכפר. אני נמנית גם עם מייסדי האוודה לטיפוח באוטיסטים (אלו"ט).

אני מתלבטת אם אני צריכה להיחשף בנקודה זאת.

מצד אחד הייתי רוצה להגביר את המורעות לעניין. כמעט ולא יודעים עלי-כך דבר, ואנו וקוקים לכספים רבים, כרי להקים כפרים נוספים כמו כפר-עופרים.

מצד שני, בזמנו, כשהייתי פחות

יו"ר בייאר. הייתי בוכה בלילות לחוך הכר...

גיעה הגדולה ביותר. היא מסוגלת גם לתת פליק, בלי להתכוון לפגוע או להכאיב.

אני מאוד מקווה שהכפר הזה יהיה בית עבור דפנה ושנאסוף די כסף, כדי לבנות כפרים נוספים.

תמיד אמרתי לעצמי שאם לא אוכל להבטיח לדפנה תנאים אנושיים — אגמור אותה

זהירה, התחילו להגיע אלי מיכתבים איום. המיכתבים הגיעו לא רק אלי, אלא גם לאנשים שונים. כתבו שם רברים מרושעים, נוראיים, כמו: "הנה, עכשיו, אנחנו מבינים מדוע היא 'שור' (שנה) אשה כזאת רעה: היא מתנקמת בחברה על הצרות הפרטיות שלה! אנחנו נו נרדא לחשוף אותה ולהשתיק אותה!" זה נורא פגע בי. הסתגרתי, וזאת הפעם הראשונה שאני מזכירה את הנושא מאז שנתיים וחצי.

כפר-עופרים נועד לאוטיסטים מגיל 18 ומעלה. הוא אמור להבטיח אותם עד סוף החיים. כך אני מקווה. יש בו 36 מטופלים. להחזיק שם מטופל עולה הרבה כסף: תשלום עבור מניה וגם

● יפה: "מאוד הייתי רוצה להיות יפה!"

ולדתי ברומניה. גרתי בעיר ה-נקראת גלאץ. עליתי ארצה בגיל

בכל זאת, אשה קטנה

בכינוי "לך ולנסה של המורים" שושנה באייר מכהנת מזה שש שנים בתפקיד הבכיר ביותר באירגון המורים התיכוניים — יושבת-ראש האירגון. היא קנתה לעצמה מוניטין של לוחמת ללא פשרות, אשה בעלת כושר-שיכנוע, אשה חזקה, או גרוע מכך — אשה גברית.

כנשים מצליחות אחרות בעמדות-כוח, היא קובלת על העיוות בדימוי שלה, מתלוננת על-כך שגברים מפחדים ממנה. על אף העובדה שהטלפון אינו פוסק מלצלצל בביתה, היא מקרינה בדידות, מגיעות, חוסר ביטחון-עצמי, פחדים מכישלון, פחדים מאלימות גברית.

טון הדיבור שלה הוא של התלבטות. היא מספרת שהיא צימחונית, שהפסיקה כמעט לשתות קפה. "כל שנה, אחרי שנערכת תחרות מלכת-היופי, אני אוספת את התלמידים שלי ומשוחחת איתם על הנושא!" היא אוספת את כל הקצוות. אחר-כך דיברה על דפנה. שושנה היא אם לבת אוטיסטית, ואחת הפעילות בתחום זה בארץ. אם כי היא מעדיפה כיום שלא להיחשף בהקשר זה. היא מתלבטת אם לדבר על האוטיסטים, מספרת על בתה. לבני הציבור — זהו סיפור על נערה אוטיסטית. לבניה — זוהי דפנה, בתה היפהפיה, הצעירה, ציר-החיים האמיתי של שושנה באייר.

יש לי זיכרון מלפני ארבע שנים: הימים היו ימי-בחירות, ימים רצופים בסיכסוכים עזים בי-משק, אימים בשביתות. על הפרק עמדה שביית-המורים התודנית — שביתה בלתי-סימפטית, לכל שילטון המבקש להמשיך ולהתקיים במשך ארבע שנים נוספות.

ינאיתי מפגישה עם שרה-האוצר דאז, יגאל כהן-אורדג, כששעטו לעברי מנהיגי-המורים. את הקבוצה הנחיתה אשה תוקפנית, אימתנית (בעיניי, אז) שגרמה לי לנס על נפשי. זאת הייתה, הסתבר לי אחר-כך, שושנה באייר.

ארבע שנים אחר-כך, שוב בתקופת-בחירות, חזר הסיכסוך לכותרות. הפעם העדפתי לפגוש את באייר לא בזירת-הקרב, אלא בסביבתה הסיבועית — דירתה בגבעתיים. משום-מה זכרתי אותה כאשה גדולה, ענקית. את הדלת פתחה לי אשה קטנה, חייכנית, עיניים מדברות בצבע כחול. לצידה נבחה כלבה בת 11, אסופית שנוזקה ואימונה לידי שושנה.

"היא הפסיקה לנבוח מפני שהיא הבינה שיש לך חיות, שיש לך יחס לחיות, שאת בסדר", האנישה שושנה את הכלבה והביטה בה ברוך. באותם הרגעים, ובנקודות מסוימות במהלך השיחה, היא נראתה קטנה ושכירה, והיה קשה לדעת היכן היא מסתירה את המנהיגה, שזכתה

■ "אחזור לחיפה!" ■ (המשך מעמוד 18)

● **אתה מרגיש קרוב יותר ליהודים מיזרחים מאשר ליהודים אשכנזים?**

באופן תרבותי כן, ובאופנים אחרים זה תלוי ברעות של כל אדם. אני לא יכול לומר שכל האשכנזים רעים, אבל המנהיגות רעה ומוכילה להתנהגות רעה.

● **יש, לדעתך, הבדל בין 20 השנים מ-1948 ל-1967, לבין 20 השנים מאז 1967 ועד היום?**
במלחמת 1967 המנהיגות הישראלי לא יכלה להמשיך ולהחזיק את המסיכה על פניה, והם היו כליכך ארונגטיים שזה הוביל למה שקורה היום. אם אחרי מלחמת 1967 הם היו נסוגים מכל השטחים והיו מכריזים שהם רוצים רק שלום ולא שטחים, והיו מבקשים שבשטחים האלה לא יהיה צבא, הם היו מקבלים תמיכה של כל מדינות העולם. אבל אז הם היו נגד ועכשיו הם מתחילים לדבר. זה ההבדל העיקרי.

● **אבל אם ישראל היתה נסוגה מהשטחים ב-1967, לא היתה קמה מדינה פלסטינית.**
אני אומר שום דבר על מה שלא קרה, כי המילה אם לא מתיחסת למציאות.

חבת רסנה, לבדה ועם אמה

אמרת: לעצמי שאם לא אוכל להבטיח לה תנאים אנושיים, אומר אותה

כשנעשיתי מורה, חשבתי שזה יהיה זמני. לא היה לי עדיין ברור מה יהיה. אחריכך, כשנולדו לי שני ילדים, חרלי תי לשאול עצמי מה אני רוצה. החיים גילגלו אותי.
לרובנו זה קורה כך. אני מעריצה אנשים העושים מה שהם רוצים, אנשים שחשבו מה ברצונם להיות, איך ברצונם להיות והם מגשימים זאת!
האם אני חשה בפיספוס? כיושבת ראש של אירגון המאגר בתוכו יותר מ-20 אלף מורים, זה מפתיע לומר. אבל כן, לפעמים אני מרגישה בפיספוס.

דברים שהם אמת, אבל הרעת נותנת שלא יאמרו.
אני פוגעת באנשים. לא סתם מק' ללת, אלא פוגעת בצ'פורינפשים. איך אני מתנהגת אחרי שאני פור געת? אין מה להתחרט, אין מה לבקש סליחה. אני פשוט שוכרת את הראש, איך לבנות מחדש קשרים שחשוכים לי. אני דווקא רגישה לסבל של הזולת, רגשנית.

● מוסיקה: "כשרע לי, יש לי בטהובן!"

● **שהייתי קטנה — לא תצחקי? — רציתי להיות מוסיקאית. נני גנתי שנים רבות בכינור. בתנועה (השומר הצעיר) שרת. הייתי, כמוכן, הסולנית. זמרת? כן, רציתי להיות מין צירוף כזה של מוסיקאית-זמרת. כפי הנראה לא היתה לי די התמדה. עד עצם היום הזה אני חובבת מוסיקה מושבעת. כש רע לי, יש לי בטהובן. זאת לא סתם פראזה — אני חיה עם בטהובן הרבה. כן, זה אומר שרע לי ולבד לי הרבה. אחריכך, באיזשהו שלב, רציתי לה יות חלוצה, חלוצה מהפכנית!**

מצליחה. אל תשאלו פרטים על מיפ' לגות. אבל במפלגות היו שוחקים או' תי רקדק.
מרוע? שאלת אותי קודם אם אני מניפולטיבית. אז לגבי עצמי — לא. בענייני האישיים — לא. אין לי כוח לקום בכל בוקר ולחשוב איך לסדר את ההוא נגד ההוא ובעד ההוא...
אני עדיין סומכת על חברים — אני מאמינה ואוכלת אותה, ממשכה לה! אמין ואוכלת אותה שוב. אבל אני לא מסוגלת להיות אחרת. אני לא אשה מתחכמת.

● "מ'גרעת: "אני פוגעת באנשים!"

אני, כמו רוב הנשים, אימפולסיבית. אני דווקא עוברת על עצמי בקשיחות, שלא להתפרץ. מרוב שאני עוברת על עצמי, כש כבר עולה לי הסעיף ואני מאבדת שליטה — אני איומה.
יש לי פה — לא מאחלת לאף אחד להיכנס לפה שלי. אני מקללת ברומי. נית. אני במלחמה מתמדת לרכא את האימפולסיות שלי. אני אומרת רב' רים קשים, מטיחה לאנשים בפנים

שושנה בייאר (בתמונה מבריימת)

מעט מאוד נזכרים מסוגלים להרגיש בטוב עם אשה חכמה וחזקה

איגוד מיקצועי? אשה שתהיה מנהיגה של איגוד מיקצועי? היא חייבת — מוכרחה! — להיות מרשעת, כלבתא, קשה, אשת-ברזל.

ברחות על חשבונאי? לא מעוים. אבל אומרים דברים כליכך מרשעים: יצרו לי תרמית של קשוחה, לאנשית. זה נורא הפריע לי בתחילה. אפילו ניסיתי להילחם בכך. אחריכך ניסיתי להתרגל. זה פגע בי. זה פגע במובן החברתי. זה חלק מהתפיסה הפטרנליסטית הקיימת עדיין נגד נשים. המוסכמה היא שאשה צריכה להיות חתולה, נשית, נשלטת. אז אם אשה היא עצמאית, מנהיגה בזכות עצמה — משהו חייב להיות משובש אצלה, היא לא נשית! לא צפיתי מראש שזה יהיה היחס אלי, אבל מי שמכיר אותי בחיים, יודע שאני לא קשוחה, גברית.

נפגעי מדבר נוסף: מהניסיון לה ציג אותי כעסקן לא-מקצועי. אני בכי ל לא מגדירה עצמי כ"עסקנית". עוב' דה — אני ממשיכה לעבוד כמורה (בבית-הספר התיכון העירוני בהרצ' ליה). אין לי זהות פוליטית, ואינני משר תייכת לשום מנגנון מפלגתי. בתחום העסקנות הפוליטית? אין לי, לפי שעה, שום שאיפות.

יש לי בעיות רבות עם כפלה-תפ' קידים: מורה ויושבת-ראש אירגון המר רים התיכונים. ראשיהעיר הנכוחי בהרצליה (אלי לנראו) איננו מבדיל בין שני התפקידים שלי. אם יש בעיה

קלילות ברומנית

התפקידים האחרונים שלי היו כרוכים בנסיעות רבות ברחבי-הארץ. לא-אחת אני מוצאת את עצמי בשעה 1 בלילה בבכישים. רכשתי אקדח. מה זה, פחדתי? לי עיתים נהגתי בלילה בוואדי מילק, בוואדי-ערע.

אילו היו שומעים אותי מקללת בכבישים! אל תרמי נבה — רק אתמול לימדו אותי קללה חדשה ברומנית. לך זה לא יניד כלום, אבל מי שיבין את התוכן — יקפא במקום! כן, בכביש...
כבר ירקו בי בכבישים, שלחו אותי לעבוד בתלי ברוד... בגילי זאת דווקא מתמאה.

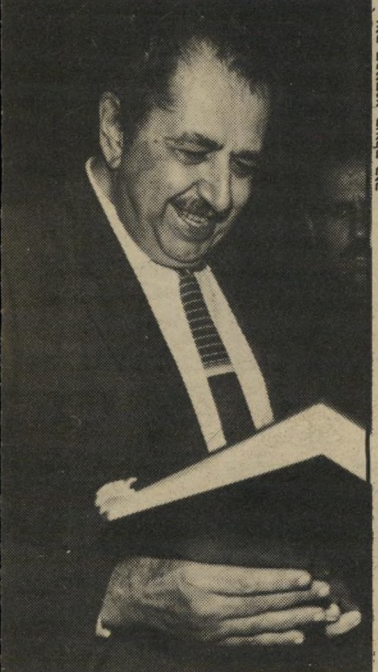
איזו נהגת אני! אילו הייתי גבר, הייתי מגדירה את עצמי כ"נהג-מעולה". פגשת פעם גבר שלא מגדיר את עצמו כך? אני לא גבר, אז למה שאגדיר את עצמי כך? כש- שולחים אותי בצעקות לי מיטבח, אני מתחילה לקלל — ואיזה קללות! כבר הזהירו אותי שמוחים אותי, בייחוד בעת שביטות כשאנחנו בי כותרות, וזה לא חינוכי.

מקומית בהרצליה — אני מופצצת במיברקים. אני, ולא משרדי האירגון. לילה אחד הגיעו הנח, לרחוב מתחת לבנייני-המגורים שלי, ועצקו: "שושנה באייר! שושינה!" הרחוב כולו הת' עורר. היה לי כליכך לאינעים! היו אלה אנשים מעיריית הרצליה, ככה עם איזה מדים.

מה הלאה? אני עוד לא יודעת. אני מכהנת שש שנים בתפקיד. אני חכמה טיפשה, את יודעת מה זה? עבור איר גוני-המורים איאבק עד הסוף המר, אבל עבור עצמי... אני תפרנית, לא דואגת די לענייני.

כעת התחלתי בקרנציה שלישית בתפקיד (משך כל קרנציה הוא שלוש שנים). באמת אינני שייכת לשום מיפ' לגה, ואין כוונתי לקפוץ בקרוב על שום עגלה.

כשתחיל הנושא של בניית הרשי- מות לכנסת, הבחירות הפנימיות, רמזו לי שאלו הייתי מציגה את מעמדתי, עקב מחסור בפיגורות נשיות, הייתי

ענת סרנסקי, העולם הזה

אליהם ב'זנווה

אני זוכר כל חור בכרמל"

● **מה, לדעתך, יקרה בכינוס הקרוב של המועצה הלאומית הפלסטינית?**

אני מקווה שהמועצה תסכים להקים ממשלה פלסטינית גולה.

● **ואתה חושב שרוב מדינות העולם יכירו בממשלה כזאת?**
עכשיו אנחנו מוכרים עלי-ידי 94 מדינות, שבהן יש 52 שגרירויות ריש- מיות ועוד 42 משרדים של אש"ף.

● **אבל זה לא מספיק.**
זה לא מספיק?

● **אני שמה לב שאתה מאוד עייף. אתה אוהב את החיים האלה שדורשים ממך להקדיש את כל זמנך לשיחות ולהתרוצצות סביב העולם?**

זו לא שאלה של אוהב או לא אוהב. אלה החיים היחידים שאני יכול להיות כרי למלא את חובותי לעם שלי ולמדינה שלי.

● **בארץ התעוררה לפני חו' דשים אחרים סערה בעיקבות גילוי על מסר ששמיר העביר לאש"ף דרך ניקולאי צ'אוש'ס' קו, נשיא רומניה. היה מסר כזה?**

כן, היה מסר דרך צ'אושסקו, שבו שמיר דיבר על האוטונומיה.

● **ומה עניתם למסר הזה?**
אמרנו לא, אנחנו מצטערים.

● **ופרס לא העביר אליכם מסר?**
לא, הוא מאוהב במלך חוסיין.

לשבור את הצלחות

כל החבר'ה של הקאמרי התאספו במיסעדת פיראט כדי לחגוג את הפרי מיירה של ההצגה לשבור את הצופן. אך בדיוק בחצות נעלמו השחקנים עורד תאומי, אביבה מרקס והמי תרגם אהוד מנור. כירור קצר העלה שהם נכנסו לאחת המכוניות כדי להאי זין בחיל ורעדה לביקורת.

הצעירים שבחבורה, יואל דרורי ודן תורן בוכו קלוריות בריקודים והתלוננו שאין צלחות לשבירה.

אילן דר השחקן מקבל נשיקת לילה טוב מהמארכת החיננית אתי אנמי.

עופר שיקרצי השחקן יפה-התואר, העוסק גם במחול, רקד סירטקי עם ידידתו חני אסולין ואליהם הצטרף השחקן יואל דרורי, שחיפש שותפים לריקוד ולא מצא.

הירחון עולם האופנה חגג את יום-הולדתו במסיבת-ענק בסינרמה בתל-אביב. בתחילת הערב היתה תצוגת-אופנה ארוכה ומשעממת, שלא בדיוק קלעה לטעמים של הצופים, שהתנחמו לאחר מכן בריקודים ובקינוחים באולם הוי-איי-פי. במסיבה נראו מרבית הדוגמניות הצעירות שעדיין לא מופיעות בתצוגות הגרולות והמקוות להגיע למעמד הנכסף במהלך השנה הקרובה. דוגמניות-צמרת רבות נעדרו בגלל שחלקן בחו"ל וחלקן בהריון (כמו ברברה, דורית ילונק ואירית אלטמן).

הדוגמן הגברי מוטי הורנשטיין, שפרש מתצוגות טובות עסקים פרטיים, השתתף בתצוגה, אך הדוגמנים ערן יעקובוביץ ורוברט לוי לא הופיעו בגלל טעויות בתאריך-ההופעה.

מי שהראו נוכחות היו הדוגמנית אלונה פרידמן, שחזרה ממסע-הופעות בחו"ל, בחברת בן זוגה עידו שטיינברגר, שהיתה מלווה בהוריה. הדוגמנית רוזיטל מור רקדה עם חברות, אך היתה כבעיה קטנה: שני מחזריה נכחו באותו הערב, רוזי מאנה מבועי הסינרמה ורוזן זילברשטיין החיל. במקביל נערכה מסיבה של חברת-האופנה פראי בדיסקוטק האופנתי הסטפס. שם הסירו כמה עלמות-חן את חולצותיהן וחשפו את חזן בתמורה לכרטיסי-טיסה לחו"ל. בין הרוקדים שם נראו הדוגמניות סמדר גנזי וחברה עננו גרנות והדוגמניות נילי פלד ויהודית ארדיטי, שתיהן חברות של קבע במקום.

משה דיין איש-העסקים יות עור-נמר: שהלהיבה את כולם בביצוע שעשוע

לידס: ערן יעקובוביץ, קצין צה"ל שהשתחרר לאחר חברתו, הדוגמנית לואיז עמר. ובתצלום מימין: הד מראייקה דה-יונג, בחברת בעלה לעתיד ירון

אלונה פרידמן (משמאל), הדוגמנית, בזרו עותיו של בן-זוגה, הסטודנט הכדורסלן עידו שטיינברגר. השניים חזרו מטיול באירופה.

דוגמניות בהריון

נשואות בבית ★ צבע ואקשן באילת ★ ביקורת תיאטרון בחצות

שדיים תמורת כרטיסי-טיסה

יני נחמה היא הדוגמנית שניהלה פעם רומן ממושך עם הכדור-סלן לשעבר גוליס ווין. כעת היא פנויה, אך בערב המסיבה היא היתה מוקפת בשחקניה שחומי-העור של מכבי תל-אביב.

לילי אבידן עזבה את תל-אביב לצמיתות ועברה לאילת, שם היא עוסקת ביחסי-ציבור וגם חזרה לעסוק בכתיבה. במסיבה היא הכירה את האמרגן יפה-התואר אבי חיים ונדלקה עליו.

במריסיה הארים הזמרת הכושית עם יועץ-הסתרים לורד אריסטו דה-סילבר. בתצלום מימין: הרקדנית ורד צבעון בזרועות הכדורסלנים משה רייס ואבי פוגל.

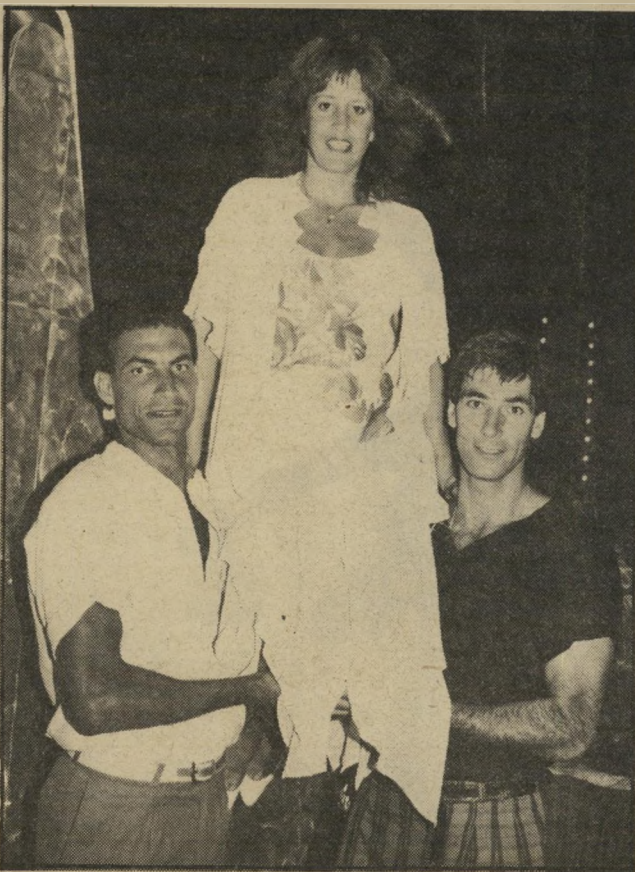
(במרכז), מורה לריקוד, בת העשרים ושבע, העומדת להינשא בקרוב וליאת אקטע הסכסית, תלמידת תיכון בת השבע-עשרה. דיון נפרד לאחרונה מחברתו בת נורית נאמן וכעת הוא צמוד לחיילת סכסית בשם שרון אדלר.

פולארי, מוקף בשלוש רקדניות עטורות אוזר (מימין), בת החמש-עשרה, קטע הנקרא „ריקוד מושחת“; פז סער

ריקודים וחיזורים

קבוצת הכדורסל הפועל אילת עלתה לליגה ארצית, וזהו הישג שלא צריך לולול בו. אילת לבשה חג למאורי רע הגדול הזה, וכוחה המוחל האירובי ורד צבעון אירגנה מסיבת-ענק בדי-סקוט ספיראן, באירוחו של מושה דיון. היו שם הרבה צבע ואקשן בעיקר בגלל הכנות היפות שרקדו ועיגטו. בתחילה היו אלה קבוצת הכנות של ורד צבעון ופז סער שפרצו לרחבת הריקודים בסערה והניעו את גופן בי-מרץ שגרם להלם אפילו לגברים הא-תים החושבים שהם כבר רגילים להכל. לאחר מכן הופיעה להקה פילי-פינית שרקדה וגם הרקידה את הקהל בריקודים עממיים וכל אורח חשוב שי-הגיע למקום זכה בצילום בחברתן.

בקומה השניה של הדיסקוטק נרקמו כל התוכניות להמשך הלילה: שם הת-יידרו הכדורסלנים עם המקומיות. שם גם בלט הלורד אריסטו דה-סיל-בר, דמות ציורית מאילת, העוסק ב-ייעוץ בנושאים פיננסיים וכלליים ל-אנשים רבים, ביניהם דיוויד לואיס, הבעלים של רשת המלונות 'שרוטל'. עוד נראו מסתורדים שם לילי אבידן עם גבר לא מוזהב ומדריך הטניס יפה-התואר גיינו ואן-קומהם.

ב'1974 נבחרה כמלכת-המים. בינתיים דיגמנה מאות בגדיי'ים. עכשיו החליטה תמי בן-עמי שהיא צריכה גם לדעת לשחות

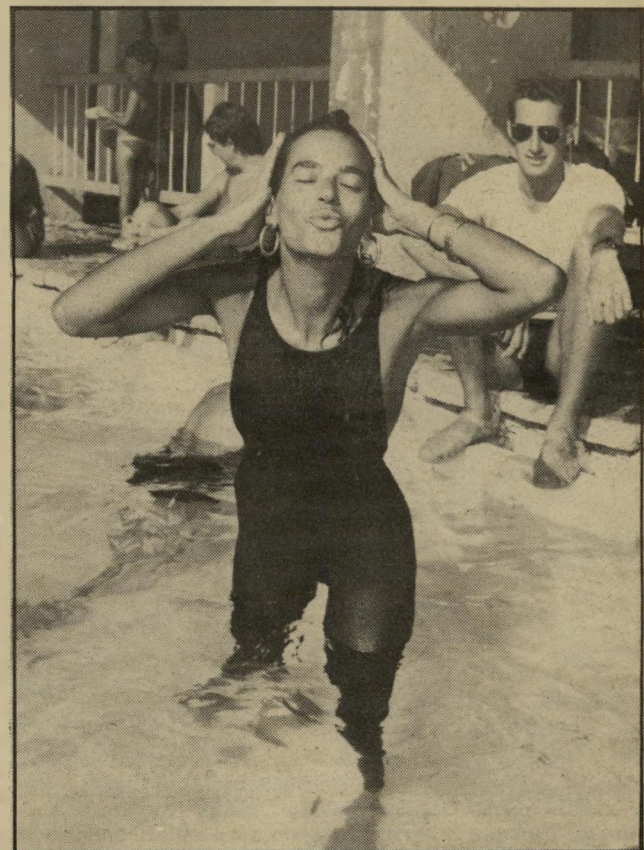
ביה משה אותה. משהו דומה קרה לה כמה שנים לאחר מכן. הפאניקה שאחזה בה באותם רגעים נשארה טבועה בה במשך כל השנים. הים והבריכה נראו לה כשמורות-טבע, המיועדות למיזח-סים בלבד. עצם המחשבה להיכנס למים עמוקים העבירה בה חלחלה. לפני שש שנים, כשהצטלמה עבור נוטקס לקטלוג השנתי, היא התבקשה עליירי הצלם בן לם לעלות על סירת-גומי קטנה, שהיתה קשורה בחבל ליאכ-טה, שעליה נערכו הצילומים. בן-עמי מספרת שעצם הרעיון שהיא צריכה לשהות כל-כך הרבה שעות ביאכטה

מלכת-המים לומדת לשחות

של חברת נוטקס, וגם בירחוני-האופנה המפורסמים ביותר. השמות נוטקס ותי מי בן-עמי משולבים זה בזה כבר 14 שנים ברציפות. וגם חייה של הדוגמנית התמירה רצופים במיפגשים ואנקדוטות, הקשורים בשחייה ובעבודתה כדוגמנית לבגדי-ים. לתמי יש טראומת-ילדות. כשהיתה בת 5, היא נלכדה במערבולת בים, וא-

ת מי בן-עמי לא היתה זוכה בתור מלכת-המים, אילו היה אחד התנאים בתחרות ידע בשחייה. רוגמי נית-הצמרת מיספר אחד של ישראל לא ידעה לשחות עד לימים אלה. זה קצת מוזר, בהתחשב בעובדה שמלכד היתה בעבר מלכת-המים, בן-עמי היא גם הדוגמנית המפורסמת ביותר בארץ של בגדי-ים. תמונותיה מת-נוססות מעל דפי הקטלוגים היוקרתיים

המדריך מרפה מהרגליים. תמי צפה בעזרת מצוף

רגע אחרי השיעור: על קרקע מוצקה

לבסוף התעניינה בחוגים ללימודי שחייה. היא נרשמה באחד החוגים, והייתה בלימודיה. היא התמידה יום יום, אך כשנדרשה באחד השיעורים להרפות מן המצוף, היא נתקפה בפחד ועזבה את הקורס.

במהלך כל השנים היא נסעה עשרות פעמים לאילת, שם שהתה במלון אביה סונוסטה בטאבה. המלון מצוייד בכריכת ענק ובחוף מרהיב. תמי כך עזמי נאלצה לצפות בקינאה בחבריה הקופצים למים הצוננים, בעוד שהיא יושבת על כיסא גומי, מתוסכלת מאי יכולתה לשחות.

בדעמי, שהיא שזופה גם בחורף, ושי היא סמל לבריאות ולספורטיביות, ויתרה גם על הנאות השיט השונות. כשבך זוגה לחיים, הגינקולוג קובי זר, הזמין אותה לשיטחופים בסירת המיפרש שלו, היא הסבירה לו שהמכסימום

הגרולה העביר בה רטט, ועל צילומים בסירת הגומי בלכיים אף לא רצתה לחשוב.

בתחילה סירבה וחיפשה תירוצים שונים. כשעלתה, בעזרת עוזריה הצלם על סירת הגומי, שכבה בה קפואה ומי שותקת מאימה. החשש הגדול ביותר שלה היה שהיא תפגע בצילומים. כרוגי מנית מיקצועית היא ידעה שאסור לה להראות זאת.

שזופה ומתוסכלת. פעם התגררה בדעמי חודשיים בלוס אנג'לס, עיר הפרושה לרוחב ולא לגובה, אשר מרבית בתיה הם וילות המצוידות בכריכות שחייה. היא גרה בביתו של חבר עשיר, והרגישה שהיא מגוחכת. במרחק של 20 מטר מחלון החדרה היתה בריכה רחבת מימדים, והיא לא יכולה לטבול בה מפני שאינה יודעת לשחות.

הרגליים הארוכות והמפורסמות: איך להפעיל אותן במים?

הראשון שהצליח לשכנע אותה שהציר פה על המים לא כליכך קשה. הוא גם הראשון שהצליח לשחרר אותה מהפחדים, שהיו טבועים בה במשך שנים. שחינית מיקצועית היא לא תהיה, אך כיום היא ממש מאושרת מהשינוי הגדול, וכפי שהיא מגדירה זאת: "אני ממש מרגישה כאילו שנולדתי מחדש!"

כתב וצילם זוהר אהליאב

חייה בשם שמוליק סגל, המעביר שיעורי שחייה בכריכת גורדון בתל אביב.

תמי התחילה לקחת שיעורים ידניים. בתחילה עברה הדרכה של נשרי מה, ולאחר מכן למדה איך לצוף בעזרת מצוף עזר מקלר. לאחר מכן למדה לצוף גם בלי המצוף, וכעת היא כבר שוחה. היא מודה שסגל הוא האדם

שהיא מוכנה זה לשהות בסירה כשהיא מחוברת למזח במארינה בתל אביב. כששאלו אותה ידידיה היכן היא מבלה את השבת, היא היתה משיבה: "עם קובי זר במארינה", וכולם חשבו שהזוג יוצא לשיטחופים.

החורש היא החליטה לשים קץ למצב המגוחך. חברתה הטובה, הדוגמנית פיניצי מור, המליצה לה על מורה לש

רגע היסטורי: בפעם הראשונה בחייה יורדת לבדה למים עמוקים

פא"ן — המחדל

תכליתו היחידה של אירגון פא"ן הבינלאומי היא שמירה על חופש היצירה ומילחמה נגד דיכוי של סופרים, משוררים ומסאים. בפא"ן ישראל, שעד לאחרונה שימש בעיקר כסוכנות נסיעות לחברי הוועד, עדיין לא שמעו כנראה על אנצור 3. גם לא באגודת הסופרים.

רמי רוזן

המעגל נסגר, ופרט לעצורים ובני מישפחותיהם, כולם מרוצים. בין שהטענות האלה נכונות ובין שהן מופרכות, הן מעוררות את שאלת מעמדם של הסופר הישראלי כמפונאי וכמספר סיפורים. לפני ארבעה חודשים פנתה התאחדות הסופרים הפלסטינית, באמצעות העיתונאי סלמאן נאטור, לוועד החדש של פא"ן בישראל. נאטור אמר שהגיש לוועד דוח מפורט מאוד על המתרחש בשטחים ושהוכיח לו טיפול ענייני ומהיר. "הם הכתיחו, אבל עד היום לא עשו שום דבר. בצורה זו או אחרת הם ממשיכים את מסורת קודמיהם, ושולחים לחו"ל אחר את השני. המטרה שלשמה הם קיימים לא כל כך מעניינת אותם. האמת היא שכולנו לפנות מלכתחילה לפא"ן האמריקני, אבל נתנו קרדיט לסניף הישראלי. אם זה יימשך כך, נפנה בבקשת סיוע לפא"ן הבינלאומי".

עכשיו התפטר מפא"ן יורם קניוק.

קניוק: "במשך שנים פא"ן היה פשוט נגוע בשחיתות. חבריו היו קבוצה קטנה של אנשים שלכאורה היו חייבים לדאוג לחופש הביטוי של יוצרים, ולמעשה שלחו זה את זה לחו"ל על חשבון פא"ן בשיטת שמור לי ואשמור לך. משרד הביטחון ומשרד החוץ היו די מרוצים מהסידור הזה, ובמידה זו או אחרת כעצם עודדו אותו. "לפני כשנתיים הציעו לי להצטרף עם עוד חברים סופרים לפא"ן, במטרה לעשות שם סדר, לשם קץ למישרד הנסיעות שהתנהל שם, אבל בעיקר לדאוג לכך שהאירגון הזה יתחיל למלא סוף סוף את הפונקציות שלשמן הוא קיים. נבחרתי לוועד, עשינו שם הפיכת חצר, ומשה רור נבחר לנשיא פא"ן הישראלי במקום אהרון מגר. הצענו לכל הסופרים להצטרף, אבל בגלל העבר הלא-סימפטי נענו רק מעטים. האמת היא שרור הכנים שינויים משמעותיים, אבל האירגון עדיין רחוק מאוד מלמלא את מה שעליו לעשות. הולך ומקצין. סופרים, משוררים ועיתונאים פלסטינים נעצרים בעזרת צווים מינהליים ופשוט מושלכים לכלא או לאנצור 3, בנימוקים כללים כמו "חברות". המנהל לפני זמן לא רב לישיבת ועד פא"ן את סלמאן נאטור שימסור לחברים דוח ערכני ומבוסס על יוצרים פלסטינים הכלואים באנצור. לא יצא מזה דבר. אני לא טוען שהם לא עושים כלום. למשה רור עצמי יש כוונות טובות, אבל הוא כבול בידי אחרים ולא חופשי לעשות את מה שלדעתי גם הוא חש שצריך לעשות".

מה? לא נראה לי נכון שכאשר נעצרים אנשים או נסגרים עיתונים, הולכים לשר הביטחון לקבל ממנו הסברים. הרי הוא האיש שעצר אותם. אני לא שלם עם עצם הסיטואציה. גם עם הרצון הטוב ביותר, היא יוצרת שתרלנות. לדעתי אסור בשום אופן שפא"ן יעסוק בשתרלנות. תפקידו במצב הנוכחי הוא למחות, וכאופן פומבי ובוטה מאוד, ולא להניח לדיכוי להתקבל בשקט. למחאות כאלה יש ערך לא מבוסס, משום שפא"ן הוא אירגון בינלאומי בעל חשיבות רבה. בנסיבות הנוכחיות, כשאני לא שלם עם מה שקורה שם, אני מעדיף להיות בחוץ. עם זאת, חשוב לי לציין שפא"ן הפסיק להיות, משרד נסיעות! הוועד, ביומנו של דור, החליט שלהבא חבריו לא ייסעו לחו"ל מטעם האירגון ועל חשבונם. כך למשל נוסעים לכינוס הבינלאומי של פא"ן בסיאול בשבוע הבא א"ב יהושע ונתן שחם, שאינם חברי הוועד.

מה דעתך על עצם הנסיעה שלהם במצב הנוכחי? להרגשת, הם פועלים מכוח התשוקה היש

אנצור 3. 3000 עצורים, חלקם הגדול עצורים מינהליים, אנשים שנעצרו על פי רצונו של שר הביטחון ואשר ישוחררו, אם ישוחררו, כאשר הוא יחליט יום אחר לשחררם.

פא"ן. אלה הם ראשי התיבות של שמו של אירגון סופרים בינלאומי, שתכליתו האחת והיחידה היא שמירה על חופש היצירה בכל מקום בעולם ומילחמה נגד דיכוי ומעצרים של סופרים, משוררים ועיתונאים. פא"ן, על פי חוקתו, אינו מתעניין באנשים שאינם יוצרים, גם כאשר זכויותיהם נשללות. לצורך זה, אומרים סופרים ישראלים, קיימת אגודת הסופרים, שלהלכה לפחות היתה אמורה לייצג את המצפון הספרותי באופן היותר רחב. לפא"ן הבינלאומי סניף ישראלי, הפועל שנים רבות, ושעל פי עדות חלק

לא יסע לסיאול — א"ב יהושע

מחבריו לשעבר שימש זמן רב כסוכנות נסיעות לכל דבר. סופרים עבריים נהגו להצטרף לפא"ן מתוך תקווה ישראלית מאוד להתכבד בנסיעות לקונגרסים בינלאומיים, שעניינם כאמור חופש היצירה. בסך הכל הם לא היו שונים מעמיתיהם העיתונאים, הפרופסורים, ושאר בעלי המיקצור עות החופשיים במדינה. הסיטואציה נעשתה מברחת פחות במרוצת השנה האחרונה, ובייחוד עם הגנת שיטת המעצרים המינהליים ההמוניים. לפני שנה בדיוק הוחלפו חלק מחברי הוועד הישראלי של פא"ן. היו"ר אהרון מגר התפטר, ותחתיו מונה המשורר והעיתונאי משה דור. לוועד החדש הזה הצטרף, לאחר הפצרות רבות, גם יורם קניוק.

מבקרו של פא"ן אומרים כי הסניף הישראלי היה ונשאר כלי מישחק בידי השב"כ וכידי משרד הביטחון. כאשר מתפרסמות ידיעות על מעצר מינהלי של פלוני, הם אומרים, פונים אנשי הוועד למישרד הביטחון, מתכבדים בפגישה עם אישיות ביטחונית בכירה בתוספת כוס קפה, עוגה, והסכר שאותו פלוני הוא חתן מסוכן. אמנם אין נגדו רי ראיות כדי להעמידו לדין, אך למען הביטחון מוטב שיימך בכלא. ברוח מפויסת מעבירים חברי הוועד דוח לפא"ן הבינלאומי שהעניין טופל.

לאן נוליד את החרפה?

כל עם מקבל כנראה את חבר הסופרים שהוא ראוי לו. עמוס עוז המלגלג על "נלהבי שלום", משה דור המקבל הסברים שאותם אינו יכול לפרט "מסיבות ביטחוניות טהורות" וחונן ברטוב המתאר את מאמצי ההידברות בין סופרים ואמנים ישראלים וערבים בישראל ובשטחים הכבושים כ"אופרה קומית" הם כנראה כל מה שאנו ראויים לו. על כך יש להוסיף את אגודת הסופרים שראשיה לא מצאו לנכון לצאת ולוא במלה אחת של הזדהות עם עמיתיהם בכלא אנצור 3, את הסניף התל-אביבי של אירגון הסופרים הבינלאומי פא"ן המועל בתפקידו בכך שאינו חש לעזרת סופרים ומשוררים הכלואים ב"מעצר מינהלי" על לא עוול בכפם. כלומר, על לא עוול שבשלו נהוג להעמיד אדם לדין במדינת חוק. ועוד שורה ארוכה-ארוכה של פיגרי גופים ומוסדות הנושאים את שם הספרות והאמנות לשווא אשר שתקו ויש להניח שיוסיפו לשתוק גם כשיעמיסו כאן ערבים על משאיות.

לאן באמת נוליד את החרפה?

הכתבה הבאה, שבה רואיינת גם אני, נכתבה למקומון החיפאי כלבו ופורסמה בו בימים שבהם נעדרתי מן הארץ. כשחזרתי, קראתי את הדברים ולא האמנתי למיקרא עיני.

האם סופרים, אמנים ואנשי רוח הם האנשים האלה? האם יהודים הם? אלה הבאים בטענות לכל עם ולכל אומה — מרוסיה ועד הודו וסין הרחוקה — ורק אל מול מה שמתרחש מתחת לחוטמם האנין נאלמו דום; רק נוכח סיבלם של בני-אדם בארצם שלהם ובשטחים הכבושים בידיה נתקפו פתאום אוזלת לשון.

האללה שמאל או ימין ייקרא?

— אנשי השמאל-ימין.

העולם הזה היה הראשון אשר בכתבתו של יוסי עין-דור פירסם את עדותו המרשיעה של אלן גינזברג כנגד הסניף הישראלי של פא"ן בהרכבו הקודם, המושחת. דף חדש היה הראשון שפתח את שעריו לדבריו החמורים של סלמאן נאטור כלפי פא"ן בהרכבו החדש. בעקבות הפירסום התפטר, כידוע, חבר הוועד יורם קניוק.

לאחר קריאת הדברים פניתי לרמי רוזן בבקשה לעדכן את כתבתו במגמה לפרסמה במדור זה. דברים ממין אלה חייבים להדהד בחללה של כל הארץ כולה —

כדי שלא יימצא ביום מן הימים איש שיוכל לטעון בתום לב: לא ידעתי. כדי שכולנו, כל סופר וסופר וכל משורר ומשורר וכל אמן החי בארץ הזאת יידע מהי החרפה שהללו ממייטים עליו —

מנימוקים שאותם, "אי אפשר לפרט מסיבות ביטחוניות טהורות." כמובן.

איך קראו להם שם ל"ביטחוניסטים" ו"פטריוטים" מסוג זה בימי מילחמת העולם השנייה, וברוסיה הסטאלינית, בצ'לי, בדרום אפריקה?! היתה איזו מלה. האם כל כך מהר שכחנו אותה.

נתן זך

בסופו של דבר לדה-לגיטימציה של השמאל בעיני רוב הציבור. אני מתכוון לכך ששנינו, נגיה, רואים את המצב באופן די דומה, אבל בקריאה מסוימת יש בינינו חילוקי דעות, ואז די בזה כדי שאתה תהפוך אותי מיד למי שנותן הכשר לדיכוי. צריך באמת מוח מעוות לגמרי כדי לחשוב כך. אם אסור לי, בגלל מעשי ממשלת ישראל, לנסוע לכינוס סופרים שעניינו חופש היצירה, אולי כראי שבכלל יורקו אותנו משם. הרי זה הרצון האמיתי שמתחבא מאחורי דבריהם של חלק מהאנשים שאתה מצטט. אדרבה, שיבואו ויאמרו: היות שממשלת ישראל מבצעת מעצרים מינהליים ועוד פעולות אנטי דמוקרטיות, אין לנו מקום באירגון הזה. אבל על פי ההיגיון הזה היו צריכים לזרוק מפא"ן את עיראק, את איראן, את ארגנטינה, ובעצם את רוב ארצות הדרום אמריקה. המעשים שמבצעות הממשלות של חלק גדול מאוד מהחברות בפא"ן הרבה יותר חמורים ממה שעושה ממשלת ישראל. בכל זאת, לא שמעתי מחאות מיידועימה חריפות על מה שמתחולל באותן הארצות, ובוודאי שאף אחד לא מציע לסלק אותן מפא"ן. אף אחד לא חושב שסופרים מאותן הארצות לא ישתתפו בכינוסי פא"ן. אבל לגבי חלק מסוים בשמאל הישראלי זה אופייני. לא מעניינת אותם המילחמה הכימית בין עיראק לאיראן, אבל הם היו מאוד רוצים שאותו ישליכו החוצה, ושאוּלי כבר יהיה סוף לכל המדינה הזאת."

בכל זאת מה תגיד שם? יש סיכוי טוב שתצטרך להגן על דברים שאתה בעצמך מתנגד להם.

אם יציעו לחסל את מדינת ישראל, אני אתנגד, ואם יציעו לתמוך במעצרים המינהליים — אני אתנגד. אני אגיד שם בדיוק את מה שאני אומר בכל מקום. אין מבחנינות שום הברל אם זה כינוס פא"ן בסיאול או כל דבר אחר. ואגב, לי אישית אין שום קשר עם פא"ן ומעולם לא היה לי. אני לא חבר פא"ן ואני לא חבר בוועד של פא"ן.

ראלית הידועה לנסוע כאשר שולחים אותך. מה בעצם יהושע יעשה בסיאול? הניסיון מלמד ששליחים שייצגו אותנו בקונגרסים כאלה בחו"ל עסקו על פי רוב בהדיפת התקפות נגדנו. אני לפעמים צוחק כשאני שומע עד כמה מגנים עליי בחו"ל."

אתה מתכוון להגיד שבנסיעה שלהם עכשיו הם בעצם גורמים לטישטוש מצב שהם בעצמם אינם שלמים איתו? הכל לא בסדר והחיים נמשכים?

אני יכול לומר רק שאני לא הייתי נוסע לייצג את ישראל בקונגרס סופרים שעניינו חופש הביטוי, כאשר חלק מהסופרים כלואים ללא מישפט מכוח צווים אנטי דמוקרטיים. הצעתי לפני חודשים מיספר את האפשרות שנתן זך ייסע והוא סירב אפילו לשמוע. אני לא חושב שאני בכלל מסוגל כיום לייצג איזשהו מוסד ישראלי במקום כלשהו בעולם. סירבתי למשל לנסוע לשוודיה, למרות שהוועדה אישית על ידם ולא באמצעות האירגון."

אגב, מלבד פא"ן ישנה בארץ גם אגודת הסופרים.

האגודה הזאת היתה יכולה להתייחס לא רק למעצרים של סופרים, אלא כהחלט גם למעצרים ללא מישפט של סתם אנשים ולאפשרות המס' תמנת של פאשיזם כאן בישראל. אבל השחיקה שם מעוררת חלחלה. זה לא משהו שנוכל היום. עוד לפני 15 שנה פרשתי מאגודת הסופרים כאשר הם סירבו לקבל סופרים ערבים. זאת אגודה שמושתתת על אפליה, וקיימת שם אוזלת יד מוחלטת בנושא סופרים צריכים להיות הכי רגישים כלפיו — השתקה בכוח של יוצרים. זו שערורייה, אם לא משהו גרוע הרבה יותר. זה רק מראה עד היכן הגיעה ההתקרנות בחברה שלנו. א"ב יהושע יוצא השבוע לסיאול. ערב נסיעתו הוא נשמע נרגז אפילו למישחק העלאת האפשרות שנסיעתו מסייעת לטישטוש המצב או במתן הכשר שלא במתכוון לדיכוי ולמעצרים המינהליים. יהושע: "הפירושם האלה גורמים

מה הוא צועק?

אסור לי לפעול - מגד

אהרון מגד בתגובה על דבריו של יורם קניוק שפא"ן שימש בעבר כמישרד נסיעות בשיטת שמור לי ואשמור לך: "אינני יודע מדוע צריך עכשיו לעורר מחדש את כל העניין. התפטרתי מפא"ן לפני שנה ואין לי עוד קשר למה שקורה שם. אבל קניוק היה חבר פא"ן גם בתקופה שעמדתי בראשו, ולא שמעתי מפיו אפילו מילה ביקורת אחת. הוא אמנם לא נסע, אבל לא מחה על נסיעות של חברים אחרים. מה פתאום הוא נזכר לצעוק עכשיו? גם לא נכון להגיד ששלחנו רק זה את זה. פנינו למשל לאנטון שמאס ולדוד גרוסמן שייסעו לקונגרסים של פא"ן. בסוף הם לא נסעו."

גם לא נכון לומר שלא פעלו בעניינם של סופרים ומשוררים ערבים שהושמו במעצר מינהלי."

השתדלותם אצל השב"כ?

"אי אפשר להטיל הכל עליי. במישל חות למישרד הביטחון היה גם משה דור עצמו. בפגישות עם אנשי מישרד הביטחון שוכנענו לגבי סופרים פלסטינים מסויים מים כי הם לא נענשו בגלל היותם יוצרים אלא משום שהיו קשורים לאש"ף ופעלו נגד המדינה."

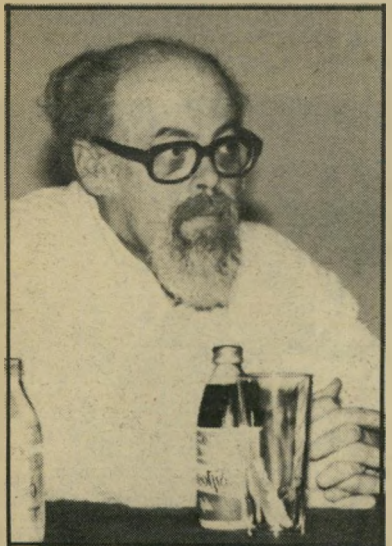
"אני יכול להתנגד לכך אישית, אבל אם הענישה איננה על יצירתם, אסור לי כאיש פא"ן לפעול למענם."

יעקב אורלנד, יו"ר אגודת הסופרים:

"באגודת הסופרים חברים כ-400 איש שמייצגים את כל קשת הדעות הפוליטית. כדי שעניינם של סופרים פלסטינים יועלה לדיון, אחד מחברי הוועד צריך להעלותו. עד היום אף אחד לא עשה זאת, אבל בספטמבר יש לנו כינוס, ואז השאלה תועלה."

במשך כל אותה עת לא ידעו הוא או בני משפחתו אם ישוחרר כעבור חודש או בעוד עשר שנים.

איש מחברי ועד פא"ן דאז לא התעניין בגורלו. כששחרר, שב ללמד באוניברסיטת ביר זית. לפני כשישה שבועות חתם יחד עם עשרות סופרים ישראליים ופלסטיניים על הסכם שלום סימלי הכולל הכרה בישראל ובגבולות 1967

סיבות ביטחוניות טהורות - משה דור

ותמיכה בכינון יחסי שלום מלאים בין מדינת ישראל לבין מדינה פלסטינית שתקום בשטחים הכבושים. זמן קצר אחרי-כך, בראשית אוי גוסט, נעצר מרופ' ערורי שוב והפעם הוצא נגדו צו גירוש. בין הנימוקים שנמסרו לו על ידי חוקריו מונים בני משפחתו את השתתפותו במפגש שלום עכשיו שנערך בנובמבר 1987 על הקו הירוק וכן השתתפותו כסימפוזיון בנושא השלום באוניברסיטת ביר זית.

אבל פרופ' ערורי ובני משפחתו משוכנעים כי הסיבה העיקרית והאמיתית לכונה לגר' שו היא פעילותו בצוותא אחת עם יוצרים ערבים ויהודים ישראלים במסגרת פעולות ועד היוצרים הישראליים והפלסטינים נגד כיבוש, למען השלום וחופש היצירה, שב מיסגרתו חתם על נוסח "הסכם השלום" שעורר הדים בכל רחבי העולם. "ממשלת ישראל", הם אומרים, "מעוניינת בריכוז כל פעילי השלום בשטחים ובמיוחד אנשי-רוח שבהם, וזאת במטרה להכשיר את הקרקע לטראנספר."

מכבר את דעותיו, אבל הוא חבר ועד היוצרים היהודיים-פלסטיניים, שלדעתו הוא אירגון די דריקלי, והוא מצא את עצמו בקונפליקט. כעת הוא חופשי ויכול להרשות לעצמו תגובה מה מתון. לעומת זאת, אם אני אשמע בחברות שפי' לוני נעצר אתמול, אני לא מוכן להניח אוטומטית שהוא בסך הכל השמיץ ועקת שבר בזכות השלום. אני חייב קודם כל לבדוק. זה בשום אופן לא סותר את דעותיי האישיות. שאותן אני משמיץ ברציפות כעיתונאי, שהכיבוש שלנו בגדה הדרום ומשחית."

מה בקשר לדוח שהגיש לכם סלמאן נאטור לפני ארבעה חודשים? הוא טוען שאתם ממשיכים את מסורת קודמכם ופשוט לא עושים שום דבר.

"הוא יכול להגיד מה שהוא רוצה. קצת מגוחך לשמוע תוכחות מאנשים שקירשו שנים כל תר עבה שנעשתה בבירה"מ, לרבות רדיפת סופרים שיטתית וכליאתם בבתי-חולים לחולי נפש."

אבל מה עשיתם עם הדוח שהוא הגיש לכם?
"ברקנו כל שם וביררנו כל פרט."
זאת אומרת?
"קיבלנו הסברים שאינני יכול לפרט לך מסיבות ביטחוניות טהורות, ותבין את זה כפי שאתה רוצה."

בולי לא ייסע

מיספר ימים לאחר השיחות הנ"ל ולאחר שפורסמו הדברים בכלבו חיפה, הודיע לי א"ב יהושע כי החליט לוותר על הנסיעה לסיאול. "אני עדיין מחזיק בדעיה כי אי אפשר לומר לסופר אל תיסע מפני שהממשלה שלך לא בסדר. אבל החלטתי לוותר על הנסיעה מסיבות אישיות ומישישפתיות, שאין להן שום קשר לפולמוס שנתעורר."

הטראנספר כבר התחיל

שבת בצהריים, 3.9.88, רמאללה, ביתו של פרופסור תייסיר ערורי.
ערורי, פרופסור לפסיקה באוניברסיטת ביר זית, הוא גם מחברם של מאמרים רבים בנושאי ספרות, שירה ותרבות (כך שאמנת פא"ן חלה גם עליו). בשנת 1974 נעצר בוקר אחד ביד 3 אנשים לבושי אזהרה. הם מסרו לו צו מעצר מינהלי. לאחר שהיה עצור במשך שישה חודשים נמסר לו צו מעצר לעוד חצי שנה. בסך הכל ישב פרופ' ערורי בכלא ללא מישישט ומכלי שהואשם בכל עבירה שהיא במשך 4 שנים.

וכאשר יתחילו גלגלי הטראנספר להתגלגל. משה דור, נשיא פא"ן הישראלי, "אני מתבטא במערבי" באופן קבוע בגנות הכיבוש, אבל אינני מוכן לקבל ביקורת סטאליניסטית מהמדור הספרותי של העולם הזה. הסיפור כאילו פא"ן מחכה שיפנו אליו מקמץ'סקה ואחרי-כך הוא רץ לקבל הסברים משר הביטחון ולהעבירם אוטור מטית הלאה אל פא"ן בארה"ב, זה פשוט בכלל. לפעמים אנחנו מקבלים את ההסברים שניתנים לנו מטעם שר הביטחון ולפעמים לא, ואז אנחנו מפרסמים גילויי-דעת, כפי שעשינו השבוע, למשל."

זה בכל זאת נשמע כמו תהליך במעגל סגור ביניכם ובין שר הביטחון. הוא עוצר ואחר-כך מסביר לכם.

"אנחנו לא מסתמכים רק על מה שאומרים או לא אומרים שר הביטחון או נציגיו. אנחנו מסתמכים הרבה מאוד על מקורות עיתונאיים. אני לא אתן לך שמות של עיתונאים שמסרים לנו אינפורמציה ערכנית, כדי לא לסבסם, אבל אני מבטיח לך שמדובר בעיתונאים שרחוקים מאוד מלהיות חבכים על השלטונות. זאת פשוט השמצה ונבזות להציג אותנו ככאלה שבאים לשמוע ולהסכים לכל מה שאומרים לנו נציגי השלטון."

אתה חושב שהרבה אנשים בישראל בכ"ל יודעים על קיומו של פא"ן?

"אני מוכן להכות על חטא ולהודות שהיו מיקרים שבהם אמנם פירסמו גילויי-דעת, אבל לא עשינו די כדי שהוא יקבל את ההר הפומבי הראוי. זה לא נעשה מתוך רצון רע, אלא עקב כך שהיינו טרודים במשך כל השנה האחרונה בדרך בית ובשינויים גדולים בפא"ן."

קניוק, שהיה עד עכשיו חבר ועד, טוען שפא"ן בכלל לא צריך לעסוק בקבלת הסבר רים מהשלטון, ושתפקידו האחד והיחיד הוא למחות, ובצורה בוטה ופומבית.

"בחוקתו של פא"ן, שמחייבת את כל חבריו, כתוב שחירות הביטוי צריכה להיות נר לרגליו של האירגון, אלא אם כן נעשה שימוש בחירות הביטוי כדי להסית לגזענות ולשפיכות דמים."

זאת אומרת?
"זאת אומרת שאם אתה תעמוד בכיכר העיר ותקרא לשחות את תושבי חיפה היהודים, אין זה מענייני להגן עליך."

אתה מתכוון להגיד שבין העצורים המניי-הלים יש כאלה שמעצרים לא נוגע לכם?

"בפירוש לא. אני סבור שבכלל אין מקום למעצרים מינהליים, ושם אדם חשוד במשהו, מן הראוי להביאו לדין כדי שביהמשישט יפסוק. כנשיא פא"ן, אני פחות חופשי מחברי קניוק. אני

אבל אתה נוסע מטעמם.

"בפירוש לא. הוזמנתי על-ידי פא"ן הבינלאומי בסיאול, ולכן אני מייצג שם אך ורק את עצמי, לא את ישראל, לא את פא"ן ישראל ולא את סופרי ישראל."

משה דור, נשיא פא"ן ישראל: "זה מה שבולי אמר לך? אני פשוט נדהם. על כל פנים, אני מודיע לך שהוא נציג ישראל במעמד של אורח כבוד. הוא מייצג את סופרי ישראל ואת פא"ן הישראלי, והוא יכול לעמוד על הראש עד מחר ולהגיד שזה לא כך. זה רק בדיוק. פנו אליי מפא"ן בסיאול וביקשו ממני שם של סופר ישראלי ידוע. אחרי התייעצות מסרתי להם את שמו של יהושע, שלא היה מוכר להם. קשה לי להבין על סמך מה האומר עכשיו את מה שאתה מצטט."

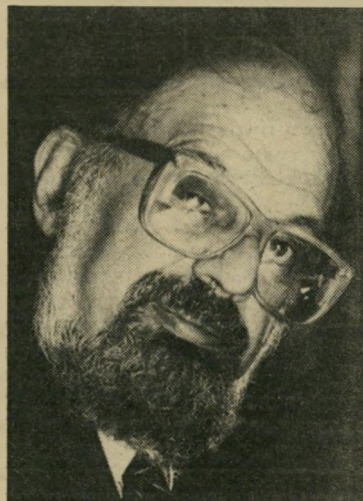
נתן זך: "אני לא רוחש יותר מדי כבוד, בלשון המעטה, למי שנוסעים כיום לייצג את ישראל בכינוס בסיאול. קודם כל, יש בכך מעילה ברורה בעקרונות האירגון הזה, שתכליתו האחת היא ללחום נגד ריכוזי חופש הביטוי ונגד מעצרים של יוצרים. נרמז לי בשעתו שאם אצטרף לפא"ן אוכל לנסוע לסיאול, והשבתי שלדעתי צריך לנסוע לאנצ'ר. לנסוע לשם, כדי להפגין ולמחות שם. ס' זהר נסע מטעם פא"ן לקיימברידג' ועזר למנוע החלטה אנטי-ישראלית. הוא השיב יפה מאוד על שאלות והעביר אפילו, תאר לעצמך, החלטה נגד שימוש בנשק כימי במלחמת עיראק-איראן."

"אבל הסיטואציה הולכת ומקצינה, והמחאה של סופרים היא כיום שונה מאוד מזו שהייתה בזמן מלחמת לבנון. אז היה קל מאוד להפגין ולמחות. הסופרים נשלחו נגד המלחמה נשענו על קונסנסוס רחב מאוד. בעצם זה היה אפילו די פופולארי. היום המחאה נשענת על מיעוט קטן מאוד ומנוגדת לדעת רוב הציבור. מי שרוצה ללחום באופן עקבי נגד מה שמתרחש בשטחים, יודע שהוא מסתכן, ולא רק באובדן פופולאריות. לכאורה, החיים בתל-אביב ובחיפה עדיין נמשכים כתקנם. אתה לא רואה בטלוויזיה וזוועות או מילחמת אורחים. אבל צריך מידה גדולה מאוד של נאיביות כדי להאמין שהריכוזי המבצע מעבר לקו הירוק לא יגיע אלינו."

אתה מבין ייאוש?

"אני שמע שיש אנשים כמו עדי אופיר ודב ירמיה ויעל לוטן וסרנבי שטחים. אני שמח שמיספרם גדל ומוקווה שאולי לא נקבל בשתיקה מוחלטת כל דבר כפי שקיבלנו את התמוטטות מערכת הבריאות, למשל — דבר ששום מדינה מתוקנת בעולם לא היתה משלימה איתו. אבל אני לא יותר מדי אופטימי. הדברים הולכים ומקצינים, ואין לי מושג מה אני עצמי אעשה אם

אלן גינזברג: מיכתב חריף לראשי-הממשלה

לא הגיוני - גינזברג

המשורר האמריקני אלן גינזברג, סגן נשיא פא"ן בארה"ב: "כשהייתי בישראל לפני חודשים מיספר שמעתי תלונות על כך שפא"ן בישראל עושה מעט מאוד, אם היא בכלל עושה. דיברתי אז עם אהרון מגד והוא אמר לי שהתפטר ושאיננו מעורב עוד במה שקורה בפא"ן. ביקשתי ממזכיר האירגון, אני זוכר את שמו, רשות לעיין במיטמכים של פא"ן ישראל העוסקים בפעילות האירגון למען יוצרים הנתונים במעצר מינהלי. האיש אמר לי שבכלל אין להם מיטמכים כאלה. נגשתי גם עם אנשים אחרים, ובכללם פלסטינים, ולפני חודש שלח פא"ן בארה"ב, לאחר הצבעה, מיכתב חריף מאוד לראש ממשלת ישראל."

קיבלתם תשובה?

"אני מניח שלא נקבל. על מה שמתרחש עכשיו בפא"ן הישראלי אין לי אינפורמציה."

האם מקובל בפא"ן שחברי הוועד שלו בארץ פלונית נפגשים עם נציגי

השלטון כדי לקבל אינפורמציה על מעצרים מינהליים?

"בהחלט לא. הנוהג המקובל וההגיוני הוא לקבל את האינפורמציה מבני המישישפה של העצורים. לא הגיוני להסתמך על הסבריהם של מי שעוצרים אנשים ללא מישישט."

אתה יכול להעריך מה יקרה אם התאחדות הסופרים הפלסטינים תפנה

לפא"ן בתלונה שהסינף הישראלי אינו ממלא את תפקידו?

"בעוד ימים אחדים עומד להיפתח הקונגרס שלנו בסיאול. הנוהל הוא לדון בפניות, לברר את הפרטים ולקבל החלטה באמצעות הצבעה."

יש תקדימים לכך?

"כן. חברי פא"ן בפולין, למשל, שיתמו פעולה עם השלטונות בזמן שחברים שלהם נרדפו ונעצרו. החלטנו להחרים את כל פעולות התרבות מטעם ממשלת פולין ולבטל את ההכרה שלנו באירגון פא"ן החדש שם, והודענו על הכרה בפא"ן הפולני הישן שחבריו כן מחו על הדיכוי מצד הממשלה וכן נאבקו בו."

יומן החדשות

★ הבמאי אמורה (אהבנו כל כך) סקולה הפיק עבור הטלוויזיה האיסלקית סדרה בת שישה סרטים, כולם בבימוי של תלמידיו, כולם סביב אפיונות המתרחשות בפאיצה בנונה, אחת הכיכרות היפות והסואנות של רומא.

זוהי מחווה של תמיכה בייצור של כל הסדרה: מארצ'לו מאסטרויאני מופיע בכל אחד מהפרקים לכמה דקות בתפקיד עצמו. כאחד הקטעים נותן מאסטרויאני הוראות למזכירתו דרך הטלפון, ומסביר לה בדיוק את הנחיותיו להזמנת ארון הקבורה שלו.

★ הסרט הישראלי ילדי סמאל'ן, שהפתיח ב' פסטיבל קאן בזכות התגובות החמימות שקיבל שם אחרי שנשלח בישראל, הוצג השבוע בפסטיבל הקומדיה בוואווי, עיר מגוריו של צ'ארלי צ'אפלין בשווייץ.

★ פסטיבל ונציה רחה כל הסרטים הישראליים שהוגשו לו בטענה שאף אחד מהם לא היה מספיק טוב. בעלי תיירות קולנוע בישראל טוענים שגם הקהל בארץ חושב כך ולכן מבוגל המלחמה ההיא וזלזול כל הסרטים החדשים שיצאו למסכים בחופשת הקיץ לא ענו על הציפיות שחלו בהם.

★ לעומת זאת קיץ לוחט בארצות-הברית: התעשייה הקולנועית חוגגת. העיתון וארייט פירסם נתוני קופה מדהימים בדבר הצלחות קופות של הסרטים הגדולים, ביניהם: באים לאמריקה (שיוצג בקרוב בישראל) דן בשם וונדר, הונד רבים וקרוקודיל דאדי 2.

★ השקנת האיסלקית היהפיה לאה מא' סארי הודיעה בפסטיבל לוקרנו האחרון שהיא עשה העבודה, סירטו האחרון של מארקו לטו, הוא גם סירטה האחרון כשחקנית. מאסארי התקבלה בתשואות לפני הסרט ובדממה אחריו. הסרט הוא לא רק עצמם, אלא גם מברך, אף על פי שנעשה על פי סיפורה של סימון דה בובואר.

אשה שבעלה בוגד בה אחרי נישואי אושר של 20 שנה, מתפוררת בלי כוח לעמוד על רגליה ולחיות חיים עצמאיים. המור ביותר הוא מישקו הגרוע של השחקן המעולה, בדרך כלל, ארלנד יופסון, שנראה כפארודיה על גבר מודקן — שערו צבוע כשחור ופניו מאופרים בסרטה קוטה כמו היה אותו. בפיו — דיכוכ איטלקי. חבל שרוקא בסרט שכזה כחרה מאסארי להיפרד.

חדר

חובה לראות:

תליאביב: עיניים שחורות, קפה בנדר, בוגל המלחמה ההיא, לילי איב, כפר קטן שלי.

ירושלים: המיבצר הנוסח.

חיפה: אהבנו כל כך.

תליאביב:

*** **לידי איב** (פרוץ, ארצות-הברית) — כלי-כך ותיק וכל כך ערכני אדם, חווה והנחש, רחוק מגן העדן, אם כי תאוותו של האדם לממון ונכונותו לוותר על האמת לפי נוחותו ובתנאי שלו קיימים לעולם. הנרי פונדה הצעיר וברברה סטנוויי המקסימה בסיוע אוסף שחקני סטרג'ס המזהירים עדיין. מי שלא ראה חייב לפצות את עצמו.

*** **מילגרו** (סיליה, ארצות-הברית) — הללויה לרוח האדם, להגנה על הטבע ולעבודת הכפיים. אגדה נחמדה על הכפרי הפשוט המנצח את רחפור הקירמה עם חזירה חביבה, ובעזרת צוות-שחקנים המונה את סונייה בראגה, כריסטופר ווק, ג'ון הרד ודניאל שטרן. מצטיין השחקן הקשיש מכולם — קארלוס ריקלם.

*** **סרנטיק** (רבחן, ארצות-הברית, מוצג גם בפאר בחיפה) — רומן פולנסקי נכנס לנעליו של אלפרד היצ'קוק בניגוחות רבה, עם האריסון פורד בתפקיד הר"ר ווק, ההופך לגיבור בעל כורחו; ניסיון מעניין שהפך למותחן מרתק.

הקרנות מיוחדות:

*** **המהפכה על פי ריד** (סימטק תל-אביב, 21.30, 6.9) — הדוגמות לחזות בסרטי של אחד הבולטים בבימאי מכסיקו, פול (פרידה) לרד. תעודה נדירה המבוססת על זיכרונותיו של העיתונאי האמריקאי ג'ון ריד.

*** **מזיכרונותי של מכסיקאי** (סימטק תל-אביב, 21.30, 9.9) — הקרנה חרי-פעת של תעודה מרתקת אודות מכסיקו בראשית המאה. כרמן טוסקאנו דה מורנו סאנשו הרכיבה סרט מצילומי אביה סלבדור טוסקאנו שתיעד בין היתר את מנהיגיה הבולטים של מהפכת מכסיקו.

עדנה סיינר

נטעמים
אמנותיים

החגיגה של באבט (גורדון, תל-אביב, דנמרק-צרפת) — ארוחת שחי-תות יש בה מן הקדושה. מי שלא מאמין שילך לראות את החגיגה של באבט, האוסקר הזר של השנה, ההפתעה הגדולה של השנה, הארוחה הארוכה ביותר, המפורסמת ביותר, המגרה ביותר שנה-אתה אי פעם על בד הקולנוע.

כל העניין מתחיל בעצם בקצה אחר של המין האנושי ובדך אחר של העולם. סיפורה של קארן בליקסן שקראה לעצמה איזק דניסן, ומי שלא קרא את ספריה התוודע אליה בסרט זיכרונות מאפריקה, התרחש ב-1781 בכפר נורווגי קטן. שתי בנותיו הצדקניות של כומר פרוטסטנטי, שלימד את בני הכפר אורחות צדק, רחמים וצינעה כהשקעה לאושר בעולם הבא, אספו לביתן פליטה צרפתית מיסתורית.

האשה, באבט, סיפרה כי איבדה את בעלה ובנה בנסיבות מיסתוריות למדי והגיעה לביתן בהמלצת זמר אופרה ידוע שחיזר פעם אחרי אחת מהן, וזכר את מסורת האירוח וטוב-הלב של ביתן. האחות, שהגיעו לסף העוני, הציעו לה קורת-גג, אף כי שכר לא יכלו לשלם לה. היא ניתלה את משק-הבית, ועד מהרה הסתבר כי בתבונה הצליחה אפילו לחסוך, כך שעניי הכפר זכו שוב לאכול מרק חם בבית האחיות.

14 שנה מאוחר יותר מגלה באבט כי זכתה בהגדלה. האחיות חוששות כי משהתעשרה תעדיף לעזוב את ביתן, אבל היא מציגה להן מישאלה אחת ויחידה: להכין עבורן ועבור שכניהן

סטפאן אודרן - ההפתעה של השנה

ארוחת-ערב צרפתית מסורתית ביום הזיכרון לאביהן. הארוחה הממלאה את חצי הסרט היא פסגתו. מעין עבודת-קודש של האמן, הכרת-התודה העמוקה ביותר שבאבט יכולה להציע, וכמובן שבה היא משקיעה בלי היסוס את כל הכסף שהרוויחה. לשאלה מדוע עשתה זאת, הרי היא ענייה שוב, ישנה לסרט רק תשובה אחת: האמן לעולם אינו עני. האווירה, המיטחה, הצילום — הכל מצביע על החלטתו של הבימאי גבריאל אכסל להישאר נאמן ככל האפשר למילה הכתובה. חגיגה קולנועית של ממש!

חגיגה
מעולם אחר

פקין בלוז (דיזגוף, תל-אביב, חונג-קונג) — קודם כל, עצה: מי שהולך לראות את פקין אופרה בלוז (שמו המלא של הסרט במקור) רצוי שיצי-טייד בשתי עיניים בתוליות. אם ינסה לראות את הסרט בהרגלי הצפייה השגורים אצלו הוא עשוי להיות מופתע ומבולבל, לפחות במשך 20 הדקות הראשונות של הסרט. רבים טובים לפניו, שהתוודעו לראשונה ליצירתו של הבימאי ההונג-קונגי, טסואי הארק, מצאו את עצמם בזהים מול הכד.

מה רוצים ממני? שאל אחד המבקרים המלומדים, שלא ידע לאיזו מגירה יכניס את הסרט. האם זו מלודרמה מבולבלת ואלימה על גורלן המזרז של שלוש יפהפיות? או שמא זוהי לידתו של "סינמה ד'אטר" מן המיזרח הרחוק — כלומר קולנוע אישי חדש שהמערביים צריכים להתרגל אליו כדי להעריכו.

האמת נחה לה באיזשהו מקום באמצע. טסואי הארק הוא אכן חריג גם בקולנוע שבו הוא מופעל, המייצר מדי שנה מאות סרטי פעולה שאפשר לכוונתם בורקס מעופפים בנוסח סין. רק מעדנים מעטים מצליחים להתגלות על פני רוטב-חמוץ-מתוק זה. אם לחפש סיפור או גיבורים הרי יש כאן שלוש גיבורות. כל אחת והמהפכה שלה, בתקופה בלתי-ידועה לחלוטין, 1913, בסין. (השלמות היסטוריות — ראה סיכטו של ברנרדו ברטולו-צ'י, הקיסר האחרון). שלוש הנערות, כל אחת יפה וחמודה מחברתה מסתככות בפעילות מחתרטית. האחת מורדת נגד שחיתות המישטר של אביה, גורל שנידל אותה כנער לכל דבר.

לין צ'ינג - חוויה ססגונית מעניינת

השנייה, זמרת-רחוב שמטרתה העליונה בחיים היא הממון. השלישית, בתו של מנהל להקת אופרה העומדת על דעתה להופיע בתפקידי נשים למרות שמסורת התיאטרון הסיני אסרה זאת עד לאותה התקופה. העלילה שיש בה אלף ואחת תפניות, מרידות, חתרנות, אהבה, קומדיה, מוסיקה, מחול ושירה, והתנגשויות עקובות מדם מתקדמות במהירות משחררת, ולא ניתן לעקוב אחרי סבירותה. למרות זאת, כדאי להתנסות בחוויה הססגונית.

אותך
זה מצחיק?

מצלמה בלי בושה (מקסים, תל-אביב, וב' 16 בתיקולנוע נוספים ברחבי הארץ; ישראל) — קשה להח-ליט אם אפשר בכלל להתייחס ל-שרשרת של מתיחות כאל יחידה קולנועית או יצירה אמנותית ולנתח אותה באיזמל הביקורת. לפעמים לא ברור אם לכל סרט (בהנחה שסרט הוא מיספר מטרים של פילם מצולם) צריכה הביקורת להתייחס.

אבל אם ביקורת קולנוע נועדה לשמש כמדריך מעשי עם פרשנות, לפי טעם הכותב, הרי אי-אפשר שלא להתייחס גם למצלמה בלי בושה, האחרון בסידרת "המצלמה הנסדרת" של יהודה ברקן, שנערך המפעם בצבי שישל ובמשה טימור, הראשון כמתחן מתחפש פעיל והשני כממציא תחבולות.

התרומה הסכסית האחרונה לגיוון האישיות של יהודה ברקן היא נינה, דוגמנית גרמנית חמודה. היא מופיעה כמלצרית מיקצועית לכל דבר. אלא שמרגע שבו נטלה את ההזמנה מלקוחותיה וסובבה על עקביה לשוב אל המיטבה היא מגלה עכזו חשוף לחלוטין, שהוא מראה מדהים בהחלט, במיוחד למי שצפה בחזיתיה המכוסה בסניור לבן שירגתי. יש שייגבו: בזיחה וולגריה. עם עכזו חטוב שכזה אפשר אפילו ללכת לתפילה.

דוגמה אחרת: תצוגת-אופנה לכל המישפחה. הדוגמנית החיננית עוברת מצעידה מרקדת על המסלול לסטריפטזי נועז.

יהודה ברקן עם נינה - עניין של טעם

שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים!
מהיבואן לצרכן – המיבחר הגדול ביותר בארץ, במחיר הזול ביותר בארץ!

הבורסה לשעונים

תל-אביב, רחוב אבן-גבירול 21, פינת דיזנגוף 1 (פתוח ברציפות)

★ מיבחר שעוני FIORUCCI
עיצוב איטלקי, איכות שווייצרית

★ מיבחר שעוני MADONNA
שעוני-המטבע היפים ביותר

★ מיבחר שעוני SEIKO

**מילחמת בני' קדם:
איך חלב שימעון
(„צ'פאי") קדם
(מימין, מסתיר פניו)
את חברת „אלד"
על חשבון אחיו
אורי (משמאל, עם
אשתו) בעזרת
נערוח'זוהר, אמנים
וראשי הבורסה**

שוד לאור היום

חייבו את צ'פאי להשיב לשאלות. מרבית השאלות לא נענו עד היום, אולם המעט שנחשף והגיע לתיקי בית-המישפט די בו.

בבית-המישפט קיבל אורי קדם סעדים חשובים. ראשית, הותר לו להגיש תביעה נגד אחיו בשם אלד ועל חשבונה (תביעה נגזרת), חידוש מרענן בישראל. שנית קיבל צווי עיקול על כל הנכסים, שלגביהם טען שאחיו רכש אותם באמצעות שימוש בכספי אלד. בהליך האחרון, בשבוע שעבר, קיבל עיקול על חבילות מניות גדולה (מיליון שקל לפי ערכם בשוק) של מח"ם, שהעביר צ'פאי על שם בנו, אחרי שקיבל הודעה על הבקשה לבית-המישפט לעקל את רכושו, ובו גם מניות אלד.

כמה שופטים דנו בהליכים שונים (המשך בעמוד 32)

יגאל לביב,
צילם: ציון צפריר

במשך השנים שחלפו, לא התעניין אורי במה שקרה באלד. הוא סמך על אחיו בכל. מפעם לפעם, כשהיה נזקק לקצת כסף, היה פונה לאחיו, מקבל מה שביקש. לא היו אלה סכומים גדולים.

אולם בשנה האחרונה אירעו כמה דברים. ראשית, ילדיו של אורי גדלו ונזקקו למימון דרכם בחיים. שנית, הגיעו אליו שמועות משמועות שונות על מעללי צ'פאי באלד. הוא פנה לאחיו וביקש לרדת הכיצד חברה, המשלמת כל שנה לרעת הכיצד חברה, החוב פחות ממה שהיא מקבלת מטבע. מפסידה כל הזמן. הוא לא קיבל את הסכרי האח על שחיקת הדולר (החוזה עם טבע צמוד לדולר, ההלוואה מטפחות צמודה למדר) ופנה לחשי' בונאי ויועץ-המס שמואל רבלינגר, כי יבדוק עבורו את ספרי אלד.

הבדיקה ארכה חודשים ארוכים, שלוו בפניות לסעדים מישפטיים שיי

שלפיו ישכור טבע את השטח תמורת כ-160 אלף דולר לשנה. שיעבוד השטח וחווה-השכירות עם טבע היו לטפחות ביטחון מספיק, והבנק הילווה לאלד כאמצע 1981 911 אלף דולר. חצי מיליון דולר הלכו לפירעון החוב לברקליס, ובחצי השני קנה שימעון קדם את חלקם של צנטנר ובראד ברניצקי באלד. (על כל פנים, זה מה שידוע כיום).

„נכשלו כישלון חרוץ..."

אורי שמע מאחיו בשעתו כי ההלוואה של טפחות היא בסך חצי מיליון דולר, וכי את הכספים לקניית חלקם של צנטנר ובראד שילם צ'פאי ממקורותיו הוא. לכן הסכים אורי כי חלקו של צ'פאי באלד יהיה 75%, והוא יישאר עם ה-25% המקוריים שלו.

20 שנה ויותר בחברה הוותיקה לאופנה. זאב בראו הביא חבר בשם עזריה ברניצקי, אורי הביא את אחיו. ברקליס הסכים לרדות לכמה חודשים את ההליכים נגד החברה. מישפחת צנטנר (האם מרתה, בנייה-מישפחה אכנר ואשתו הדוגמנית חניטה, אילן והאחות רונית כלומנטל) מכרה 75% מהמניות. 25% קיבלו זאב בראד ועזריה ברניצקי, 50% האחים קדם בחלקים שווים.

רין המיסמכים הרבים שהוגשו לבית-המישפט על-ידי אורי קדם, במהלך מאבקו באחיו שימעון („צ'פאי") קדם, הצהיר שמואל רבלינגר, מנהל-החשבונות של אורי, שברק עבורו את ספרי-העסקים של האחים: „מצפוני מייסרני להוציא תחת ידי טענת מירמה נגד מאידהוא. בנידון דידן, שוכנעתי, מעבר לכל ספק, כי החברה נשדרה לאור היום."

יועץ רבלינגר
„אישי-מקצוע אמון היטב..."

מישפחת צנטנר קיבלה במזומן תמורת המניות 100 אלף דולר. כמנהלי החברה כיהנו שימעון קדם ואילן צנטנר. בין הסיבות לרכישה היתה תגלית של זאב בראד, שמצא כי שטח בן ארבעה דונם, שהיה בעבר של אלד, הופקע על-ידי עיריית תפתח-קוונה, וניתן להחזירו לאלד ללא תמורה. מייד לאחר השתלטות קדם-בראד על אלד, הוחזר השטח ונמכר לאיש-העסקים האוסטרלי בן מילדר (כיום שותף של שלום בלושטיין בעסקי קבלנות). בכספים שקיבלה אלד ממכירת המיגרש, 200 אלף דולר, שולמו הפיצויים לפועלים שפוטרו. מכיוון שמישפחת צנטנר רצתה במשך הפעלת אלד כחברת-אופנה, ואילו קדם התנגד לכך, החלו סיכסוך כיס.

שימעון קדם ניצל קשרים בבנק טפחות, וביקש הלוואה גדולה, בנימוק כי בלי ההלוואה, המיפעל ייסגר והעובדים יפוטרו. טפחות החל בבדיקת התנאים, ובמקביל חתם שימעון קדם על הסכם עם מיפעל-התרופות טבע.

עד שנת 1979, חיו האחים קדם בשלווה יחסית. חמישה אחים למיש-פחה מבורכת זו, שאמם חיה ומתפקדת עד היום. שימעון היה קבלן-וילות מצליח, שהתמחה בהקמת וילות בצפון העיר. אחיו, אורי, היה בעל מיפעל לרדורי-שמם. בניגוד לשימעון, עיקר מעייניו היו שמש, ים ועשיית-חיים. ב-1979 סיפר לאורי ידידו הטוב, אילן צנטנר, כי המיפעל המישפחתי שלהם, אלד, נקלע לקשיים, וצפוי לכינוס-נכסים תוך עיקול רכוש המיש-פחה, וכיניהם דריות ורכוש פרטי אחר. הוא ביקש מאורי סיוע במציאת קונה למיפעל, הממוקם על שטח גדול בן 11 דונם באזור-התעשייה תפתח-קוונה, מול ביליטון.

אורי פנה לידידו, עורר-הדין זאב בראד מפתח-קוונה, שיסייע, וזה החל גובר בניירות החברה והנכס בטאבו ובעירייה. התברר כי הבעייה העיקרית היתה חוב שעבר זמן פירעונו, בסך חצי מיליון דולר, לבנק ברקליס-דיסקונט. ותוכפי-צויים ל-120 עובדים, שעברו

צ'פאי ואורי בבית-המישפט
מצפוני מייסרני להוציא תחת ידי טענת-מירמה..."

שוד לאור היום

(המשך מעמוד 37)

בבקשות אור, וכולם פסקו לצידו.

אחר מהם, השופט המחוזי אליהו מצא, שרגו על נסיון באכזריות של צ'פאי (מישר אמנון עברון) לפתח את ערכו של היועץ רבלינגר, כתב בפרוטוקול: "אוכל לומר בקצרה שהמאמר צימק עקעק את אמינות חוות דעתו של מר רבלינגר נכשלו כישלון חרוץ... ההתרשמות היא שמדובר באיש-מיק" צוע אמון היטב על מלאכתו, שערך את חוות דעתו לאחר בדיקה יסודית ומעמיקה של כל החומר הכתוב שעלה בידו להשיג."

חוות דעת זו, הממלאה את דפי בתייהמישפט, מראה את מה שכינה היועץ המהימן ב"שוד לאור היום".

מכונית לאשה ולבן

המימצא הראשוני של רבלינגר היה כי צ'פאי השתמש בכספי ההלוואה מטפחות לרכישת מניות אנד. כדי להוכיח זאת, היה צריך ללכת בעיקבות העברות מורכבות של כספים, שעשה צ'פאי על-מנת לטשטש את המקורות. אולם ההוכחות דיין כדי שצ'פאי יודה כיום בדבר ויסכים להעביר מיד, ללא תמורה, עוד 25% ממניות אנד על שם אחיו.

ב-1983 קיבל צ'פאי את הסכמת טפחות לשעבר לבנק המיוחד את אנד. עד לסך מיליון דולר. הוא טען כמיכתב לטפחות כי שווי המיכנה הוא כארבעה מיליון דולר. טפחות הסכימה, והוא רשם שיעבודים בבנק המיוחד על אנד. כאשר הוא מושך מעל לחצי מיליון דולר לחברה בשם ליסקורד. חברה זו היא בבעלות פרטית של שימעון קדם ואהוד זיידמן. זיידמן קיבל אותה כשמינה אחת על שמו באנד. התמנה בה כמנהל וחתם על החלטות אנד עם קדם.

בכספים שמשכו מבנק המיוחד קנתה ליסקורד ומכרה בכספים, והתחילה פעילות ענפה בשוק האפור. אהוד זיידמן הוא בנו של יעקב זיידמן, שיצא מישראל ללונדון עם הון רב, והוא בעל מחסני קירור שיכרה אל על בנמלית העופה היתרו. בנו אורי הגיע ארצה ב-1982, והחל בעסקים עם צ'פאי.

העסקים היו שוק אפור, תוך ניצול "אלד" לשם כך, ועסקי בורסה.

עיסקה, לדוגמה: ביוני 1982, בפרוץ מילחמת לבנון היה שער מניות סולט 230 נקודות. ביולי אותה שנה - 460.

באוקטובר - 21 אלף. צ'פאי קנה על חשבון אנד חבילה במחיר 6000, מכר אותה באוקטובר ואת קרן החזיר לאנד ללא ריבית או פיצוי. את הרווח שהיה בעיסקה זו, 72 אלף דולר, העביר צ'פאי ליעקב זיידמן - כך רשום בכרטיס הנהלת החשבונות של אנד.

עיסקה נוספת היא במניות סח"ם, חברה ציבורית שבה שולטים צ'פאי וזיידמן עד היום. לפי הכרטיסים השתלט צ'פאי על סח"ם ברכישות מכספי אנד בסך 300 אלף דולר. במהלך הזמן הוא הריץ את המניות באמצעות אנד, ומקורבים, כמו השחקן אילי גורליצקי והמפיק אברהם (נפס) גלי" רשא. הוא קנה מהם מניות בחבילות גדולות עבור אנד, על חשבון אנד.

כתב רבלינגר: "בדצמבר 1986 החלה חקירה ברשות ניירות-הערך נגד שימעון קדם וחברות בבעלותו, בקשר עם פעולות כבורסה ומחוצה לה בתחומים שונים. בני היתר שימעון קדם הינו בעל-עניין בחברת סח"ם. מפגרי שות שקיימתי עם מיספר אנשים נודע לי כי שימעון קדם המליץ להם לרכוש מניות של סח"ם במחירים שהיו אז כי 630 נקודות. גם אנד רכשה מניות סח"ם במחירים הנ"ל... אנד מימנה את שימעון קדם ב-300 אלף דולר למשך כחודש, לרכישת סח"ם. ועוד 100 אלף דולר מימון עד היום. לחברה אנד נגרם הפסד של 32 אלף דולר מעסקאות אלה."

שימעון קדם, כיור הריסקטוריון של סח"ם, נהנה ממידע פנימי בבואו לבצע עסקאות אלה. כבעל-עניין מן הדין היה שירחק מפעילות זו."

כאשר נשאל צ'פאי על חקירת הרשות בבית-המשפט, השיב כך: "בתשקיף של סח"ם כבורסה יש הערה בקשר לקיום חקירה של אהוד זיידמן. רבלינגר גילה כי חברות בבעלותו של קדם עם זיידמן, כמו ליסקורד או מנור, לוקחות בכל פעם מאנד סכומי כסף ניכרים לתקופה של חודש ויותר, ורושמות אותן בתור גמ"ח (גמילות חסד).

קדם עצמו משך כספים ב"סכומים אדירים מ"אלד" כל השנים. על חשבון "אלד" הוא החזיק דירה פרטית ברחוב שדלמית 4 בתל-אביב, הוצאות ביתו הפרטי ששעה אחד גורא מלך עבור חברים בבתי-המ, רכישת "דולור" ו"ב.מ." לאשר תו ובנו, אחזקת המכוניות הללו, רכישת ציורים יקרים של נחום גוטמן ואורי ליפשיץ, נסיעות מרובות לחו"ל בע"ס קראפנה של "אלד" (שהפסיקה לייצר עוד בשנת 1980), הענקת גמ"חים לידידיו, תשי לום לפירסום ויחסי-ציבור.

ירדנה, אורית,

אתי...

בין המשיכות הלא-ברורות מכס פי אנד, בסכומים גדולים, מופר עים כמה סעיפים שאין להם הסבר. טיים אלנול, רן אנשלוס, למשל, משך והחזיר עשרות אלפי שקלים בטוח של ימים.

אחד בשם רוד צימרמן, משך והחזיר מיליוני שקלים. סוכנות הביטוח אפרת רובינשטיין קיבלה סכומים גדולים, הרשומים כהוצאות-ביטוח, למרות שאנד מבוססת על-ידי טבע. מישרת פירסום זוכים בסכומים.

שירות כמו מורים צרפתי (ממנהלי "אליטליה" לשעבר), ירדנה גורביץ, אילת מאירי-ביין, שלי דיכנר, אורית שגב, אתי אייזנברג, תמר ומאיר, לפיד, עמותה על שם נחום גוטמן, מכון אדלר, חנה קופלר - כל אלה קיבלו המחאות רבות, ואין הסבר לכך.

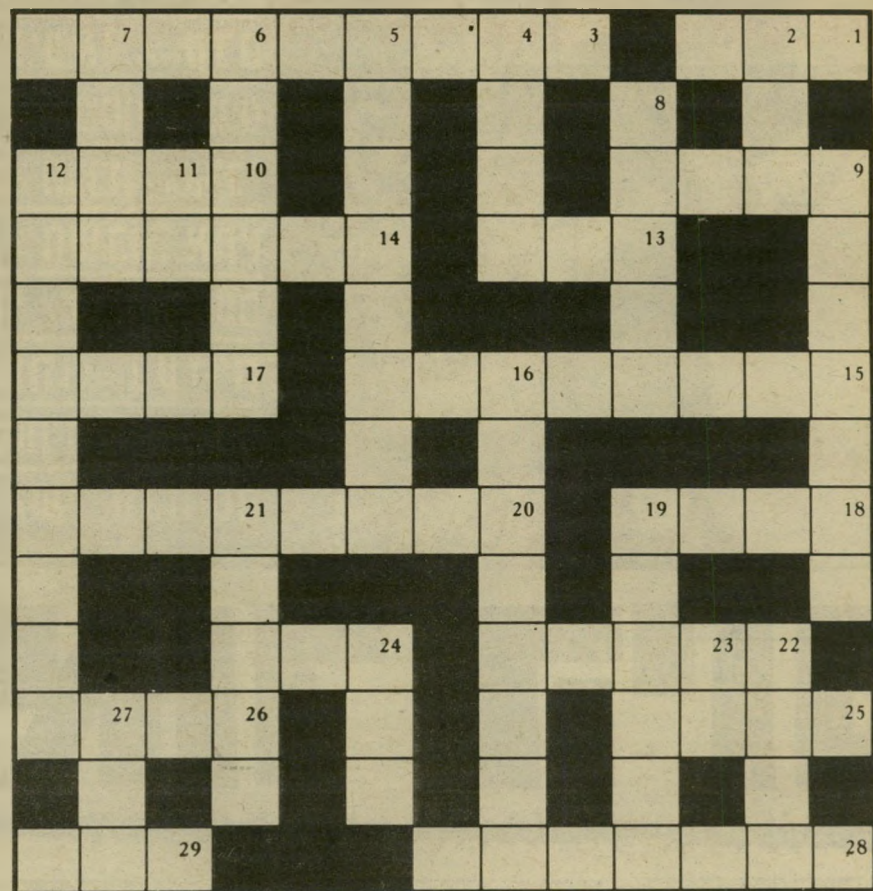
אחד התרגילים היפים שנחשף הוא כיצד סידר את החברה פיתוח שאן, השייכת לקיבוצי עמק בית-שאן. חברת סח"ם רכשה את חברת שאן בנייה, שהיתה בשליטת פיתוח שאן. הנכס העיקרי היה חניון-גרונברג בתל-אביב. מייד לאחר השתלטות צ'פאי, חייב המנהל את החניון ישירות או באמצעות בנו, ברמינגהאם ענקיים לטובת אנד... החניון, כמובן, הפסיד, והקיבוצים שמחים לצאת ממנו. וכך גם זיידמן, שנמלט בינתיים לאנגליה מחמת חקירת הרשות-לניירות-הערך, ולא יודע מה קורה כאן בעסקים.

קדם השתלט על החניון, ומייד החניון מתחיל להרוויח.

נראה כי הבריקות שעשה אורי קדם הדליקו נורה אדומה גם אצל זיידמן. בשבוע שעבר נפגש זיידמן בלונדון עם יועצו המיטשטי של צ'פאי, יגאל ארנון (מעסיקה של ירדנה גורביץ, דרך אגב). זיידמן סירב לכל פשרה. בימים הקרובים הוא יכניס את חתנו לבית מנורת המפואר ליד מינדר שלום. הבניין, אגב, שייך רק ברבע לצ'פאי. היתר הוא של זיידמן.

פרט לבעייה עם זיידמן, יש לצפא בעייה עם אחיו, התר, בע, נוסף על חלקו במניות "אלד", גם חצי מיליון דולר פיצוי על הערשק שנעשק בעבר. צ'פאי טען כי אינו נזיל, ולכן אינו יכול לשלם.

בעייה קטנה אחרת צפויה מצד הבורסה. זו חייבה בשעתו את סח"ם כי יהיו בה לפחות שלושה דירקטורים חיצוניים. באחרונה פרשו ממנה גיל גזית ושלמה זיו, ונראה כי יש קושי למצוא מי שמוכן להצטרף לחברה זו.

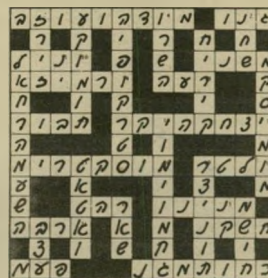
מאוזן:

מאוזן:

- 1 מטבע עתיק שנשמע גם קטן (3).
- 3 ההכרעה נפלה בפאריס (6,3).
- 9 חפש את האמה (4).

פתרון תשבצופן

2660

- 5 כליהנגינה התקלקל ובגלל זה לא הקרימו את שחרורו מהכלא (5,3).
- 6 האוספים של צ'רה וגב' וססיהימר (6).
- 7 ג'וני מתהלך עם המשקה בלי סוף (4).
- 8 תמהתי כששמעתי על המקום (5).
- 9 אומרים שיש עטור גם בפיצוחים (4,3).
- 11 עוד נצחון כזה ואבדנו (2).
- 12 כל מזמורי רבין (5,4).
- 16 שרלוק הולמס (4,4).
- 19 הגיעו כבר לפני חודש עם לחם הקוף (6).
- 21 באתי-האת חלקה כבר קבלה (5).
- 22 קאט אמר המוציא לאור שלו (4).
- 23 נשיא כענבים (2).
- 24 פיצוץ ברשת (3).
- 27 בחשבון הסופי המלך בקלדינג (3).

מאונך:

- 2 אחרי זאת מ' מאונך, אין יותר שום דבר (3).
- 4 מדי ערב היא בוכיה (4).

אביגיל ינאי

איתן עמיהי

הדברת מזיקים בע"מ

מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים), תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים, עירפול מיוחד לארזעים למניעת יתושים וחרקים מעופפים.

רמת-גן רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272, טל. 03-75-22-777

בשמירה על בריאותך ורכושך

רחל מרחלת על כל העולם

היער רוצה בעצים

כמו כל עמ"שיראל, גם אני יצאתי לקניות של אוכל, מתנות, יין, בגדים ומה"ל. באחד הסיוורים נכנסתי לכריבו שלום, ושם קניתי מתנה גדולה. ביקשתי שיארו לי אותה יפה, יעני משהו מיוחד לחג. אז המוכרת אמרה לי שמי שמבקש ארוה מיוחדת, מבקשים ממנו לתרום למיבצע עץ תחת עץ. לא כל"כך הבנתי את הקשר, אז הסבירו לי שזאת היוזמה החדשה של סגנית מנהל הכליבו, סגדאלוף רונית יער.

רונית יער פראית ומלאת חיים

איך ששמעתי את השם שלה, נדלקו לי הפיוזים. שכחתי מהעצים ומהאריזות, וניגשתי ישר לעניין. כי רונית יער היתה נשואה בעבר לאיליהספנות וילי עופר, ולפנייכן היא היתה אשתו החוקית של המנחת הפלסטי חיים רסנר. נזכרתי שאחרי גירושיה מאיליהספנות עופר היא לא ויתרה על אוניות, ונישאה לרבי-חובל אריק גולן, ולפני שבועיים היא התגרשה ממנו. היא רק בת 42, פראית מלאת חיים, ויש לה בן חתך בצנחנים וגם רשיון ריסיס.

אחד מהשניים אמיתי (אבל איזה?)

כל פעם שאני שומעת שלומרת גלי עטרי יש חבר חדש, אני לא שואלת אם הוא עשיר, אם הוא מוכשר, אם הוא מפורסם. אם אומרים לי שהוא חתיך משגע, אז אני אומרת שיש משהו בשמועות האלה.

לפני הרבה שנים היא היתה חברה של גדי רונזשטוק, שהיה הפלייבוי התורני של היפות בראשית שנות ה-70, ולאחר מכן היה לה רומאן עם איזה חתיך אמריקאי, שהיה גם שחקן ואני לא זוכרת איך קוראים לו, ואחריו היה לה רומאן בן כמה שנים עם המיסעורן ושחקן הכדוריד אורי אלון, שהוא גבר נאה ביותר ובנוי לתלפיות. בקיצור, אני בטוחה שהבנת את הפרינציפ. לפני כמה חודשים רצו בארץ שמועות שלגלי

היזהרו מפני

הפסיכולוגים

היא עסוקה כל הזמן בלגיים כספים עבור האירגון שהיא עומדת בראשו. יש לה גם קשרים חובקיים, והרבה חשבים נעזרים בה. אבל חייה האישיים הם בבחינת מיסתורין. יונה קלימוביץקי, מוכירת-לשעבר של מנחם בגין ויושבת-ראש האירגון וארי"ש בישראל, לא בדיוק מתקשרת לסיפורי-אהבים ורומאנים. אבל לפני כמה שבועות היא נסעה לארצות-הברית, בענייני-עבודה, כמובן, ושם, באחת המסיבות, היא הכירה את סט הירש, פסיכולוג בן 45, שפשוט נדלק עליה, ואף הביע זאת. לפני שבוע הוא התקשר איתה ואמר לה שהוא מאוד מעוניין להגיע לארץ-הקודש, כדי להיפגש איתה, כי הוא פשוט מתגעגע. אז קלימוביץקי ניסתה להתחמק בעדינות, אבל זה לא עזר לה, כי לפסיכולוגים יש כושר שיכנוע יותר גדול מאשר למרבית הפוליטיקאים ואנשי-העסקים, והוא גם לבטח יודע מה הנקודות הרגישות שלה. הוא אכן בא. ומאז שהוא פה, הם כל הזמן ביחד, הולכים יד ביד, מחייכים זה לזה,

יונה קלימוביץקי וסט הירש הולכים יד ביד ומחייכים זה לזה

ויש בעיניים מבט כזה מזור של אוהבים. בינתיים נראה שיונה קלימוביץקי מטפלת בו, ובאחד הערבים היתה ארוחת-ערב גדולה עם יין ונרות וכל השאר, ובין האורחים היו כמה מיליונרים כבדים מאוד, שמאוד מיוודים עם קלימוביץקי, וכשהם ראו אותה עם בן-זוגה הם

פרגיה בטבריה

מי לא מכיר את הזוג שרה ומישל אלדד, מלבד כמה מרובי-צינאליים ועוד כמה ימי-נפש, שלא מתעניינים באופנה?

הזוג הזה בשנות ה-40 המוקדמות לחייהם היה אחראי להצלחה האדירה של חברת האופנה מישל פיאגי. שניהם נודעו כזוג מצליחנים, שהתחילו מלא-כלום, ושהגיעו למעמד מכובד כייבואני-האופנה הגדולים ביותר מצרפת, ואף השגירי הצרפתי הוקיר אותם על כך. הם היו נושא לקינאה.

והנה, לפני שלושה חודשים, ממש בתקופה שבה התחילו החמסנים הנוראיים, קם מישל אלדד באחד הבקרים והודיע לאשתו שהוא עוזב את הבית, והוא לא כל"כך רוצה להיות בקשר איתה ועם הילדים.

אז השכונות אמרו לה שזה משבר גיל ה-40, ושזה יעבור לו עד הצהריים. אך כשהגיע הערב הבינה שרה שזה הרבה יותר מסובך ממה שהיא חשבה, והתחילה לברר. נודע לה שבעלה התאהב באיזה מרגיה טבריינית, ונהיה בלאגאן גדול.

בימים שלאחר-מכן, כשנהיה יותר חם, היו גם מריבות ומכות, והיתה גם המיטטרה, ומה שאני יכולה להגיד לכם הוא שכל העולם נמצא לצד הרעיה הנבגדת, וכולם מקוים שהבעל יבין שמקומו ליד אשתו, אם ילדיו, וכולם מנחמים אותה. אני רק חוששת שכאשר הוא ירצה לחזור אליה, היא כבר לא תרצה בו.

גלי עטרי וזאק פרל יפים, תוצרת חוץ

אז לבחור הזה קוראים זאק פרל, הוא מקנדה, והוא מרבר עברית וגם כותב בשפת-הקודש. יותר מזה אני לא חושבת שאפשר לגלות, כי אני שומעת שבמקביל אליו יש עוד אחד, רופא חתיך מארצות-הברית. אחד זה בוודאי האמיתי והשני זה רק יריד, אבל מה שבטוח הוא שהיא מאוהבת באחד מהם.

עטרי יש רומאן עם גבר נשוי. ישר שאלתי אם הוא חתיך. אז אמרו לי שהחיפך הוא נכון. עניתי שאני לא מאמינה, ושזה לא יכול להיות. אבל שיכנעו אותי באמיתות הסיפור, שלאחר כמה זמן נתגלה כבדיחה. אבל לפני כמה ימים ראיתי אותה בחברת בחור יפה-תואר, תוצרת חוץ, והם נראו מאוד מיוודים.

חזרה

מאמריקה

לבוז שרעבי היתה לפני שנה חברה צעירה ומוכשרת בשם יעל לוי. הם היו מאושרים ביחד, ופתאום, בבוקר אחד, התבשרנו שיעל לוי,

בוז שרעבי ויעל לוי האושר חזק מהעושר

זמרת בלהקה צנאית, עוזבת את הארץ וחוזרת לניריווק, שם נמצאים בני-משפחתה. כולנו היינו עצובים על כך שהסיפור היפה הסתיים, אבל מסתבר שאהבה זה רבר הרבה יותר חזק מפירסום וכסף, לפחות אצל אנשים נורמי ליים.

יעל לוי גילתה זאת בגיל צעיר-יחסית. היא רק בת 22, והיא פשוט חזרה ארצה, לאהובה, שחיכה לה. השניים צמודים זה לזה חזק-חזק. עם הרבה תוכניות משותפות לעתיד הקרוב.

חרים
בניחני

מזל החודש:

בתולה

יוסי בלאט -

רופא חשוד

בפרשת המילואים

בפרשת רשת הפטורים שהתגלתה השבוע, נחשד הד"ר יוסי בלאט כמי שנתן אישורים פיקטיביים למשתמטים. נולד ב-20 במרס 1947 בשעה 17. גם אם מסרבים להאמין באסטרולוגיה אי-אפשר להתעלם מכך שזהו גם התאריך שבו נולדה חווה יערי. כלומר, לא רק היום אלא גם השנה. ההבדל היחיד הוא בשעת הלידה.

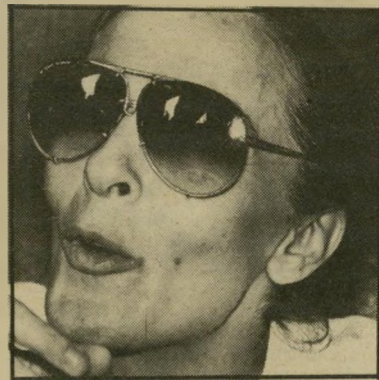
לד"ר בלאט אופק עולה בבתולה ואילו לחווה יערי אופק עולה בעקרב. אולם שאר נתוני המפה זהים. הכוכבים ניצבו באותו המקום באותו היום ורק האופק העולה ומעלות הירח היו שונים. המעשים המוריס חסים להם אמנם אינם זהים, אבל המשותף לשניהם הוא אהבת הממון. שניהם לא רעבו ללחם, ובוודאי שלא חסר להם דבר, אבל אהבתם לממון העבירה אותם על דעתם. אצל חווה יערי אין אף כוכב ביסוד הא"דמה, כך גם במפה של בלאט. מה שמלמד על עירוב של מציאות ודימיון, על תלישות מהמציאות ומירוש העובדות כפי שרוצים לראותן, ולא כפי שהן. במפה הזו נמצאים השמש, הירח, מרס ומרקורי במזל דגים (מרקורי בנסיגה). זה כשלעצמו מלמד על

ראיה לא-מציאותית של הנתונים ועירוב של חלום ומציאות.

במפה גם בולטת אהבת הרכוש והכסף. הכסף מעניין אותם כפי שמיהו אחר מות עניין באיסוף בולים או בתחביב אחר. תכונות אלו גורמת להם להיסחף ולקחת על עצמם סיכונים, כשהם אינם מאמינים שאי-פעם ייתפסו.

המפה מצביעה על אדם חסר-מנוחה המצפה שהכל יוגש לו על מגש של כסף. הוא אינו אוהב להתאמץ או לעבוד קשה. הוא שואף עבודה שיש בה ליכוד וחוסר-אסתרטיקה. אפשר גם להניח שקשה לו למצוא את מקומו. במקום כדוגמת בית-חולים, שבו המיסגרת נוקשה וקשה לעמוד בדרישות, אדם כזה יתקשה למצוא את מקומו.

איש לא יוכל לומר לו מה לעשות. הוא יומרני, גא ועושה רושם כלפי חוץ, כשל מי

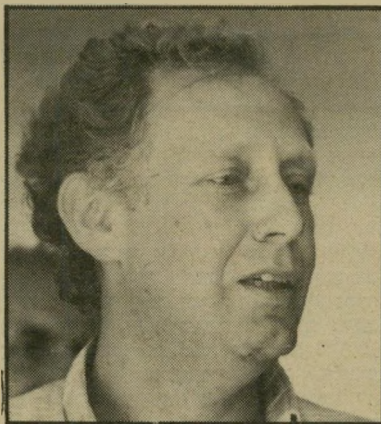

חורה יערי
תאריך לידה זהה -

שיודע הכל. זווית שלילית בין מרס ואוראנוס מלמדת על אדם שמתוכנן עם כל אחד על כל נושא. הוא מלא מוזרויות, חסר סובלנות ומתרגז במהירות. לא סובל שיגרה ומתנהג בתוקפנות ובאלימות. האווירה סביבו תהיה תמיד ספוגת רוגז, ריב ומרי-רות. כבן מזל דגים הוא רואה עצמו כקורבן. בעיני עצמו הוא תמיד צודק וכולם טועים. המפה מראה על אופטימיות עיוורת, חוסר-זהירות והסתכנות מיותרת, מה שמסביר את הכיוון שאליו פנה. הכסף כל-

כך חשוב לו שלמענו מוכן היה לעשות הכל. ריכוז גבוה של כוכבים במזל דגים וריבוי זוויות הרמוניות (חיוביות) גורמים להחלשת האופי.

מדובר באדם נוח להשפעה, אך כלפי חוץ הוא מופיע כחזק, היודע בדיוק מה הוא רוצה. מצבי-הרוח שולטים בו. לפעמים יופיע כאדם טוב, מבין, מלא שמחת חיים ונכונות לעזור, ורגע לאחר מכן, כשמצב-הרוח ישתנה בקיצוניות, יעקוף, יעליב, יכ-עס, יצחק ויתנהג בתוקפנות כלפי הסביבה. כרופא, תכונות אלה לא מעוררות אמון. אופק עולה בבתולה הוא יסוד האדמה

יוסי בלאט
-שעת הלידה שונה

החסר במפת הלידה. אופק זה גרם לו ליכולת לבנות את עצמו בצורה שקולה, הוגיונית, שיטתית ומסודרת. הופעתו היא כשל איש מכובד, אדם מהישוב, אך הוא בשום אופן אינו יכול להסתדר עם ממונים או עם אנשים בפיכוחו. הוא אינו סומך על הוולת שיעשה את העבודה כמו שצריך. החיפוש אחרי חיים קלים יותר וההמנ-עות מלהשקיע מאמץ וללמוד שיטות חדשות גורמים לו לדרוך במקום. הוא מתבדך בכושר מקומו טוב ויכולת גבוהה בעסקים. בנוסף, ההרגשה המנחה אותו היא שאין לו די ומועיל לא יהיה לו ד, ולכן הוא נסחף ולוקח על עצמו לבצע מעשים שלא

האמין שאי-פעם יתגלו. שיטת בת היענה, הטומנת את ראשה בחול, מתאימה למפה שבה אדם משכנע את עצמו שהאשליות במקומות במציאות. יש כאן רצון להתעשר במהירות ונכונות לה-שתמש בדרכים מזיקות. זהו אדם בעל תשוקות עזות, חומריות וחושניות. הוא יכול להגיע לסיפוק ולביטחון עצמי רק אם יהיה בעל רכוש וכספים. אהבת מותרות וכמיהה ליהנות ולדעת את טעם המותרות טבועה בדמו.

שאיפתו העיקרית היא: בית נאה, גינה, בגדים יפים, מכונית יקרה ואפשרות להר-גיש כמלך. מפה כזו תתאים לאיש-עסקים. אם כי בתור איש-עסקים הוא עלול לעמוד בגלל הנטיה להסתכן ובגלל האופטימיות המבלבלת. הוא יכול לחסוך אגורה ולהרגיש שסידר את העולם, ולהפסיד סכום ענק בג-לל שיקול מוטעה, אך להתעלם מכך.

בכל זאת, אם היה פונה לעסקים, יתכן שהיה מצליח לשמור על שמו הטוב, משום שבמקום שהכסף הוא המטרה, מוכנים לקבל גם דרכים שאינן מקובלות או אפילו הגוונות. אבל מיקצוע הרפואה רגיש. מת-קיים בו אמון סמוי של החולה לרופא וכ-מתגלה פרשה כזו ההרגשה מתסכלת ופ-געת.

הוא עצמו לא יחוש אשם. הוא בטוח שהוא קורבן שנעשה לו עוול. מישהו הלשין עליו ומי שעשה זאת הוא האשם האמיתי. שני כוכבים, אוראנוס ושבטאי, נמצאו בבית הקאריירה שלו במזל קשת. במשך כל השנה הם יצרו זוויות קשות לשמש במפת הלידה שלו. למעשה זה נתן לו אפשרות לה-זור בו ולתקן את עצמו. אך הוא לא האמין שמעשיו יתגלו. סטורן אינו מרחם ואוראנוס מבית את הדברים במתאמויות אכזריות. זהו בדיוק מה שקרה לו בימים אלה. שני הכוכבים חזרו להילוך ישיר ויצרו זווית קשה לשמש.

המכה נחתה כאשר יופיטר נכנס למזל תאומים, לבית הקאריירה שלו (אופק בתולה) והוציא את האמת לאור. מפת לידה שיש בה ריבוי זוויות חיוביות מראה כי כך שיוכל, בכל זאת, לצאת מהעניין טוב מכפי שאפשר לצפות. למרות הכל יש במפה לא-מעט מזל, מה שעזר לו בעבר ויעזור לו בעתיד לשקם את חייו.

נסיעות שתכננתם עלולות להידחות או להתבטל. אל תצטערו. עכשיו זה לא הזמן המסתאי. אנשים יקרינו לכם שומרים לצאת לנסיעה ולהיפרד סכם לזמן קצר. אתם סרבים ליצור קשרים עם ארצות רחוקות. תחום לימודים חדש עולה על הפרק, אך בינתיים מוקדם להחליט במקום שבו אתם עובדים סממנים אתכם במיכון מחר. היו זהירים העשוע. אל תבואו לדרישות וב-תביעות. ב-18 וב-19 אתם עלולים לא להרגיש טוב, אך זה יחלוף. בבית יש יותר מדי מחיחות.

הצעות שיוצעו לכם ב-15 או ב-16 יהיו אמ-ננס מלהיבות, אבל לא כדאי שתתחייבו או תתלהבו מדי. אין זו התקופה שבה אפשר לצפות את מה שיקרה בעתיד, ואחר כך יהיה מאוחר מדי לחזור בכס. ההרגשה הכללית ב-20 טובה, אך כבר למחרת ההרגשה הקשה תעבור. לא נראה שיש סיבה לדאגה. ידיעה מארץ אחרת תעודר אתכם לחשוב על נסיעה. זה יכול לבוא בחשבון אך ורק בעוד חודשיים.

ענייני כספים לא צריכים להיות בעייה בת-קופה הקרובה. בריאותם של קרובים מדאי-גה, אך גם אתם מו-עדים לחלות בימים אלה. לפני יום-ההולדת מצבי-הרוח שלכם ירוד והרגשה קשה. אתם קצת מפרזים במרה-השחורה שתפסה את-כם, לאחר יום ההולדת יהיה בהחלט קל יותר. בעבודה יש מי שמנסה לפעול מאחורי גבכם, ובעקפין זה עלול למנוע. המזג השקט שלכם בדרך כלל, סוער ואתם ממחרים להתפרץ.

החמישי והשמיני יהיו די סוערים, אתם עובדים קשה ומקבלים תמורה נמוכה יחסית. חשוב שתדעו לעמוד על זכויות-כם. יש לכם הוצאות רבות ונראה כאילו אתם מתמר-סטים כספית, אולם אין זה כך. השבוע יגיע סכום-כסף מסקור לא צפוי ויע-זור לכם להתגבר על הק-שיות. ה-18 וה-19 הם ימים מוערים לביצוע שגיאות מהבחינה הכספית. בקרוב מצפה לכם עבודה חד-שה, יוקרתית ומעניינת יותר, אך גם אם הובטחה כבר, עדיין צפויים סיכונים ומכשולים בקבלתה.

לחץ בנושא הקאריירה. צריך לברר מי מועל נגדכם בסתר. ה-15 וה-16 קצת לא סימפ-טיים מבחינה זו, כדאי שתדברו בגלוי ותגדירו את חשדותיכם, גם אם אין הוכחה לכך. בתחום הרומאנטי אתם מצלי-חים. בני המין השני חושבים עליכם ומעוני-ינים בקשרים. אתם מוקפים בחברה ומוכ-נים לנסות כמה הרפת-קות בעת ובעונה אחת. יש לכם הזדמנות להתחיל בקשר אחר, אם כי עדיין אין זה קשר המתאים לכם.

נסיעות, פגישות, ישיבות וחילופי-דברים עומדים בצל כוכבים קשים השבוע, ולכן כדאי שתהיו מאוד זהירים. אל תסחרו לבצע שיתיים או להצהיר הצהרות לנבי העתיד. היו זהירים גם בסינשוותיכם. עבודה קשה מצפה לכם בין ה-18 וה-20 בחודש. אלא שאינכם חזקים באר-תם ימים. עניין קאריירה תופסים עכשיו מקום חשוב. מרס בנסיגה מראה על רעיונות הרסניים לנבי עתידכם המיקצועי. המנוע מכל שיוני לפני חודש-ועכמבר. כספים המעניינים לכם מתעכבים.

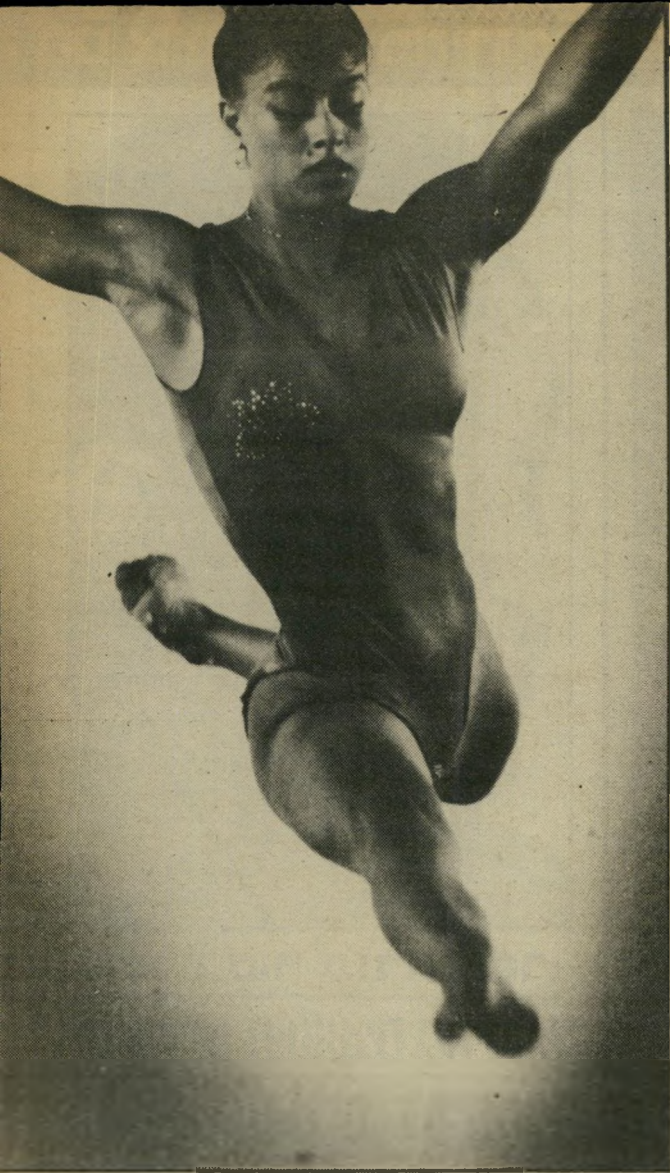
בני-משפחה עלולים לא להרגיש טוב. שימו לב לתלונותיהם והשתדלו לפנות זמן למע-ננס. ילדים שיש להם הורים במזל אריה יכו-לים להיכנס לבעייה ב-18 או ב-19 בחודש וכדאי שתתייחסו לבק-שותיהם. אי-יציגיות עם אחד הממונים עלו-לה לגרום לכם להתמר-מרות גדולה מעבר לכל מפורציה. בתקופה זו כדאי שתהיו ותרגי-סו יתור כדי שלא תתרוסס לכם עבודה שבה השקעתם כל-כך הרבה עז עכשיו.

זהו שבוע קשה בעיקר למי שנולדו בשבוע הא-חרון של המזל. המחיתות בבית נדולה והזוהי-הים הם על עניינים די שוליים. הבריאות משתפרת, אך עדיין אינכם חוזרים לעצ-מכם ודרוש סיפיל. נטיה שתחזיקים ב-15 או ב-16 בחודש עשויה להפגיש אתכם עם אנשים שהיו חשופים לכם בעתיד. קשר חדש לא מחוכנ עשוי להתחיל. בתחום המיקצועי תקבלו בחירות מובנות. החששות שלכם היו כבדים, אולם עכשיו מתברר שמעמרכם חזק משירעתם.

השבוע הקרוב מעניף, מתיש ומחליש. הב-ריאות תופסת מקום חשוב. צריך להקפיד על מנוחה ולגשת לרופא במידת הצורך, זה ימנע סיכונים בעתיד. נסי-עה שתוכננה ליום הר-אשון או השני עלולה להתעכב או להידחות. רצוי גם לשים לב ולא לעבור על החוק בשום דרך. את יום הכיפורים תעברו ביתר קלות מה-צחריים ואילך, ערב החג יהיה יותר קשה ומדכא. ב-22 בחודש צנו למגישה עם דמות חשובה מן העבר.

קשר שהחל קסם בימים אלה יעמוד למבחן ב-15 וב-16 בחודש. אחד מבניהונ פונה לפתע לכיוון לאצפיו ויבא לקור פליקס. חוסר-נכונות להח-פשר עולל להביא לניתוק. ה-18 וה-19 סוחפים אתכם למסע ביזבוים סמכים הכספי אמנם השתפר ואף צפוי שיוגיע לידכם סכום-כסף שחייכים לו זמן רב, אולם כדאי לחסוך. תהיו זקוקים לו. אם לא למענ-כם, הרי מישהו במשפחה זקוק לעזרה. ידיעה משמחת ב-22 או ב-23 בקשר לקידום בקאריירה. אבל אל תסחרו להיענות.

ענייני הבית והמשפחה תופסים את רוב הזמן. הורים מבוגרים, התלויים בכס ירגישו עכשיו טוב יותר. מיש-פחתכם זקוקה ליתר תשומת-לב מכם, אך אתם חייבים למצוא זמן לעצמכם. מתיחות ב-18 וב-19 בחודש. נטיה לריב ולהסתכסך עם בני-הזוג ועם הסבי-בה. את יום הכיפורים תעברו כשהירח נמצא בבית השמיני ומביא להתכנסות בעצמכם. יש לכם נטיה להיות מדוכאים וההרגשה הכללית לא טובה.

רויטל שרון טסה לסיאול. במשך שנתיים התכוננה לאולימפיאדה. לפני שיצאה שוחחה עם רונן בר

יום שבת. יומיים לפני הנסיעה. רויטל שרון (כמעט 18) יושבת על המיוזורות ועשתה חשבון נפש של כמעט 13 שנות התעמלות. הקרבתי הרבה למען ההתעמלות. בתחילה לא קיבלתי תמורה, מלבד הסיפוק האישי שלי. רק בשנים האחרונות התחילו להגיע כל הצופרים של הנסיעות לחו"ל, הפירוטס וההכרה הציבורית.

ככניסה לחדר לקה האורח בתרומה ריגועית. קירות ומדפים עמוסי מרליות, תעודות וגביעים. זו כבר השנה השנייה שהיא אלופת הארץ בהתעמלות מכשירים.

בגיל 5 וחצי הציעה לי אחותי לניסוח חוגי התעמלות לילדות. ממש ב"מיקרה הגעתי לכל הנושא. אחרי חודש כבר ידעתי שמכשירים זה אני. ההתחלה קשורה בעיקר בכישורן. לא צריך להשקיע הרבה, ואפשר לי היתמך בקלות כמה שאמא יטבע נתנה לנו. ההמשך דורש השקעה רצינית. כשהתחלתי לעבוד לאורך כל הדרך. כש

לישראל לא היתה עד היום הצלחה גדולה בתחום האולימפי. רויטל היא הנציגה היחידה בענף התעמלות המכשירים (מקבילים מדורגים, קפיצות סוס, קורה ותרנגול קרקע). אחת מתוך 18 הספורטאים של ישראל בסיאול. ב-1984 נפלה בלוסיאנג'לס מתעמלת ישראלית מהקורה. הישגי המשיג לחת כולה לא שאפו להצטיינות כלשהי. ישראל לא זכתה מעולם ב"מדליית זהב אולימפית, והשיא שאליו הגיע ספורטאי ישראלי היה ריצת הגמר לנשים כמונטריאול ב-1976. אסתר רות-שחמורוב עשתה היסטוריה. היסטוריה שלא חזרה על עצמה עדיין. נראה לי שבמסודות המתאמים למדו את הלקח, והם לא מסתפקים עוד בדרישות המינימום האולימפי, אלא מציבים דרישות הרבה יותר קשות משהם. היה לי מאוד קשה לעמוד במרינימום הזה."

מבט כבוי בעיניים

בשנים קודמות הושמעו טענות קשות כלפי מוסדות הספורט כאילו אינם מעניקים את התנאים האופטימאליים למיטתם. מה המצב היום? "אינני יודעת לגבי אחרים, אבל לי לא היו מעולם בעיות עם תקציבים. קיבלתי תמיר את מה שרציתי. רציתי סאונה או מסאז'ים, וקיבלתי הכל מיד. על הטענות לגבי מיספר המלווים מלווים של המיטת (כמעט פי שלושה מהספורטאים) לא היתה מוכנה להגיב."

למרות התנאים הטובים, האם אינה חושבת שהיתה מגיעה ליותר, אילו היו מעניקים לה את חינוך

הללו, וגם בעולמה של התגלית החדשה שורה בדירות. לדים קטנים בכי תה ראו בה משהו אחר. זו שנוסעת לחוץ לארץ כל חודשים. זו היכולה לנצח רבים מהם ברצף, או אף בדרות ידיים.

לא ליפול מהקורה

הברים במעט לא היו לה או. לא הרבה הסכימו לדבוק בייצור שני לם מהשטח לעיתים קרובות כל כך. רק עם הזמן התאזנה התמונה. אולם הסראומה לא נשכחה.

היום יש לה כמה אנשים, המחליפים לפעמים את תפקיד מישפתה, כשהיא נופלת מהקורה וצריכה המון עזרה כדי לחזור פיסית ונפשית לאולמות הארמונים.

ואיך מתרגלים את העמידה בלחץ הקהל? האם לא ירעדו לה הידיים כש תיקרא לעלות על מישטח התחרויות בסיאול?

לא מתחילים באולימפיאדה. צריך לעבור המון תחרויות קטנות ולהשתפר. המוסדות העמידו לרשותנו גם פסיכולוגית, שאיתה אנו משוחחות על בעיות. מנסות לפרוק את כל המיטענים שיש אצלנו על הלב. גם לבטים של גיל-התבגרות נכנסים למיסגרת זו.

רויטל יפה וחטובה. אולם האם נשית, הפנימית והחיצונית, לא איבדה משהו בגלל הספורט שתלה עליה שריים?

כן. זה קצת מפריע לי, להגיע לים, להישאר בביקיני ולראות מבטיס-קורנות ננעצים בשרירים. עם הזמן התרגלתי, ושמת לי לב שיש הרבה בנים ש אפילו אוהבים שרירים נשים. הנה, קח לדוגמה את החבר שלי..."

החבר בן 22 מחכה בסאלון. רגיל לאנשים זרים הבאים לרויטל. תלמיד-הטכניון נשאר בארץ ושומר אמונים ל-חברה במרחקים.

שנתיים הקדישה לתחרויות. היא נמצאת במירון מטורף אחרי הזמן, ר מסכימה לדרך החיים שבחרה לעצמה.

גם יפה גם שרדית

תלטת עליך — השאיפה להישגים, השאיפה להיות יותר טובה. עוד לא הגעתי לשיא שלי. אני מק

וה שהאוויר בסיאול יתן לי את הכוח להיות יותר טובה מעצמי, ולהגיע לי פיסגת הקאריירה שלי. מה אחר כך? לא יודעת. רוצה לעבור את זה בשלום."

רויטל שרון. גם כישרון אלוהי, כמו שפע הגדיר אותה אחד המאמנים, וגם כראדם. עולה על המקבילים ברצון, ולא בעיניים כבויות, כמו הקולגות מה מיותר. אפילו לא איבדה את צניעותה בהסתערויות התיקשורת. חסרת אגו טריפים או ריכאוונות עמוקים. אם יש לי מצבירוח מופת לקראת הופעה, אני מנסה לנתק את עצמי ולייצג את המרינה בכבוד הראוי לה."

גם את זה יש לה. ציונות. ילדה טובה קריית ביאליק. חבר כי טכניון ואמא מהסרטים. לוקחת את הספורט בקלות. היה תמיד מי שעזר לה לעבור את המשברים והפציעות. התי-עמלות מכשירים בכיף, ובלי הרבה שוויץ אישי.

קיר הגביעים והמדליות של רויטל אין לי שום סיכוי. אני רוצה רק להשיג ממוצע 9.4

ברכבת בין יונייט לקריות הכינה את שיעורי הבית. תייקה הכל, כל תעודה או מדליה. מקווה כל העת, בסתר-ליבה, שלא ליפול מהקורה ולייצג את ישראל בכבוד.

"אין לי סיכוי!"

רויטל היא מאוד כנה. היא לא ניסתה לבלבל איש בדיבורים על זכייה אפשרית במדליה.

אין לי שום סיכוי. מעולם לא אמרתי שיש, ומעולם לא חשבתי על הכיוון. רוצה רק להשיג ממוצע 9.4

אמיתית. רואים שהתחרויות וההופעות מגיל 10 הצליחו להבליע את התהילה, את ילדותה. ילדה יפה, בעלת שרירים. גם נקודת-תן יש לה מעל ה-סנטר.

היא הצליחה למסגר בתחום הצר של שעות-היממה את בית-ספר ואת החבר ואת המכשירים, הממלאים את כל הוויית-עולמה. למה בעצם את מתעמלת? נשאלה.

ולמה כל אחד עושה מה שהוא עושה? ענתה. זו מין מחלה, שמש

הספורט הנהוג בארצות מיוחדת אירופה?

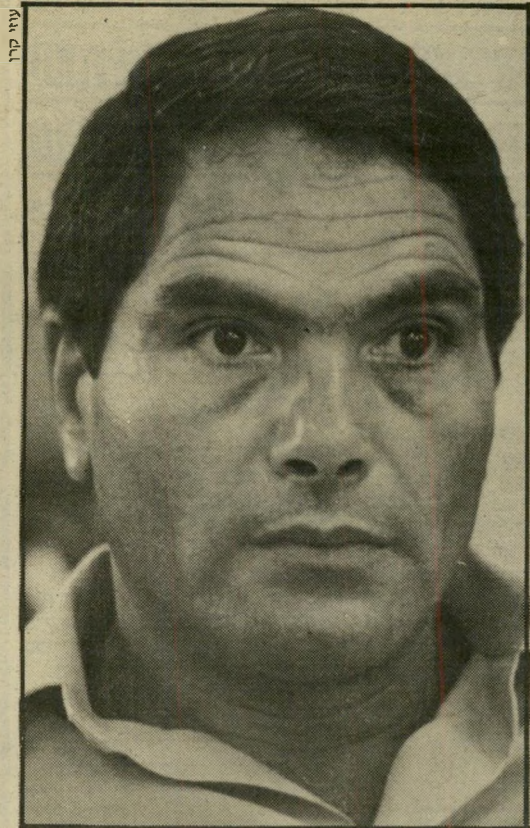
ברור שהייתי מצליחה הרבה יותר. אבל אני רואה אותן בתחרויות, את הרוסיות והרומניות עם המבט הכבוי בעיניים, והתעמלות שלא נעשית בכיף. אני הצלחתי לשלב חיים רגילים עם הספורט, אבל הן הפסידו ילדות. גרות בפנימיה וזוכות בכל השפע של המיטטר. בגיל 22 הן הופכות לשבר-כלי. אף אחד לא רוצה בהן יותר, כי אינן יכולות להמשיך להתעמל.

אין לנו קשרים מיוחדים איתן. רק מעניין לראות את מבטי-האיבה שהן שולחות זו בזו. הרוסית בפולנית."

הלימודים? "חשבתי לוותר על סיאול בגלל-הלימודים. סימתי עכשיו י"ב, ורציתי כמו שאר תלמידי-ישראל לקבל תעודת-בגרות טובה. זאב פיינשטיין, מנהל אורח ב"אליק, בא לעזרתי והציע לי לעשות חלק מהמבחנים השנה, וחלק בשנה הבאה. כך יכולתי להקדיש את כל זמני לתחרויות ולאומנים." על המרץ סידרת הספרים פרחים בענייני הונ. המון בדירות יש בספרים

קיר הגביעים והמדליות של רויטל אין לי שום סיכוי. אני רוצה רק להשיג ממוצע 9.4

שלום רוזיליו: "הטעם לפגם הוא בקבלת"

ועדת-החקירה בראשותו של שלום מן, ראש מינהל כוח האדם בשרות בתי-הסוהר, שמונתה לחקור את נסיבות בריחתו של הרצל אביטן, קבעה שכמה קצינים בכירים בשרות אשמים ישירות או בעקיפין בבריחתו של האסיר. מסקנות הוועדה החמירו עם מנהל בית-המעצר, מנהל הביטחון וקצינים אחרים.

רק אחרי שהוקמה הוועדה הופנתה האצבע אל העומד בראשה, שמעל בעבר, כשהורשע בזיוף חתימת רופא. למי רות הכתם בעברו, הביא אותו שר-המישטרה, חיים בר-לב, לשרות בתי-הסוהר, ומינה אותו לתפקיד בכיר.

פניתי לתת-גונדר-בדימוס שלום רוזיליו, שהיה מועמד רציני לתפקיד הנציב, וששימש כראש מטה-השרות, אך נאלץ לפרוש אחרי שהורשע, לפני שנה, במימרה, בהפרת אמונים ובהטרדת-עוד. שאלתי אותו לדעתו על מסקנות ועדת-החקירה ועל מי שעמד בראשה.

אין טעם-לפגם במינויו של שלום מן כראש ועדת-החקירה. אם יש טעם לפגם, הרי זה בעצם קבלתו לשרות כראש מינהל כוח האדם. ידעו בדיוק על עברו, ולמרות זאת קיבלו אותו. אחרי שהוא התקבל, הוא רשאי לעמוד בראש ועדת-החקירה.

● האם לדעתך המסקנות הרחיקו לכת?

אינני יודע את הדו"ח לפרטיו, אך ממה שפורסם התשובה היא לא. מנהל בית-המעצר אחראי לניהולו של המיתקן שעליו הוא מופקד. אם היתה פאסלה של קצינים או סוהרים, שהיו תחת פיקודו, הוא אחראי להם. הבעיה היא שנעשו דברים בניגוד להוראות ולכללים, באופן שיטתי ולא חרפצמני, ולכן האחריות מוטלת על הנהלת בית-המעצר, שלא גילתה זאת.

ועדת חקירה

● בזמנך הייתם מודעים לאפשרות שאביטן יבריח?

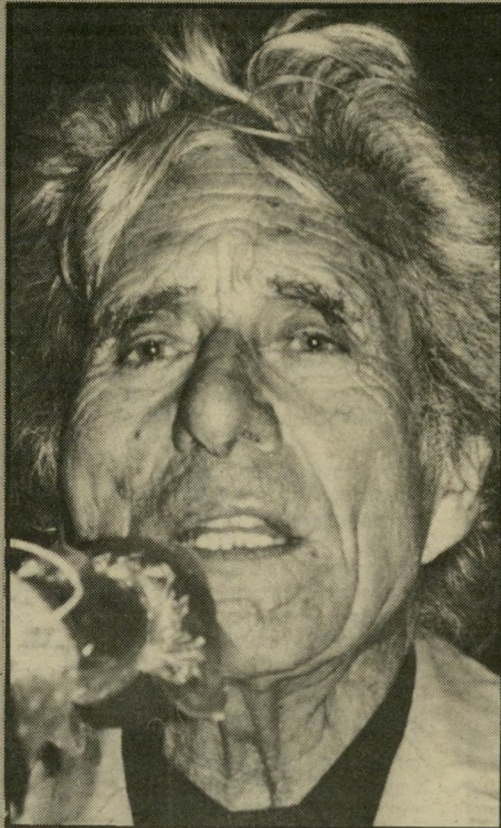
תמיד ידענו שהוא זומם לברוח, להבריח נשק לתאו, ולכן נעשו אצלו חיפושים באופן תדיר ויסודי. הקפידו על כל הכללים, שמרו היטב על תאו, ניקו אותו לגמרי מרי פגם, הסתכלו בו כשבשע עיניים.

● אתה אומר שבזמנך זה לא היה קורה?

אין ערובה, אבל בומני הקפידו מאוד.

● אתה חושב שהנציב עצמו יכול להיסגע מהדו"ח?

אין שום סיכוי, משום שאנשי הוועדה הם ברובם תחת פיקודו. אילו היו מקימים ועדה בלתי-תלויה, יתכן שהמסקנות היו קצת שונות.

הפרופסור שלמה אלבז: "אפשר להחזיר לשפיות את יוצאי צפון-אפריקה!"

פרופסור שלמה אלבז, ממנהיגי התנועה "המיזרח אל השלום", חזר מביקור בצרפת אצל אירגון שנקרא "הצילו, גזענות!" שאלתי אותו מה זה.

לפני שנתיים התארגנה תנועה המוגית, ספונסנית, של יהודים, ערבים, לבנים ושהורים, הנלחמים בגזענות של ז'ורמארי להפן. מוצאם של רבים מתכרי-התנועה היהודיים הוא מצפון-אפריקה. כך נוצר הקשר בינינו.

● מה למדת מהם?

אם שם הקימו יהודים צפון-אפריקאיים תנועה כזו, מדוע שלא יעשו זאת גם כאן? כלומר: אפשר להחזיר לשפיות גם את יוצאי צפון-אפריקה בארץ?

● איך?

מנהיגי התנועה הצרפתית פיתחו שיטה חדשה של פנייה לתומך

תנועות

כים. במקום לפעול במיסגרות קטנות, רדיקליות, הם פונים להמונים באמצעות טיסמות שעוברות לסוחר. כמה מהם יבואו בקרוב לביקור בארץ. הם יפגשו עם אנשי-השכונות, וינסו להשפיע עליהם.

● וזה יעזור?

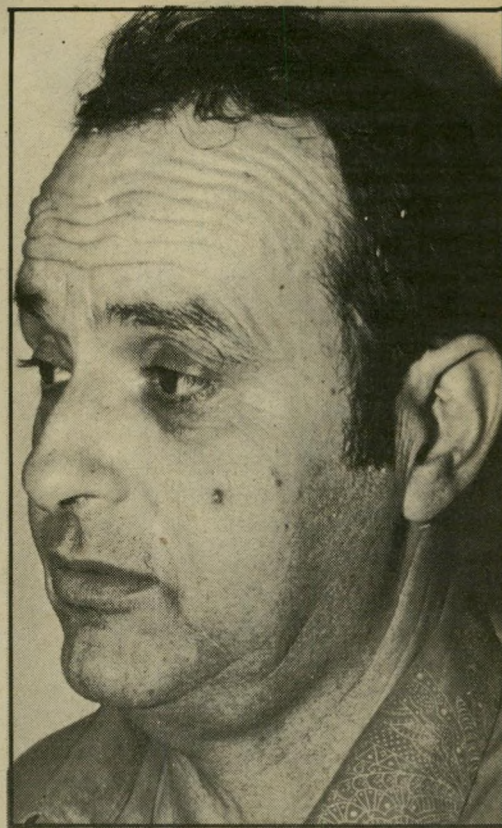
אנחנו לא תמימים. לא נשנה דיעות מן הקצה לקצה. אנחנו רק מקווים שמשו יזוז במחשבות של הצפון-אפריקאים ביום הבחירות.

● לאיזו מיסלגה אתה מקווה שהם יצביעו?

כל מה ששמאלה מהליכוד.

● מדוע אתם אינכם רצים לכנסת?

אני לא עשוי מחומר שרץ לכנסת. אנחנו תנועה רעיונית, ולא מיסלגה פוליטית. (שרה ליבוביץ)

הפרופסור עזרה זוהר: "עשירים חוששים להיחשף כמי שמתנגדים למימסד!"

הפרופסור עזרה זוהר החליט שלא להריץ לבחירות את מיפלגתו, "עצמאות", בשל מחסור כספי. השבוע נסגר גם החינמון "מעורב ירושלמי", שזוהר היה אחד מבעליו.

● מדוע קשה לימין למצוא תומכים לעיתון ולמיסלגה?

מה זה ימין ומה זה שמאל? זה לקסיקון מעוות! מי שמקבל שכר עתק חודשי מחברת-העוברים הוא שמאלני? על העיתון אינני מוכן לדבר!

● והמיסלגה?

המצב הכספי הוא לא-פשוט. המיפלגות הגדולות מקבלות תמרי כה רצינית מהממשלה. הן גם מגייסות כספים בחוץ-לארץ, וזה, לדעתי, מעשה פלילי, שהרי לי, כאזרח, אין אפשרות לברוק מאין מגיעים הכספים האלה.

● ומדוע לא מצאתם תומכים ישראלים?

בשמאל תומכים כל המפעלים הכושלים של חברת-העוברים. מי יכול להתחרות איתם? מלבד זאת — שתי המיפלגות הגדולות נחשבות כמימסד, ואנשים עשירים חוששים להיחשף כמי שמתנגדים למימסד. (שרה ליבוביץ)

בחירות

בהפוגה שבין ראש-השנה ליום-הכיפורים, ולפני הפסח ייבילים המיוחדים לחג-הסוכות, יחגגו גם כלבי-ישראל וכלבים אחרים מהעולם תערוכות-כלבים בינלאומיות בגני-התערוכה בתל-אביב. 900 כלבים מכל הגזעים יטלו בלחלוקה חלק. הכלב שזכה בתחרות יוכתר בתואר "חובב הכלב ערוכה". כלב הזוכה בשלוש תערוכות בינלאומיות, זוכה בתואר "אלוף בינלאומי".

שמונה שופטים יפסו בתערוכה, הנערכת זו הפעם ה-20. יניעו שופטים מהולנד, מגרמניה, מדרום-אפריקה, מפנלנד, ממדיטניה, משבדיה, ויהיה גם שופט ישראלי. פניתי לאבי מהרשק, שימשט כשופט הישראלי בתחרות, ושאלתי אותו כיצד מגיעים למעמד שופט בתחרויות כלבים.

אתה מגדל את הכלב שלך. בשלב מסוים אתה מגיע למועדון כלבים לפי גזע הכלב. אחריכך לומדים במידרשה הישראלית ולכבוות. במשך שנתיים לומדים אנטומיה, גנטיקה, תגובה ופיסיכולוגיה של הכלבים. אחריכך המועדון ממליץ עליך, ואתה מתחיל לעבור הממחות תחת פיקוחו של שופט ותיק. בסוף צריך לעבור בחינה מסכמת.

זה יכול להגיע לתקופה של שש שנים.

● הפסיכולוגיה של הכלב שונה מהפסיכולוגיה של בנייהאדם?

● **כלבים עוברים טיפול פסיכולוגי?**

בארצות-הברית יש קליניקות מיוחדות. הכלב בדרך-כלל בס-

דר, הבעיה היא עם הבעלים.

● במה קבוצות-גזעים יש בארץ?

יש 10 קבוצות גזעים.

● יש גזע ישראלי?

הגזע הכנעני פותח בארץ בסוף שנות ה-30.

● יש שידוכים בין כלבים בתערובות?

בדרך-כלל במועדונים ספציפיים לגזעים יש אדם מיקצועי,

ותפקידו להמליץ על הרבצות. לכל גזע יש סטנדרטים משלו.
וגות-היופי נועדו בין השאר גם ליצור זיווגים.

● אתה ממליץ על השיטה הזו גם לבני-אדם?

זו בעייה, מכיוון שלבני-אדם אין תעודות-ייוחסין.

(יוסי עין־דור)

„מימלגת העבודה תעמוד על הקמת מישרד ממשלתי לענייני-ספורט, שבראשו יעמוד שר“, אמר אפריים זינגר, יו”ר ועדת-הספורט של המערך.

זינגר הציע את החלק הספורטיבי במצע המערך לבחי
רות. מזוכרת בו ההפרדה בין המיקצוענות לחובבות.
המפלגה נתנה להפריד בין השניים, כשהספורט המיק
צועני נופק בידי עמותות של אנשי-מיקצוע, שיטאו באח
ריות אישית. תחום נוסף שבו מבקש המערך להתערב הוא
טיפוח הספורטאים המהוונים בעת שירותם הצבאי. ספור
טאים רבים „נעלמים” עקב השרות הצבאי במשך שלוש
שנים. שאלתי את דני לאופר, יו"ר מחלקת-הכדורגל של
מכבי תל-אביב:

● מה דעתך על המצע הספורטיבי הזה?

הרעיון טוב. אני מצדד בקיומו של שר לענייניספורט, אבל
בתנאי שמשרדו ינוטרל לגמרי מפוליטיקה. חשוב שהיוו
נגינים חזקות וזכות מבחינת מסוכיות לשנות ולפעול. מאחר והוא
צריך להיות בלתי־מפלגתי, גם דרך בחירתו צריכה להיות על־פי
השירותי שענפי־הספורט יוכלו לתפקד בהם בצורה הטובה ביותר.

● כיצד יתסקר, מאתר ושלושת מרכזי הספורט — הסועל, מבכי ובית"ר — קשורים לסולימיקה הישראלית?

מחוז של השר, נוסף על יכולתו לשנות ולחוקק, הוא היותו בעל
 עקרים וכוונת כפי מעבר לכסף המרכזים השונים. המרכזים
 מבקשים כספים רבים מהמטוס, ואלה מחזיקים את הקבוצות ענפי
 הספורט השונים. השר יטפל גם בשיפור מגרשי אימונים, בעזרה
 לקבוצות במחזק, במתן הלוואות לקבוצות כתנאים מועדפים,
 בכל ענפי הספורט.

● אינך חרשש מההפרדה בין מיקצוענות לחוב-
בנות?

חוששתי? להיפך! אני בעד עמותות כאלה, וכך המצב במבכי,

למרות שהיא נקראת אגודה, אני חושב שבמצב שבו המנהל מתפקד על בסיס של אחריות אישית, ההצלחה תהיה רבה יותר, כי ברגע שאותה קבוצה תופכת העסק הפרטי שלך, אתה תשתרל בכל מחיר שהקבוצה תשגשג בעסק ריווחי.

● האם יש אמת בטענה שספרטאים מזכשרים ומצליחים נהרסים בתקופת הצבא?

שוב, זה גם מתקשר לנושא של שר-ספורט.

● ומה היית רוצה שיעונו בחקיקה שבחז?

דרד וקיקה לאפשר לספורטאי שאינו המצטיין במיוחד להגיע לכל סוגי האימונים, לכל המישחקים והתחרויות, להכיר בפציעות ובפציעות כתופעה די שיחיה. חשוב שייקבעו קריטריונים ברורים, כדי לקבוע מיהו הספורטאי שזכאי באותה רמת השתתפות בחקר.

100

ההיסטוריה של בני-נוער בהופעותיו של אדם, כדי להדגים את חשיבות התרבות העיתונים. מבט ראשון נראה היה כאלו "המפד"ל תשתמש בזמר אדם בתעמולה-המחתיתית שברכה המפלגה הדתית את שורותיו של הזמר המצליח. אחר-כך התברר שהכוונה היא להציג קטעים המראים את ההיסטוריה של בני-נוער בהופעותיו של אדם, כדי להדגים את חשיבות התרבות העיתונים.

מה דעתך? שאלתי את אדם. אכן הידרדרות!

כל העניין נראה לי כבדיחה. בדיתה טובה, אפילו. מה יש לי לענות להם? אולי לספר על שלושה בחורי-ישיבה שניגשו אליי השבוע וסיפרו שהם מאוינים ל' כישיבה ומגיעים להופעות? אני גם יכול להראות להם מיכתבים שאני מקבל מבתות הלומדות בפנימיות רתמות.

● אתה חושב שאתה סמל שלילי?

אני לא חושב שגם הם חושבים ככה. אבל במרכז בחירות יש הרבה ניצני ציבור, ולא משתמשים תמיד בהם שחשבים. נזמה, כנראה, שטוב הם לעיבוד ככה על הקהל שלהם. אני חסימה שבגללה הנוער לא מגיע לאזורי המפלגות הדתיות גורמות להתרחק מהדת יותר מאשר אני! בתנ"ך יש קטעים יותר לאמור"ניים מאשר בטקסטים שלי!

● תופעת ההערצה היא דבר שלילי?

לא. הערצה זה דבר טיבעי בגיל-ההתבגרות, וזה קורה בכל העולם.

● באיזו דמות היית ממליץ להם להשתמש, כדי להמחיש הידרדרות מוסרית?

אני לא רוצה לנקוב בשמות, אבל זה לא בעייה למצוא רמויות כאלה במחנה שלהם. שיתחילו, אולי, עם השחיתויות שאצלם. אני מתעסק בתרבות, ולא בהשחתת בנינוער.

● המפד"ל הפסידו אותך בבוחר בגלל העניין הזה?
כלאן הכי לא הייתי מצויץ להם. למרות שאני לי שום דבר

נגדו. רק מפריע לי שהם לא מכבדים תרבות שונה משלהם. אני, בכל אופן, לא הייתי משתמש במפר"ל ליחסי-הציבור שלי.

המשורר והצייד

(והילדים שבאמצע)

אנה לבריאותם מילאה כמעט את כל השיחות בין האב והאם. הצוואה של הילדה נברקה בכל יציאה, ושימשה נור"א לשוואת אינסופיות. כשהיה האב יוצא מהבית, היה נושא את בתו על הגב. עוברים ושבים התרגלו למחזה של ישראל הר, חבוש כובע מיצחיה, כשהבת רוכבת על כתפיו, בקבוק חלב מבצבץ מתוך כיסו, והוא משוחח עם בתו באמצעות טלפון צעצוע.

כמעט מעולם לא יצאו שני ההורים ביחד. הם גם לא הלכו לקולנוע או לתיאטרון. ישראל הר טען שהוא סובל מקלאוסטרופוביה. אחרי הפירוד כנר"א נרפא, כי עכשיו הוא הולך עם בנו לקולנוע.

עד גיל 3 לא נשלח הבן מתן להס"תפר, ושערותיו גדלו, כמינהג החרדים. האב לא רצה שילדיו ילכו לגן, אך נכנע לבסוף. כשהלכו הילדים לבית

התעקשה, נרשמה התלונה. סמ"ר אידה שחבן רשמה את התלונה, והגדירה את הנושא "הטרדת המיטרה". כאשר פנ"ת הקצינה לקבילות הציבור, נאוה גלעד, כרי להתלונן על השוטרים, בח"שד שפעלו שלא כדון, חרגו מסמכות ושוכנעו לפעול בניגוד לחובתם, פשוט סירבה הקצינה לקבל את התלונה. "אין לה עילה", חזרה וענתה. היא גם סירבה לרשום את התלונה.

בלי טלוויזיה

רבים מכירים לפחות יצירה אחת של אסנת הר, מבלי לדעת זאת. כל העורך ברחוב פרישמן בתל-אביב רואה על קיר בית הספר חלונורדאו שורה של ציורי ילדים מתוך אגדות, המכסים את כל צלע הבניין. את הציור רים ציירו התלמידים בהדרכת אסנת הר, המלמדת ציור בבית-ספר זה.

אסנת, צעירה שופעת-חיים ויפה פיה, הכירה לפני 16 שנים את המשורר ישראל הר, עורך ההוצאה לאור הצבאית תרמיל. זה היה בכיתו של מבקרהאמנות אמנון ברזל. השניים נקשרו זה לזה, למרות הפער של 18 שנים בין גיליהם. לפני 14 שנים נישאו.

הר הוא אחת הדמויות היותר סגור"א ניות בנוף הספרותי התל-אביבי. בעיני כמה מחבריו, הוא תימהוני. הרקע שלו חרדי-קיצוני. הוא בנו של הרב שמעון אהרון הרשקוביץ, ומישפחתו הענפה פזורה בין בני-ברק ושולי שכונת מאה שערים. בני-המש"ד פחה שייכים לחצרות ויז'ניץ, גור וקר"א צ"ב.

בגיל 12 ברח ישראל מביתו ומן ההוי הרתי. ומרמה חי ברחוב, והצטרף לאצ"ל. לאחר מכן הלך לים ושירת במשך 12 שנים כקשר באוניה. כיום הוא בן 57. הוא מעשן בשרשרת גם בשבת, אך גם בכיתו הוא חובש תמיד אחת מעשרות כובעי-המיצחיה שלו.

כאשר התחתן עם אסנת, העמיד לאשתו הצעירה ומלאת-החיים כמה תנאים, שהיו צריכים לעורר בה מח"שבות לגבי ההבדלים ביניהם. הוא תבע שלא יהיו אנשים נוכחים בחתונה, מל"בד העדים יסיים אלוני יוסל ברגנר; שלא יהיה מכשיר-טלוויזיה בביתם, וכי הבת שתיוולד תיקרא בתיה על שם אמו.

ברגע שנולדה הבת הבכורה, בתיה, חל שינוי גדול בהתנהגות האב. הילדה הפכה מוקד בלעדי של חייו. הוא התחיל לחשוש לה ולטפל בה מעבר לכל המקובל.

מעולם לא הושארה הילדה לבדה, בחברת בייבי-סיטר. "לא בשביל זה ער"שם ילדים", קבע הר. הילדה יקרה במשך שנתיים. מוזן נוסף קיבלה רק מאביה, אחרי שלעס אותו בפיו.

עד גיל 5 ישנה הילדה במיטת אביה. אז נולד הבן מתן, שתפס את המקום במיטת האב. האב לא התפשט בלילות וישן בכגרי. אסנת עברה לישון במיטה בחדרי-הילדים. אף שהילדים בריאים לחלוטין, הר

ישראל הר, משורר, עורך הוצאת "תרמיל", טוען שאשתו בגדה בו עם חברו הטוב ביותר, הסופר בנימין תמוז

המישפט לא פסק עדיין מי יהיה אצל מי. ממילא לא היה קיים צו על כך בידי שטנגר.

אם כן, עלי-סמך מה הוועקה הנדירה? מי הורה לשוט אוולאי ולחברו לאיים על הילדה המפוזרת ולהכריח אותה באיומים לעבור ממקום למקום? איך שוכנעו השוטרים לפעול בלי צו? נראה כי השוטרים עצמם ידעו כי משהו אינו בסדר בהתנהגותם. על כן מילא השוטף אוולאי ר"ח-פעולה, שה"קשר שלו למציאות היה לקוי. בין הש"א: "עורדין בשם חיים שטנגר... בידו חורה לביתה והכל כשורה... הילדה פסקדין... הילדה חורה מרצונה... היא בקשת אביה ולפי פסקדין של בית-המשפט מחוזי, ולפי רצונו של הסבא."

האמת: הילדה לא היתה בבית סב"תה, אלא בכית אמה, שבו היא גרה. היא לא הלכה מרצונה החופשי, אלא מפחד השוטרים.

כשהיא מלאת זעם על הטראומה שנגרמה לילדה, פנתה אסנת הר אל המיטרה כרי להגיש תלונה נגד ער"רדין שטנגר והשוטרים. היא נתקלה בחומת-ברזל. המיטרה לא היתה מוכ"נה לקבל בשום אופן את התלונה.

ארבע פעמים הלכה למטה המרחב, ברחוב הרכבת, ובכל פעם נדחתה. מפ"קח בשם מקסים ניסה להסביר לה שה"שוטרים היו בסדר, שאין לה עילה לת"לונה. כשעמדה על שלה, בפעם הר"ביעית, הניח לה לשבת ארבע שעות ולחכות, ואחרי טירטור זה ניסה לשכ"נעה שוב לוותר על הרעיון. רק כאשר

צלצלי למיטרה, למיספר 100: "אמרו לילדה.

כשאך נכנסו לדירה, התנפלה היל"רה על הטלפון וחייגה 100. אולם ער"רדין שטנגר הוציא את השפופרת, מידה. "זה בסדר", אמר בשפופרת, "אני עורדיהרין, הכל בסדר". הילדה רצתה לחזור מיד לבית אמה, אך אביה הזהיר אותה: "אם תלכי מכאן, תבוא המיטרה שוב ותחזיר אותך". כשהיא צורחת ובוכה, נשארה בתיה בבית אביה, עד הבוקר. אז באה אמה ולקחה אותה.

ד"ר רוח השוטר אזולאי

ה י יכול היה להיות סיפור רגיל, אלמלא הזהות של המעורבים בדבר, ואלמלא עובדה מוזרה אחת: בידי ער"רדין שטנגר לא היה שום צו שהורה על הילדה להיות עם אביה.

ההחלטה היחידה הקיימת לגבי היל"רים ניתנה עלידי בית המישפט המ"חוי לפני חמישה חודשים. או עדיין גרו שני ההורים המסוככים ביחד. משום כך החליט או השופט עמוס זמיר שאין צורך לפסוק אצל מי יהיו הילדים. "שני ההורים הם, שניהם כאחד, האפוטרופ"סים הטיבעיים של הילדים הקטינים, וכל עוד ובנייהמישפחה אינם חיים בפירוד של ממש, איני רואה כי טובת הילדים דורשת זאת שתיקבע בפירוש בידי מי מההורים תהיה חוקתם המיש"פטית."

בינתיים אכן חל הפירוד, וההורים גרים עכשיו בדירות נפרדות. אך בית

ה שעה היתה 10 בערב, כאשר עלו שני השוטרים לדירתה של הציירת אסנת הר, בצפון תל-אביב. אסנת עצמה היתה צריכה באותו לילה לחזור מביריטניה, שם שהתה ב"משך כמה ימים. בדירה היתה בתה בתיה, יחד עם סבא וסבתא שבאו מאשקלון.

סמ"ר אב"י אוולאי וחברו, שניהם במ"רים, ציוו על הילדה המבוהלת לבוא עימם בטובות. הילדה סירבה.

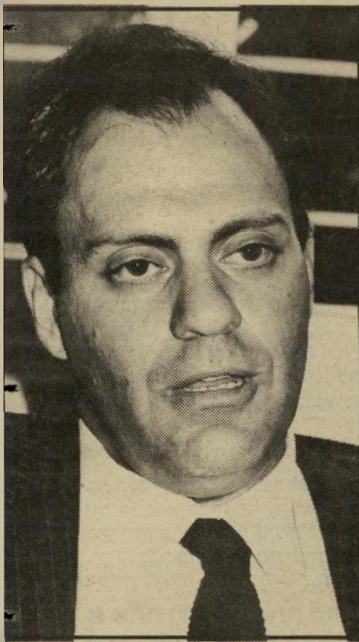
ואחיה הקטן, מתן, תלמיד כיתה ד', שהו עם סבא-סבתא בכית אמש, צילצל שם הטלפון. הדובר היה עורדיהרין חיים שטנגר, הפרקליט של אביהם, המשורר ישראל הר. הוא תבע מן הילדים לחזור מייד לבית אביהם, אחרת תבוא המיש"טרה לקחת אותם.

הילד נתקף פאניקה, ורצה הביתה. אחותו החזירה אותו לבית האב וחזרה לבית אמה. ואז באו השוטרים.

"את צריכה לבוא!" אמר השוטר אזולאי לילדה, שעמדה על שלה למרות הפחד. "אין ברירה!"

"יש לי צו!" קבע עורדיהרין שטנגר, שעלה לדירה עם שני השוטרים. הסב הנפחד שיכנע גם הוא את הילדה ללכת עם השוטרים. בלית ברירה ירדה הילדה עם השוט"רים ועורדיהרין. למטה עמדה ניידת מיטרה, ובה אביה. הילדה הוכנסה לני"ידת. שם ליטף אותה שטנגר ואמר: "אל תדאגי, את צריכה לעשות מה שכתוב בחוקים!"

הניידת הובילה את הילדה לבית אביה, ברחוב רופין. "אם תרצי לחזור,

פרקליט שטנגר, ז"ה. בסדר, אני עורדין

הספר, ישב האב בכיתה במשך שבועות, וכמעט הוציא את המורות מרעתן. לא חר"מכנ נאות לעבור לחצר, ושם היה ממתין לסיום הלימודים ולוקח את הי"לדים הביתה.

בחורה אלמונית בתמונה

על רקע מוזרויות אלה החלו המ"ריבות בבית כמעט מן השנה הרא"שונה של הנישואין. שלוש פעמים נט"שה אסנת את הבית, אחרי עלבונות וס"טירות. בכל פעם התחנן שתשוב, והב"טיח לשנות את דרכו. כשהציעה לו אשתו ללכת ליעוץ מישפחתי, סירב. הוא התחיל לאיים בהתאבדות. הוא נשא בכיסו סכיני-גילוח, והיה מאיים לשלוח בה יד בנפשו. מדי פעם היה נעלם מהבית, אחרי איומים כאלה. אז היו הילדים נכנסים להיסטריה. אסנת, בנייהמישפחה נוספים

זאת בהיחבא, ואחרי כך בגלוי. לדבריו, לקחה לשם גם את הילדים, ואחרי שהחזירה אותם הביתה נשארה אצל תמוז.

לדבריו יצאה עם תמוז כמה פעמים לחו"ל, "תוך התעלמות ממחויבותה כלפי ילדיה הקטנים". הוא עצמו אינו יכול לישון בלילות, בגלל כאביו, אחרי שעבר ניתוח פרוסטטה.

את ידיעותיו שאב הר מבלשים שש-כר, שעקבו אחרי אסנת במשך זמן רב וצותתו גם לשיחותיה.

תחילה היתה האם חוזרת בכל בוקר לדירת האב, מכינה את הילדים לבית הספר, קונה מיצרכים ומנקה את הבית. אולם המצב בבית לא איפשר את המשך הסידור הזה.

האב הפסיק לאכול וסיפר לילדים הנדהמים כי הוא נשאר רעב ומורעב מפני שאמם שמה לו תולעים באוכל. בלילות היה משאיר את האור דולק, מסתובב בחדרים כאריה ככלוב. כימים נשאר ישן עד הצהריים.

אסנת עברה לגור בדירתה השכורה בעיקבות ההתאכזרות של בעלה. היל' דה הלכה אחריה וגרה עימה. הכן נשאר אצל האב, בדירה שאין בה עוזות ומטפלת, ושאישי אינו דואג בה לני קיון. האב אינו מרשה לילד לראות את אמו, והבת אינה רוצה לראות את האב, לאחר שגרם לה פחד וביזיון בעזרת עורך דינו והמישטרה.

לדברי אסנת הר, הילדים נהרסים במצב זה. פרשת השוטרים היתה רק חלק מטראומה מתמשכת זו.

כשהיתה באנגליה, נודע לה כי בעי' תונים בישראל הופיעו כתבות ארוכות על הפרשה, בתוספת תמונות שנמסרו לפירסום מטעם האב.

ילדים ככדור-מישחק

אסנת הודיעה, במשך כל הזמן עשתה את הכל כדי למנוע פיר' סום. היא חששה מפני השפעת החשיפה על הילדים. גם ידידיה העיתונאים, שירעו על הסיפור מזה זמן רב, שוכנעו עליידיה שלא לפרסמו.

אחרי שהעניין פורסם על כל פרטיו המדכאים והאינטימיים ביותר, החליטה אסנת הר לפנות מעל גבי העולם הזה לחבריו של הר, שיתגייסו בדחיפות למען השגת הסכם בינה ובין בעלה, לפחות בעניין הילדים, המיטלטלים כיום ככדור-מישחק בתוך הפרשה הע' גומה.

קראה אסנת הר: "הפסיקו לרחם על ישראל או עלי' אנחנו אנשים מבוגרים, האחראים לחייהם. התרכזו במצוקתם של שני הילדים, שאסור להעמיס עלי' הם את החרדה ורגשיהאשם הכרוכים בצורך היומיומי להכריע בין הוריהם. צריך למצוא בדחיפות הסדר, שיאפשר לילדים להיות עם שני הוריהם לסי' רוגיון, בצורה קבועה, משוחררת מלח' צים ומטור, כך שיוצאו לחלוטין ממי עורבות בסיכסוך שבינינו!"

רחל אבנר, העולם הזה

אסנת הר, ציירת, קוראת: "הפסיקו לרחם על ישראל ועלי'! אנחנו אנשים מבוגרים. התרכזו-נא במצוקתם של הילדים!"

שה של תביעות ותביעות נגדיות, טע' נות וטענות נגדיות.

בלשים וציתות

בעיני ישראל הר, הפרשה כולה נראתה כבגידה שחורה של אשתו וחברו הטוב ביותר, בנימין תמוז, בו. אסנת פנתה אל ידידים משותפים — הסופר אהוד ברנר, המשורר נתן זך, הצייר יוסל ברנר — כדי שיש' פיעו על בעלה לסיים את הפרשה בשי' לום ובשקט. היא ביקשה את מחצית ערך הדירה שלהם ברחוב רופין (שער') כה כ-80 אלף דולר, הסכם בעניין הי' לדים ומוזנות.

הר תבע שלום-בית, ופירט באוזני הרבנים והשופטים את טענותיו הנוד' עמות. הוא טען כי אשתו מבלה בבית מאהבה ימים כלילות. תחילה עשתה

עז יוסף ברנר בקבוק חלב בכיס

רחל אבנר, העולם הזה

דימינו של תמוז. הוא רכש את היצירה ותלה אותה אצלו. הוא לא ידע מי הצעירה בציור.

באחד הימים ביקרה אסנת הר בבית תמוז. כשהלכה, אמרה אשתו של תמוז, מרים: "גדמה לי שוהי הבחורה בת' מונה!" ואכן, היה זה ציור של אסנת.

לפני שלוש שנים התאלמן תמוז מאשתו מרים. הוא נשאר לבדו. שני בניו נשאו נשים וחיים בבריטניה, שם שימש תמוז במשך שנים אחדות כנספח תרבות.

דירתו בצפון תל-אביב, ובה שיבעה חדרים מרווחים, הפכה גדולה מדי. הוא הציע להפריש חדר לאסנת, כדי שיש' מש' לה כסטודיו לציור. כך התחילו השניים להתקרב זה לזה, וכאשר פרץ המשבר הסופי בין אסנת וישראל, נול' דה ירירות בין אסנת ובנימין תמוז. הוא חילק את דירתו לשניים, והשכיר לה את החצי כדירה עצמאית. שם גם איר'

וחברים יצאו לחפש את האב בבתי' החולים.

על רקע זה גמלה בלב אסנת הר ההחלטה להתגרש. בין היתר פנתה לעזרת ידידיהמישפחה, הסופר בנימין תמוז (69).

תמוז, שהיה אחד מחבריו הטובים ביותר של ישראל הר, ביקר בביתם לעיתים תכופות. ידידותו עם אסנת הר התחילה בנסיבות מוזרות גם הן.

תמוז, סופר ידוע (פונדק של ירמיהו), לשעבר העורך הספרותי של הארץ, הוא גם פסל. בנעוריו נמנה עם מייסדי תנועת הכנענים. אחרי כך ייסד בהארץ את המדור ההומוריסטי עוז' ושוח' (לפני עמוס קינן) והוסיף לפולקלור הישראלי כמה דמויות בולטות.

באחד הימים ראה תמוז אצל הצייר אליהו גת ציור של צעירה אלמונית, פרי ידיו של גת. הציור הלהיב את

אסנת ובנה מתן הבעל היה בניידת

עז נסים אלוני לא הולכים לקולנוע

עה הרראמה בין הילדה בתיה והשוטר אוולאי. כמקובל במיקרים כאלה, החלה פר-

סופר תמוז (באמצע), ליד הסופר שלמה שבא) הדירה היתה גדולה מדי

האם נרצח אחד אל־פאנג'ר־מכני ששירת את השיל טון? ואם כן, מדוע דווקא עכשיו?

שעה קלה אחרי הרצח נעצר סלים ("סלומון") משראוי, מי שהיה מודיע מישטרה, בעיקבות עדותה של סיהאם פאנג'ר, אשתו של הנרצח. בעדותה אמרה שממירפסת ביתה ראתה בווראות את משראוי בורח לכיוון הים, מייד אחרי היריות. לשאלה כיצד זיהתה אותו בווראות, שכן האיש שברח היה בגבו אליה, השיבה: "אני מכירה אותו טוב מאוד, ויודעת איך הוא נראה. כבר היה פעם ניסיון לירות בבעלי, וגם אז משראוי היה מעורב."

אליבי מוצק

ציונות־החקירה, בראשות פקר ורצברג ממרחב איילון, ברק את עדותה ועצר את משראוי, יום אחרי ששוחרר ממעצר של 17 יום. משראוי טען שבניו של פאנג'ר הם שהדביקו לו,

רצח הסוכן

כביכול, את התיק של מעורבות בהציתת בית־הספר ביפו, שבעיקבותיו נעצרו האליבי שמשראוי סיפק למישטרה על מעשיו ביוס־הרצח נבדק ונמצא מוצק. הוא שוחרר ללא ערבות, ונתון כעת במעין מעצר־בית. "אני מתנגד

שהוא נעשה על רקע מכירת־הקרקעות. כולנו מופתעים." בני־משפחתו של פאנג'ר פחות מופתעים. הם כבר ידעו בעבר ניסיונות־התנקשות בחייו של ראש־המישפחה. אלא שהפעם הניסיון הצליח.

תו, אז לא צריך, שיחיו בג'ונגל", אמר אחד היושבים לשוט, שבא לנחם ולש־מור בו בזמן על הסדר. האימאם של יפו, השייח' באסם אבו־זיאר, בא לנחם: "אני לא חושב שהרצח יספיע על ערביי יפו. אני לא חושב

הגורל. כוח־מישטרה, שהוצב בכניסה לבית, ידע להשתלב בכל גינוני־הטקס. אם ראש־ועד, צריך לתת כבוד בשבילו. בדמנים האלה שלנו אין כבוד לאף אחד. אם כל ועד ישים ראש־ועד וירצחו אר

אנו פונים לעדה המוסלמית לבקש סליחה מאוד שלא הת־ייעצנו איתם בעניין זה, ומאשרים כי עברנו את השגיאה הגדולה, ונשבעים באלהים העליון הגדול שלא נחזור על כך בכלל", כתבו אחמד פאנג'ר (50), יושב־ראש ועד־הנאמנים המוסלמי בתל־אביב-יפו, ומוחמד מנסור, גיזבר ועד־הנאמנים, אחרי שנתפסו בקלקל לתם, כשמכרו ארמות השייכות לווקף המוסלמי בשכונת־ככלי, בניגוד לחוק ולרצון הציבור המוסלמי ביפו. נראה שלא הכל סלחו. ההצהרה המפייסת לא היה בה כדי לשכך מרי־בות עזות הנמשכות שנים רבות בין הגופים, הורמים, מוקדי־הכוח והמיש־פחות השונות ביפו.

מאבקים עזים וחריפים כאלה דור־שים קורבנות, למען יראו וייראו.

ביום השישי האחרון נורתה ירייה נוספת במסכת המאבקים הפנימיים על השליטה ברכוש הרב שבירי המוסלמים ביפו. פאנג'ר, נשוי ואב לשמונה ילדים, נורה למוות בשעת־בוקר, כשאר יצא מביתו ברחוב האתרונ, בדרכו לתחנת־הרלק בשדרות־ירושלים שבה עבר כשכיר. האיש ירד מגרולתו, ירד מנכסיו, וההתנקשות בחייו שמה קץ לחייו של עסקן בינוני, שלמד לחיות בצל השלטון ולרצות אותו, ועלי־כך שילם בחייו.

גורל מסע־ההלוויה יש בו כדי ללמד על מעמדו של הנפטר. ההלוויית של פאנג'ר היתה דלת־משתתפים. בחצר־ביתו, בשעות־הצהריים, התאספו רק כמה עשרות גברים. ישובים על כסאות, אווירה מאופקת, מנומסת משהו. ניתן להסביר זאת בהלם שניחת על הקהילה המוסלמית, או בהשלמה עם הרצח, כאילו הדבר היה צפוי מראש, והשאלה היתה רק שאלה של זמן.

בקומה השנייה בבית שברחוב האתרונ היו בנות־המישפחה. היכבות נשמעו למרחוק. ועקות־שבר מפי בנותיו. ואחרי שהוצא הארון בדרך למיסגר, הכל רמם. שקט עצור, השלמה עם

שכנות מקוננות, אז שיחיו בג'ונגל

אבי חאב חשד

של ערבים שלא נמצאו בכיתם ביום הקובע יוחרמו.
לפני קום המדינה היו ועדים רבים שהיו אחראים לנכסי ההקדשים. רבים מן הנאמנים ברחו או גורשו, ונכסי ההקדשים שעליהם היו מופקדים הועד ברו לרשות המדינה. כך איבדו המוסלמים רכוש רב.
לרכוש שלא הופקע מונו עלידי הממשלה ועדים חדשים. כך הפך השילטון את ראשי הוועדים לעושי דברו הנאמנים. רבים מבין חברי הוועדים התעשרו על חשבון רכוש ההקדשים, השייך לכלל הציבור המוסלמי.
אולם בשנים האחרונות נושבות, גם בקרב הציבור המוסלמי בישראל, רוח חות חדשות. הנאמנים הממונים עלידי השילטון הישראלי נודו, והציבור דרש למנות בעצמו את נציגיו בוועדים.

לשיטות פרימיטיביות כאלה. אני מתנגד לרצח כחיסול חשבונות, אמר משראווי בתגובה להאשמה.
משראווי הוא קרוב-מישפחה של עבד כבוב, יושב-ראש אגודת אל-מקאסר אל-חיריה אל-איסלמיה ביפו. עד לפני ארבע שנים היה יושב-ראש ועדה-נאמנים המוסלמי, עד שהורה בהפיכת-חצר, ופאנג'רי תפס את מקומו.
המאבק בין השניים היה גלוי, וקיבל תאוצה עם השנים. לשיאו הגיע על רקע פרשת מכירת בית-הקברות המוסלמי אל-ג'מסון אל-פרסי בשכונת-בבלי בת-לאביב, לחברת נכסי ההלכה, שמנהלה הוא שימקון ארוארד הלפרין, יהודי אמריקאי, בתמורה לבניית 21 יחידות-דיור במקום. הפרשה כולה עוררה הדים רבים ורוגז רב בקרב המוסלמים, עד שפאנג'רי נאלץ לבטל

אחמד אל-סאנג'רי
אם ראש-ועד, צריך לחת כבוד בשביליך

סיהאם מתייפחת ליד גופת בעלה

כבר היה פעם ניסיון לירות בבעליך

בכספי תרומות המיועדים לצרכי הציבור המוסלמי. פאנג'רי קנה לעצמו אויבים נוספים על מי שהיו לו. עבודת-השיפוצים במיסגר חסר-בנק ניתנו עלידי ועדה-נאמנים לקבלן עבד-אל-סאלם ג'רושי. באחרונה הגישו הוא ושותפו תביעת-ניזקין נגד ועד הנאמנים, על הפרת הסכם-עבודה. גם על השיפוצים במיסגר היה נטוש מאבק בין הוועדים השונים ביפו. ועדה-נאמנים, גוף נוסף, הקורא לעצמו רביטה, הגיעו להסכמה להעביר את מלאכת השיפוצים לגוף בשם "המועצה המוסלמית הנבחרת" בראשות יוסף ריחן. העברת העבודה למועצה החדשה נעשה תה ללא אישור הוועדה המקומית לתיכנון ולבנייה, וללא אישור משרד-התרבות.

קשה להניח שאישור כזה היה ניתן, שכן "המועצה המוסלמית הנבחרת" פועלת שלא על דעת הגוף הממשלתי הממנה, וללא אישורו של היועץ לענייני ערבים, עמוס גלבוע. את עיקר כוחה שואבת המועצה החדשה ממתי פללי המיסגר הגדול ביפו, הידועים כבעלי גממה לאומנית. התגברות כוחה של מועצה זו באה על חשבון כוחו של ועדה-נאמנים, הידוע כעושה-דברו של השילטון. פאנג'רי וועדה-נאמנים נדרו לקרדינלה.

ביפו תמהים מדוע נרצח פאנג'רי דווקא עתה, כשקרנו ירדה. המעשה היה מובן הרבה יותר על-דקע מכירת הקרקעות לפני שנתיים. עתה כבר אין הסיבה נראית לעין. עליכן טוענים ביפו שהרצח בוצע על רקע הסיכסוך אישי, ולא על רקע הסיכסוך הממושך בין הוועדים.

במישטרה טוענים כי עלו על עיקר בות הרוצח, ובימים הקרובים יבוצעו מעצרים. החקירה מתנהלת ביפו ובא"י זורים נוספים בשטחים הכבושים.

יוסי עינידור

בעיקבות החלטת בית-הדין שפסק עמר פאנג'רי לפני סיום תפקידו. הוועד ממילא כמעט ולא היה פעיל. מתוך תישעה חברי ועד, היו פעילים שלושה בלבד.
פאנג'רי כבר לא היה דמות מרכזית בקרב ערביי-יפו. כוחות אחרים תפסו את מקומו ואת מקום ועדה-נאמנים הממונה.
ברחוב הערבי ביפו אומרים שנרצח על רקע אישי, ולא על רקע המאבקים בין הוועדים השונים. מעמדו ירד, הוא כבר לא יכול היה לסכן אף אחד. "מיסכן", אומרים שם על האיש שירד מגדולתו.

חברה קדישא פרטית

מאבקים הפנימיים בקרב ערביי-יפו חרגו מגבולות יפו, והגיעו עד לחוגים המוסלמיים העוסקים בחלוקת כספי תרומות בשטחים שמעבר לקו הירוק.

מחמוד עבד-אל-רחמן מאל-בירה, חאקי אל-מצרי מרמאללה, נימנים עם אגודת העולם האיסלאמי. הפועלת בשטחים הכבושים. אגודה זו ממומנת עלידי כספים המגיעים מערב הסעודית. לפני שנה, בערך, העבירו השניים ליד עבד כבוב כסום של 70 אלף דולר 20 אלף דולר מהסכום רכש כבוב רכב מיסחרי, כדוגמת הרכב של חברה קדישא, כדי להשתמש בו להעברת מתים. אך כבוב השתמש ברכב לצרכיו הפרטיים. על כך יצא קיצפו של הציבור המוסלמי ביפו.

לפני כמה חודשים פירסם פאנג'רי מאמר באחד העיתונים המופיעים בשטחים הכבושים, ובו הוא מוקיע את אגודת העולם האיסלאמי על התרומה שנתנה, והאשים אותה בשימוש-לרעה

דל, סגן-בכיר לפרקליט-המדינה: "עיסקת המכירה של בית-הקברות בטלה ומבוטלת, שכן לא התקיימו תנאים העומדים ביסוד העסקה. בין היתר לא ניתן אישור בית-הדין השרעי להסרת ההקדש, וככל הנראה אישור כזה גם לא יינתן".
ביולי השנה הוגשה עתירה נוספת לבית-הדין הגבוה לצדק, בדרישה לבטל את המינויים של חברי ועד הנאמנים המוסלמי. עוזי פוגלמן, סגן-בכיר לפרקליט-המדינה, השיב בשם הממשלה: "התגבשה הכוונה להמליך לפני ממשלת-ישראל לבטל את מינויים של החברים, ולמנות חברים אחרים לכהונה בוועדה-נאמנים".

בית-הדין הגבוה לצדק, בראשות הנשיא מאיר שמגר, הורה לממשיכה, ב"י 31 ביולי, להשיב תוך 30 יום מדוע לא יבטלו המינויים הקיימים.

גורלו של מיסכן

ד"ר אלכסנדר בליי, סגן-היועץ לענייני-ערבים במשרד ראש-הממשלה, הגיש תצהיר: "במועד הדיון בבקשה למתן צו-על-תנאי, סברנו כי תהליך-ההיערכות עומד לקראת סיום, וכי יירשח כחודש ימים להשלמתו ולהצגת המועמדים לפני שר-האוצר, עלי-מנת להביא את הצעת-המינוי לאישור הממשלה. דא עקא, שבסוף התהליך הסתבר, שלא כצפוי, כי כל המועמדים הפוטנציאליים סירבו לקבל על עצמם את התפקיד, בשל התרומת השלילית שרבה בוועדה-נאמנים, והאווירה הציבורית בקרב התושבים הערבים ביפו בנושא זה... על אף האמור, הרי נוכח הליקויים בדרכי הפעולה של ועד הנאמנים המוסלמי, אין מקום לעכב עוד את פיתורי החברים בו".

ציון צפיר, העולם הזה

סיהאם אל-סאנג'רי ושניים מילדיה
ראית'י אותו בורח

ראשי-הוועדים, כדוגמת פאנג'רי, שמונו עלידי השילטון, עשו לא-אחת ברכושי-ההקדשים כבשלהם. עליכן המ' אבק בין הוועדים השונים ביפו אינו רק מאבק על מעמד, כי אם גם על הנאמנות להקדש המוסלמי, שברובו מורכב מעיזבונות נפטרים, שהורישו במרוצת הדורות את רכושם להקדשים, כמיליון מיצוזה רתית, המחייבת את המוסלמים לעשות למען צדקה.
חברי ועדה-נאמנים והיושב-ראש ממונים עלידי הממשלה. משרד-הרד תות הוא האחראי לפי החוק על כל נכסי הוועד המוסלמי, והוא האחראי על המינויים. גם יועץ ראש-הממשלה לענייני ערבים, עמוס גלבוע, מטפל בנושא.

לעתירה שהוגשה בנובמבר 1987 צורפה עצומה התומכת בידי מאות מוסלמים, שדרשו לבטל את המינויים ולע"ך בחירות חדשות.
בתשובה לעתירה כתבה אסנת מנ

אללה לא ברח

אחרי קום המדינה, החליט דויד כ"ג-גוריון שכל האדמות והרכוש

מותו של התליין

הוא היה מעריץ שיוכרו אותו כאי הוב ליבה של גרסה גארבו האר לווית, אבל בישראל יזכרו תמיד את עוזי סברין שרטור כתליין של אדולף אייכמן.

שבוע לפני ראש השנה, בגיל 67, נפטר הפרקליט הוותיק בעת ביקור אצל בנו במיאמי. ליבו החולה רמז לו, כנראה, שהמועד מתקרב, והוא השאיר רשימה של כמה עשרות מכרים וידידים, שיש להודיע להם על מותו. בין היתר ביקש להודיע על כך גם לעורך העולם הזה, אורי אבנרי ולכתבת הישיבטית, אילנה אלון.

לשרטר היה קשר מיוחד לשבועון. באחד הימים, לפני 17 שנה, קרא בה עולם הזה על מיקרה מוזר שבו התבקש שופט לחתום על צו חיפוש אצל אדם ששמו לא הותר לעיון אף לשופט עצמו. שרטור קנה את הגליון, וכאשר הציץ בתצלום חשבוני הבנק של החשוד, חש כי עיניו. הוא זיהה מיד את מיספר חשבוני הבנק שלו עצמו. "כך נודע לי, מעל דפי העולם הזה, שמתנהלת נגדי חקירת משטרה".

שרטור היה אז פרקליט בכיר בפרקליטות תל-אביב ופירסום חשדות נגדו על זיוף צ'קים וקבלת שוחד היה עלול לסכן את עתידו. "לא הייתי מודאג מהחקירה, כי ידעתי שלא עברתי שום עבירה, אבל מאוד חששתי מהעולם הזה. פחדתי שהוא יפרסם את הסיפור הזה".

פרקליט מחוז שרטור עם תיקיו בבית המישפט גרסה נארבו + אדולף אייכמן

עם גרסה נארבו

חיי של שרטור היו מעניינים ומגוונים. את ילדותו עבר בגרמניה, לשם הגיעו הוריו מצ'רנובץ. לאביו היה אולפן הסרטה בברלין. כאשר היה שרטור בן 3, הגיעה לאולפנו של האב שחקנית מתחילה משוודיה. מכיוון שלא היה לה איפה לגור, התגוררה זמן מה בבית הוריו. "העלמה גוסטבסון אהבה אותי מאוד, ולקחה אותי איתה לכל מקום. גם אחרי שעזבה, המשיכה לכתוב לי גלויות. אחרי שנים אחרות התפרסמה בעולם בשם גרסה נארבו", סיפר שרטור להעולם הזה.

אחרי שהאב פשט את הרגל, עברה המישפחה לפאריס ומשם חזרה לרומניה. כאשר למד בבית הספר התיכון, פרצה מלחמת העולם השנייה. את המלחמה עבר הצעיר בתלאות רבות במחנות עבודה ובעבודות כפייה. מישפחתו לא היתה ציונית, והוא לא התעניין בישראל. אבל אחרי המלחמה

עוזי סברין שרטור (למעלה, עם מוצג מישפטי) נפטר במיאמי אחרי 20 שנות שרות בפרקליטות תל-אביב ושנותיים בלבד אחרי שיצא לגימלאות

זאת, למרות שזכה להשיג את העונשים הכבדים ביותר שהוטלו בשנים האחרונות — 30 שנות מאסר ל-אנס המנוח מס' 46 שנים למזריק-הנפט — לא שמרו לו הנאשמים טינה. להיפך, לעייתם זכה אף לקבל מהם מיכתביהערכה.

חבריו בפרקליטות אהבו אותו והיו מסורים לו מאוד. כאשר פרש לגימלאות עשו לו מחווה יוצא-דופן, שלא נעשה מעולם לפרקליט כלשהו. הם ערכו לו מסיבה, ובה הגישו נגדו כתב אישום על נטישת מושגים. הפרקליטים עלו להעיד עד כמה הם מרגישים נטושים וחסרי-אונים אחרי פרישתו. במישפט המכובד הורשע שרטור, אך יצא בעונש קל. "הנאשם ערמומי מאוד", כתבה אחת הפרקליטות.

רק שנתיים עברו מאז צאתו לגימלאות עד שנטש את העולם סופית. מכה קשה היתה לו מות אשתו רבקה, שנפטרה מסרטן לפני שנה. ליבו החולה ואהבתו הגדולה למשקה החריף זירונו את מותו.

לכל מי שהכיר אותו, יחסר שרטור בחשיההומור שלו ובסגנוניות הבלתי-רגילה של אישיותו. את החלל שהותיר בפרקליטות לא מילא עדיין איש.

אילנה אלון

עצמו לחץ על הכפתור ששיחרר את עניבת-החנק, אבל הוא חרט היטב בויכח רגזו את אותן שעות מרתקות, שבהן זכה לבצע את ניקמת קורבנות-השוואה ונכנס להיסטוריה.

אנס מנומס ומזריק-הנפט

חשיההומור המפורסם והציני יות הנוקבת שלו התבטאו גם בסיום אותה אפיזודה בחייו. "את האפר שמנו בתוך כד-מתכת, שבו היו החל-בנים משתמשים באותה תקופה. אחרי שגמרנו לפזר את האפר, חזרתי הביתה עם שחר, ועם כד-החלב. כאשר קמו שני בנים, שהיו אז ילדים קטנים, וראו את הכד, צחקו וצעקו: אבא חלבן! אבא חלבן!"

בגיל 40 התחיל בקאריירה החדשה שלו, כמישפטן וכתובע בפרקליטות. למרות שלמד עברית בצבא מתיוק תיקים, ומעולם לא עבר קורס פורמלי, זכה להופיע במירב המישפטים החשודים במעניינים של התקופה. מיכאל צור, סלומון אבו, הקיבוצניק הפורץ נע מן דילר, "האנס המנומס" שלמה לב עמי, מזריק-הנפט משה לוי, "האנס האתלטי" משה שבתאי — אלה היו רק אחרים מהנאשמים שתבע לדין. ובכל

מצא עבודה במעון ליתומי-מלחמה יהודיים, ויחד איתם עלה לארץ.

את פרנסתו בישראל מצא תחילה כסוהר בשירות בתי-הסוהר. אז כבר שייך את שמו הפרטי מסברין לעוזי. היה זה במלחמת-העצמאות. כאשר הגיעו העושים הראשונים ליחידתו, אחז המפקד בכלי ואמר: "זה יורה בצדירות, בדיוק כמו ששרטור מדבר". מאז הפך שמו בישראל עוזי.

אחד המאורעות החשובים בחייו היה הוצאת-ההורג של אדולף אייכמן. באותה תקופה עבר שרטור בשירות בתי-הסוהר ולמד מישפטים. סמוך לתאריך ההוצאה-להורג התבקש שרטור לברר פרטים על שריפת הגופה. הוא ברך את החוק והתברר לו שכאשר בוטל עונש המוות בישראל, בוטלו גם התקנות שקבעו את צורת ביצוע העונש. הוא היפנה לכך את תשומת-ליבו של מישפטי-המשפטים, וכתוצאה מכך תוקנו תקנות חדשות, שיופעלו בוודאי גם אם אכן יוצא איוואן רמזניק להורג.

בגלל ידיעת השפה הגרמנית היה שרטור בקשר אישי הדוק עם אייכמן. הוא היה מביא לו את הדו"ר והתבקש לשאול את האסיר מה מישאלתו האחרונה. אייכמן ביקש רק בקבוק יין מתוק וצורכי-כתובה. שרטור לא גילה מעולם אם הוא

שמיעה פוג'יקלית

בפעם הבאה שאתה מקליט,
נסה קסטות אודיו של פוג'י
ותבחין בין סתם שמיעה
לבין האזנה שמיימית.

אל תחסוך באיכות -
קנה קסטות אודיו פוג'י.
להשיג עכשיו במחיר מבצע
בחנויות המובחרות.

הטכנולוגיות החדשניות
של פוג'י בייצור קסטות אודיו,
העלו את רמת השמיעה לאוקטבות
שלא היו ידועות עד כה.

קסטות אודיו פוג'י נורמל, כרום
ומיטל מותאמות לכל סוגי
המכשירים ומפיקות חדות קול
ונקיון צליל מקסימליים.

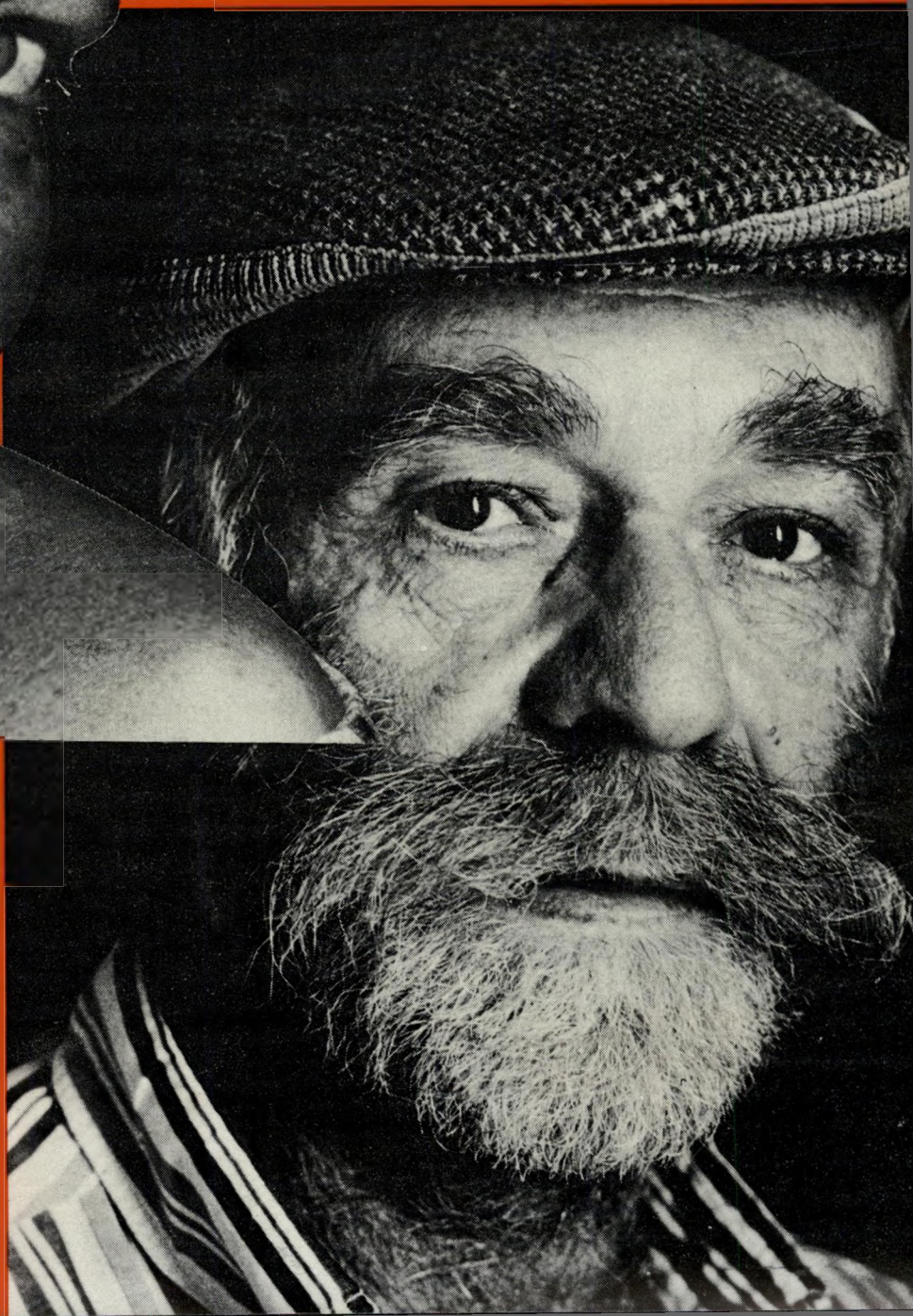
לאוזן הפוג'יקלית שלך

FUJI CASSETTES

העולם הזה

המשורר והציידת

**איך התערבה
המישטרה
בסיכסוך בין
המשורר והעורך
ישראל הר
ואשתו אסנת**